

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Thesavrvs|| Locorvm|| Commvnivm|| Jvrisprvdentiaē

Barbosa, Agostinho

Lipsiæ, 1697

Liber Decimus Quartus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80071](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80071)

LIBER DECIMUS QUARTUS.

CAP. I.
Pactum.

Axioma I.

Pactum de rebus certis aut certo bonorum genere factum, de jure validum est, & sublitit, gloss. in l. fin. verb. accommodaverit. C. de nupt. quam docendo secuti sunt ibid. Bart. in lect. 1. col. fin. vers. nam promittens, Alber. de Rosate vers. sed quaro pulchrum. Cagnol. n. 212. & Bolognet. n. 41. & 129. Dec. in l. pactum quod dotali. num. 10. vers. secundo limita. C. cod. Crot. in repet. l. stipulatio hoc modo. num. 65. & 100. de O. V. Tiraquell. in tract. de jure primogenit. q. 6. n. 13. Benedict. in cap. Raymuntis. n. 197. de testam. Joh. Dilect. de art. testam. tit. 2. cautel. 10. Nic. Jun. de feud. art. 70. n. 23. cent. 2. Bart. consil. 72. n. 2. Angel. consil. 5. n. 2. Bertrand. consil. 4. n. 5. & consil. 78. num. 8. vol. 3. p. 3. Chassan. consil. 29. n. 16. Alex. consil. 83. n. 6. & 18. vol. 2. consil. 28. num. 11. vol. 3. consil. 29. n. 19. & consil. 59. n. 2. vol. 5. Curt. jun. consil. 1. num. 16. & consil. 15. n. 1. Ruin. consil. 7. num. 5. Alciati. respons. 122. n. 6. Francisc. Pfeil. consil. 115. n. 15. cent. 2. Port. consil. 80. n. 8. Unde hanc decisionem, quod pactum sine conventio particularis super quibusdam rebus post mortem relinquendis valeat, esse Evangelium, testatur Gail. 2. observ. 126. n. 8. Quapropter tale pactum, in quo convenit, ut quis in bonis certis succedat, valere asserunt Tob. Non. consil. 43. num. 6. Gozadin. consil. 87. num. 17. Cephal. consil. 301. n. 113. vol. 3. Menoch. consil. 1. num. 136. vol. 1. Peregrin. consil. 42. num. 13. vers. sed tamen. Francisc. Pfeil. consil. 136. n. 30. vol. 2. cum multa in rebus particularibus facta sublitant, quæ de universitate & de tota hereditate facta non valerent. l. hereditas. C. de pact. convent. junct. l. si in emptione 34. §. omnium rerum 1. ff. de contr. emt. l. 3. ff. de donat. l. 2. in pr. ff. de hered. vend.

II.

Pacta rumpunt leges, & ex conventionione contractus Legem accipiunt. l. 1. §. si conveniat 6. ff. de pact. l. contractus 25. ibig. gloss. de R. A. Unde & pactum inter partes initum lex privata dicitur, l. legem. 10. C. de pact. cum privatorum contractus legem ex conventionione accipiant. d. §. si conveniat. l. 7. §. adeo 6. ff. de pact. Cagnol. ad l. 2. n. 9. C. de pact. inter emt. & in l. contractus. num. 69. & 97. de R. A. Consil. Argent. 1. consil. 2. num. 97. Quorum vis tanta est, ut si solvatur, quod pacto remissum, competat conditio indebiti, quasi indebite id solutum sit, quod ob exceptionem pacti revera & cum effectu exigi obstante nimirum exceptione pacti non poterat. l. 5. in fin. C. de pact. l. si non sortem 26. §. indebitum 3. ff. de condit. indeb. Imò in dolo censentur ii versari, qui contra pactum suum, & id,

ad quod sciunt se teneri, agunt, l. doli 44. ff. mandat. l. 1. §. est autem 22. ff. deposit. Alex. consil. 52. vers. preterea etiam ex nudo pacto. & consil. 84. col. 2. circ. fin. vers. preterea dicti locatoris. lib. 6. l. tutor, qui repertorium. 7. ff. de admin. tutor. Cravett. consil. 6. n. 96. consil. 75. n. 6. consil. 100. num. 9. ubi addit pro hoc facere textum in l. 1. C. de dolo. & in l. vindicantem 17. ff. de evict. Paris. consil. 34. consil. 74. num. 29. lib. 1. Et quod dolum committat, qui contra pacta quicquam facit, text. est in l. 2. §. item querit. si quis 4. ff. de except. doli. quem etiam allegat Cravett. consil. 193. num. 3. & post eum Regner. Sixtin. 1. Consil. Marpurg. 11. n. 97. Unde etiam derogare omni feudorum naturæ dicuntur, c. 1. ubi Baldus de feud. non habent propr. naturam. 2. feud. 48. Alvarot. in c. 1. num. 2. & 4. de consuetud. recti feud. Paris. consil. 1. & passim. lib. 1. Mudæus consil. 29. lit. e. num. 1. tom. 1. Consil. Francosurt. Schurff. consil. 98. visis. num. 2. Wesembec. 1. consil. 15. num. 71. quia verba pacti aliquid debent operari. l. si stipulatus 4. ff. de usur. Wesemb. 2. consil. 73. num. 3. ne frustra appositæ esse videantur. l. si quando 109. in princ. ibi frustra legaturus. ff. de legat. 1. l. insulam 6. ff. de prescript. verb. c. si Papa 10. de privileg. in 6. Dec. in c. Pastoralis. num. 1. extr. de appellat. & in c. licet causam. num. 4. extr. de probat. Dec. consil. 414. num. 2. Schurff. consil. 32. num. 11. Tiraquell. de retract. convent. §. 1. gloss. 2. num. 22. Philipp. Matth. 1. Consil. Marpurg. 21. num. 29. pactumque conventum exceptionem perpetuam parit, l. solvitur 5. ff. quib. mod. pignor. vel hypoth. amitt.

Declaro verum esse, si pactum tale non sit contra bonos mores, sed sit conventio honesta & licita. Wesemb. in paratit. ff. de pact. n. 2. Ea enim pacta, quæ aut contra honestatem, h. e. jus naturæ sunt, aut illicita sunt, h. e. contra leges civiles seu contra juris regulam (ut loquitur Ictus in l. contra 28. ff. de pact.) pacta dici non possunt. Hinc talia pacta, quæ ad delinquendum homines invitant, jure reprobari, not. l. 27. §. 3. ff. de pact. l. 17. in princ. ff. commod. l. 1. illud 7. ff. deposit. l. 5. ff. de pact. dotal. sal. in l. 29. C. de pact. Boc. de investit. feud. c. 5. n. 100. Quoniam quæ à jure communi sive privato remota, quæque jus publicum concernunt, non valent, sed planè deficiunt. l. 7. §. & generaliter 16. l. jus publicum. 38. l. jus agnationis 34. ff. de pact. l. nec ex pretorio 27. ff. de R. J. l. non dubium 5. Cod. de LL. l. nemo potest 55. ubi Bart. Jafon. Bologn. ff. de legat. 1. Gœddin. Consil. Marpurg. 25. n. 29. quo respectu & pactum, quod est de futura successione, omni jure improbatum dicitur, adeo ut nec ex eo ne naturalis resultet obligatio. l. licet. 10. l. pactum quod dotali 15. C. de pact. gloss. in l. si quando. verb. pragnari. C. de inoffic. testam. Alex. consil. 28. col. 2. vol. 3. Francisc. Viv. in commun. opin. verb. pactum per aliquos. n. 1. idque notiss.

mi juris esse scripsit Mollerus in *Comm. ad constit. Saxon. p. 2. const. 43. n. 1.* quod idem respondit Myof, *consil. 2. n. 1. decad. 12. cent. 2. add.* & Reusner, *consil. 9. num. 5. & seq. vol. 1. Vultej. 3. Consil. Marpurg. 34. n. 146.*

III.

Illud etiam pacto quis in se recipere potest, quod aliàs ex natura negotii facere non cogetur. *l. non tantum 169. l. qui uti go. de V. S. l. in conditionib. 48. l. penult. ff. de pact. junct. l. 2. l. fin. C. de pact. inter emt. & vend. l. 67. ff. commun. pr. ed. l. penult. de Evisct.* Ita contra edictum adilitium pacisci licere, textus est in *l. pacisci 31. ff. de pact.* Ita si de mancipio venditor affirmavit, quia optimum coquum dixit vel constantem, laboriosum aut ex frugalitate peculium acquirentem, id præstare tenetur, aut certe redhibitione, si ita convenit, vel quanti minoris judicio pulsari se patietur, *l. si quid venditor 18. cum seq. ff. de adil. edict.* quamvis aliàs ex edicto conveniendus non fuisset. *l. 1. cum seqq. d. l. 18. cum seq. d. 1. vid. Goedd. ad d. l. 90. n. 7.*

IV.

Tot sunt pacta, quor res & rerum capita, de quibus convenit, *l. 1. §. sed si 5. l. 27. l. 86. l. 140. de V. O. l. 32. ff. de Evisct. Anton. Gomez. tom. 2. var. resolut. c. 11. n. 16. Goedd. 1. Consil. Marp. 26. num. 264.*

V.

Pacta sua natura sunt realia, *l. juris gentium 7. §. pactorum 8. ubi Bart. l. 21. §. penult. ff. de pact. Schurff. 1. consil. 49.*

Intellige verum scil. respectu transmissionis, quia non commoriuntur cum persona paciscentis, sed transeunt etiam in successorem tam universalem, ut est heres *l. Episcopa 52. §. 1. ff. eod. l. si pactum 9. ff. de probat.* quam singularem, ut est emtor. *l. si tibi 17. §. pactum. ubi Bart. d. 1. secus vero respectu obligationis; hæc enim pacta dicuntur personalia, & personas obligare non res, nec naturaliter extra paciscentium personas transire. l. si unus 27. §. 4. vers. ante omnia. d. 1. Weseleb. in pamt. ff. de pact. n. 3.* Quamvis in dubio ubi ex mente contrahentium non satis constat, utrum pactum in rem, an in personam conceptum sit, illud potius in rem, quam personam factum præsumatur, *l. si pactum 9. ff. de probat. l. veteris 13. C. de contr. stipulat. Borcholt. de pact. c. 2. n. 3. Carpz. P. 2. Consil. 41. Defin. 13. n. 6. Mant. de tacit. convent. p. 1. tit. 7. ubi declarat, cum unusquisque tam sibi, quam heredibus suis prospicere intelligatur, d. l. si pactum 9. de probat. ita ut clausula heredum mentionem faciens sit supervacua: Schurff. 1. consil. 49. Jac. Schultz. 2. §. 53. num. 85. 105. & 106. add. & Noal. in tract. de transmiss. cas. 28. num. 1. & seqq. Lambert. Goris 3. adversarior. c. 2. Weseleb. 4. consil. 193. num. 72. Wilhelmus Anton. de rescript. morat. tit. 9. concl. 64. n. 57. Carpz. P. 2. Consil. 20. Defin. 2.*

VI.

Pactum super una re interpositum, ad rem aliam non extenditur. *l. 27. §. 4. vers. ante omnia. ff. de pact. l. 2. ff. de servit. præd. urban. l. 31. C.*

de transact. Bocer. de investit. feud. c. 4. n. 15. si quidem pacta etiam ambigua strictè sunt interpretanda contra eum, pro quo sunt adjecta contractui. *l. 39. ubi Costal. de pact. l. 34. in princ. ff. de contr. emt. l. 26. ff. de reb. dub. Bocer. de investit. feud. c. 5. n. 87. cum sua natura sint stricti juris, d. l. si unus 27. §. 4. vers. ante omnia. l. tres fructus 35. l. qui in futurum 57. §. 1. ff. de pact. l. 5. l. qui cum tutoribus 9. §. fin. ff. de transact. glossi. in l. pacta. ad verb. nullum. C. eod. & in l. 7. §. quinimo. d. rit. Barth. Socin. consil. 73. num. 4. vol. 1. Jason. in l. postquam liti. n. 11. C. de pact. Roland. à Valle consil. 39. num. 5. vol. 1. Modest. Pistor. consil. 1. n. 29. consil. 19. n. 10. consil. 35. n. 7. vol. 1. ut & instrumenta desuper facta. Barth. Socin. d. consil. 73. n. 5. Weseleb. consil. 3. n. 29. & consil. 81. n. 4. per l. ad approbationem 21. C. de probat. nec extenditur ultra expressa, *l. ult. C. de fals. caus. adjecta. Bald. in d. l. per approbationem. l. lecta opposit. 2. ff. de reb. cred. & in l. interest. n. 2. C. de solut. Modest. Pistor. consil. 1. n. 29. quoniam quæ verbis non continetur, promisso habendum sit. l. unic. §. fin. autem ad deficientis. C. de testac. coll. Tiber. Decian. resp. 22. n. 4. vol. 1.**

VII.

Pacta novissima derogant prioribus, novissimisque standum est. *l. si unicus 27. §. pactus 2. ff. de pact. l. pacta 12. C. eod. l. 60. §. 6. ff. locat. Modest. Pist. consil. 45. n. 21. vol. 1. Sim. Pistor. consil. 20. n. 22. vol. 1. inter Consil. Modest. Pist. Francisc. Bursat. consil. 47. n. 6. maxime si qua inter ea sit aliqua incompatibilitas. Bald. ad d. l. pacta. 12. Goedd. 1. Consil. Marp. 28. n. 80. Ratio, quia hoc tam juris, quam ipsius rei æquitas postulat. Rei æquitas tum, quia quicumque de re aliqua iterum paciscuntur, eo animo sunt, ut à prioribus pactis recedere, & posterius servare velint, cum aliàs nullius momenti sit, quia non nisi remoto priori subsisteret, cum duo contraria simul in eodem subiecto non consistent. Juris autem, h. e. edicti, æquitas postulat, quia dum Prætor in d. l. 7. §. ait Prætor dicit se pacta servaturum, non dicit se verba pactorum, sed mentem ac voluntatem paciscentium servaturum. arg. l. si re 17. ff. de LL. Quod intellige non generaliter, sed ex comparatione, nempe si quæretur ex duobus pactis utrum sit servandum, aliàs extra-comparationem non dicere licebit ex duobus pactis novissimum esse servandum; quia fieri potest, quod utrumque servari possit, si nimirum utrumque sine alterius perniciæ & damno subsistere possit, vel quando planè inter se sint diversa; sicut enim sibi invicem talia non derogant, Dec. Cagnol. & Dd. in l. repugnantia 188. de Reg. Jur. Bald. Salicet. in l. scriptura. C. de fid. Instrum. per l. Quintus Mutius 27. §. argento 2. de auro legat. l. interpositas 13. ubi Bald. Salicet. C. de transact. Ita etiam ex uno ad aliud nihil inferri potest, *l. fin. ff. de calumm. l. Papinianus exuli 55. de minor. l. si maritus 10. C. de donat. in vir. & uxor. quia quæ habent diversos effectus, habent etiam diversos effectus. l. penult. C. de Codicill. & actus separati ad effectum habendum non junguntur. Paris. consil. 67. n. 7. vol. 1. Weseleb. 1. consil. 38. n. 26. & 1. consil. 41. n. 125. ubi limi.**

limitat hoc verum esse tantum quoad paciscen-
tes, secus quoad alios quibus non nocet.

Unde declarata hanc Regulam procedere solum
in contractibus invicem pugnantibus, qui simul
subsistere nequeunt; secus verò in contractibus
& pactis, quæ se mutuo compatiuntur. Dec. in
l. in omnibus 90. ff. de R. I. quod si enim ambo
consistere possunt, tunc primæ conventioni nun-
quam censetur abrogatum per pactum posterius,
nisi quatenus hoc expressum reperitur, arg.
l. ult. C. de novat. l. precipimus 32. C. de appellat.
Hartm. Pistor. 2. observ. 121. n. 9, quin potius po-
sterior conventio à priorè interpretationem re-
cipit, usque adeo, ut omnes qualitates primi con-
tractus in secundo repetita censeantur. l. fin. ff.
de reb. dub. l. Titia 134. §. 2. l. qui sic 47. de V. O.
l. 38. §. ult. ff. de act. em. idque maximè verum
esse, quando contrahentes in posteriore se ad
priorè retulerunt, refert Carpz. P. 2. Const. 33.
Defin. 17. n. 6.

IIIX.

Pacta intelliguntur rebus ita stantibus. l. que-
re 19. §. inter locatorem 1. ff. locat. Ita ut quamdiu
res, de qua pactum factum est, in eo statu perman-
neant, eique inhærendum sit, cum mutato rerum
statu mutetur etiam observatio pactorum. Bart.
in l. quoties. §. si duo. ff. de hered. instit. per text.
in l. cum quis 38. ff. de solut. quia quod semel pla-
cuit amplius displicere non possit. c. quod semel
21. de R. I. & ibidem gloss.

Limita: nisi nova causa emergat. Tiber. Dec.
respons. 38. n. 9. Licet enim vis pacti sit immota,
tollat tamen propter novam causam & mutatum
rerum statum. Menoch. consil. 23. n. 47. Philipp.
Corn. consil. 75. n. 16. vers. facit, quia pactum in-
telligitur. vol. 3. per l. continuus 137. §. cum quis 6.
ff. de V. O. gl. & Dd. ad l. quod Servius. ff. de con-
dit. caus. dat. Idem Corn. consil. 105. n. 5. vol. 4.
ubi asserit etiam verum esse de non veniendo
contra pactum per c. quemadmodum 25. extr. de
jurejur. c. ne quis 14. 22. q. 2.

IX.

Pactum ad alios, quam cum quibus est initum,
non porrigitur. cap. veniens. 8. ibi: ne pacta, in-
ter alios facta, aliis obesse possint. de transact.
l. si unus 27. §. 4. vers. ante omnia. ubi Bart. n. 1.
Jalon. n. 1. & Dd. communiter. ff. de pact. l. si pro-
dote 2. C. de dot. promiss. Jaf. in l. Imperator princ.
ff. de transact. Tiraquell. de utroq. retract. part. 1.
§. 1. gloss. 9. n. 126. Generale enim est, quod res in-
ter alios actæ aliis nihil prosint vel noceant. l. si
actionem 24. C. de pact. tot. cit. C. res inter alios
actæ, aliis nihil prosint vel noc. l. sepè 63. ff. de rejud.
l. Modestinus 10. ff. de except. Gail. 2. de P. P. obsi.
17. n. 11. Cachet. decis. Pedem. 38. n. 3. etiam si ju-
ramento confirmatum. Schurff. cent. 1. consil. 66.
n. 59. Wesf. in paratit. ff. de pact. n. 10. Carpz. P. 2.
Const. 29. Defin. 20. n. 2. neque etiam pactis alio-
rum potest auferri jus testio jam pridem quæsi-
tum, cum nemini per alium ne quidem auctorem
suum illud auferri queat. l. fin. ff. de pact. Tiraqu.
de retract. convent. §. 1. gloss. 2. n. 39. Wesf. l. 1.
consil. 2. n. 94. atque ita nec unius pactum alteri,
ne fratri quidem, nocere, gloss. in §. aliud verb.
Leges, ut cum de appellat. cogn. Wesf. 1. consil. 41.

n. 126. speciale tamen quid esse in creditoribus, ut
pactum quorundam & reliquis noceat, text. est
in l. 7. in fin. & l. seq. de pact. ubi tamen Pacius
speciale hoc esse, nec ad alios creditores produ-
cendum notat, conf. tr. m. de altero tanto prof.
pag. 10. thes. 7.

X.

De pactorum interpretatione ubi agitur, po-
tius inspicere debet mens quam verba. l. 7. §. pacto-
rum 8. ff. de pact. l. sed Celsus 5. §. si fundus 1. ff.
de contr. em. Carpz. P. 3. Const. 30. Defin. 49. n. 3.
semperque interpretatio facienda, ut evitetur
contrarietas inter substantiam actus, de quo agi-
tur, & inter verba dispositionis, Aym. Cravett.
consil. 214. n. 17. Farin. lib. 1. consil. criminal. 69.
num. 28.

XI.

Pacta ex communi observantia & consuetu-
dine interpretationem suscipiunt. l. quod si nolite
31. §. quia assidue 20. ff. de edil. edict. l. si fundus
6. ff. de Eject. l. si certius 6. §. 1. de aqua plu. ar-
cend. l. circa 19. Cod. locat. c. ceterum 3. de donat.
l. semper in stipulationibus 34. ff. de R. I. & ibi
Dec. n. 7. cum seqq. Wesf. 2. consil. 74. n. 2. Phil.
Matth. 1. consil. 21. n. 10. quia pactum & consue-
tudo æquiparantur, & paribus passibus ambu-
lant. l. fin. ubi Bart. Bald. Salicet. C. de fidejuss.
Regn. Sixt. 3. Consil. Marp. 11. n. 7.

XII.

Quæcunque juris publici sunt, ea pactis priva-
torum non possunt mutari vel concedi. l. juris
publici. 38. ff. de pact. quia hæc privatorum dispo-
sitioni non subdunt. Ita ergo pactum, ne heres
Falcidia utatur, non subsistit, quia Falcidiæ de-
tractio juris publici est, l. 15. §. 1. ff. ad L. Falcid.
Ita nec subsistit testamentum filii in peculio ad-
ventitio extraordinario, permittente licet patre
factum l. 6. qui testam. fac. poss. licet in peculio
adventitio plenam habeat proprietatem filius fa-
milias. Nicol. Reumer. tract. de testam. P. 1. c. 28.
n. 9. seq.

Limita: ut procedat (1.) si quid ad publicam
utilitatem principaliter vel tantum sit constitu-
tum, Brunnem. ad d. l. 38. n. 7. consil. Axiom. seq.
(2.) si pactum fiat contra legem vetantem, arg.
l. qui vetante 102. ff. de R. I. Non, si fiat contra le-
gem disponentem aut in gratiam privatorum be-
neficium concedentem.

XIII.

Pactis privatorum publica utilitas non muta-
tur. cap. si diligenti. 12. de foro comper. l. 2. §. sed
quia veremur 4. C. de juram. calumn. ubi Dd. Fal-
gos. consil. 29. Ruin. consil. 10. n. 1. & consil. 187.
n. 2. lib. 2. Paris. 69. n. 11. lib. 3. Joh. Bapt. Plorus
consil. 168. n. 52. Joh. Ceph. consil. 375. quod etiam
obtinere, quamvis ad singulos commodum perve-
niret. Laur. Sylvan. consil. 40. n. 12. vol. 1. ubi refel-
lit opinionem Ripæ alicui sententis in l. 1. n. 114.
solut. matrim. Illud enim quis velle dicitur,
quod de jure potest, & nihil amplius. Bald. in
c. 1. de juram. propter calumn. Sic contrahens
non censetur plus velle, quam statutum dispo-
nat. Bart. in l. heredes mei. §. cum ita ad Scutum
Trebellin. qua ratione etiam non potest renun-
ciari privilegio inducto ad publicam utilita-
tem.

tem. l. juris gentium 7. §. si paciscar. 14. ff. de pact. l. de die 14. ff. de pact. dotal. c. Domino guer. ra. de Pac. & ejus violator. cap. 12. axiom. de foro comper. idque adeo verum esse, ut nec per accessionem juramenti firmari queat, post Bart. in l. si quis pro eo de fidejuss. & Dd. in cap. cum contingat. de jurejur. refert Pantischnann. 2. q. pract. 11. n. 20. & seqq. Hinc non licet pacisci, ne emtor, & possessor onera realia non solvat, sed venditor, l. 3. C. de pred. & omn. reb. Navicul. Emptori tamen propterea contra venditorem datur regressus, Brunnem. ad d. l. 3. C. Amplia, quod nec pactis & concessione curiae tributa possessoribus remitti possint, Perez. C. de Decret. Decur. n. 6. 7.

XIV.

Pactum est loco pretii. l. fundi partem 79. ff. de contr. emt. Covarr. 3. var. resol. c. 10. n. 1. Menoch. 2. arb. jud. 260. n. 44. Dec. consil. 309. n. 3. Tiraqu. in tract. de retract. consangu. §. 1. gloss. 18. num. 38. & in tract. de retract. convent. in proem. num. 12.

XV.

Pactum contra naturam rei interpositum validum non est. l. 7. §. generaliter 10. ff. de pact. l. non dubium 5. C. de Leg. Carpz. P. 1. Const. 30. Def. 2. n. 3.

XVI.

Contra pactum suum nemini venire licet. l. post mortem 25. ubi Bart. & Dd. ff. de pact. l. per fundum 11. ff. de serv. rustic. prad. l. 13. ff. commun. prad. l. 14. C. de rei vindic. Carpz. Part. 2. Constit. 46. Defin. 9. n. 6.

XVII.

Ad paciscendum vel transigendum nemo jure compelli potest. l. 3. §. tamen si 1. l. diem 27. §. si ari 2. ff. de recept. arbit. l. si quis major 41. C. de transact. l. si dictum fuerit 56. §. si compromissorio 1. ff. de evict. l. nec emere. 16. C. de jure delib. Bald. in l. 7. C. de sent. ubi ait concordiam svaderi, non imperari posse, aut pacem esse bonum, persuasibile, non compulsibile. Menoch. lib. 2. arb. jud. cas. 442. n. 8. Carpz. Part. 1. Constit. 11. Defin. 11. n. 8.

XVIII.

Pactum tacitum cursu temporis roboratum plus operatur, quam expressum. l. adversus 5. C. de usur. & ibi gl. latè Tiraq. de LL. Connub. gl. 5. n. 74. cum seqq. Wesemb. l. consil. 12. n. 48.

XIX.

Ad quæ ipso jure tenemur, ea singulari contrahentium pacto caveri non est necesse. l. quasi 9. §. Pomponius 1. in fin. de distr. pignor. l. non rectè 7. vers. nam licet significes. C. de fidejussor. Jac. Schulz. quest. suar. p. 2. q. 59. n. 5. Et frustra pactione vel alio modo impetratur, quod alicui jure communi conceditur, l. 1. C. de thesaur.

XX.

Qualis contractus, cui pactum adjicitur, talis etiam actio ex illo pacto adjecto datur, quia pactum adjectum inest contractui & de ejus naturâ participat, ergo à toto dissentire non debet. Ita, ergo, si pactum, ut venditor præster casum fortuitum, venditioni fuerit adjectum l. fistul. 78. §. fin. ff. de contrub. emt. ago actione ex emto ad casus fortuitos præstandos.

Limita: ut procedat (t.) in pacto in continenti, i. e. antequam iste contractus finiatur, ad-

jecto. vid. Axiom. seq. (2.) in naturalibus contractuum, non substantialibus; hæc enim si pacto mutantur, contractus salvus non manet, sed degenerat in alium, v. gr. si pro deposito merces promittatur, erit locatio. Conf. Zöf. ad ff. de pact. n. 16.

XXI.

Pacta in continenti adjecta ipsi negotio inesse dicuntur. l. 4. §. 1. in emt. 43. l. in traditionibus 48. ff. de pact. l. petens 27. l. in bona fidei 13. l. legem 10. ubi Jas. & Donell. n. 12. cum seqq. C. eod. l. ea lege 3. C. de condit. ob caus. l. ultima C. de pact. inter emt. & venditor. vid. latè Goedd. Comment. ad l. 90. ff. de V. S. n. 4. D. Paul. Gambs disput. in augur. de pact. adject. confer disput. Elementar. nostras, P. 3. sect. 3. thes. 39.

XXII.

Pactum quod ab initio non tenuit, per ratiabitionem vel confirmationem superioris tenet. c. quories 2. extr. de pact.

XXIII.

Pacta tam à foeminis, quam viris servari debent. l. 1. ff. de pos. l. 3. ff. de negot. gest. l. 1. de V. S. Jas. ad l. 7. ff. de jurisdict. Ratio, quia conventiones pleræque sunt juris gentium. l. ex hoc jure 5. ff. de juss. & jur. quod inter marem & foeminam non distinguit. l. maximum virium 4. C. de lib. prater. Goedd. 1. Consil. Marpurg. 24. n. 1.

Declara: hoc regulariter procedere, ubi Lex vel constitutio obligationi non resistit, nec potentiam ab actu removeret. l. genemlter 13. C. de non num. pecun. d. l. 3. de negot. gest. secus ubi lex vel constitutio pacto, vel obligationi resisteret, vel etiam prohiberet, & potentiam ab actu removeret. l. à Divo 58. de rit. nupt. l. non dubium 5. C. de LL. Bald. in l. 1. plus valer. quod agitur. l. nemo potest 55. Dd. de legat. 1. Francisc. Viv. decis. 369. n. 18. tit. 3. aut aperte inter marem & foeminam statueret differentiam, secundum Hubertum Zuchar. ad l. fin. n. 64. de Edict. D. Adr. roll. Paul. de Castr. consil. 123. viso testam. n. 3. vol. 1. Valentia. Forst. de success. lib. 3. c. 18. n. 8. Roland. à Valle consil. 76. n. 1. & seqq. vol. 3. Dec. ad l. femina. & ibi Dd. ff. de R. I. His enim casibus prædicta regula procedere nequit, nec idem in foemina, quod in mare, statui potest, sed pactum ejusmodi erit, tanquam contra Leges initum, ipso jure nullum, per d. l. non dubium 5. C. de LL. Francisc. Viv. d. decis. 369. num. 19. Francisc. Milanens. decis. 2. num. 53.

XXIV.

PACTA conventa regulariter sunt servanda. l. 1. §. si conveniat. 6. ff. de positi l. 1. ff. de pactis, l. juris gentium 7. §. Prator ait 7. ff. eod. tit. l. 1. ff. de constit. pecun. l. cum amplius 84. in fin. ff. de R. I. c. 1. de pactis. (Ratio, quia pacta rumpere est grave, non solum apud jus commune, sed etiam apud DEUM. Corn. in l. paciscenda. in 2. q. Cod. de pact. ideoque Prator ait pacta conventa servabo. l. 7. §. Prator ff. de pactis. l. penult. Cod. d. tit. cap. 1. & 2. eod. Vultej. 3. Consil. Marpurgens. 34. num. 112.) Nevizan. inter consilia Bruni, consil. 12. num. 23. ubi quod

quod illa verba, *pacta conventa servabo*, procedunt ab ore DEL, ideo etiam DELUS ligatur pacto, & diabolus, & princeps, & quod nulla major iustitia est, quam pacta servare. Plot. *consil. ii. in princ.* ubi quod pacta nedum obligant privatos, sed etiam Papam & Imperatorem. Moron. *de treuga & pace*, q. 17. n. 2. ubi quod juris, & naturæ, & secundum dictamen rationis sit, ut pacta servantur. Caballin. *de evictionib.* §. 3. n. 157. ubi quod servari debeant pacta, si sine peccato servari possunt. Corset. *de jurament.* & *ejus privil.* §. *quero undecimo.* n. 76. ubi quod peccato gravi subiacet, qui pacta conventa non servat. Curt. jun. *consil.* 40. n. 2. ubi quod pacta ad ungem servari debent. Natt. *consil.* 384. n. 11. & 19. ubi quod pacta ad ungem servari debent etiam in materia feudali. Roland. à Valle *consil.* 100. n. 20. & *seq. lib. 3.* ubi quod nulla major est iustitia, quam illa, quæ ex pacto oritur, quia obligat secundum jus commune etiam apud DEUM. Exornant Surd. *consil.* 183. n. 11. ubi quod æquitati nihil magis convenit, quam pacta servare, & *consil.* 345. n. 9. & *decis.* 259. n. 5. & *decis.* 260. num. 12. & *de aliment. tit. 7. q. 18. n. 12.* Ant. Gomez. *var. tom. 2. c. 8. n. 4. col. 2.* Menoch. *consil.* 1. n. 226. cum *seq. & consil.* 92. num. 33. & *consil.* 93. num. 30. & *consil.* 156. n. 46. & n. 54. & *de arbitr. lib. 1. q. 57. num. 6.* Hieron. Giach. *in consil. de moneta Marchesana*, n. 33. cum *seqq.* Cald. Pereira *de novat. emphyt. q. 11. num. 3. ad fin.* ubi n. 10. iubdit, quod pacta dant legem contractui. text. *in l. 1. §. 6. de pos.* Harprecht. *ad §. Inst. locati. num. 35.* Marian. Antonin. *var. resolut. lib. 2. resol. 53. num. 5.* ubi n. 6. quod pacta rumpunt leges. Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 6. lit. P. conclus. 3. & 4.* (juxta illud vulgatum, *bedingt Recht seu Billfür/ bricht Landrecht.* l. 1. §. *si conveniat* 6. ff. *de pos. c. contractus* 85. ubi *gloss. de R. I. in 6. arg. i. consil.* 41. n. 68. cum juxta formam traditam ab homine vel à jure regulentur, & modificentur obligationes, l. *sed si pupillus* 11. §. *conditio* 5. de *Inst. act. c. cum dilecti* 22. extr. de *rescript.* Gail. 2. obs. 24. n. 6.

Limita Regulam, dummodo non juri publico deroget, qualia sunt pacta derogantia libera facultati testandi, item pactum, ne discedatur à communione. Wessemb. *in parat. de commun. divid. n. 1.* quia Prætor ita demum se pacta servaturum pollicetur, si neque dolo malo, neque adversus leges, plebiscita, SCta, Edicta principum, neque quo fraus alicui eorum fiat, facta sunt, l. *juris gentium* 7. §. *Prætor ait* 7.

ff. & l. *pacta contra* 28. C. de *pact.* Berta-zol. 2. *consil. crim.* 254. n. 1. Vultej. 3. *Consil.* Marpurg. 34. n. 197.

XXV.

Quæcunque pacta turpitudinem civilem tantum continent, illa moribus mutari possunt, non quæ turpitudinem naturalem, quia turpitudine civilis ex Legibus civilibus oritur, quæ consuetudine mutari possunt l. 32. pr. ff. de LL. non item naturales.

Exemplum: ita ergo pactum de hereditate tertii, quatenus illa ad nos aliquando legitime est perventura, moribus induci potuit, cum hoc pactum, quæ pactum, nullam in se contineat turpitudinem naturalem. Conf. Stryck. tract. de success. ab intest. Disput. 8. cap. 12. §. 36.

XXVI.

PACTO quicquid potest acquiri, potest & præscriptione, l. *alienationis verbum* 28. ff. de V. S. ubi Alciat. & Rebuff. Gam. Lusit. *decis.* 379. Inter fratrem. n. 5. Surd. *decis.* 3. n. 23. & *decis.* 236. n. 9. Valasc. *consil.* 132. n. 32. Nam præscriptio habet vim pacti. Gam. *decis.* 276. n. 2. Surd. *decis.* 24. à princ.

De Pactis Confraternitatis vid.
Confraternitas.

CAP. II. Palàm.

Axioma I.

Palàm delinquens mitius punitur, quoties res est de genere permissorum, sed certà ratione prohibita, quia videtur potius per errorem deliquisse, quam ex aliquà malitià, l. *fin. ff. de Ritu Nupt.*

II.

Quoties res est de genere prohibitorum, toties palàm delinquens gravius punitur, major enim sic adesse præsumitur malitia. Exemplum est in meretrice palàm se prostituente, *Serve. Jurispr. Rom. Germ. Forens. lib. 3. tit. 28. §. 14.* item in fure furtum palàm committente. Naumr. *ad Zaf. ff. tit. de furt.* n. 17.

CAP. III. De Pane.

Axioma I.

Panum venditio non potest in vitio & crimine poni, sed unicuique permitti debet. *Mev. consil.* 83. n. 45.

II.

Panes in opificio publicè eum in finem extructo, ut subditi coquant, Magistratus potest ordinare. *Carpzovius Lib. 1. Respons. 42. num. 11.* an verò furnacariis paganis panes ad liberam venun-

venundationem ex pagis propinquis oppido ad-
vehere sit permillum, vid. d. Resp. 42. n. 5.

III.

Ministris Ecclesiae in villis certi panes praestan-
di. Carpz. Defin. Confist. P. 1. Defin. 102. n. 5.

CAP. IV.

Papa.

Axioma I.

Papa non potest transferre, quod ipse non ha-
buit. l. observare 4. §. ult. ff. de offic. Procons. l.
traditio 20. ff. de acquir. domin. nec habere po-
tuit. gloss. in Auth. quomod. oportet Episc. in verb.
conferens. c. cum ad verum. 6. ibidemque gloss. di-
stinct. 96. Arnif. lib. 1. de Majest. c. 2. n. 3.

II.

Papa etiam nonnunquam in jure fallitur. cap.
praeterea 12. ibique gloss. super verbo fallat. dist. 23.
Consil. Argent. consil. 74. n. 5. tom. 1.

III.

Papa in temporalibus non habet jurisdictio-
nem, nisi casualem. c. licet 10. de foro competent.
seu in defectum. Ant. de Rosell. in tract. de potest.
Imper. & Pap. in §. Casarem. per c. si duobus 7.
§. denique de appellat. Lancellot. de Imper. lib. 1.
c. 1. §. 4. vers. 26. Mynt. 1. obs. 14. per c. causam 7.
& c. per venerabilem 13. qui fil. sint legitim. Thom.
Michael. dist. de jurisdict. tref. 43. Ord. Camer.
tit. 7. p. 2. ibi: doch dieselben aus dem Reich.
Matth. Steph. 2. de jurisdict. cap. 1. m. 2. n. 197.
Arnif. lib. 2. c. 4. n. 8. de Majest. Ludov. Molin.
tract. 2. de justit. 29. concl. 1. §. 2.

De Paraphernalibus bonis vid.
bona conjugum.

CAP. V.

Par, Paria.

Axioma I.

Qui non sunt pares in gradu, illi nec possunt
in jure, vel facto esse pares. c. licet ex quadam 47.
extr. de rescrib. Castr. ad l. liberorum. ff. de his, qui
not. infam. & ibid. Dec. n. 5. Jason. ad l. non hoc.
C. unde legitimi. Tiber. Dec. resp. 42. n. 62. vol. 1.
ideoque etiam ad paria judicari non possunt. arg.
l. aut facta 16. ff. de pign. l. ut resp. 15. C. de trans-
actionib. Dec. ad l. precibus. n. 4. C. de impub.
substitut. Joseph. Lud. decis. Lucens. 44. num. 61.
Goedd. 3. Consil. Marpurg. 32. n. 183.

II.

In paritate votorum eorum est amplectenda
sententia, qui in dignitate praecellunt, l. §. ff. de
pact. Quod si paria sint vota judicum ordinario-
rum, praefertur ea sententia, quae est pro reo &
minorem continet summam, l. 38. ff. de Re Jud.
nisi actoris causa sit favorabilior, c. gr. testamen-
tum, dos, & omnis pia causa. d. l. 38. cap. fin. X.
de sentent. Carpzov. Part. 1. Constit. 27. Definit.
fin. si paria sint vota judicum delegatorum seu
Commissariorum, praefertur ea sententia quam

delegans confirmat l. 28. ff. de Re Jud. cap. fin. X.
eod. rectius tamen rationem quam numerum
considerari putat Carpzov. Part. 1. Constit. 27.
Defin. 12.

Declarata tamen dicta ex iis, quae habet Gratius
de Jure Belli & Pacis lib. 2. cap. 5. §. 18. & 19.

III.

Pari poena puniuntur peccans & consentiens,
c. omnes 5. 17. q. 4. cap. extr. de offic. deleg. c. ult.
Clericorum 13. extr. de vit. & honest. cler. c. qui
cum 4. extr. de furt. cap. si quis 4. extr. de purgat.
Canon. cap. nuper 29. cap. quantae 47. extr. de
sentent. excomm. & opem dans. cap. 6. extr. de
homicid. sicut & qui causam homicidii praestat, &
homicidium committit. cap. presbyterum 7. c. su-
scipimus 10. extr. de homicid.

IV.

Paria vincula ubi sunt, primum tenet, secun-
dum non obligat. l. sicut 22. extr. de sponsal.

V.

Paria sunt deficere in purgatione, & non sub-
ire purgationem. cap. tua nos 8. extr. de cobabit.
Cleric.

VI.

PAR in parem non habet imperium.
l. nam & magistratus 4. ff. de recept. arbit.
l. ille a quo 13. §. tempestivum 4. ff. ad Trebell.
c. inferior 4. c. denique 6. distinct. 21. c. in-
notuit 20. §. quamvis. de elect. c. 1. de locato.
Clar. §. fin. quest. 38. n. 3. vers. quero pone.
Barth. Berett. ad extravag. ambitiose. de
rebus Ecclesiast. non alien. verb. praedeceffo-
rum. num. 5. pag. 226. Rebuff. tom. 1. ad Le-
ges Galliae, tract. de evocat. n. 46. p. 265. Cot.
in memorab. verb. par. p. m. 657. Menoch.
de arbit. lib. 2. casu 438. n. 9. & consil. 147.
n. 35. & consil. 250. n. 41. & consil. 298. n. 13.
& consil. 423. n. 11. & consil. 466. n. 2. & con-
sil. 676. n. 15. Surd. consil. 47. n. 11. & consil.
106. n. 12. & consil. 167. n. 16. Aloyf. Ricc. in
collect. decis. p. 5. collect. 1094. Thomas de
Thomasset. in floribus legum, reg. 218. ubi
intelligit, nisi par se subiciat jurisdictio-
ni alterius paris, vel etiam minoris, vel
nisi tractetur de publica salute & utilita-
te. Sigismund. Scacc. de appellat. q. 2. n. 10.
Joseph. Aldrete in allegat. Juris pro omni-
moda Regularium exempt. p. 3. cap. 4. n. 28.
late Cardinal. Tufch. pract. concl. tom. 6.
lit. P. concl. 89. per totam. Steph. Gratian.
discept. forens. tom. 5. c. 923. num. 5. Joh.
Marian. Novar. in praxi elect. & variat.
fori quest. 34. sect. 2. item. 14. Joh. Anton.
Mangil. de imputat. q. 81. num. 3. & limitat
aliquibus modis Surd. d. consil. 47. n. 5.
& 9. quando scilicet par jurisdictioni paris se
subjicit, vel quando superiorem non re-
cognoscit, vel quando periculum est in
mora, vel quando unus major est altero in
administracione. adde Limnaum in anno-
tat. ad lib. 4. jur. publ. cap. 8. n. 10. 2. p. 167.

VII.

VII.

PARES cum paribus, veteri proverbio, facillimè congregantur. *l. pupillo 27. §. 1. ff. de tutor. & curator. dat. ab his. l. 1. §. 1. ff. de excus. tutor.*

IIX.

PARIA delicta mutua compensatione tolluntur. *l. viro atque uxore 40. ff. soluto matrim. l. 2. ff. ne quis eum. l. cum proponas 21. ubi Dd. C. de pactis. c. nihil 1. 32. quest. 6. c. significasti 4. de divor. c. intelleximus 18. & c. fin. de adulter. cap. ad id 21. extr. de sponsal. l. penult. de homicidio. Hippol. sing. 234. Palat. in repet. rubr. de donat. inter virum & uxorem. §. 20. n. 4. Bertazol. in repet. l. si quis major. C. de transact. n. 430. Sanchez. de matrim. lib. 10. disput. 8. n. 29. Card. Tusch. tom. 1. lit. C. concl. 489. n. 15. & 16. Cas. Arg. de contrad. legit. q. 10. n. 110. Cardof. in praxi jud. verb. delict. n. 37. latè Farinac. fragm. crim. p. 1. lit. D. num. 110. cum seqq. ubi n. 114. intelligit procedere in civilibus, sive sit circa idem, sive circa diversa. & num. 127. ampliat in spolio. & n. 128. limitat, quando delicta sint commissa circa separata. & num. 139. limitat, etiam quando agitur criminaliter, & ad poenam. Cels. Bargal. de dolo. lib. 6. reg. 15. Surd. cons. 302. n. 18. Intellige in civilibus, sive sit circa idem, sive sit circa diversa. Cardof. d. verb. delictum. n. 37. Farinac. d. lit. D. n. 114. secus quando criminaliter agitur, & ad poenam. Cels. Bargal. d. reg. 15. Cardoso cit. loc. Farinac. d. l. D. n. 139. ubi n. 128. limitat axioma, quando delicta circa diversa & separata sunt commissa.*

IX.

PARIUM est eadem Juris dispositio. c. inter corporalia 2. de translat. Episc. & eadem natura. *l. si socer 44. in fin. ff. soluto matrim. atque potentia. l. 1. §. veteres 10. ff. de acquir. poss. l. si reus 13. ff. de duobus reis.* (A pari enim potentia causa par effectus procedit. Bald. in l. conventicula. C. de Episcop. & Cleric. per text. in l. socer 44. ibiq. gloss. & Dd. ff. solut. matrim. l. Pompeius scribit 9. vers. quemadmodum. ibidem gloss. & Dd. ff. de negot. gest. l. si de eo 39. ubi Paul. de Castr. Imol. ff. de acquir. poss. Conf. Arg. 1. consil. 1. n. 2. quia ubi eadem factorum qualitas & ratio, ibi eadem quoque debet esse dispositio. *l. illud 32. ff. ad L. Aquil. l. à Titio 108. de V. S. & quæ in radice & causa conveniunt, conveniunt etiam in effectum. l. 32. ibiq. Dd. de LL. Et casus, quos necit paritas, æquitas, & identitas rationis non sunt separandi, quoad juris dispositionem. d. l. à Titio. Conf. Arg. 1. consil. 17. n. 65. & parium paria sunt*

judicia, & ubi diversitatis ratio reddi non potest, ibi diversum jus observari non debet. *l. 12. §. de illo 3. ibi nam quas ratione. ff. de usufruct. l. 2. in fin. ff. de negot. gest. l. 27. §. sed & is qui 3. ff. de rei vind.* Hinc quæ paria sunt in dispositione, debent etiam esse paria effectum & interpretatione. Alberic. de Rosat. in tract. statut. p. 2. in pr. n. 9. Wesemb. 1. consil. 4. n. 77. Conf. Arg. 1. consil. 110. n. 52. cum de similibus idem iudicium. c. in causis 19. vers. cum in similibus. extr. de sent. & re jud. c. inter ceteros 4. vers. ult. extr. de rescript. c. 2. extr. de translat. Episc. c. cum secundum 16. in pr. ibi patet à simili. extr. de prebend. l. 12. ff. de LL. l. ultima. C. de inoffic. testament. Bocer. de invest. feud. c. 4. n. 36. Phil. Matth. 2. Consil. Marp. 26. n. 18. & similes casus simili jure decidi debent. Felin. in c. at si Cler. 4. col. 3. circ. fin. & not. de judic. fac. l. 3. vers. nec Divus Marcus ff. de rupe. test. Quapropter pares qui sunt in natura simultaneæ investituræ, pares etiam sunt in successionis æquitate. Bald. in Auth. ex testamento. col. 1. C. de collat. & ad l. humanitatis opposit. 4. notab. 3. C. de impub. sublit. Gædd. 1. Consil. Marp. 32. n. 26.) & quod regula correlativorum sit regula parium, dixi sup. lib. 3. tit. de correlativis. hinc qui in pari sunt culpa vel negligentia, pari poenâ sunt puniendi. Perez. C. de Navicul. n. 37.

Declaratio quousque se paritatis ratio extendit. Ita peculium quasi castrense militum togatorum in omnibus quidem comparatur castrensi; ob cessantem rationem autem de eo, non ut militibus quò volunt modò, sed communi & consuetò ordine testamenta condere possunt. Perez. C. de Castrensi. pecul. n. 9.

X.

PARIA sunt solvere, vel citato & contumace creditore, offerre, vel deponere. *l. qui mutuam 56. in pr. in vers. si de jussor. ff. mandati. l. si de jussor. qui minori 64. ff. de si de jussor. Card. Tusch. pract. concl. tom. 7. lit. S. concl. 340. n. 18. in med.* Aliàs enim solvere qui tenetur, non satisfacit consignando, vel deponendo. Bart. in l. item liberatur. §. 1. ff. quibus modis pign. Neguz. de pignor. p. 5. membr. 1. n. 4. Menoch. re-med. 15. recup. poss. n. 645. Azeved. lib. 18. n. 2. tit. 21. lib. 4. novæ Recop.

XI.

PARIA sunt, solvere creditori meo, vel alteri de ejus mandato, ut sim liberatus. *l. solutum 49. ff. de solution. Cardinal. Tusch. d. lit. S. concl. 340. n. 39.*

XII.

PARIA sunt, conditio quæ inest ta-

citè

cité à lege, & conditio expressa ab homine. Socin. *consil.* 182. *Licet. vers. Et si dicatur. lib. 2. Card. Tusch. pract. concl. tom. 8. lit. T. concl. 7. n. 7.*

XIII.

PARIA sunt titulum non habere, vel nullum habere. *Surd. decis.* 45. n. 17. (vel vitiosum & injustum. *Bald. in l. inutilem. n. 2. Cod. de furt. Panorm. in c. gravis. n. 7. de restitut. spoliat. Balb. in repetit. l. Celsum. in pr. ff. de usucap. Crot. consil.* 47. num. 21. *Et consil.* 75. n. 10. *Natt. consil.* 448. num. 23. vol. 2. Roland. à Valle *consil.* 48. num. 12. vol. 1. Wesemb. *consil.* 6. n. 98. Cacher. *decis.* *Pedem.* 56. n. 5. *Vult.* 2. *Consil. Marpurg.* 29. n. 201.)

XIV.

PARIA sunt non esse, vel esse, & non apparere. *l. duo sunt Titii* 30. ff. de testam. tutel. l. in lege 77. ff. de contrab. emt. l. cum res 47. §. itaque 3. ff. de legat. 1. Abb. *consil.* 18. in princ. lib. 2. Zabarell. *consil.* 86. in fine. *Decian. consil.* 1. n. 132. lib. 1. *Menoch. consil.* 15. n. 13. *Et consil.* 201. n. 161. *Surd. decis.* 149. n. 2. *Et decis.* 306. n. 13. *Et consil.* 245. num. 13. *Et consil.* 377. n. 23. *Cardin. Tusch. pract. concl. tom. 6. lit. P. concl. 84. per totam. & precipue n. 9. Rot. decis.* 167. n. 35. apud *Farinac. p. 1. recent. Ricciul. in tractat. de neophytis. c. 7. n. 5. Andr. Gail. 1. observ.* 105. num. 14. *Cacheran. decis.* *Pedemont.* 129. num. 9. *Francisc. Vivius decis.* 34. num. 1. *Vultej. lib. 3. Consil. Marpurg.* 30. num. 19.

XV.

PARIA sunt, quod aliquid non sit factum, vel dictum, & non possit probari. *Joh. de Imola consil.* 129. *Uis ac ponderatis, circa fin. Surd. decis.* 149. n. 2. *Cardinal. Tusch. d. concl.* 84. (Quia paria sunt omnino non esse factum, vel factum & non apparere, vel minus legitime factum. *Bald. in c. suam nobis de appellationib. Abbas consil.* 90. pr. lib. 2. *Felin. in c. gratum. n. 4. de offic. deleg. Ifern. in c. 1. §. prater ea quæ fuit prima caus. benefic. amitt. Meichner. i. decis.* 14. n. 3.)

XVI.

PARIA sunt non esse, vel reperiri non posse. *l. cum unus* 12. §. fin. ff. de bonis auct. *Judic. poss.* *Bald. per textum ibi in l. omnia* 32. §. species 5. ff. de legat. 2.

XVII.

PARIA sunt esse talem, vel in omnibus haberi pro tali. *Decian. consil.* 5. n. 32. lib. 1. *Card. Tusch. d. concl.* 84. n. 22.

XVIII.

PARIA sunt non esse, vel esse nullum. *d. l. duo sunt Titii* 30. l. non putavit 8. §. non quavis 2. ff. de bonor. poss. *contr. tab. Surd. decis.* 51. n. 14. *Et decis.* 222. n. 2. *Flam. Paris.*

de resignat. benefic. lib. 8. q. 8. n. 34. cum seq. Cald. Pereira de potestate eligendi. cap. 5. n. 8. Farinac. in praxi crim. part. 1. qu. 15. n. 45. cum seqq. Et part. 4. consil. 60. n. 90. *Et part. 5. q. 114. n. 128.*

XIX.

PARIA sunt non fieri, & inutiliter fieri. *l. penult. in princ. ff. de suis & legit. hered. l. quoties 6. ubi gloss. & Dd. ff. qui satisd. cog. §. sit autem 3. Insit. de satisdat. tutor. gloss. verb. inutilem. in cap. 2. de translat. Episc. Palat. in repet. rub. de donat. inter virum & uxorem. §. 70. n. 29. Tiraquell. ad l. connub. gloss. 1. part. 6. num. 12. cum seqq. Covarr. *pract. c. 7. n. 2. vers. est & in hoc. Franc. Leo in Thesouro fori Eccles. p. 3. c. 9. n. 22. Menoch. consil.* 658. n. 9. *Surd. consil.* 28. n. 89. Unde maritum non habere, & habere inutilem, paria sunt. *Bolognet. ad Anan. consil.* 83. n. 3. *Et 4. quem refert Card. Tusch. d. lit. P. concl.* 85. n. 8. Et inutiliter condemnari, vel non esse condemnatum, paria sunt. *Castrensi. consil.* 199. in pr. lib. 1.*

XX.

PARIA sunt non fieri, vel minus legitime fieri. *l. quoties 6. ubi Jaf. ff. qui satisd. cog. l. si aut nullum 4. C. de legit. hered. l. de atate 11. §. nihil 7. de interrogat. c. inter corporalia 2. de translat. Episc. cap. veniens 3. de presbyt. non baptiz. c. fin. de restit. spoliat. Lag. alleg. 82. in pr. *Joh. de Imola consil.* 110. In causa que vertitur. in pr. *Rom. consil.* 163. Constitutio. n. 2. *vers. iis premiffis, & n. 3. Thomas de Thomasset. in floribus legum, reg. 117. in fine & 220. Dec. consil.* 21. n. 51. lib. 2. *Brunor. à Sole in locis comm. verb. factum. n. 17. Surd. consil.* 45. n. 42. *Et consil.* 88. n. 16. *Et consil.* 3. n. 12. *Et decis.* 122. n. 6. *Et decis.* 269. n. 12. *Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 11. q. 7. n. 8. Valasc. de partitionib. c. 8. n. 44. Ant. Monach. Florent. decis.* 26. n. 2. *Monet. de distrib. quotid. p. 2. q. 2. n. 19. Mar. Anton. var. res. lib. 2. res. 8. n. 8. Cardinal. Tusch. d. tom. 6. lit. P. concl.* 87. n. 1. cum seqq. Et paria sunt non habere mandatum, & habere, sed non legitimum. *Bald. consil.* 402. *Colligamus. n. 3. vers. considerandum est lib. 1. quem refert Tusch. d. lit. P. concl.* 87. n. 6.*

XXI.

PARIA sunt non facere, vel minus perfecte facere. *c. si quis 46. de Elect. in 6. Castrensi. consil.* 246. in casu, de quo quæritur. *col. fin. vers. breviter. lib. 1. Cardin. Tusch. d. lit. P. concl.* 87. n. 3. *Pacian. in analys. C. de pact. convent. n. 6. m. 2.*

XXII.

PARIA sunt non comparere, vel comparere minus legitime, *l. 1. in fin. ff. quod cuiusque*

cujusq. universit. nom. cap. si post 2. de concess. in 6. Petr. de Anchar. consil. 6. Viso tbe- mate, in princ. Cardinal. Tusch. d. lit. P. concl. 87. n. 4.

XXIII.

PARIA sunt nihil allegare, & allegatum non probare. Roland. à Valle cons. 35. n. 10. & 20. lib. 1. quem refert Card. Tusch. d. lit. P. concl. 87. n. 9.

XXIV.

PARIA sunt non fieri, vel invalidè fieri. l. non putavit 8. §. non quævis. 2. ubi Bart. ff. de honor. posses. contra tab. l. 1. §. quod autem 8. ubi Bald. ff. de officio præfecti urbis. Surd. consil. 157. n. 13. Marian. Ant. variar. resolut. lib. 2. resol. 11. n. 10. Rot. decis. 345. n. 3. p. 2. recent.

XXV.

PARIA sunt non fieri, vel non sortiri effectum, l. 11. §. nihil 7. ff. de interrog. act. l. si quis sub conditione 11. ff. de testam. tut. l. ex consensu 23. §. 1. ff. de appellat. Surdus consil. 245. n. 14. (vel fieri sub conditione, quæ purificari non potest, Rip. lib. Resp. cap. 3. n. 23. Curt. jun. consil. 92. n. 6. vol. 1. Vultej. 1. Consil. Marp. 15. num. 283.) quia non fieri, vel ita fieri, ut factum non relevet, paria sunt, Ant. Monach. Bononiens. decis. 40. puncto 7. n. 18. vide supra lit. N. cap. Non esse.

XXVI.

PARIA sunt aliquem non extare, vel extare & non succedere, l. pater filium 14. ff. de inoffic. test. l. 2. §. sed si sunt sui 8. ubi Bartol. ff. ad Tertull. (l. 1. §. ult. & l. seq. ibique Bart. ff. de honor. posses. contra Tabul. l. 1. §. si pater emancipatus §. sed et si patruus. vers. pro mortuo habetur. ff. de conjung. cum emancip. liber. Goedd. 1. Consil. Marpurg. 26. n. 43.) Tiraquell. de jure primog. 9. §. 3. n. 16. Alexand. consil. 197. Per spectis, in princ. lib. 6. Surdus consil. 237. n. 3. Cardin. Tusch. d. lit. P. concl. 84. n. 18. quia paria sunt extare filium incapacem ad successionem, & nullum extare. l. 1. ff. quod cujusque univers. nom. Feder. de Senis consil. 26. num. 3. in fin. vers. Primò. quia. Card. Tusch. d. lit. P. concl. 85. n. 4.

XXVII.

PARIA sunt nullum esse, vel sine effectum, Surdus decis. 51. n. 21. & 22. & consil. 3. à n. 8. & consil. 157. à n. 13. & consil. 179. à n. 49. & consil. 381. à n. 13. Ant. Monach. Bononiens. decis. 40. puncto 7. n. 20. Mar. Antoninus variarum resolutionum lib. 1. resol. 61. num. 24.

XXVIII.

PARIA sunt non respondere, vel obscurè respondere, l. de etate 11. §. nihil in-

terest 7. ff. de interrog. act. Decianus consil. 32. num. 25. lib. 2. Cardin. Tusch. d. lit. P. concl. num. 10. & faciunt notata per Soar. tom. 1. commun. opinion. lib. 7. tit. 19. n. 139. pag. mibi 293. ubi Bellacomb. num. 285. Anton. del Re Tiburtin. in tract. de juramento calumnia, cap. 14. num. 73. Et paria sunt non confiteri, vel obscurè confiteri, Romanus consil. 321. in fin. Cravett. consil. 157. Nobilis, n. 9. Rom. consil. 455. n. 2. Et paria sunt causam exprimere ita obscurè, quod non intelligatur, vel omnino non exprimere, Alex. consil. 182. Lectis & ponderatis, n. 5. vers. & paria sunt, lib. 2. quem refert Card. Tusch. d. lit. P. concl. 85. num. 6.

XXIX.

PARIA sunt forum sortiri, & statutis ligari, gloss. in l. 2. ff. de eo, quod certo loco, & in cap. quod clerici 9. de foro compet. Alexand. consil. 157. n. 15. vol. 2. Thesaur. Pedem. decis. 123. num. 11. Brunor. à Sole in locis communib. verb. forum 1. Menochius consil. 351. num. 14. Surdus consil. 343. n. 33. Bellet. disquisit. clerical. p. 1. tit. de exempt. Clericorum à statutis secul. §. 1. n. 7. Cardinal. Tusch. tom. 4. lit. F. concl. 444.

XXX.

PARIA sunt nescire, & dubitare, l. manifestissimi 22. Cod. de furtis. Tiraquell. in l. si unquam. in princ. n. 96. Cod. de revocand. donat. Sarmient. lib. 2. selectar. cap. 10. num. 5. Menochius de arbitrar. casu 75. num. 7.

XXXI.

PARIA sunt tractare de damno vitando, vel de lucro quæsito perdendo, Decian. consil. 56. n. 39. lib. 2. quem refert Card. Tusch. tom. 6. lit. P. concl. 84. n. 12.

XXXII.

PARIA sunt scire, & scire debere, l. quod te 5. in fin. ubi gloss. ff. si cert. pet. l. duo 78. ff. de acquir. hered. l. qui fundum 7. §. servus. 2. ff. pro emt. Tiraquell. de retract. lign. ad fin. tit. num. 43. Surdus consil. 150. num. 23. Stephanus Gratianus discept. forens. cap. 194. num. 1. faciunt tradita per Josephum Ludovicum Perus. decis. 103. Surdus decis. 146. Johann. Baptista Costa de facti scientia & ignor. insp. 65. ubi declarat, conclusionem procedere in his, quæ juris sunt, non quæ facti, sequitur Farinac. fragm. crim. p. 2. lit. 1. n. 163. Et scire, vel de facili scire posse, paria sunt, Rot. decis. 93. num. 4. apud Farinac. p. 2. recent. l. pen. ff. ad Maced. l. bonorum 10. in fin. ff. de honor. posses. l. duo 78. in fin. ff. de

(G)

ff. de acquir. hered. cap. fin. de clandest. de spons. (l. si Titius 47. in princ. ff. de fidejuss. gloss. in l. qui cum alio. ff. de Reg. Jur. Wemb. 2. consil. 8. n. 36. Vult. 2. Consil. Marpurg. 30. n. 68.) Honded. consil. 61. num. 16. lib. 1. Viv. opin. 835. n. 17. Polyd. Ripa in tract. de tempore nocturno, cap. 7. Joh. Baptif. Costad. in sp. 65. n. 7. Farinac. d. lit. 1. num. 164.

XXXIII.

PARIA sunt solvere, & compensare, *l. si debitor 4. ff. qui potiores in pign. habeant. l. si peculium 20. §. de illo 1. ff. de stat. liber. l. 1. de compensat. l. amplius non peti 15. ff. rem ratam haberi. Tiraquell. de retractu lign. §. 3. gloss. 3. num. 6. Covarruv. in cap. quamvis pactum p. 1. §. 4. n. 9. Surdus de alimentis, tit. 6. q. 4. n. 4. & tit. 8. priv. 53. & decis. 117. & 191. Parlad. lib. 2. rerum quotid. p. 5. cap. fin. §. 11. num. 30. Azeved. l. 1. n. 128. tit. 21. lib. 4. nova Recop. Gutier. de juram. confirm. p. 3. cap. 6. n. 1. Castill. lib. 3. quotid. cap. 23. num. 90. Rot. decis. 858. n. 4. apud Farinac. collect. 1. noviss. & decis. 636. n. 3. p. 1. recent.*

XXXIV.

PARIA sunt aliquid fieri tempore prohibito, vel conferri in tempus prohibitum, *l. oratio 16. ff. de sponsalib. l. quod sponsa 4. C. de donat. ante nupt. l. in tempus 62. ff. de hered. instit. l. Stichus servus meus 39. ff. de manum. testam. Dec. l. cum qui. n. 4. ff. de Jurisd. omn. Jud. Cravett. consil. 175. n. 8. Tiraquell. de jure constit. p. 3. limit. 2. n. 3. cum seqq. & de jure mariti. gloss. 1. & de jure primogen. q. 40. n. 178. Malcard. de probat. concl. 1076. n. 1. Conan. comment. ar. Juris Civilis, lib. 8. cap. 2. n. 7. Valasc. consil. 77. n. 4. Card. Tufch. d. lit. P. concl. 88. n. 3. ubi n. 4. declarat procedere, quando substantia actus confertur in tempus prohibitum, secus si executio sola. Sic e contrario paria sunt fieri tempore habili, & fieri tempore inhabili, dummodo effectus conferatur in tempus habile, Sanchius in precepta Decalogi lib. 7. cap. 2. n. 54.*

CAP. VI.

De Pariete.

Axioma I.

Paries communis corrumpi non debet *l. fistulam 19. ff. de S. P. V. hinc ei nihil supra aut infra imponi potest, unde deterior fiat, l. quidam liberus, 13. ff. eod.*

II.

Paries non idoneus a vicino demoliri potest. *l. 37. ff. de damn. infect.*

III.

Paries oneris ferendi servituti subjectus non debet deteriorari *l. 6. §. fin. ff. si servit. vindic.*

IV.

Paries vicini magis distans a vicino liberius & altius tolli potest *l. 1. C. de servit. & aq.*

CAP. VII.

Parsimonia. Frugalitas.

Axioma I.

Parsimonia quidem & frugalitas in patrefamilias valde laudatur, imò fere ut necessaria desideratur *l. 79. §. 1. de leg. 3. v. infr. Paterfamilias, nimia tamen vertitur in vitium, l. 6. in pr. C. de advocat. divers. judic. ibi: per parva Principis subtilitas. Imprimis nimia parsimonia in principe non laudanda, Perez. C. de Castrens. omn. Palatin. n. 5.*

II.

Parsimonia itur ad virtutem & ad securitatem iniquis temporibus, eaque imprimis filiosfamilias decet, *Perez. C. eod. n. 4.*

III.

Frugalitati imprimis milites studere cibisque durioribus assuescere debent, *Perez. C. de erogat. milit. annon. n. 2. seqq. hinc & iis interdicitur caltra fuere, qui cibos delicatiores venales importabant, nec reverti in castra licebat, nisi frumenta adveherent, Perez. C. de Excoct. & Translat. n. 1. & 3. seqq.*

CAP. IIX.

Pars, Partes.

Axioma I.

Pars non tenetur jus alterius partis dicere, *l. non ex omnib. 39. §. 1. ff. de arbit. Innocent. in cap. si duobus. de appellat.*

II.

Parti majori standum est, *cap. Ne Episcopi 7. extr. de temp. ordin. & pars minor tenetur facere, quod major facit, cap. ex parte 18. extra. de Censib. siquidem a parte majori & saniori quod fit, inviolabiliter observari debet, cap. conam 35. extr. de Elect. Unde etiam partis majoris electio tenet, sit electus, sit idoneus, cap. quoniam 3. extr. de jure patron. §. sed si ex testamento. l. Instit. de satisfactione, nisi enim a parte majore facta fuerit electio, non valet, cap. Eccles. 48. cap. Cumana 50. extr. de Elect. dummodo indignum non elegerit; tum enim si pars major indignum, & minor dignum eligat, valet minoris partis electio, cap. congregato 53. cap. Ecclesia 57. extr. de Eccles.*

III.

Partium jura cum sunt obscura, pro possessore judicandum est, *cap. inter 6. in fin. extr. de fid. instr.*

IV.

Partis eadem est ratio, quæ est totius, *l. qua de tota 76. ff. de rei vindic. l. si unus 27. §. pen. ff. de*

de pact. Gail. 2. obs. 60. n. 6. si nimirum ejusdem sit qualitas, cujus totum, l. Lucius 28. & ibi gloss. ff. de fund. instrum. l. grege 21. ff. de legat. 1. l. peculium 65. l. cum pater 77. §. mensa 16. ff. de legat. 2. partem enim contineri in suo toto dubium non est, c. in toto 80. de R. j. in 6. l. lecta 40. ff. de reb. credit. l. in toto 80. ff. de Reg. j. Vult. 1. Consil. Marp. 22. n. 37. cum turpis sit pars, quæ suo non congruit toti vel universo, cap. ult. de spons. duor. cap. quæ contra 2. in princ. distinct. 8. Bocet. in Comment. ad Instit. tit. de vulg. substit. n. 16. Sic qui partem debiti solvit, rem approbare dicitur, §. Nos autem, in Auth. de hered. & Falcid. l. si filiusfam. 7. §. fin. ff. ad Sc. Maced. Nat. conf. 573. n. 38. & solvens partem debiti, non potest allegare, quod cautio habeat causam. Jacob. de S. Georg. in l. cum de indebito. §. sed hoc, n. 7. de probat. Socin. consil. 80. n. 10. vol. 3. Eman. à Costa in l. si ex cautione. fallent. 7. num. 3. C. de non n. pecun. & quod recognitio partis inducat recognitionem totius, & possitagi ad residuum, tradit Afflic. decis. 13. num. 21. Adde & Bartholom. Bertaz. 1. consult. decis. consil. 47. n. 54. quam regulam quidem obtinere in petitione hereditatis, tradit Welsch. in parit. ff. si pars hered. petatur. secus in aliis actionibus personalibus, imprimis pœnalibus & lucrosis, l. ult. Cod. de furt. §. item si fulto 15. vers. idem est. Inst. de obligat. quæ ex delict. ubi Ant. Pichard. n. 19. vel quando eadem est totius & partis ratio, de qua Ant. Faber in rational. decid. ad d. l. 76. vid. infra lib. 18. cap. Totum.

Limita: (1.) decurionatus partem suscipiens sibi non præjudicat, sicut qui totum decurionatus suscipit l. 1. C. de his, qui sponte. (2.) Integer fons vel aqueductus publicus à privato præscribi nequit, aut omnino partialis usus ejusdem. Brunnem. ad l. 9. C. de aqueductu. (3.) qui non est idoneus, ut solvat integram collectam, ei tamen media vel tertia pars imponi potest. Brunnem. ad l. 2. C. de Collat. fundor.

V.

Partem vel portionem quam lex dat, hominis dispositio minuire non potest, c. gr. Legitimam, portionem uxoris statutariam, Brunnem. ad l. 3. C. quando & quib. quarta.

VI.

Parte non retinetur totum, cap. cum olim 18. extr. de præscr. c. olim 20. extr. de censib. nec viatiatur totum, cap. 1. extr. de consecr. Eccl.

VII.

Partibus non definitis, quoties quid constituitur, æquales assignatæ intelliguntur, l. 3. ff. si pars hered. petat. l. utrum 7. ff. de reb. dub. Partis enim appellatione si non exprimitur ejus quantitas, dimidium totius, de quo profertur, significatur, Bertazol. in tract. clausul. instrum. clausul. 27. gloss. 9. n. 4. Alvis de Alber. sing. 233. Ant. Corfet. in sing. suis. verb. pars, idem ait & Ulpianus in l. etiam 43. de usufr. Si tamen non sit (inquit) specialiter facta partis mentio, dimidia pars continetur. Adde & l. legata 19. §. fin. ff. de legat. 1. l. 23. §. 1. C. de legat. l. unic. §. ubi autem legata 11. C. de caduc. toll.

Amplia non solum procedere in ultimis voluntatibus, legatis ac fideicommissis, sed & in ju-

diciis, l. Paulus 43. ff. de re judic. l. 1. C. si plures una sentent. condemn. & contractibus l. reos. n. §. 1. ff. de duobus reis. l. si non fuerint 29. ff. pro soc. l. si creditores 10. ubi Dd. C. de pact. Guilb. Forner. ad l. nomen 164. §. 1. de V. S. Idque regulare esse dicunt Barthol. Bertaz. d. claus. 27. gl. 19. n. 4. Bart. in l. 1. Cod. quando & quib. quart. pars. lib. 10. Bald. ad c. un. in fin. de contr. send. Panorm. ad cap. super eo. vers. secundo nota. extr. de eo, qui cognov. consang. uxor. per cap. 2. de decim. in 6. Gloss. & Dd. in Clem. 1. de V. S. Tiraq. ad l. si unquam. verb. omnia vel partem aliquam. n. 8. C. de revoc. donat.

Declara: quod obtineat in casu, ubi nec expressè, nec tacitè, nec per ullam aliam adjectionem significatum est, neque ex re subjecta, sine vel intentione disponentium vel contrahentium, neque ex ulla alia idonea circumstantia vel more regionis elici, vel per certam conjecturam juxta aliquid potest, de quanta portione locuti sint vel convenerint. arg. l. semper in stipulationibus 34. & ibi Dd. de Reg. Jur. Joh. Goedd. 3. Consil. Marp. 26. n. 116. unde cum hujus multæ exceptiones sint, prout confirmant Tiraquell. d. loc. n. 142. Bertazol. in d. tr. claus. instr. claus. 21. gloss. 21. num. 2. per l. hanc legem 22. ff. de contr. emt. si unquam 8. verb. vel partem aliquam. C. de revoc. donat. l. si servum 71. §. ait. 7. ff. de acquir. herede l. eorum 19. §. 1. de damn. infect. l. 2. §. merito 10. ff. ne quid in loc. publ. Quapropter limitant Alvis de Albert. sing. 233. & Hieron. Magon. decis. 21. n. 3. quod si qua particula adjecta ei fuerit, quæ quotam esse designet, hoc casu tantum absit, quin totius semissem amplius significet, sed potius ad longè minorem, imò ad minimam sapè restringatur, vide & gloss. in d. Clem. 1. Felin. in cap. significantibus. extr. de libelli oblat. Corfet. sing. 213. verb. pars. n. 1. Dec. ad cap. 4. in 4. notab. extr. de fide instr. & ad cap. ceterum. extr. de re scripti. & ad cap. quoniam. n. 2. extr. de testib. Bald. in cap. 1. §. cum autem. vers. quæro utrum sit differentia. & ibid. Matt. Laudens. si de invest. feud. contr. fuerit per l. cum filius 76. §. pater 5. ff. de legat. 2. Idem esse, si qua alia vox distributiva, vel vim distributionis habens addita sit, addunt Bart. in l. interdum §. pater. ff. de hered. inst. Caltr. post gloss. ad l. plures 27. ff. de damn. infect. Goedd. 3. Consil. Marp. 26. n. 77.

IIX.

Pars una vel plures alteram declarant, l. qui filius 17. in princ. ff. de legat. Rom. consil. 231. Præmissorum. n. 2. Soc. in l. 1. in princ. ff. de reb. dub. ita unam partem orationis declarate alteram, agunt Angel. consil. 67. Martin. n. 3. Laur. Sylvan. consil. 104. n. 3. Bertaz. 1. consil. dec. conf. 32. n. 14. ita quod pars una clara & certa statuti aliam declaret dubiam, ex l. utrum in pr. 14. junct. l. item veniunt 20. §. ait Senat. 7. l. si possess. 31. ff. de petit. hered. l. quemadmodum 29. §. fin. ff. ad l. Aquil. probant Bart. & Dd. ib. Anchar. consil. 49. Ista Domina Johanna. col. 2. vers. non obstat. & consil. 422. Viso puncto ante fin. Corn. consil. 18. col. 3. circa med. vol. 2. Jasi. in l. qui filius. in princ. l. not. n. 2. de leg. 1. Soc. consil. 54. n. 8. vol. 4. Rom. consil. 122. Circa primum. ante finem. Bertazol. 1. consult.

(G) 2

decis.

decis. consil. 19. n. 4. etiam ex intervallo, Aretin. in l. 3. §. filius. col. fin. n. 10. ubi etiam Jas. n. 3. ff. de lib. & posthum. Soc. in l. 1. n. 3. col. 2. ff. de reb. dub. Imol. in l. si quis cum aliter. ff. de V. O. Ruin. consil. 147. n. 8. vol. 2. & consil. 51. n. 4. vol. 4. etiam si juris communis correctio resisteret Gozad. in consil. 19. Idem etiam procedere in testamentis, ut una pars declaret alteram, notant Bellon. consil. 6. n. 8. Jul. Clar. recept. sent. §. testamentum. q. 76. reg. 3. Ruin. consil. 86. n. 17. Bertazol. i. consil. 9. n. 16. & consil. 69. n. 28.

CAP. IX. Partus.

Axioma I.

Partus ventrem sequitur, l. partum 7. Cod. de rei vindic. ratio, quia modò fuit viscerum matris portio. l. ult. C. de liberal. caus. vid. latissimè n. cemat. nostr. Crim. ad l. 60. ad verba ita partum quoque. p. 241. de furt. Diss. quidem Hugo Grot. lib. 2. de Jure Belli ac Pacis, cap. 8. §. 18. negans hoc esse naturale, nisi quatenus plerumque pater ignoratur. Enimverò si probabili ratione de eo constaret, cur non partus ex parte ad eum pertineat, nihil posse afferri. Nam & patris partem esse, quod nascitur, certum esse. Plus ne verò partus de patre an de matre habeat, inter Physicos disputari.

Atqui non alia est etiam JCtorum sententia: Sic enim Jctus in l. 24. ff. de stat. hom. Lex naturæ (inquit) hæc est, ut quod nascitur sine legitimo matrimonio, matrem sequitur (addit & alia limitatione) nisi Lex specialis aliud inducat, Harprecht. ad §. qui igitur 3. Instit. de patr. potest. n. 7. Si enim legitimæ nuptiæ demonstrantur, partus sive liberi non matrem, sed patrem, utpote principem familiæ, civili ratione ac naturali æquitate sequerentur. l. cum legitimi 19. de stat. hom. l. 3. & seqq. de his, qui sui vel alieni juris. Harprecht. d. l. Adde & Gothofr. & Dd. ad l. 7. Cod. de rei vindic. Limitari etiam potest regula, ut procedat in causis favorabilibus, non odiosis, per pr. Inst. de ingen.

II.

Per quodcunque nullum damnum imminet parvi, illud licet infertor matri: nam cessante ratione legis, favore nimirum partus, cessat quoque ipsa dispositio l. adigere §. 2. ff. de Jure Patr. Poterit igitur gravida ad Juramentum compelli. Men. P. 5. dec. 50. poterit etiam relegari Habn. ad Wesemb. Tit. de statu hom. n. 3. & statim post partum editum capitaliter puniri.

De partu monstroso vid. monstrum.

III.

Partus suppositio conjecturis & præsumptionibus probatur. Menoch. l. præf. 58.

IV.

Partus legitimi sunt septimestres l. septimo mense. 12. ff. de statu hom. octimestris. Zach. quest. Medico-Legal. l. 1. q. 4. n. 6. seqq. nonimestris & decimestris l. 29. ff. de lib. & posthum. l. f. C. eod. l. fin. ff. de fideicom. libert. Gell. l. 3. c. 16. undecimestris, si mulier sub initio mensis undecimi pariat. Novell. 39. vid. Myns. Cent. 6. obs. 40. Speckb. l. 1. q. 77.

CAP. X.

Parum vid. Rubr. Modicum.

PARUM & nihil æquiparantur, l. quamvis 32. ff. de condit. & demonstr. Glossa in l. si pupillus. §. si ego. in verb. ex contrario. ff. ad Leg. Falcid. cap. coram dilecto 34. de officio deleg. Hippol. sing. 176. Tiraq. in tract. de judicio in rebus exig. vers. octavo. p. m. 53. Seb. Neviz. ad l. minus 32. n. 2. ff. de verbor. significat. Mar. Ant. var. resol. lib. 2. ref. 18. n. 6. Menoch. consil. 96. n. 8. & consil. 184. n. 3. Surd. consil. 197. n. 2. ubi n. 21. limitat, quando datur diversa ratio, Corn. consil. 63. col. fin. lib. 1. Menoch. consil. 96. n. 7. & 8. Octav. Glorit. resp. i. p. 3. n. 190. Mar. Giurba in consuetud. Messan. cap. 6. gloss. 10. n. 2. Joh. Ant. Mangil. de imput. q. 51. n. 7. Nic. Moron. de treuga & pace, qu. 175. per tot. (Parum enim & nihil hac ratione non bene conveniunt, neque in una sede morantur, l. 1. §. illud 8. C. de Latin. libert. toll. Jac. de Bellovis. ad Auth. de hered. & Falcid. Novell. 1. in pr. Angel. in sing. verb. parum.)

CAP. XI.

De Pascuo.

Axioma I.

Nemo potest pecora pascere in agro alieno, nisi servitutem pascendi, Weidgangs. Gerechtigkeits/ ex consuetudine, concessione vel prescriptione habeat. Berlich. P. 2. conclus. 49. præscribitur verò jus pascendi tempore immemoriali Myns. Cent. 4. obs. 53.

II.

Prædia inculta, in quibus alter jus pascendi habet, non licet mutare vel ad culturam redigere. Schneiderw. pr. Inst. de S. P. R. n. 33.

III.

Servitute pascendi uti non decet pro majori pecudum numero, nec pro ovibus licet pascere equos, boves aut sues. Schneid. d. l. n. 31. aut pecora morbofa, d. l. n. 41.

IV.

Pascuis publicis uti quis debet moderatè absque æmulatione, nec temporibus prohibitis. Franc. Marc. i. decis. 223. num. 5. eaque dominus territorii subditis adimere sibi que applicare, vel vectigalibus onerare nequit. Sesse decis. Arrag. 74. n. 22. seqq.

V.

Dominus loci utatur pascuis & nemoribus moderato pecudum numero G. Everb. 2. consil. 34. n. 76. seqq.

VI.

Qui pascua veneno inficiunt, Weidg. Berghoffer/ concremantur, Berlich. P. 4. concl. 26.

VII.

Pecora in fundis alienis pascencia includi de jure civili nequeunt l. 39. ad L. Aquil. sed Jure Saxonico & moribus fecus. *Felm. de inclus. animal. damnum autem datum lege aquiliâ vindicatur l. fin. C. eod. in fundis verò principis pascencia filco vindicantur l. 1. C. de fund. & saltib.*

CAP. XII.
Pater, Parentes.

Axioma I.

Patri quod fuit competens visum, alteri videri incompetens non debet, arg. l. si furioso 16. in fin. ff. de Curat. furios. Paul. de Castr. consil. 275. lib. 1. Decius consil. 181. col. 4. in princ. secund. impress. novissim. Conf. Arg. 1. consil. 86. n. 77. urget enim naturalis stimulus parentis ad cogitandum de liberis, l. 36. §. ult. ff. de excus. tut. ita filia patrem non potest inquietare, & dicere se incongrue esse dotatam. Marant. in quest. legal. dist. 10. n. 21. cum nemo melius consilium, quam pater in liberis suis, capere credatur, d. l. nec in ea 22. §. ult. ad L. Jul. de adult. l. si pater 4. C. de sponsalib. Paris. consil. 106. num. 47. vol. 4. Cravett. consil. 1. n. 2. vol. 1. utpote cujus amor inextimabilis, Baldus in l. precibus col. 6. C. de impub. substit. enixus & ardentissimus, Gloss. in l. Paulus §. Pomponius. de legat. 3. Cravett. d. consil. 1. n. 2. per l. fin. C. de Curat. furios. ut nec affectus ullus paternum amorem vincere queat, l. fin. C. de decur. l. nec in ea 22. ff. de adulter. quapropter ab aliquo redargui non debet, Paris. d. consil. n. 49. Goedd. 1. Consil. Marp. 27. n. 35. quod patri visum est competens & utile pro tranquillitate & pace filiorum, Paris. d. consil. 106. n. 48. Paul. de Castr. consil. 108. Super primo questio. dub. 7. vol. 1. cum pater præsumat diligenter, & bona fide ea, quæ in commodum liberorum vergunt, egisse, Bartol. in l. 2. col. 4. n. 22. vers. item quero. ff. de vulgar. substit. Mascard. de prob. concl. 1149. n. 12. Regn. Sixt. 2. Consil. Marpurg. 13. n. 16. ac optimum consilium pro filio capere, cui omnia ex voto parat. l. 220. de V. S. l. pen. ff. de bon. liberr. l. 8. §. 3. quod met. caus. Joh. Gerh. in tract. de conjug. thes. 66. n. 4. Aym. Cravett. consil. 1. n. 2.

II.

Patrem revereri oportet, & ejus jussa filius expedire necesse habet, cap. 1. distinct. 30. arg. l. 2. ff. de justit. & jur. ratio, quia ejus persona semper honesta & sancta videri debet, l. 1. l. 2. l. 9. ff. de obseq. prestand. ejusque imperio obsequi, l. liberorum 11. §. 4. vers. excusatur. ff. de his, qui not. infam. l. liber homo 13. ff. ad L. Aquil. l. si patre 22. ff. de rit. nupt. adeo ut filius familias nec velle, nec nolle dicatur habere, l. ejus est 3. de Reg. Jur. cum obsequium præstare ei teneatur, atque ita à poena & culpa excusetur, l. 4. ff. de Reg. Jur. ubi Decius & Cagnol. Goedd. 3. Consil. Marp. 28. n. 146. Unde etiam pater ob reverentiam paternam & ex magna confidentia, quam Lex habet de patre erga liberos, non tenetur suæ administrationis rationem reddere, l. si quis 8. §. fin. C. de secund. nupt. Pinell. in l. 1. Cod. de bon. matern. p. 2. n. 20. vide Gylmann. 4. 1. vot. 33. num. 16. cum patre melior

amicus inveniri non possit, d. l. fin. in pr. C. de Curat. furios. Gloss. in l. quidam cum ff. de hered. instit. Cravett. consil. 1. n. 2. Pacian. consil. 114. n. 12. ac præsumatur optimè liberis suis providere voluisse, l. nec in ea 22. ad L. Jul. de adult. d. l. fin. in princ. C. de Curat. fur. Wesl. in parat. de tut. n. 5.

Limita, nisi lex ipsa licentiam det non obtemperandi, quo casu hætenus minuet potestatem patris, nec ita omni parentis præcepto parendum, Cujac. ad l. 6. C. ad Sc. Trebell.

III.

Pater filium non potest privare legitimâ l. si quando 35. C. de inoffic. testam. Neque tamen vivens eam filio dare tenetur l. 1. §. 21. ff. de Collat. eamque assignare potest in uno vel pluribus corporibus. l. 36. pr. C. de inoffic. testam.

IV.

Pater est legitimus administrator bonorum filii, in quibus habet usumfructum l. cum oportet. 6. C. de bon. que lib. neque perdit usumfructum in bonis filii per mortem ejus Dd. in l. 7. C. ad Sc. Terryll. Non tamen alienare potest bona filii sine decreto. Gail. lib. 2. observ. 72. n. 12. Mysf. cent. 6. obs. 61. nam patria potestas ad corrumpendum, atque effundendum patrimonium filiorum non est extendenda l. fin. §. 2. C. de sent. pass.

V.

Lis nulla potest esse inter patrem & filium, nisi de peculio castrensi vel quasi l. lis nulla. 4. ff. de judic. itemque de alimentis, de fideicommissio à patre dissipato, de injuriâ atroci ab eo illatâ, vid. Socin. reg. 164.

VI.

Pater tenetur ad onera matrimonii filiorum, suorum. Bald. in aurb. ex testamento. C. de colat.

VII.

Patri dissipanti bona sua potest interdici administratio & alimenta filio decerni. DD. in l. cum filiosam. ff. de leg. 1.

VIII.

Pater & filius censentur una eademque persona, l. fin. C. de impub. substit. Gloss. in l. si tibi §. si parius. ff. de pact. & l. quod dicitur. ff. de V. O. l. Gajus Scjus 45. ff. solut. matrim. l. pater 7. C. de pactis convent. Alciat. de præsumpt. reg. 4. præf. 31. Ancharan. consil. 82. n. 3. Ludov. Gomez. ad l. sciendum. §. legari. ff. de legationib. ratio, quia reputantur una & eadem caro, cap. commendatus 21. §. auctoritate 35. q. 3. gloss. in cap. super eo cl. 2. de testib. Socinus consil. 31. incip. Prosequendo. col. 4. vers. unde quamvis pater. vol. 1. & filius dicitur portio corporis paterni, caro patris augmentata, Chassan. consil. 53. substantia & arena patris, Bl. consil. 336. lib. 3. n. 3. Unde etiam decus vel honor filii patris, & contra esse perhibetur, Novell. 81. cap. 1. §. generaliter 1. ibi gloss. in verb. occasionem. Siquidem si patens non est bonus, utique melior non erit filius, cum potentia animi sequantur corporis temperaturam, uti concludit Galen. lib. de substant. virt. animal. cap. 6. add. & l. 1. §. apud Vivian. l. ob quæ vitia 4. ff. de adul. edict. Quintilian. lib. 5. Orator. Instit. & filius præsumitur illius affectionis, cujus pater, Baldus in l. 9. ff. de Senatorib. & corpus filii, imò anima ipsa à patre est, Augustinus lib. 6. Epist. 28.

(G) 3

Ex

Ex bono enim bonus, ex malo malus nascitur. Cardan. 3. de sapient. & natus ex mala progenie præ se fert, quod sit malus, cap. si gens 10. dist. 56. Angel. in l. si quis. D. de Conf. in fin. & cap. venerabilem. ad fin. de Elect. Hinc ut stultitia hereditarius dicitur morbus à patre, Stobæus ferm. 88. ita mali animi pravus innatus est & hereditarius ac metuendus, cum natura & ingenium adeo sint affinia, ut sæpe unum pro alio sumatur, Connan. lib. 2. com. cap. 1. qua ratione etiam filius partialis contra Regem præsumitur, si pater ejus & contra Regem talis sit, Nevizan. consil. 12. n. 47. & filius æque similis, tam in otiis, quam virtutibus, Rolandus à Valle consil. 1. n. 42. lib. 1. quemadmodum vitis propagata eadem vitis est cum veteri, adeo ut licet vetus extingatur, vitis tamen propagata habens corpus separatum, dicatur pars veteris, Castrensis consil. 164. n. 3. lib. 2. conf. tamen infr. ax. XI.

De clara, axioma hoc procedere scilicet secundum fictionem, Abb. in cap. consultit. de jure patronat. per dict. l. fin. in verb. ferè. Verè enim duæ personæ sunt, prout declarat Hyppolit. de Marfil. in tract. de fidejussorib. q. 31. quod indutum propter patriam potestatem tantum, qua cessante, cessare & fictionem, dixit post gloss. in l. 2. C. qui ætate lib. 10. vid. Jas. in l. quod dicitur 12. col. n. 40. de V. O.

Limita I. obtinere, quando pater est persona privata, secus si publica. Hoc enim casu non censei eundem cum filio, tradit Barbat. consil. 20. incip. illud offeram. col. 7. vol. 2.

Limita II. quoad acquisitionem, quæ est de jure civili, non tamen quoad omnia, nisi quæ sunt in jure, Mar. Socin. in repet. cap. ad audientiam. col. 21. vers. simile adduco de homicid. vid. & Bachov. §. pater §. Institut. de testam. ord. ibidemq. Oltermaan. Item in foro conscientia, ubi de veritate agitur, Barbat. in cap. in presentia. num. 81. de probat. ubi subjicit exemplum Caroli Magni, quod etiam ponit Jason. in repet. l. si is, qui emtore. col. 1. ff. de usucapion.

IX.

Pater magis per filium periclitatur, quam filius, & magis terretur in filio, quam in semetipso, §. fin. Instit. de Nox. act. l. isti quidem §. in fin. ff. quod met. caus. gloss. in c. penitentia. dist. 3. de papia. Felin. in c. asserere. col. 1. de præsumpt. Padian. 1. consil. 66. n. 29.

X.

Pater liberis suis præjudicare non potest, l. 114. §. Divi 14. v. quod si liberis. & ibi Dd. de legat. 1. Bald. in l. 1. in fin. C. per quas person. nob. acquir. Etsi enim pater liberam à lege habeat administrationem, adeo ut ratione bonorum adventitiorum, etiam sine prætoris decreto alienare, transigere & instar Domini omnia agere possit, l. 1. C. de bon. matern. l. fin. §. fin. autem ex alienum 4. C. de bon. quæ liberis. Jas. in l. præses 12. C. de transact. Tiraquell. ad d. l. si unquam. n. 28. id tamen non absolute & liberè potest, sed necessitate demum & iusta causa urgente. Bald. cons. 357. incip. Nulla mulier. col. 2. l. 1. & consil. 215. incip. Proponitur quod investitura. col. 3. v. adverte. l. 2. ad l. 1. C. de bon. matern. & ad l. si pupillorum. §. si pater. ff. de reb. eor. qui sub tut. Franc.

Arctin. ad l. ult. §. pupill. ff. de V. O. Arius Pinell. ad d. l. 1. p. 3. n. 21. C. de bon. matern. Jas. ad l. singularia. n. 19. ff. de reb. credit. & in l. filiusam. 14. n. 9. ff. qui satisfacere cog. hoc est, æs alienum alienationem efflagitet, d. l. fin. §. fin. autem ex, C. de bon. quæ liberis. idem etiam obtinere in feudis, ubi jure hereditario non succeditur, sed sui, non patris jure liberi veniunt. ex cap. unic. §. si Capitanei. de feud. Marob. 1. feud. 14. deducunt Soc. cons. 73. n. 1. Molin. in tract. de jure Princ. q. 40. n. 113. Phil. Matth. 2. Cons. Marp. 26. n. 55. Vult. 2. eod. vol. cons. 25. n. 71. ubi ait, quod pater per novas conventiones aut dispositiones filiabus suis in jure jam ipsis quæsito præjudicare non possit, etsi Princeps sit. per l. quodcumq. 45. §. si quis 2. ff. de Verb. Obl. l. si unus 27. §. 4. vers. ante omnia. & in l. fin. ff. de pactis. l. cum maritus 29. §. fin. ff. de pactis dotalibus.

XI.

Pater magis potest honorare unum filium gratum, quam minus gratum, §. pen. in Aub. de Nupt. l. parentib. 8. C. de offic. testam. l. hacedi. & l. 6. §. 1. C. de secund. nupt. Paul. de Cast. Riminald. Corn. in l. hac consultißima. §. ex imperfecta. C. de testam. & ibi Natta in repet. q. 11. n. 65. Alex. consil. 146. Viso themate. col. fin. lib. 2. n. 13. Schurff. cons. 71. Casus super quo. n. 4. centur. 1. Consil. Argent. 1. consil. 86. n. 40.

XII.

Pari affectu sunt diligendi & defendendi parentes & patria. l. 2. ff. de justit. & jur. l. postliminium 19. §. si filius 7. ff. de capiv. & postlimin. l. honor 14. §. plebej. 4. ff. de muner. Bartol. Brixienf. in quest. juridic. 1. n. 17. Imò pro patre patriam præferendam pugnat Lælius Mancin. lib. 1. collect. c. 80. n. 3.

XIII.

Parentes semper optimum de liberis consilium capere, l. nec quicquam. ad L. Jul. de adulter. & seminis sui majorem rationem, quam extraneorum habere velle creduntur, cap. est probandum. dist. 86. quia amoris qualitas, quæ naturaliter inest, semper inesse præsumitur. Unde etiam testator tantò majori providentia prospexisse præsumitur, quantò magis & ardentius ob causam propinquæ influxum, & amoris necessitudinisque, vinculum istos dilexit. Didac. Roderic. Alvarad. de conject. ment. def. l. 3. c. 1. n. 1. & 28. & contra matris prohibitionem tutor dari non debet. l. un. C. si contr. matr. vol. tut. dat. ergo voluntas patris in divisionibus bonorum inter liberos servanda est, l. si cogitatione 21. l. filii patris 16. C. fam. l. hercis. Tiber. Decian. vol. 1. resp. 15. n. 12. Sola tamen paternæ affectionis ratio tacitum fidei commissum non inducit, l. ult. ubi gloss. & Cujac. in Papin. de his, quæ ut indign.

XIV.

Patris ac matris licet non sit par potestas, §. 1. Instit. de parr. potest. §. famina 16. Instit. de adopt. par tamen utrique debetur reverentia & pietas, l. furiosa 4. ff. de Cunt. furios. l. veluti. 2. ibidemq. Dd. ff. de justit. & Jur. l. quig. litigant 4. §. fin. l. parentes 6. ff. de in jus vocand. Roland. à Valle consil. 37. n. 13. 14. 15. vol. 3. Dec. in l. 3. C. de in jus vocand. nomb. 3. Goedd. 3. Cons. Marp. 28. num. 131.

XV.

XV.

Pater dicitur DEUS, creatione, c. abstulerit 6. 72. q. 2. cap. omnibus 20. 24. q. 1. Episcopi & Prælati, autoritate, cap. Canonica 6. 3. q. 5. cap. in scripturis 8. distinct. 96. Patriarchæ, antiquitate, cap. cum in lege 16. 23. q. 4. Pater spiritualis, sacramenti collatione, cap. de his 6. cap. omnes. 8. 30. q. 1. Pater carnalis, propagatione generis, cap. sicut ii 8. §. neesse 8. distinct. 47.

XVI.

Patris nota filium maculare non debet, l. 2. §. 2. vers. in avo. de decur. cap. nullius crimen. l. 1. q. 4. ne patris delictum innocenti filio sit poena, d. l. 2. §. si ad tempus 5. vers. nullum. ff. eod. ratio, quia patris iniquitatem filii non portant, cap. Judæi 7. l. 1. q. 4. cap. convenientibus. 4. l. 1. q. 4. etiam post natiuitatem commissam, cap. non 10. l. 1. q. 4. nec parentum vitia filiis imputantur, cap. undecumq. 3. dist. 56. nec nocens eis, cap. sponsus 6. dist. 56. Dec. consil. 252. n. 6. vers. præterea dato. & parentum culpa neminem damnat, sed propria, cap. nasci 5. cap. satis 7. cap. Ismael 9. d. dist. nec odio patris prægravari debent, l. si quis 33. §. Legis 1. C. de inoffic. test. latè Palæott. in tr. de nob. & spur. cap. 55. Hartm. Pistor. l. 1. q. 30. n. 31. Grammatic. decis. 6. col. 6. n. 14. Pac. l. consil. 37. n. 60.

Limita in crimine læsæ Majestatis, de quo Treutl. vol. 2. dist. 32. thes. i. lit. k. in causa hæreseos, de qua cap. statutum. 15. in princ. de hæret. in 6. & aliis in criminibus, de quibus supra lib. II. cap. Mors ax. antepen. vers. delicta.

XVII.

Parentibus non debent thesaurizare filii, sed contra, c. cum Apostolus 6. extr. de Censib. stultus tamen pater est, qui in vita sua bona liberis dividit. Horom. 2. feud. 14.

XVIII.

Patris familiam sequitur filius, non matris, cap. ult. extr. de convers. infidel.

XIX.

Pater non tenetur pro filio. t. e. C. ne filius pro patre.

Limita: (1.) si pater consenserit, ut filius in potestate constitutus decurio fiat, pro eo in subsidium tanquam fidejussor tenetur. l. 1. §. C. de Decur. ut & si consulto filium emancipaverit, ne pro ejus magistratu teneretur. l. fin. §. 4. ad municip. aliis si filius emancipatus Decurio fiat & pater non expresse consentiat, tacendo non obligatur. l. 1. C. de filiisfamil. Pro filiofamilias autem pater quoad damna Reipublicæ administrando data in solidum, l. 1. C. quod cum eo, qui in alien. potest. privatis autem, qui ex filii administratione læsi sunt, saltem peculiotenus tenetur l. 3. §. 13. de pecul. Nisi pater & ad actus illos, qui privatos concernunt, consenserit d. l. 1. C. & l. 7. ff. de tutel. (2.) si filiusfamilias patre consentiente eques fiat, tenetur hic pro illo impedito militem agere, ad præstanda belli servitia. l. 17. §. 1. de muner. si autem pater primæ officii publici susceptioni contradicat, tenetur saltem peculiotenus l. 6. §. 4. de Decur. (3.) si pater filio quacunque dignitatem procuraverit, onera dignitatis filius non solum, sed & pater, eoque mortuo omnes ejus heredes ferre tenentur, nec

filius id, quod pater pro eo erogavit, conferat. l. 1. §. 16. de collat. Limita. si filius post mortem patris dignitatem acquisivit l. 20. §. 6. famil. ercisc. 2. si filius vivo & consentiente patre dignitatem & militiam, ex qua ipse & ejus hæres lucrum capere possunt vel etiam alii vendere, acquisiverit, tunc enim solus filius sumtus fert & factos conferre debet.

CAP. XIII.
Patientia. Pati.

Axioma 1.

Patientia laudabilior est, quam vindicta, cap. in med. & cap. seq. 23. l. & quidem patientia in adversitate in secreto servanda est animo, in manifesto exhibenda sunt persecutorum saluti expeditia, d. cap. 1. 23. q. 1. Unde cum patientia multa tolerentur, quia non denunciantur vel accusantur: quæ si in iudicium deducerentur, secundum justitiam punirentur cap. cum jam dudum 18. extr. de præbend. & dignit. & patientiæ præcepta non tam in ostentatione corporis, quam præparatione cordis sunt servanda, cap. 1. §. his ita 23. q. 1. patientiæ autem perfectæ signa sunt, bona reddere pro malis, non reddere mala pro bonis, cap. sex differentia 1. 23. q. 3. non immerito itaque suas & suorum injurias æquanimiter tolerare patientia dici consuevit, c. 1. in med. 23. q. 1. cum injuria propriæ personæ patienter & cum gaudio sustinenda, sed injuria DEI ulciscenda, cap. quod Christus 26. §. potest 23. q. 4.

II.

Patienti, scienti & volenti fit injuria, si in eo jus alterius laedatur, c. contingit 36. extr. de sent. excom. vid. supr. lib. 9. c. Injuria.

III.

Patientia idem operatur in incorporalibus, quod traditio in corporalibus, l. 1. §. fin. ff. de acqu. plur. arcend. ibiq. gl. & in l. si ego 11. §. de usuf. l. de public. Salicet. in l. cum de in rem vers. ff. de usuf. n. 7. Pantfchm. l. q. 22. n. 38.

IV.

Patientia inducit non solum præsumptionem consensus, sed & præsumptionem veritatis & solennitatis, l. si filius 4. C. de patr. potest. siquidem in his, quæ juris sunt, consensum & traditionem operatur, l. quemadmodum 46. §. 1. ff. de jur. dot. l. pen. ff. de servit. l. servitutes 20. pr. ff. de servit. urb. præd. Concenat. q. 5. lib. 2. n. 7. Quod intellige tum demum, si cum illa sit conjuncta scientia, l. 2. C. de acquir. poss. l. item queritur 13. §. fin. ff. locat. Gloss. in l. Maniana. C. de edific. priv. sal. in l. si procurator. col. pen. circ. med. ff. de condit. indeb. Bart. in l. 1. C. de relat. n. 1. Angel. in l. si filius. C. de petit. hered. Sapia in l. qui se patris. n. 24. C. unde liber. Felin. in cap. paternitatis. col. 4. de test. Imol. in cap. cum Ecclesia Sutrina. n. 25. de causa poss. & propriet. Dec. cons. 409. n. 6. vol. 2. Cephal. cons. 272. n. 3. l. 3. per l. quam Tuberonis 7. §. 2. ff. de pecul. c. 2. de accus. in 6. gl. in clem. sepe §. quæ omnia. verb. non contradicentibus. de V. S. Quotiescunque enim præsens & ta-

(G) 4

cens

ens patitur fieri aliquid, quod impedire potest contradicendo, consentire videtur, nec refert an commodum vel incommodum ejus negotium respiciat. l. 2. ff. ad municip. l. honores 7. §. ult. ff. de decur. l. item queritur 13. §. ult. ff. locat. l. si remunemendi 6. §. si passus 2. & l. qui patitur 18. ff. mandat. l. si fidejussor 6. C. eod. l. cum ostendimus 4. §. ult. ff. de fidejuss. tut. l. qui ad certum 14. ff. locat. l. 1. §. Magistratum autem 5. ff. de exerc. act. l. saepe 63. ff. de re jud. l. in adopt. 5. ff. de adopt. l. cum tamen ff. ad SCt. Maced. l. quidam 12. de Evict. l. 2. §. voluntatem 2. ff. solut. matrim. l. ult. ff. quand. appell. Auth. si servus. C. de Episc. & Cl. l. si ut proponis. C. de nupt. l. ab eo 3. C. quom. & quand. judex. Fach. 13. contr. 50. siquidem patientia quoddam est mandatum, ut scribit Innoc. in cap. ex parte Decani 33. de rescript. & ratificationi equiparatur. gl. in l. quo enim ff. rem rat. haber. & difficile est credere, cum cujus res agitur, si consentire noluisse, pati potuisse, ut tacendo in suum præjudicium aliquid fieret. arg. l. si hypothecas 8. C. de remiss. pign. gl. in d. l. sepe. ff. de re jud. Quod verum esse in his scilicet, quæ non sunt admodum præjudicii magni, notant Bart. in l. qua dotis. n. 20. ff. solut. matrim. & Alex. consil. n. 9. vol. 4. per l. pen. C. de comm. div. secus in illis, quæ magni præjudicii esse videntur. Crot. in repet. l. non solum. §. morte n. 93. ff. de oper. nov. nunc. Socin. sen. conf. 61. n. 6. vers. sed in his, vol. 3. & post eum Ceph. consil. 133. n. 126. lib. 1. hinc si actus partim onerosus, partim utilis sit, scientiam & patientiam non inducere consensum, respondit Alex. consil. 152. num. 9. vol. 7, quemadmodum nec illa potest, quando quis patitur ab eo, quem observat ac reveretur. l. 1. in fin. C. de bon. matern. imò nec unicam patientiam præjudicare, autor est Bald. in c. cum accessissent. n. 55. vers. 2. extr. de consit. & post eum Farin. 1. consil. 95. n. 22.

V.

Patientia pro traditione est. l. 3. in princ. vers. dare. ff. de usufr. l. 1. de serv. rust. præd. l. quoties 20. ff. de serv. l. 2. ubi Bald. C. si quis alteri vel sibi. maxime antecedente titulo legati. Cuman. conf. 162. col. 2. circ. med. sed & tradita hoc ipso res creditur, inquit Cravett. consil. 741. num. 14. quod in possessione ejus quis invenitur, titulo præeunte, allegans ad hoc l. si autem 10. ff. de publican. Bart. in l. Celsus. n. 16. ff. de usucap. Calcan. consil. 76. col. 6. circ. princ. & Socin. consil. 15. n. 7. vol. 4. nec speciali aliqua traditione opus est, cum legatarius ante conditum testamentum voluntate testatoris rem ei postea legatam detinuit per text. in l. si ego 93. vers. sed quia 55. non puto. ff. de jure dot. l. & non tantum 19. §. serv. 3. ff. de petit. hered. sed nuda voluntas & patientia sufficit. §. interdum 44. Inst. de rerum divis. l. qua ratione 9. §. ha quog. res 3. ff. de acquir. dom.

VI.

Patientia sufficit ad inducendam communio- nis divisionem. l. itaq. 64. ff. pro soc. Bald. Angel. in l. qui in aliena. vers. sed si non adierit. ff. de acquir. hered. Licet enim ex sola patientia non præsumatur titulus, l. nullo 24. C. de rei vind. l. diu- tina 4. C. de præscript. long. tempor. hoc tamen non procedit, ubi patientia est reciproca, siquidem facta relatione de patientia ad patientiam.

resultat quædam permutatio, cui inest divisio. l. cum pater 77. §. her. 4. ff. de legat. 2. l. 1. C. comm. utriusq. judic. Nat. consil. 506. n. 18. vol. 1. Burlat. consil. 925. n. 18. lib. 3. Octav. Simoncell. in tract. de decret. lib. 2. tit. 4. cas. 3. n. 17. qua mutua patientia interveniente in rebus hinc inde possessis non procedit dispositio, prout specificè declarat Alex. consil. 92. col. 1. vers. dicit Bald.

VII.

Per patientiam multa tolerantur, quæ si in judicium deducta forent, non tolerarentur, vid. inf. lib. 18. c. Tolerantia.

IIX.

Quicumque patitur patrari delictum, quod poterat & debebat prohibere, ille tenetur, per l. 60. ff. de R. I. quia patientia habetur pro consensu, vi cujus ipse delictum patrassè videor. Mer. P. 2. dec. 228. n. 2.

Limita: ut procedat, si quis possit & debeat prohibere; hæc duo enim conjunctim requiruntur.

CAP. XIV.

Patria, Patria Potestas

vid. supra Pater.

Axioma I.

Patria in qualibet materia censetur excepta, Andr. Sicul. in repet. l. cum acutissimi in 92. col. C. de fideicom. Jaf. in l. militem. in fin. C. de procur. Lud. Gomez ad §. rursus. Inst. de act. n. 22. In id enim geniti sumus, ut primum DEO, deinde patriæ serviamus. l. veluti 2. ff. de justit. & jur. l. 1. §. & generaliter 15. ff. de ventr. in possess. l. 3. §. 5. ff. de muner. & honor. quia patriæ sanctissimum nomen, cui omnes nascimur. Bald. in Auth. sed omnino. C. ne uxor pro marito, & in hostium numero habendus, qui illam derelinquit. l. possim. 19. §. transfuga 4. ff. de captiv. & postlim.

II.

Patriæ salus in omnibus actionibus & negotiis nostris cuilibet utilitati privatæ anteponenda. l. 3. C. de primipilo. l. fin. §. fin. C. de caduc. toll. l. 14. C. de oper. publ. Gail. 2. observ. 56. n. 3. Rauchb. q. 27. n. 46. Salus enim populi (juxta aureum illud Platonis effatum) Suprema lex esto, quod refert etiam Cicero lib. 1. de offic. allegatus à Frider. Pruckmann. de soluta Princip. potest. cap. 3. n. 53. qua de causa & in necessitatibus eam parentibus præferendam esse, textus est in l. 19. §. fin. ff. de captiv. & postlim. revers. ac pro ea pugnandum not. Accurs. ad l. 3. ff. de just. & jur. per l. fallaciter 3. C. de abolit. l. penult. ff. ad L. Jul. Majest. Siquidem patria cuique dulcissima esse debet, arg. l. qui habebat 29. ff. de legat. 3. Joh. Andr. in cap. quoad alicui. col. 1. de R. I. in Mercurial. & prosequuntur latè Barbat. in repet. l. cum acutissimi. col. 29. C. de fideicom. Bart. Bolognet. in repet. Auth. habita. colum. 1. Cod. ne filius pro patr. & patriæ amor ratione valentior omni. Vasquez. 1. de success. 1. l. 2. ac naturaliter unusquisque ad tuendos mores patriæ moveri. Ludovic. Gomez ad §. item Serviana. Inst. de act.

aff. n. 28. cum patria major, quam patri debeatur obedientia. d. l. 3. de iustit. & iur. in patria enim vita datur, pro patria illam fundere iterum requiritur, in cuius salutem mori non solum dulce, sed & gloriosum est: unde patria hominem genuisse dicitur. Petr. Ancharan. consil. 75. n. 4. Tusc. consil. 133. Blarer. consil. 243. n. 6. lib. 4. & patriam hominem ad defensionem etiam aluisse traditur, adeo ut sicut amor amorem superat, ita amor patriæ parentis amorem præcedere convenit. Boeckel. de publ. iud. disq. 7. n. 3. quare iubente unum patria, alterum patre, patriæ magis quam patri obediendum erit. Anchar. consil. 75. Decresp. 82. n. 18. vol. 5. Jaf. in l. 1. §. huius. n. 13. ff. de iust. & iur. ubi n. 15. addit, quod patriam deserens civitate non modo, sed etiam omnibus patriæ commodis privari debeat. vid. Cœpoll. consil. 58. num. 9. vol. 1. Cravett. consil. 132. n. 24. vol. 1. Menoch. de præsumpt. lib. 8. præsumpt. 12. Trentl. consil. 110. n. 84. & quod parentem venientem contra patriam occidere liceat, ex l. minimè 35. ff. de religiof. notant Anchar. consil. 75. n. 2. Speckhan. q. 53. n. 6. cent. 1.

III.

Patria non remittit, si necessitas non exigit. vid. sup. lib. 13. c. Necessitas.

IV.

Patriam vitare & sine causa relinquere impium est. l. unic. C. si curialis relict a civitate lib. 10. l. penult. C. de rescind. vendit. Arnif. lib. 1. polit. c. 5. sect. 8.

V.

Qui in vico ortus est, patriam videtur habere & ortus esse ex ea civitate, cui vicus ille respondet. l. 30. ff. ad municip. adeo ut ille vicinus pacis civitatis uti possit; nam aque incolæ censetur, qui in civitatis finibus & suburbanis habitat l. 239. §. 2. de V. S.

VI.

Talis quis præsumitur, qualis est ejus patria. Bart. in mlt. de Guelph. & Gibellin. quem refert & sequitur Andr. Siculus in repet. cap. Raynaldus. col. 4. de testam. Exemplum vid. in l. quod si nolit. 31. §. qui mancipia 21. ff. de edil. edict. ubi sola patria servi venditi gignit redhibitoriam. Unde & Odofred. in l. Julianus ff. de action. emt. sublimat, quod si venderem tibi servum, & ignorarem esse Sclavonum, possum redhibere propter nationem, addita ratione, quia sit deterior gens, quam sit in mundo. Hinc est, quod qui natus est ex partialibus, præsumatur & partialis, ut ait Angel. in l. si fugitiv. 1. Cod. de serv. fugitiv. quem sequitur Andr. Sicul. in cap. in presentia. num. 30. de probat. & in cap. 2. n. 47. de consuet. & Ludov. Gomez. ad §. item Serviana. n. 28. Institut. de action.

VII.

Patria potestas in pietate, non in atrocitate consistere debet. l. Divus 5. ff. ad Legem Pompej. de parricid. Hatprecht. ad §. 2. Instit. de PP. n. 8. Unde etiam pietas paterni nominis consilium pro liberis capere perhibetur. l. 21. §. ult. ff. de adult. Carpzov. P. 1. quest. crimin. g. n. 2. Licet tamen patri impune convitium facere filio. arg. l. turpia. 54. de leg. 1. ubi Cujac. & exheredare.

filium etiam turpissima causa & probroso elogio. l. 3. pr. de lib. & postb. Cujac. d. loco.

IIX.

Jus patriæ potestatis semel extinctum reviviscere non potest. arg. l. 66. §. duorum 1. ff. de legat. 2. l. qui res 98. §. arcam 8. ff. de solut. Carpz. P. 2. Constit. 10. Definit. 2. n. 7. Exemplum est in filia, quam per matrimonium à nexibus patriæ potestatis liberari, tradit Matth. Col. p. 2. decis. 222. ubi Frid. Pensold. in addit. num. 12. Andr. Rauchbar. p. 2. q. 18. n. 24. Jac. Schultz in addit. ad Modestin. Pistor. p. 4. q. 131. n. 89. Berlich. p. 2. conclus. 11. n. 43. usque adeo, ut nec matrimonio per mortem dissoluto filia in patriam potestatem recidat, sed sui juris remaneat. Pensold. d. loc. num. 19. Daniel. Moller. ad Constitut. Saxon. 10. num. 7.

IX.

Patria potestas facit filere juramentum. vid. sup. lib. 1X. c. juramentum.

X.

Quæcunque in patriâ potestate civilia sunt, illa per deportationem tolluntur, non quæ naturalia, quia naturalia jura non mutantur, sed civilia. hinc igitur pater filium deportatum alere debet & contra.

XI.

Quæcunque dignitas hodiè conjunctam habet separatam œconomiam, illa liberat à patriâ potestate, quia hodiè quælibet separata œconomia, quæ permittente patre sit, patriam potestatem dissolvit.

XII.

Patriæ potestatis & emancipationis differentia hodiè sublata est quoad successionem ab intestato, non verò quoad reliquos ejus effectus, potissimum successionem ex testamento. Carpzov. Lib. 6. Respons. 29. n. 19.

XIII.

Patria potestas per matrimonium filia solvitur, licet ea adibus mensaque patris adhuc fruatur, secus in filio. Carpzov. P. 2. Constit. 10. Definit. 2. & 3.

CAP. XV.

Patrimonium.

Patrimonium industria, laboribus & multis calibus quæritur. l. 10. Cod. de arbitrio tutel. conf. inf. cap. de Peculio & Pecunia.

CAP. XVI.

Patrocinium.

Axioma I.

Patrocinium in malo datus malis, socius est criminis. cap. noverit. 49. extr. de sentent. excomm. Unde etiam impetrans patrocinium potentioris ratione officii, causam non solum amittit, sed & potentior punitur arbitrio judicis. Bald. in l. 1. C. ne lic. potent. ibidemque Jafon. vers. limita istam legem, col. 1. Pacian. 1. consil. 2. n. 72.

CAP.

CAP. XVII. Patronus, Patronatus Jus.

Axioma I.

Patronus honorandus est & ab Ecclesia fundata sustentandus, si egeat. *c. nobis 25. extr. de jure Patron.*

II.

Patroni est presentatio, non concessio Ecclesiae: quia haec pertinet ad illum, qui ordinat. *c. ult. extr. de jur. patr. nec patrono in praesentatione praedictat factum Praelati, nisi Patronus factio consentiat. c. pen. extr. d. tit.*

III.

Patronatus jus transit cum obligatione fundi, nisi specialiter excipiat. *cap. cum Berchold. 18. extr. de sentent. & re judic.*

IV.

Patronatus jus est servitus quaedam Ecclesiae. Panorm. in *cap. 2. n. 9. de jure patr. servitutibus enim comparatur, & ex earum rerum jure estimatur. Hostiens. eod. tit. n. 5. Panorm. post. gloss. in c. 1. n. 7. c. 2. n. 9. eod. Bald. in l. 2. n. 8. cum seq. C. de servit. & ag. ideo jure patronatus (veluti quod odiosum Ecclesiae) non praesumitur, nisi probetur. *arg. l. altius 8. C. de servit. Jas. in l. si prius 40. de oper. nov. nunc.* Quare si patronus jus patronatus jure hereditario ad se pertinere contendat, probare non sufficit dotacionem, fundationem & constructionem esse probatam, sed etiam habebit probare, se per mediatas personas a primo patrono usque ad eum per hereditatem, sive ex testamento, sive ab intestato legitime pervenisse, seque illius universalem heredem esse, nisi fundator aliter disposuisset, ut hujusmodi scilicet jus patronatus tantum ad heredes sanguinis, & illos de parentela transiret. Mascard. per jum ibid. allegata. *concl. 948. n. 37. indeque in dubio nec pro eo, sed potius contra illud judicandum esse docent Rol. a Valle consil. 47. n. 11. vol. 1. Menoch. consil. 90. n. 1. Decian. consil. 87. n. 16. vol. 5. Wesemb. consil. 4. n. 2. & consil. 48. num. 4.**

V.

Patronus nequitiam Ecclesiae patronatae dominium consequitur, sed tantum patronatum. Lambert. de *jur. patron. lib. 1. p. 1. art. 4. n. 23.* vel jus praesentandi merum. Panorm. in *c. illud praetereundum. num. 1. de jure patronat.* Nullum enim jus proprietatis in Ecclesia jus patronatus patriae tribuit vel aufert. Paul. de *Citadin. in tract. de jur. patron. p. 6. art. 4. n. 23.* Unde etiam ille, qui petit jus patronatus, non potest petere per in rem actionem, quia in eum non cadit dominium. *S. nullius 7. Instit. de rer. divis. sed peti debet conditione Juris Canonici, cum sit res sacra, & sic in nullius bonis, nec ulla obligatione effici potest, ut alicujus fieret. l. 182. de R. I. Consil. Argent. 1. consil. 78. n. 9.*

VI.

Jus patronatus non est merè spirituale, sed jus annexum spiritualitati. *text. in c. ex literis 7. de jure patron. Panorm. in c. quanto de judic. ideoque per Laicum & possideri & praescribi potest.*

*c. querelam 24. de Elect. & c. consultationibus 19. de jure patron. Felin. in c. nostra. n. 39. de rescript. Casl. Lambert. de jure patron. lib. 1. p. 2. quest. 11. art. 1. Paris. consil. 47. n. 32. Heisterm. 1. Consil. Marburg. 7. n. 27. atque ita coram judice Ecclesiastico tractandam esse ex c. 2. & c. quanto 3. de judic. c. praeterea 9. de transact. deducunt Socin. in c. licet. n. 5. vers. decimus quintus. de for. comper. Ant. de Butrio in d. c. quanto. mixtum enim sequitur naturam simplicis dignioris, & connexa judicantur, sicut ea quibus connectuntur, & assumunt eandem naturam ex connexione. l. qua religiosus 34. ff. de rei vindic. l. arbor. 19. ff. commun. divid. Panorm. in dict. cap. quanto. num. 2. Excipe, nisi questio patronatus consisteret in facto, quo casu etiam Laicum competentem esse judicem, concludit Anton. de Butrio in d. cap. quanto. n. 6. quem sequitur Felin. ibid. n. 5. Socin. in tract. fall. reg. 217. incip. Jus patronatus, fall. 2. add. & Gail. lib. 1. observ. 38. n. 8. & Covarruv. *pract. quest.* ubi tractat de discrimine juris patronatus Ecclesiastici & juris patronatus Laici, cap. 36.*

VII.

Jus patronatus est merè hereditarium *c. 1. 23. extr. de iuradiict.* & ad quosvis heredes etiam extraneos transit. *gloss. in clem. plures. verb. heredes de jure patronat. Roch. de Curt. de jure patron. verb. competens. n. 1. Paris. consil. 48. n. 5. vol. 4. Roland. a Valle consil. 47. n. 7. vol. 1. usque adeo ut ad illud admittatur nemo, qui ab hereditate vel successione hereditaria removeretur, Panorm. in c. cum seculum de jure patron. Roch. de Curt. d. rr. 9. 6. n. 15.*

CAP. XIX.

Pauca conf. Rubr. Modicum.

Axioma I.

Ad pauca respicientes in errorem juris & facti facile prolabantur. Mantic. lib. 7. de *conject. ult. volunt. tit. 5. n. ult. in fin.* qui enim ad pauca respiciunt, facile decipiuntur, inquit Aristot. lib. 1. de *genem. cap. 2. text. 7. οἱ ἐκ τῶν πολλῶν λόγων ἀθεωρητοὶ τῶν ὑπερχόντων οὐκ ἐπὶ ἐλάττω ἐπιβλέποντες ἐπιφαινοῦνται ὅσον.* & probat etiam Jctus in l. 31. §. 1. vers. si totius rei equitatem. ff. de *posit. vid. Wesemb. in pamt. ibid. n. 7. c. causam 14. extr. de sent. & re judic.*

II.

Melius est pauca agere cautè, quam multis interesse periculosè. *Nov. 44. cap. 1. §. 3.*

CAP. XIX.

Pauper, Paupertas.

Axioma I.

Pauper is dici solet, qui bona propria mobilia vel immobilia non possidet, sed operis manualibus se sustentare necesse habet. *Cravett. consil. 199. num. 8. Jas. in l. si constante 47. ff. solut. matrim. Carpz. P. 3. Constit. 13. Defin. 21. n. 6. vel qui minus quam 50. florenos in bonis habet. l. 10. ff. de accusat.*

II.

II.
Pauper hodie præsumitur retro pauper fuisse.
gloss. in l. 1. §. 1. ff. de magistrat. conven. l. non est
necesse 11. ff. de probat.

III.
Pauperibus præcipue subveniendum est, qui
laborare non possunt. c. 1. distinct. 82. maxime
verò nobilibus & divitibus calu ad inopiam red-
actis, qui mendicare erubescunt. cap. non satis 14.
cap. considerata 17. distinct. 86. Horum enim
causa habetur pro pia. Tiraqu. in tract. pie cause,
in princ. p. 3. vers. item relicta pauperibus. Bald.
in Authent. similiter. ibidemque Roman. C. ad L.
Falcid. & bona pauperum æquiparantur bonis
Ecclesiæ, latè Panorm. in cap. nihil. & Felin.
in c. de quarta de præscript. quia bona Ecclesiæ
sunt pauperum. cap. fin. 16. q. 1. c. aurum 70.
& c. indigni 21. 12. q. 2. c. ult. in princ. ubi gloss. 16.
q. 3. ac pauperes ipsi dicuntur thesaurus Christi,
Tiraqu. d. loc. Quæ ergo super sunt necessitatibus
Ecclesiæ, (quæ nunquam moritur, Schürff. con-
sil. 90. n. 8. centur. 1.) erogari non modo possunt,
sed etiam debent in necessitates pauperum, ne-
egeant & fame contabescant. l. sancimus 17. ubi
D. A. C. de S. Eccl. cap. videntes 16. 12. q. 1. pulchrè
Schürff. consil. 48. n. 7. 8. 9. 10. cent. 1. ubi detec-
tator & devovet tanquam sacrilegos bonorum
Ecclesiasticorum devoratores, qui pauperum in-
digentium substantiam in suum luxum, & cupi-
ditates consumunt. vid. & Welemb. 2. consil. 59.
num. 9.

IV.
Paupertas non est de genere malorum, nec facit
quem abjectum. c. illa 6. 15. q. 1. c. legimus 24.
§. potentia. distinct. 93. gloss. in cap. si quis extr.
de test. Pacian. 1. consil. 45. n. 21. Gail. 2. obs. 95. n. 21.
Bertazol. consil. 89. n. 8. lib. 1. Wel. 1. consil. 18. n. 27.
Nolden. de stat. nobil. cap. 17. n. 132. Est enim bo-
næ mentis soror. Hering. de fidejuss. c. 8. n. 84. ac
maxima pietas est, quæ pro paupertate facit. l. 74.
§. 1. ibi egestatem eis. ff. ad Sc. Trebell. Coler. de
process. executiv. part. 3. c. u. n. 96. qua ratione
licet sæpè

Magnum pauperies opprobrium mandet
Quidvis & facere & pati,
Virtutisq. viam deserat ardua.

Horat. lib. 3. Carm. od. 24. quem laudat Gail. 2.
de P. P. c. 2. num. 2. latè Tiraqu. in tract. de pæn.
caus. 33. per totam, ubi multa de necessitate &
paupertate congessit: ac egens lucri causa facile
aliquid admittere videatur. text. in l. 3. de testib.
Interim tamen pauper vilis non dicitur, dummo-
do honestis moribus sit præditus, idem Gail. 1.
obs. 95. n. 19. & seqq. Paupertati ergo succurren-
dum, non succentendendum. l. si procuratorem 8. §.
quod & ad 8. ff. mandat. Ant. Faber in Cod. lib. 3.
tit. 2. de fin. 2. num. 3. nec ulli nociva esse debet.
Bald. vol. 1. consil. 5. n. 1. Carpov. P. 1. Const. 29.
Def. 26. n. 2. siquidem pauperum inopiæ provi-
dere Episcopi est gloria. c. gloria 71. 12. q. 2. Qua-
propter & Præses providet, ne tenuis vitæ homi-
nes sub prætextu adventus officiorum vel mili-
tum lumine unico, vel brevi supellecili ad alio-
rum usus translatis, injuriis vexentur. l. 6. §. 5.
ff. de offic. Præsid. cum Magistratus teneatur pau-

peribus non modo de alimentis prospicere. l. 12.
§. 2. C. de SS. Eccles. sed etiam ab officiis ob pau-
pertatem non excludere. l. 4. C. de divers. offic.
vid. C. A. de judic. thes. 37.

V.
Paupertas est defensionis quædam species, &
excusationem præstat. l. Titius 76. ff. de procurat.
Philipp. Franc. in c. reprehensibilis. n. 16. extr. de
appellat. Gail. 1. obs. 142. n. 4. Myns. 4. obs. 97. si-
quidem ea, in quam quis citra culpam suam incide-
dit, justum præstat impedimentum. Contard, ad
l. diffamari. c. 4. n. 134. & seq. Uude & à mora
excusare perhibetur. Sebast. Medic. de cas. for-
tuit. p. 2. q. 4. n. 42. Bertazol. consil. crimin. 255.
n. 20. lib. 2. Quid enim imputabitur illi, qui, licet
vellet, solvere non potest l. 17. §. 3. ff. de usur.
Hoc tamen nunquam auditum fuisse, ut propter
inopiam condemnemus debitorem in id, quod
facere potest. Nam ejus ratione quod non facere
potest, coercemus illum cavere, quoad solvat aut
satisfaciat, ait Cujac. ad lib. 10. qq. Papin. l. 4. §.
soli quod cum eo. Hinc qui ob paupertatem for-
tuito casu contraxit, non teneri solvere interesse
lucris cessantis, post Sebast. Medic. in tract. de cas.
fortuit. voluit Gylm. lib. 1. tit. 3. de Natura locati.
n. 2. ubi post alios infert, rusticum pauperem,
si per impotentiam non solvat pensionem debi-
tam, ad interesse non obstringi, quia inevitabilis
mora ab ea excusat. Joh. Kitzel. de Jure Monet.
4. q. sect. 1. n. 72.

VI.
Inops pati judicium non cogitur. Bald. in c.
Pastoralis. n. 2. de Except. Gail. 1. obs. 142. n. 2. &
de Arrest. c. 9. n. 20. quia inanis est actio, quam
inopia debitoris excludit. de qua supra lib. 1. c.
Actio. axiom. penult. Commiserationis tamen
gratia est æquissimum, & fieri debet, ut pauperi-
bus litigantibus dentur Advocati publicis expen-
sis, id enim congruit Reipublicæ benè institutæ.
gloss. in l. 1. §. Prætor. ff. de postuland. Covarr.
pract. q. 6. n. 4. (Hunc locum cum ad verbum
descripsisset continuator postillæ Harmonicæ
Theologo-Juridicæ Domin. 18. post Trinit. p. 737.
§. 258. nomen Covarruvæ omisit, quæstionem
autem allegavit, cum species sit Eleemosynæ
pauperibus præbere patronos. c. definit 35. 17.
quæst. ult. Bald. in l. presenti, in fin. C. de his,
qui ad Eccles. confug. Welembec. in parat. ff. de
postul. num. 3. indeque pauperibus justitiam gra-
tis administrandam jubent. l. nulli licere 28. §. 2.
vers. post unius. C. de Episcop. & Cleric. l. tam de-
mentis 28. in fin. Cod. de Episcop. audient. qua ra-
tione etiam judex inferior, ne pereat justitia acta
pauperibus gratis in Camera Imperiali, tanquam
supremo judicio edere tenetur. c. si tibi quosq. 3.
Auth. de mandat. Princip. & ibi gloss. verb. gra-
tis. Gail. lib. 1. observat. 43. num. 16. & Doctor.
juris compelli potest pauperi gratis inservire.
gloss. notab. in lib. 2. Cod. de proxim. sac. scrip.
lib. 12. Covarr. pract. cap. 6. num. 4. Ordin. Cam-
mer. lib. 1. tit. 19. §. ult. Menoch. cas. 369. num. 3.
Mynsing. 4. observat. 32. Grav. conclus. 43. con-
sider. 1. Magon in Cynof. Advoc. cap. 10. Umm. in
disp. ad process. 2. thes. 10. n. 45. sicut & Medicus
pauperem gratis curare, & præmium à D E O
spe-

speculare, Guid. Pap. *decis.* 561. Felin. in c. 1. de off. judic. Speculat. in tit. de salar. Medic. n. 7. & Notarius copiam protocolli gratis edere. Hier. Giga. in tract. de pension. Eccles. q. 80. n. 4. Bald. post gloss. in l. iam dementis. C. de Episc. & Cler. Alex. in l. Argentarius, in fin. ff. de edend. Thom. de Masot. in specul. Notar. spec. 8. n. 3. & si qua similia, conf. tr. meum de altero tanto, pref.

VII.

Paupertas Eruditorum plerumque contubernalis, teste Petronio.

Ita Massurio Sabino] Cito non fuerunt amplae facultates, sed ut plurimum à suis auditoribus sustentatus est, l. 2. circa fin. de O. I. ubi annotavit Mornacius, Molinæum sæpè conquestum fuisse, ingrata sibi studia sua fuisse, quod redactus ad angustiam rei familiaris despiciatui esset multis. Nota etiam est prisca paupertas & sedulitas, cui maxime studebant veteres, vid. §. pena. Inst. de injur. l. 3. §. ult. ff. de supel. legat. Cujac. latè lib. XI. qq. Papir. l. 35. solut. matr.

IIX.

Paupertas non inducit suspensionem, §. ult. Inst. de suspect. tutor. siquidem paupertatis impedimentum tollit clara vitæ sobrietas, l. 17. §. pen. ubi gloss. de adopt. ac nimia excusationem præstat. §. 6. Institut. de excusat. tutor. cap. cum tu §. extr. de usur.

IX.

Ad paupertatem & inopiam redire censetur, qui se pluribus fidejussoribus immiscet. Hippol. sing. 574. August. Barbos. ad l. 29. n. 4. Cod. de jure dot. ubi n. 12. alios etiam modos probandi inopiam suggerit.

X.

Inopes difficulter inveniunt fidejussorem, l. 2. §. 9. de collat. bonor. ubi Cujac. in Paulum.

XI.

Paupertas excusat desertionem appellationis. l. si procuratorem §. si ignorantes 7. ff. mandat. fac. c. licet 4. de censib. Hippol. in l. 1. §. prater ea. num. 87. ff. de question. Gail. 1. obs. 142. n. 1. Intellige verum quoad appellationem in scriptis. Guid. Papæ *decis.* 436. n. 22. fecus in appellatione, quæ fit viva voce, Myns. 4. observat. 98. quia causa paupertatis potest expediri de plano, & sine solutione sportularum, l. nonnunquam 72. ff. de judic. l. illicitas 6. §. ne tenuis §. ff. de offic. Presid.

XII.

Toties paupertas restitutionem parit, quoties ad expeditionem actus omitti sumptibus opus fuit, quia sic impossibile fuit pauperi talem actum expedire, impossibilitas verò, in quam sine culpa nostra delabimur, regulariter juvat. Restituitur ergo pauper, si fatale justificandæ & introducendæ appellationis neglexerit, non etiam, si neglexerit fatale appellationis interponendæ.

Declara: modò paupertas fuerit necessaria, in quam quis sine facto suo incidit, secus si voluntaria.

XIII.

Omnia beneficia paupertati concessa, c. gr. cessio bonorum, immunitas à muneribus, redutio catastri ad æqualitatem, &c. cessant in pau-

peritate fraudulenter procuratâ vel mentita, Brunnem. ad l. 2. C. de Cens. n. 1.

XIV.

Paupertatem suam vel divitias detegere nemo tenetur l. 2. pr. quand. & quib. quarta. Hinc in casibus, quibus additione judicis opus est, aut præsentia testium, ea solennitas omitti potest, ne patrimonii paupertas detegatur. Sic si agitur de alimentis pupilli, poterunt præstari tutoris arbitrio. Hoc casu etiam potest omitti inventarii confectio, ut securus tamen sit tutor, juret, nihil vel parum esse in bonis pupilli. Perez. C. quando & quib. quarta pars. n. 8.

XV.

Pauperes à ditionibus plerumque supprimuntur, & ad eos contributiones devolvuntur, Perez. C. de Cens. n. 4. itaque pauperes ab iniquo onere sunt relevandi.

Limita: nisi sit paupertas simulata vel malitiosa, c. gr. si quis ipse ad vitandum justum censum vites arboresque succiderit. l. 2. C. de cens.

CAP. XX.

Pax. Quies. Tranquillitas.

Axioma I.

Pax nihil aliud est, quam injuriarum remissio. Zilet. *consil.* 108. n. 6. pax enim & remissio injuriarum idem sunt. Odd. in tract. de restit. in integrum q. 85. n. 42. p. 3. Bald. in l. 1. §. 4. C. de restit. in integrum. & ex remissione injuriæ pax probatur, Ang. P. de Castr. Fulgos. ad l. 1. §. 4. C. de restit. in integrum. ubi dicunt: quod faciens pactum super injuriis, faciat pacem & concordiam, vid. & Bald. ib. Unde & pacem ex concordia induci eo, quod dici solet pacem esse discordiæ finem, tradit Hostiens. in summ. de Treug. & Pace. Goffred. Innocent. & alii in cap. 2. eod. tit. Alex. in l. de fideicommissis. C. de transact. Socin. in c. si rixati. n. 55. de injur. Eugen. *consil.* 82. n. 31.

Differunt tamen in eo (1.) quod concordia sine interventu ulterioris amicitiae, pax autem non nisi cum rehovatione antiquæ amicitiae datur, Fulgos. in d. l. 1. n. 4. ff. de pact. (2.) plus sit se cum aliquo pacificare, quam remittere. Farin. *consil. crim.* 38. n. 2.

II.

Pax vera est discordiarum sedatio. Bald. in l. 1. n. 3. ad med. col. 2. vers. in ea. & ibi Alex. post n. 3. Fulg. n. 2. in fin. de pact. Far. 1. *consil.* 98. n. 10. Est enim privatio belli. cap. 1. ubi Bald. de Pac. constantia. c. noli 3. 23. q. 1. Dd. in c. 2. de Treug. & pac. Vult. 2. *Consil. Marp.* 25. n. 74. Tranquillitas animi, serenitas mentis & vinculum amoris, Lucas de Penna in l. unic. num. 10. C. publ. loc. tit. Pacian. *consil.* 92. num. 44. pro qua faciendâ vel consolidandâ licet juvare possumus, c. omne 22. *quest.* 1. Unde etiam heres Christi non dicitur, qui pacem ejus testamento relictam non habet. gloss. in c. Apostolicam. verb. pacem, de re judic. in 6. cum in hac mortali vita pace nihil possit jucundius, nihil gloriosius, nihil denique utilius existere. Augustinus in lib. de Civitate DEI. quæ adeo favorabilis est, ut si quis promiserit

serit se cum aliquo pacem non esse facturum, id pactum non valeat, etsi iuramento confirmatum sit. Bald. in l. furii. §. pacta. ff. de pact. cum tale in salutis aeternae perniciem tendat. c. cum contingat 28. extr. de iur. jur. cap. non est obligatorium 58. de R. I. in 6. qua de causa etiam nec minor contra factam restituitur, quia exinde nunquam lesus existimatur. Bart. in l. fideicommissa. C. de transact. ita pro pace obtinenda sapientissime à Regulis Juris communis receditur. Novell. 8. ibi nostri subiecti ab omni quiete. Paris. consil. 10. n. 18. lib. 1. Gail. de P. P. c. 1. n. 2. Andr. Sicul. consil. 41. col. 15. lib. 5. Lud. Gomez ad §. item S. r. viana. Instituit. de action. num. 43. Pacis etiam faciendae gratia, utpote in qua consistit salus Reipublicae, ne dum Regis iusto bello capti liberandi gratia subditos alienari posse, volunt Barbat. consil. 11. col. 3. vol. 2. Pruckmann. de absolut. potest. m. 2. c. 4. Gabr. de iure quæsto non toll. concl. 8. num. 18. Rosenthal. de feud. c. 9. concl. 62. n. 22. Arnif. lib. 3. de Majest. c. 1. n. 12. cum pro bono pacis multa tollerentur, quæ alias essent prohibita. c. 1. c. ecce. 4. 23. q. 4. cap. nisi 2. extr. de prebend. & dignit. c. in nostra 8. extr. de injur. Adh. Dn. D. Dorstebum in Anticrisi Theolog. pro pace.

III.

Pacis conservandae eadem est ratio, quæ est in faciendâ. l. i. in princ. vers. merito igitur i. ibi servando posita. C. de Justin. Cod. confirmandâ. Fulv. Pacian. consil. 27. n. 41.

IV.

Pax populorum est tutamentum patriæ, unitas plebis, & terræ fecunditas, ut ait Luc. de Penna in l. unie. n. 11. sub vers. circa finem. C. publ. latit. Sicut enim belli proprium est, constituere homines in extremas calamitates, quibus homines invicem se laceant & deprædantur; ita pacis proprium est, constituere homines in lenitate & libertatis tranquillitate. Boer. dec. 40. & dico in princ. Unde etiam tranquillitas, in qua populi proficiunt, & utilitas gentium custoditur, vocatur, quia ipsa mater bonarum artium & multiplicat mortalium genus, & facultatum copiam, protendit moresque extollit. Oldrad. in consil. 94. flagrantibus circa negotium. col. 4. in princ. vers. verum quia unitas. quocirca propter tot & tantam pacis bona sapientissime dixit Ulpianus, nihil esse, quod magis Imperatori aut Principi bono congruat, quam curare, ut pacata & quieta sit provincia, quam regit. in l. congruit 13. ff. de offic. Presid. hinc pro pace conservanda omnis omnino etiam injuria removenda. Batant. consil. 98. n. 14. & n. 25. lib. 3. consil. crim. divers. in edit. Tuleran. Barbat. consil. 11. col. 1. vol. 2. Grat. consil. 114. n. 9. vers. nec obstat illud. vol. 2. Cravett. consil. 204. n. 8. vers. decimo sexto considero. col. 14. Pacian. consil. 92. n. 32. atque ideo & extensio ex identitate rationis illis in casibus, quibus de publicæ utilitatis favore agitur, concessa dicitur. Felin. in c. nonnulli n. 16. vers. & favorem publicum. col. 21. de rescripti.

V.

Pax facilius rumpitur, quam cautio de non offendendo. Hercul. in tract. de caution. de non offend. cap. 20. in fin. Vulpell. in tract. de promissi.

q. 130. Ratio, quia cautio se restringit ad certum factum, per quod persona offenditur: sed pax se dilatat ad omne illud, quod animi tranquillitatem perturbare posset. Luc. de Rom. in l. unie. n. 10. C. publ. latit. lib. 12. Pac. 1. consil. 92. n. 44.

VI.

Pax certa melior & verior est, quam incerta victoria. Sâlic. in l. ult. comm. Episc. program. aut rei jud. num. 1. Eventus enim est dubius, & multi etiam sub clypeo periere. Petr. Heig. part. 1. q. 2. n. 35. cum illa in manibus nostris sit; hæc vero in manibus DEI. Carpz P. 1. Consil. 26. Defin. 21. n. 3. unde & pacem voluntas, bellum necessitas habere dicitur. cap. noli 3. §. hoc ergo 23. q. 1.

VII.

Pax est bonum pervasibile, non compulsibile. Menoch. 2. arbit. q. cent. 5. cas. 442. n. 3. Carpz. P. 1. Consil. 11. Defin. 11. n. 8.

VIII.

Pacem frangere non dicitur, cui prius fracta est. Bald. in l. semel mora. ff. solut. matrim. c. constit. extr. de pen. & in l. fin. §. sed si stipulator. de eo per quem factum. l. quæro. §. inter locatorem. ff. locat. l. si instituta de inoffic. testam. qui enim fidem non præstat, eam sperare non debet. Bald. in cap. ult. de form. fidel. Pantfchm. x. q. pmet. 21. num. 3.

IX.

Pax non quæritur, ut bellum excitetur; sed bellum geritur, ut pax acquiratur. c. noli 3. hoc ergo 23. q. 1. Pacis enim studio geruntur bella bonorum, non crudelitate & cupiditate. cap. apud 6. 23. q. 1.

X.

Pax humana si tam dulcis est pro temporali salute, quanto dulcior pax divina pro aeternâ salute. d. c. noli 3. 23. q. 1. Pac. 1. consil. 29. n. 76.

XI.

Pacificus dicitur, qui corrigit, quod potest, & quod salvo pacis vinculo corrigere non potest, æquanimiter supportat. c. quia quis 5. 23. q. 4.

XII.

Pax ob delictum ex causa facta non rumpitur. Bartol. in l. aut facta. §. causa in princip. ff. de pen. Bald. consil. 195. n. 4. vers. quis autem. vol. 2. latissime Herculan. in c. 13. de cautionib. de non offend. Vulp. de pace in q. 44. Alex. consil. 115. visio themate. n. 4. vol. 4. Dec. consil. 406. in fin. & consil. 531. n. 10. Paris. consil. 165. n. 76. vers. prætere ista. vol. 4. Marfil. in singul. 503. de pace & in rubr. C. de fideiuss. n. 151. q. 19. & l. 1. si quis ultro. n. 25. vers. & ad prædicta de quæst. & in tract. de Bannit. verb. pace. vers. ulterius. adde & consil. 76. largire mihi. n. 30. vers. num. faciens pacem. vol. 1. & in consil. 119. stante pace. n. 1. & in consil. 122. clementissimè. n. 18. vers. & fortius dico. vol. 2. Moron. in tract. de Treug. & pace, q. 122. n. 4. vers. bino notabiliter inferitur. Ratio, quia pax facta semper intelligitur rebus ita stantibus. Bart. in l. aut facta. §. causa. ff. de pen. Fulv. Pacian. consil. 132. num. 16.

XIII.

Pax generalis respicit præterita. Pacian. 1. consil. 92. n. 39.

Intellige nimirum respectu præteritarum injuria-

(H)

juriarum, quæ in pace remittuntur, & hoc in casu discordiæ finis appellatur, ut not. Bald. in rubr. extr. de Treug. & pat. in princ. & ibi Felin. dum enim futuram observantiam respicit, appellatur successiva corporis atque animi tranquillitas: & hoc est, quod significavit Bald. in consil. 195. landare. n. 5. vers. sciendum est. vol. 1. ubi ait, quod pax sit duplex: quædam quæ in instanti perficitur de injuriis præteritis; altera, quæ dat formam futuro tempori & appellatur pax successiva, quæ tranquillitatis perseverantiam requirit. vid. & Luc. de Penn. in l. unic. n. 10. vers. circa secundum. C. publ. latit. lib. 12.

XIV.

Pacis tempore cogitandum est de bello, itaque princeps certum habeat militum numerum eosque continuo exerceat. Perez. C. de re milit. n. 17. 18.

XV.

Ut bellum indicare principis proprium est, ita etiam id pace finire, inducias enim etiam Dux belli facere potest. Quod si hic pacem fecerit, non prius valebit, quam illam princeps ratam habuerit, ne forte principem vel populum iniquissimis conditionibus obliget. Quin etiam administrator Reipublicæ, quamvis mandatum generale & cum liberâ potestate habeat, pacem in consulo principe validè concludere non potest. Principi autem pacis obtinendæ gratiâ licet privato bonâ & actiones condonare, damnaque bello illata remittere. Perez. C. ut armor. us. n. 21. & 23. seqq.

CAP. XXI.

Peccatum.

Axioma I.

In quo quis peccat, in eo etiam puniri debet, certe plerumque divinitus solet. cap. ult. de tempor. ordin. in 6. cap. an sit. 42. extr. de appellat. c. Pastoris 29. extr. de Jure Patronat. c. ult. extr. de immunit. Eccl. c. venenabilem 34. extr. de El. Et. c. 1. de translat. Episc. cap. ult. extr. eod. cap. cum olim. 33. extr. de offic. deleg. cap. ex tenore 16. extr. de scriptis cap. cum quidam 8. c. cum literis 13. extr. de tempor. ordinand.

II.

Peccatum non dimittitur, nisi restituatur ablatum, si restitui possit. cap. supm. 2. extr. de rapt. cap. ult. extr. de furt. cap. cum tu 5. extr. de Usur. cap. peccatum 4. de R. l. in 6.

III.

Peccatum non minuit, sed augeat diuturnitas temporis. cap. vigilantis 5. extr. de præscript. cap. pen. in fin. extr. de consangu. & affin. cap. sicut. 77. extr. de Regul. cap. cum 5. extr. de eo, qui dux. in matrim. c. non satis 8. extr. de Simon. & iteratio. cap. unum 3. §. alias. dist. 25.

IV.

Peccatur non nisi voluntate. c. non fidelibus 5. cap. sicut 32. 10. q. 5. dicitur enim peccatum voluntas retinendi vel consequendi, quod justitia vetat, & à quo liberum est abstinere. c. 1. in fin. 15. q. 1. cum è contrariò peccatum non voluntarium peccatum non dicatur. c. 1. vers. sed hoc 15. q. 1. & peccantes non voluntate, sed eventu, mitius

etiam tractari debeant. c. ult. extr. de his, qui filios occid. peccata etiam, quæ ex ignorantia, vel infirmitate committuntur, facilius dimittuntur, quia peccata nescientium sint nolentium, & peccata scientium peccatis ignorantium præponantur. cap. quero 21. 6. q. 1.

V.

Qui publicè peccat, publicè etiam est puniendus. c. 1. extr. de penitent. & remiss. cap. si peccaverit 19. 2. q. 1. occultè verò peccans, occultè puniri debet. cap. questum 7. extr. de penitent. & remiss. cap. si peccaverit 12. 2. q. 1. c. si quis 7. 23. quest. 4.

VI.

Peccata suos tenere debent auctores. cap. non turbatur 7. 24. q. 1. quia peccata aliena nemini præjudicant. c. si quis 7. 23. q. 4. nec peccatum alterius imputatur illi, qui facit, quod debet. cap. ult. distinct. 47. c. adversitas 48. §. tali. 7. q. 1.

VII.

Peccare posse, non est aliquid posse, sed potius aliquid non posse. cap. ult. §. charitas de penit. distinct. 2.

VIII.

Peccandi via nemini est aperienda. cap. unic. extr. ut Eccl. benefic. nec jurantibus occasio peccandi præbenda. cap. 1. de jurejur. in 6.

IX.

Peccatum unum committens reus est omnium. cap. defleat. 9. extr. d. R. l. l. vulgaris 21. ff. de furt. Ludov. Gomez. in §. penales. Institut. de action. num. 4.

X.

Peccatum pensatur secundum qualitatem peccantis. c. qui contr. 22. 24. q. 1. cap. contradi. lorum 10. 26. q. 5. considerato exemplo, quod inde sumitur. cap. præcipue 13. n. 3. & qualitate peccati. cap. quemadmodum 10. 32. q. 7. Unde & circumstantiæ peccatum & poenam vel aggravat. c. excommunicamus 13. extr. de hæret. cap. 1. impr. de penit. dist. 5. vel etiam minuire dicuntur. cap. inebriaverunt. 9. 15. q. 1.

XI.

Peccator post peractam poenitentiam non amplius dicitur peccator. cap. ferrum 18. dist. 50. c. 2. de consecr. distinct. 3. & c. eam 7. de rescript. Joh. Andr. in reg. semel malus. de Reg. Jur. Menoch. 2. arbit. jud. cas. 264. n. 21. quocirca peccata dimissa non sunt recogitanda ad delectationem, sed ad poenitentiae amaritudinem. gloss. in cap. Judas 36. in fin. de poenitent. distinct. 3. quia licentiam peccandi non dat remissio peccati. cap. exigunt 18. 1. q. 7.

XII.

Peccandi tribuit incentivum veniæ facilitas. Extravag. com. etsi 3. in pr. Extravag. comm. etsi 5. in pr. de penit. & remiss. peccare ergo Magistram graviter, licet inter bonos sit, si non subditorum peccata puniat, dicitur in cap. licet. extr. de simon. peccata enim sine poena dimitti non debent, quia aut DEUS punit, aut homo. cap. tres 86. §. tertia de penit. dist. 1. cap. pen. dist. 45. quapropter dum peccat, plus etiam puniri debet. cap. ut Clericorum 13. extr. de vit. & bonis. Clericorum.

XIII.

XIII.

Peccatum committere nemo appetit propter ipsum peccatum, sed propter illud, quod ex eo consequitur, cap. merito l. 12. q. 1.

XIV.

Peccata tanto graviora sunt, quanto ex minori culpa nascuntur, gloss. in cap. duo sunt. verb. videatur. dist. 96. per text. in c. non potest. 24. 2. q. 7. quem sequitur Abbas in c. primo de iudic. & Felin. in c. cum super col. 2. de testib. cog. & in rubr. de sentent. excomm. in princ. Exemplum est in furto, quod licet modicum fuerit, attentata tamen consuetudine dicitur gravius, quia consuetus furari, difficile a peccato se abstinere. c. fin. 23. q. 5. Abbas in cap. 3. de cleric. conjugat. & ideo gravius puniuntur. l. 3. C. de Episc. audient. videmus etiam, quod peccatum veniale ex usu & consuetudine fiat mortale, Dominic. in c. criminis. col. 2. dist. 25. gloss. in cap. denig. dist. 4. Abbas in c. testimonium de test. Felin. in c. 1. col. 5. vers. alius casus de constitut. quia ex qualitate poenae arguitur gravitas delicti. clem. 1. §. quae omnia. ubi gloss. & Card. de pen. & cap. homo 5. distinct. 40. Felin. in c. cum quidam de iurjurand. ac peccatum nullum adeo veniale, quod non fiat mortale, dum placet. c. unum 3. §. hinc. dist. 25. quoniam peccata plura minuta, simul postea collecta ita nos gravare posse, quam unum grande peccatum, post gloss. in c. tres sunt. distinct. 1. ante fin. per l. nec non 28. §. si quis sapiens 3. ex quib. caus. majores. & l. si plures 9. §. cumulum 1. ff. de pact. refert Ludov. Gomez. ad §. licet si quis. Instituit de action. n. 22.

XV.

Peccans contra duos magis contemnit, quam contra unum. arg. l. 3. C. de Episc. audient. Lud. Gomez ad §. item si quis. Inst. de act. n. 4.

XVI.

Peccans legis autoritate, non peccat. cap. qui peccat 4. 23. q. 4.

XVII.

Peccatum mortale committi non debet propter scandalum. cap. cum ex 2. extr. de nov. oper. nunc. quod si tamen illud commissum sit, propter majus scandalum est celandum. c. in scripturis 8. dist. 96.

XVIII.

Peccans & consentiens pari poena puniendus est. c. 1. extr. de offic. deleg.

CAP. XXII.
De Peculio.

Axioma I.

Quodcumque filius vel à patre, vel intuitu patris accepit, illud spectat ad peculium profectitium. §. 1. Instit. per quas person. quia hoc omne à patre proficiscitur seu profectum videtur. Ita, ergo si quis patri donaturus dederit filio, peculium erit profectitium l. 5. §. 2. & seqq. ff. de iur. dot.

Limita: nisi pater aliquid expressè alterius peculii causâ concesserit, vel dederit, ut extraneus. de l. 5. §. 6.

II.

Quodcumque filiusfamilias honestis operis, il-

liberalibus tamen, aut fortunae beneficio, e. g. ex hereditate acquirit; seu: quodcumque filius nec à patre, nec bello, nec studiis obtinuit, illud est peculii adventitii l. 6. pr. C. de bon. quae liber. §. 1. Instit. per quas person. cuius, acquir.

Exemplum hinc, quod operis ancillaribus acquirit filia, exit peculii adventitii. Carpz. Part. 2. Const. 10. Defin. 107. item quod acquiritur ludo licito; porro bona materna & pecunia iustitica, das Patengeld. Mev. P. 9. dec. 63. n. 1. Carpzov. P. 2. Const. 24. Defin. 18. Stryck. in annot. ad Brunem. Jus Eccl. l. 2. cap. 1. membr. 2. §. 13.

III.

Quodcumque filius, si non militasset, non acquisiturus fuisset, illud spectat ad peculium castrense l. 11. C. de castrensi pecul. quia huius acquisitionis causa est militia. Ita ergo hoc pertinebit id, quod à patre sive alio ideo donatum, quia quis in militiam ivit, sicut & hereditas commilitonis l. 1. C. eod. non item bona materna filio in militia delata.

Limita: ut procedat in mobilibus; nam immobilia militi quae tali nulli sunt usus l. 4. C. sum. ercisc. nisi miles ex peculio castrensi talia immobilia sibi comparaverit l. 3. ff. de castrensi pecul.

IV.

Quodcumque filius acquirit artibus liberalibus, illud spectat ad peculium quasi castrense Novell. 123. c. 19. quia hæc acquisitio similitudinem quandam habet cum iis, quae in castris acquiruntur, & huc spectant ea, quae docendo artes liberales, advocaturâ & Clericatu acquiruntur, quibus annumerantur donata à principe ob speciales textus in l. 7. C. de bon. quae lib. & l. un. in fin. C. de castrensi. Palatin. pecul. lib. 12.

V.

Quoties patria potestas tollitur per mortem vel emancipationem, toties cessat peculium l. 3. pr. C. de bon. matern. quia peculiorum constitutio est ex patria potestate l. fin. §. fin. C. de inoffic. testam. Postquam ergo hodie quis nuptias celebravit & separatam oeconomiam instituit, omnis quaestio de peculio expirat.

CAP. XXIII.
Pecunia vid. Rubr. Moneta.

Axioma I.

Pecunia omnes res aestimantur. l. penult. §. si neminem 1. Cod. de consuet. pecun. Gail. de pignor. num. 6. cap. 13. unde pecunia pro pretio usurpatur in l. Pedius. 4. §. 1. ibi: res magnae pecuniae. De incend. ruin. naufr. Ad hoc enim habetur, ut expendatur. l. 1. ff. de contr. emt. & ideo numeratur ea inter res, quae servando servari non possunt. §. constituitur 2. Instit. de usufruct. & in Auth. novissimè. C. de admin. tutor. l. Aristot. 5. cum seq. ff. de iure deliber. Bart. in l. si ex legari de V. O. inque ejus alienatione decretum non requiritur. gloss. sing. in l. 1. §. quaestum. ff. ad Sci. Trebell. Angel. in l. 1. §. quae res pignori obligari possunt. Abbas in c. nulli. col. penult. n. 11. de reb. Eccl. non alienand. & declam. Aug. in §.

quia parum in fin. Authent. de Nupt. exinde rebus mobilibus annueranda, licet ex immobilibus redacta sit. Novell. 22. cap. 45. vers. si vero universa, ubi Matth. Steph. pag. 272. n. 113. Curt. jun. consil. 183. n. 1. p. 2. Carpz. P. 3. Constit. 21. Defin. 15. n. 6. Moller. semestr. 26. § 41. n. 6. Zaf. ad l. 41. §. sed si paravit de legat. 1. n. 18. C. A. de rerum divis. thes. 53. ac est in perpetuo quasi motu & destinata commerciis atque commutationibus. Andr. Rauchbar. p. 2. q. 9. n. 31. Carpz. P. 1. Constitut. 28. Defin. 180. n. 8. quæ nec loco circumscribitur. l. si fideicommissum 50. §. tractatum. 1. ff. de judic. Hæc tamen vera intelligitur, quando pecunia est in cursu, secus in pecunia, quæ pro thesauro vel futuris calamitatibus reconditur: hoc enim in casu eam ut rem immobilem judicari, ex l. qui filium 64. de legat. 3. l. si schorus 79. §. his verbis. 1. ibi: pecunia sine peculio singulis est. ff. eod. post Andr. Sicul. in cap. nulli. col. fin. de reb. Eccles. non alienand. deduxit C. A. de rer. divis. thes. 54. Idem obtinere & in pecunia, quæ est deposita apud Campforem, & ad emtionem prædiorum destinata, affirmat. Gail. 2. observ. 11. addita ratione, quia talis pecunia ideo res immobilis dicitur, ut inveni non possit, sive induci cum illa reputatione l. 3. §. quod ergo 6. ff. de contr. jur. tutel. quem text. pro singulari ad hoc ponderant Roman. in sing. 105. incip. Tu habes. Alex. in l. cetera 15. sed si paraverit de legat. 1. Cremonens. in singular. notab. 59. incip. pecunia est. Corlet. in suis notabil. verb. pecunia. Andreas Sicul. in c. quorundam. col. 3. extr. de solut. & in c. possessiones. col. 1. de reb. Eccles. non alien. Ludov. Gomez ad l. quintus de aur. & argent. legat. Quamobrem sicut aliàs etiam pecunia vocatur omne id, quod homines in terra possident. cap. totum 6. 1. q. 3. quia antiqui totum, quod habebant, in pecoribus habebant, unde etiam pecunia dicebatur d. c. 6. §. ideo autem 1. q. 3. ita pecuniæ verbo simpliciter prolato non tantum rem mobilem & quantitatem, sed & rem immobilem, neque solum species & corpora, sed etiam jura & universitatem significare, latè persequitur Gœdd. ad l. 4. n. 7. de V. S.

II.

Pecunia tanquam res sterilis fructum producere non potest. Gail. lib. 1. observ. 7. num. 2. Ea enim permutandi, non locandi, aut vendendi causa est inventa. l. 1. ff. de contr. emt. nec recipit à re ipsa & rei proprietate separationem, arg. l. 1. §. 2. ff. de usufruct. ear. rer. quæ usu consum. l. si tibi 7. ff. eod. Unde usus ejus interverti dicitur, quando ad quæstum transfertur, cum pecunia medium emtionum & venditionum aliarumque commutationum esse debeat, non extremum, h. e. res emta. Carpzov. P. 3. Constit. 24. Defin. 12. n. 4. Inde enim pecunia à pecunia dicta, quia apud antiquos omnes divitiæ in pecudibus sitæ erant. Calepinus in verb. pecunia, l. 178. de V. S. ubi Gœdd. cap. totum 6. 1. q. 3. Quapropter & pecuniæ usufructu legato, simul proprietatem legatam censerit, text. sunt in l. 1. §. l. 2. ff. de usufr. ear. rer. quæ usu consum. l. si vini 7. ff. eod. cum aliàs in legato generali pecunia non comprehendatur. l. uxorem 41. §. legavimus 6. ff. de legat. 3.

Ludov. Gomez ad §. item Serviana. Institut. de action. num. 21. Conf. tr. meum de altero immo. pag. 93.

III.

Pecuniæ æstimatio semper certam ac perpetuam rationem habere debet l. nummis 3. ff. de in lit. jurand. quia pecunia res omnes æstimari, non verò à cæteris rebus solet. l. si ita 42. ff. de fidejuss. Carpz. P. 2. Constit. Defin. 1. n. 2.

IV.

Pecunia facilius retinet pristinam rei naturam, quam ut induat novam, arg. l. pater 8. ubi gloss. de his, qui sunt sui vel alien. jur. l. pen. de testam. milit. W elembr. 2. consil. 99. n. 12.

V.

Pecunia cujusvis vicem sustinere potest l. si in fidejussorem 2. ff. de fidejussor. & ferè perinde, si res ipsa, vel ejus æstimatio interveniat. l. vinum 22. ff. si cert. petatur. l. ratio 3. §. cum per venditorem 3. ff. de action. emt. l. Titia Scja 87. in pr. ff. de legat. 2. l. si quis stipulatus fuerit decem 57. ff. de solut. Regner. Sixtin. 2. Conf. Marp. 12. num. 52.

Declara: obtinere quando res ipsa haberi non potest, tunc in subsidium mora interveniente vicem sustinet, secus quando de re fungibili tradenda expressè & principaliter in contractu actum sit, hoc enim casu vicem rei debite subire non posse. per d. l. vinum 22. ff. si cert. per. l. datio 3. l. si per venditorem 3. ff. de action. emt. l. non amplius 26. §. cum bonorum 2. ff. de legat. 1. l. quoties in diem 59. ff. de V. O. probant Bart. Jal. & Dd. communiter in l. 1. §. mutui datio. ff. de reb. cred.

VI.

Quodcunque alterius pecuniâ suo nomine emitur, illud alteri isti non acquiritur. Quia pecunia in singularibus, v. g. contractibus non succedit loco rei, nec res loco pretii, l. non unde 7. C. si cert. petatur. ita pater bonorum filii adventitiorum administrator, si pecuniâ filii suo nomine aliquid emerit, sibi acquirit, non filio. Carpz. P. 2. Constit. 10. Defin. 21.

Amplia, ut quamvis expressè suo nomine non emerit, in dubio tamen suum potius, quam alienum negotium gessisse censeatur, adeoque sibi acquirat. l. 4. ff. de solut.

Limita: nisi tutor faciat id, ad quod tenetur, quamvis enim id suo nomine gerat, censetur tamen pupilli negotium gessisse l. 2. quand. ex fact. tut. vel cumt. l. 2. l. 8. §. 1. de reb. cor. qui sub tut. vel. cur. l. 3. C. arbit. tutel. Hartm. Pistor. P. 1. q. 7. n. 3.

VII.

Obligatus ad certum aut vel argenti pondus, pecuniam numeratam solvendo liberatur: si autem aureus non est legitimi ponderis, creditor eum recipere non tenetur pro æstimatione ponderis debiti. Antiqua quoque moneta à Cæsariibus prioribus cula pro novâ solvi potest, Brunem. ad l. 1. C. de vet. numm. potest.

VIII.

IIX.

Qui aureos imagine Caesaris insignitos violat vel abradit, capite punitur. l. 3. C. de veter. numism. potest. Liberis hominibus olim dictata fuit depugnatio cum bestiis l. 8. ff. de fals. Hodie poena arbitraria est. Brunnem. ad d. l. 3. C.

IX.

Pecunia est loco sanguinis. gloss. in l. advocati. C. de advocat. divers. judic. Jalon. in l. nec quicquam. §. ubi decretum. n. 2. in fin. ff. de offic. proconf. Petr. Sanct. sing. 73. col. 3. Afflict. decis. 24. n. 4. Ripa in c. 1. n. 18. de judic. Menoch. 2. arb. q. cas. 110. n. 6.

X.

Pecunia peragere, quod gratis fieri debet, res est mali exempli. Abbas in cap. 1. de crim. fals. & Felin. ibid. n. 30. Bart. in l. 1. de fals. Jaf. ad l. Divus. num. 27. ff. de re judic. Henon. disput. ult. thes. 4. lit. b. Schickard. thes. 7. disput. 20. lit. A. n. 1. q. 2. Arnold. Rayger. thes. jur. part. lit. T. n. 112. Hoc enim casu amor pecunie contrariatur justitiae. cap. qui recte 66. cap. pauper. 72. 11. quest. 3. ac ob id pecuniam accipiens ob testimonium dicendum testis esse non potest, cap. si testes 3. §. lege 4. q. 2. cum pecuniam accipiens eo ipso se faciat suspectum. §. si Vassallus de beneficio 2. F. 26.

XI.

Pecuniae amor omnes generaliter sollicitat, Pacian. 1. consil. 113. n. 36. cum naturale sit, quod omnes pecuniam appetamus. l. si chorus 79. §. 1. ff. de legat. 3. Cravett. consil. 8. n. 3. & mortalibus pecunia nihil charius. Euripid. in Phœniss. Damhoud. in Encompec. & nihil non pecuniae causa fiat, Ecclesiast. c. 10. Sonsbeck. de feud. p. 1. n. 38. Chassan. in Catalog. glor. mund. considerat. 54. n. 12. Nolden. de stat. Nobil. cap. 2. n. 31. Quantam itaque pecunia parata utilitatem praestet, vid. apud Carpz. P. 1. Constit. 32. Defin. 41.

XII.

In pecunia vel nummis non consideratur affectio. l. in nummis. 3. ff. de in lit. jumand.

Intellige scilicet quantum ad hoc, ut juramentum in litem deferatur pro eo, quod interest, d. l. in numm. quoad alios enim effectus, scilicet ad excludendam compensationem seu permutationem, quin affectio considerari queat, patet ex l. sed si certos 51. ff. de legat. 1. Fach. 1. contr. 6.

XIII.

Qui pecunia seu pretio accepto delinquant, gravius delinquere censentur. arg. l. 6. §. irritum 5. de injust. rupt. irrit. testam. l. 1. §. 1. l. 9. §. ult. l. 20. ff. ad L. Corn. de fals. l. 6. de L. Julia repetund. l. 4. in fin. ff. de his, qui not. infam.

XIV.

Pecuniae interventus saepe praepjudicat. arg. l. 9. collata. cum l. 36. C. de liberali causa, quandoque etiam suspicionem pravitatis inducit. l. 2. §. 2. & 3. §. 1. 29. §. 2. ff. ad L. Jul. de adulter. & infamiam affert. l. 4. §. ult. l. 6. §. 3. de his, qui not. inf.

XV.

Qui in pecunia vel are non habet, luat in corpore. vid. supm lib. X.

XVI.

PECUNIAM retinere satius est, quam solutam repetere. l. 3. ff. de compensat. l. si stipulatus 15. in pr. ff. de fidejussorib. Tiracquell. de retractu lign. §. 29. gloss. 2. n. 3.

XVII.

PECUNIA non generat pecuniam. l. usura pecuniae 121. ff. de verb. signif. Joh. Mar. Novar. q. forens. lib. 1. q. 145. n. 27.

XVIII.

PECUNIA est optimus futurae necessitatis fidejussor. Nevizan. in sylva nupt. lib. 2. num. 96. in princ. Joh. Mar. Novar. in praxi elect. & variat. fori. quest. 16. sect. 1. n. 13. (Bald. in l. 2. C. de constit. pecun. Ea enim retenta nihil operatur, & nullam affert utilitatem. c. ejiciens 11. distinct. 88. & not. in l. 1. §. fuit questum 13. ff. ad Sc. Trebell. & quando servatur, non affert utilitatem secundum eum usum, ad quem est destinata. Gloss. & Abbas in cap. nulli de reb. Eccl. non alien. n. 11. Schneid. p. 2. de feud. n. 21.)

CAP. XXIV.

De Pensione.

Axioma I.

Omnis pensio solvenda est in fine anni. Brunnem. C. de primipil. col. 2.

II.

Ad pensiones publicas, i. e. annuas praestationes principi vel Reipubl. solvendas tenentur, qui possident agros vectigales vel tributarios: qui si in solvendo cessarunt, poterunt illorum bona omnia, tanquam pignori tacite obligata occupari, & occupata publice sub hasta vendi, interveniente praesidis autoritate & vocato ad hoc possessore. Perez. ad Tit. C. si propter publ. pensu. vendit. n. 1.

CAP. XXV.

Per accidens, Per alium,
Per se.

Axioma I.

Per alium quis consequitur quandoque, quod per se non potest. l. 8. §. non est novum 14. de bon. poss. contr. tabul. gloss. in l. 3. §. 11. eod. tit. verb. & ipse l. cum hereditas 55. de acquirend. hered. l. si is, qui duos 29. de liberat. legat. l. & per iurandum 13. §. si fidejussori. 7. de acceptil. l. decurio 4. ff. de decur. Forster. lib. 7. cap. 6. num. 6. Hilliger D. L. 9. cap. 3. lit. H. Antonius Faber in C. suo. de dedit. libert. defin. 16. num. 1.

(H) 3

Quam

Quam regulam etiam procedere in contractibus, textus est in *l. Aristo. 3. in fin. quæ res pign. oblig. poss.* ita ex persona minorum eorum successores restituuntur, licet ipsi majores sint. *l. 18. §. ult. ff. de minor. C. A. dict. tit. thes. 90.* aliud exemplum vid. in *l. 9. de assignand. libert. & apud Joh. Strauch. disput. 4. de success. thes. 12. in fin.* quamvis eam non esse universalem, sed particularem, vid. not. ad text. 2. feud. 26. §. 4. vers. licet. & ad *l. 38. de bon. libert.* colligi licet ex *l. 38. de bon. libert.* ubi dicitur, non debere per alium bonâ fide consequi eum, qui suo nomine à bona fide remouetur. Unde etiam asseritur, quod per me non possum, neque per alium efficere potero. Quapropter multum interesse, utrum per se directè & principaliter heres fiat, an per alium aut per successorem, perhibetur in *l. qui liberis 8. §. ult. de vulg. subst. l. ult. de legat. 3. l. 6. ff. de his quib. ut indign. imò is, qui per alium beneficium consecutus est, etiam ante eum sibi vigilare, & petere potest. l. si potest 10. §. ult. de bon. possess. contr. tab. Cujac. ad *l. 14. de legat. præs.**

II.

Per alium quod quis facit, ipse fecisse putatur, & perinde est, ac si per se ipsum faciat. *can. qui facit. 72. de Reg. jur. in 6. ratio indicatur in l. si ego 6. ibi: qui initium ei præstiterim. ff. quod vi aut clam. quod non tantum in contractibus, l. qui mandat. 56. l. cum 64. in fin. de solut. l. singularia 15. ff. de reb. cred. & actibus aliis, l. quod statu liber. 41. de donat. mort. caus. veluti jurisdictionalibus, l. etsi 3. ff. de offic. ejus cui mand. est jurisdict. sed etiam in delictis procedere, patet ex *l. 7. §. 4. ff. arb. furt. casar. l. utrum 6. ff. ad L. Pompej. & parricid. l. ita vulneratus 51. ff. de L. Aquil. l. non solum 11. §. 3. ff. de injur. add. & l. is damnatus 169. de R. J. vid. Peck. ad d. c. qui facit 72. ubi ad contraria respondet de R. J. in 6. n. 13. Sic qui per alium possidet, ipse possidere intelligitur *l. 1. §. 20. l. 18. de acquir. poss. ubi Coll. Argent. thes. 17. n. 13.***

CAP. XXVI.

De Perduellione v. Rubr. Majestas.

Axioma I.

Quoties quis contra vitam principis vel Reipublicæ securitatem quid molitur, toties committit crimen perduellionis. Quia sic directò animo hostili turbatur status publicus, inde hoc crimen gravius est, quàm læsæ Majestatis. Exemplum habemus in *l. 1. §. 2. l. 23. & 24. ff. ad L. Jul. Majest.* quod etiam pertinet, si quis extra necessitatem hosti urbem dederit, aut etiam secreta quovis modo eidem revelaverit. *l. 6. §. 4. ff. de re milit.*

II.

Processus perduellionis post mortem rei etiam inchoari potest *l. 6. 7. 8. C. ad L. Jul. Majest.* quia memoria rei damnatur *d. l. 6. & 8. l. fin. C. eod.* nomen ejusdem ex catalogo virorum honestorum tollitur, insignia honoris convelluntur *l. 24.*

ff. de pæn. ades destruuntur, Carpz. Pract. Crim. Q. 41. num. 11.

III.

Quicumque non est subditus, ille crimen perduellionis non committit. Fundatur enim hoc crimen in violatione obligationis specialis ex homagio redundantis; non ergò perduellionem committunt vasalli. *Clem. Pastoralis de sent. & re judic. neque advenæ vel extranei, Carpzov. Pract. Crim. Quæst. 41. n. 16. Gail. de P. P. Lib. 2. cap. 13. num. 19.*

CAP. XXVII.

Peregrinus.

Axioma I.

Peregrini juris civilis capaces non sunt. *l. qui testamento 20. §. servus 7. ff. qui testam. fac. & ideò nec testamenti factionem habere dicuntur. l. 1. C. de hered. institut. & ibi Sichard. n. 3. & l. 2. §. 2. ff. eod. Phil. Matth. ad l. 8. n. 12. de R. J.* Ubi tamen nota, verbum peregrini duplicem admittere significationem, ita ut nonnunquam designet eum, qui jus civitatis Romanæ amisit, ex causa pœnæ, quales sunt illi, quibus aqua & igni interdictum est, aut qui deportati, adeoque de numero civium sunt exempti. *l. 6. §. 2. ff. de hered. institut. l. 10. §. ff. de in jus vocand. interdum denotet etiam eum, qui non sit civis Romanus, ut in l. 2. §. post aliquot 28. ff. de O. I. l. 9. §. 4. ff. de dol. malo.* Licet igitur priori casu peregrini nec jus testandi, nec etiam ex testamentis quicquam capiendi habuerint, *d. l. 1. C. de hered. institut.* secus tamen in casu posteriori, ubi peregrinus pro extraneo accipitur, dicendum erit. *l. 9. & 11. C. de hered. institut. vid. Harprecht. ad pr. Instit. de testam. ordin. n. 81. Gilcken ad l. 1. C. de hered. institut. n. 2.*

II.

Quid ad nos, qui foris sunt, Paulus 1. ad Cor. 4. cap. gaudemus 8. de divort. cap. multi 18. caus. 2. q. 1. Nat. 1. consil. 139. incip. Andr. Sicul. num. 15.

CAP. XXIX.

Perfectum, Perfectus.

Axioma I.

Perfectum dicitur illud, quod ex omnibus partibus constat. *l. nihil. 2. & ibi Bald. Cod. de vindict. libert. Ludov. Gomez ad §. suent. n. 18. Instit. de action. & cui nihil superaddi potest. Besold. 6. consil. 268. num. 4.* Quod enim efficientem, materiale, formalem & finalem causam habet, illud perfectum dicitur, prout not. Bart. in proœm. ff. Canonist. in proœm. decret. & in causa nos de sponsal. Vult. 2. Consil. Marp. 24. n. 50. Unde etiam neque opus, nec aliud quicquam perfectum videri potest, cujus materiæ forma ita impressa non est, ut sine sua statim

Ratim absolutum appareat. l. 5. §. 1. de V. S. l. vestimentum. 22. de aur. legat. l. qui insulam 30. §. qui adem. 3. l. si in insulam 18. l. opus 36. cum l. seq. l. si in lege 24. ff. de locat. l. Julianus 9. §. 2. ff. ad exhibend. l. penult. C. de his quib. ut indign. l. si is qui 80. §. quadam. ff. ad L. Falcid. Quoniam is demum perfecisse ædificium dicitur, qui ita consummavit, ut jam in usu esse possit, l. ædificia 139. §. perfecisse, de V. S. Et vestimentum dicitur, quod detextum est, etsi defectum nondum sit, i. e. si sit consummatum, quod in tela nondum est detextum vel detextum, vestimentum non erit, sed contextum, d. l. vestimentum 22. ff. de aur. leg. Satis enim est finem esse in potentia causæ: actus igitur ipse habitandi, & induendi vestem non magis, quam cujuslibet alterius rei usus actualis requiritur, cum aliud sit ipse finis seu causa finalis, aliud effectum finitum, quod exemplis emtionis, depositi, locationis, conductionis illustrat Goedd. ad d. l. 5. §. 1. de V. S. num. 11. ubi vid.

II.

Perfectum dici non potest, ad quod agendum five perficiendum adhuc aliquid superest. l. 1. in pr. de O. I. l. fin. ff. in jus vocat. ut eant. l. si necessarias 8. §. si unus 2. ff. de pignor. act. l. pen. C. de his quib. ut indign. l. qui pignori 19. ff. de pignor. l. si ita fuerit 13. de manumiss. testam. c. cum super 23. de offic. deleg. cap. Pisani 17. de restit. spoliat. Vult. 2. Consil. Marp. 24. n. 21. Hinc de Friderico Barbarossa Guntherus:

Et nihil effectum fieri quod postulat usus,
Neglectumque finit, nil se memorabile credens

Dum superest aliquid, nil se fecisse decorum.

Lehmann, Chron. Spirens. lib. 5. cap. 54.

Imperfectam enim rem nemo agere creditur. Cravett. consil. 985. n. 6. in fin. cum nihil referat, an quid profus non sit, an imperfecte, l. 1. §. 4. ff. de edend. l. huiusmodi 84. §. ades 4. de legat. 1. Hinc & in dubio non imperfectum, sed perfectum & perfecte actum potius quid præsumitur. Cravett. consil. 465. n. 6. per l. cum de lege 17. ff. de probat. Bart. ad rubr. de oper. nov. num. crediturque de perfecto actu cogitatum, & de quo cogitatum est, illud etiam perfecisse, & perfectum esse voluisse. Signorol. consil. 1. n. 11. in fin. vers. quarto probat. per l. 57. ff. de procur. Cravett. consil. 936. n. 23. Goedd. 3. Consil. Marp. 27. num. 23.

III.

Perfectum dici non potest, quod adhuc ambulat, & adhuc est in fieri, Pantfchman. 2. q. 3. n. 47. Ad hoc enim ut quis consequatur, quod vult, prius totum perficere debet, Innocent. Joh. Andr. Panorm. in cap. tuum. de pen. per l. Marius 55. l. cui fundus 56. ff. de condit. & demonstr. Pantfchman. 1. q. 21. n. 15.

IV.

Perficere licitum est, quod non est licitum incipere, c. consuluit 7. extr. de Judeis.

V.

Perfecta non videntur, quæ non complentur perfectionis ordiae, cap. nihil 16. 7. q. 1.

VI.

Duo imperfecta faciunt unum perfectum. cap. ult. extr. de sacram. itemud. vid. tamen lib. 9. cap. 15. axiom. 2.

VII.

Perfectus debet temporalia contemnere, cap. Clericus 5. 12. quest. 1. injurias patienter tolerare, cap. quod debetur 2. 14. q. 1. nihil extra Christum querere, d. cap. Clericus. cum seq. & contemplationi totaliter intendere, cap. duo sunt 7. 12. q. 1. Verum cum nec optimi quique recto semper stent talo, sed ex humana imbecillitate quandoque in gravissima etiam peccata prolabantur, & à perfectione, quæ Psalm. 107. describitur, longissime aberrant, Just. Mejer, in quest. capital. contr. Schopp. pag. 367. Confer & Salmal. de Usur. pag. 664. & seq. atque ita alia dicatur secundum gradus absoluta, alia comparata, quapropter hanc fortè quis, quamvis non illam, assequetur, prout ait Rivet. in dialys. Grotiana discuss. sect. 3. §. 13. pag. 114.

IIIX.

Ut quis consequatur totum, quod vult, prius totum perficere debet. d. l. Marius l. cui fundus. de condit. & demonstr. Innocent. Johan. Andr. Cardin. Panorm. in cap. tuum. de pen. Pantfchm. p. 1. q. 21. num. 15. quia nihil de jure censetur esse actum, cum aliquid restat ad peragendum, l. pen. C. de his quibus ut indign.

CAP. XXIX.

Periculum, Interitus,
Peremptio vid. Rubr. de Casu
fortuito.

Axioma I.

Periculum dictum est à periendo vel pereundo, & comprehendit omne id, quod vel dolo, culpa aut fato contingit, Cujac. ad l. 1. de præsumpt. verb. action. Unde nota vocem periculi tripliciter sumi, (1.) pro experimento artis, (2.) pro damno culpa hominis contingente, l. 43. de damn. infect. l. 4. de peric. & commod. rei vend. quo sensu dicitur periculo nostro rem esse propter dolum vel culpam, l. 4. naut. Caupon. stabular. atque ita notabiliter sumitur, in lib. 4. de Magistrat. convent. ubi vide gloss. in verb. omne periculum. (3.) pro casu fortuito seu damno fatali, l. 2. §. si eo tempore. ff. de administr. tut. & hoc in significato plerumque periculum pro casu fortuito accipitur, sed & complectitur omne pereundi genus, inde etiam periculum à pereundo appellatum fuisse perhibetur, cujus non absimili allusione utitur Jurisconsultus in l. itaque 12. ff. de furt. dum ait: Qui non habet, quod perdat, ejus periculo nihil est, vide Cujac. ad l. 4. de reb. cred. Hinc regula, quod qui periculum omne in se suscipit, videtur & casum fortuitum in se recipere, l. juris gentium 7. §. si paciscar. vers. item si quis pa-

Etus. ff. de pact. l. si ut certo 5. §. nunc videndum 2. ff. commod. si quis enim ante vel post contractum ad periculum & casum tenebatur, tunc expressio periculi etiam casum & culpam alterius continebit, l. qui officii 62. §. fin. de contrab. emt. l. si in venditione 10. ff. de peric. & commod. rei vend. Bald. in l. cum vinum. Cod. de fideicomm. Pantschman. l. q. 6. n. 105.

II.

Quoties periculum ex mora extimescendum, toties à regulis juris communis receditur, l. 5. §. si quis rivos. ii. de oper. nov. nunc. l. 2. & 3. de servit. l. si quis filio 6. §. si autem 8. ff. de injust. irrit. testam. Welembec. in pantit. ff. de tutel. Gail. i. observat. 78. n. 7. & dispositio juris prohibitiva remittitur, l. i. ff. de damn. infect. l. i. ff. de exer. act. l. 2. ff. de feriis. Gail. 2. observ. 139. num. 7. neque solennitatis judiciaria ratio habetur. Carpz. in Process. jur. tit. 21. Art. 1. n. 33. & 34.

III.

Periculum plus in se continet, quam casus fortuitus. Pantschman. i. quest. puct. 6. num. 3. ratio, quia comprehendit omnem casum, qui cum vel absque culpa contingit, l. i. l. si in conditione. 10. l. quod si neque 14. ff. de peric. rei vend. Genus enim est periculum, casus fortuitus species, Alex. in l. sed et si quis. §. questum. ff. si quis caus.

IV.

Perempta res est, quando usus ejus haberi nequit. Carpz. Lib. i. Resp. 91. n. 14.

V.

Ad quem periculum alicujus rei spectat, illa licet debitor speciei sit, siue crimine peculatus uti potest, & generis præstatione liberatur. l. 9. §. 4. ad l. Jul. pecul.

VI.

Res perit suo Domino, l. damnum 12. C. de locat. l. incendium 11. C. si cert. per. l. 5. 6. 8. 9. C. de pignor. act. l. 9. §. ult. de reb. cred. cui graviter obstat videtur l. si ex legatis 23. de V. O. Unde infertur, quod si res interitura æquè fuisset apud Dominum, quam possessorem, possessor absolvi debeat, l. 13. §. ult. de pos. l. 56. ff. de jur. dot. sed respondetur, quod in rei vindicatione aut conditione ex contractu, non autem in conditionibus ex delicto procedat, prout ex l. i. C. quod met. caus. l. 14. §. ii. ff. eod. l. Cujac. in not. ad modo dict. l. si ex leg. vid. & §. 3. Instit. de emt. vend. ubi ostenditur, rem aliquando perire etiam non Domino.

Unde limitatur I. eam locum habere solum in eo, penes quem dominium remansit ex jure communi, non jure speciali, Jas. in l. non omnis 19. §. si pupillus 1. de rebus credit. n. 5. Carpz. v. P. 2. Constit. 15. Defin. 35. n. 6.

Limitatur II. nisi Dominus simul sit ejusdem rei debitor; tum enim succedit regula juris altera, debitorem speciei interitu ejus liberari. d. l. 23. de verbor. obligat. §. 3. ubi Dd. Institur. de Emt. vendit.

Limitatur III. nisi specialiter conventionem receptum sit, l. i. C. de commod. aut mora, l. si in

Alia 12. §. quemadmodum 3. ff. de pos. vel culpa præcellerit. l. videamus 11. §. i. ff. locat. l. i. C. de de pos. l. contractus 23. in fin. de Reg. Jur. Potest etiam ea ita declarari, quod in ea Dominus opponatur iis, qui tantum casum vel custodiam aut possessionem habeant; non autem iis, qui ex conventionem jus avocandi rem quandocumque voluerint, & in se totum transferendi quæsitum habent, aded eo respectu venditor quasi, non dominus esse videatur. Eo etiam argumento, quod custodiam rei, dolum & culpam præstare teneatur, quod nemo alius in re sua præstet, utitur Bach. i. disp. 28. thes. 8. lit. c. ubi vid.

Limita IV. si pro communi salute jactus mercium factus sit, tunc pro parte res perit etiam non dominis pro ratâ contribuentibus. Quod si autem merces aliquæ à piratis abripiantur, quædam industriâ naturæ salvæ manent, non possunt spoliati convenire rem suam habentes salvam, ut in contributionem veniant. l. 2. ad l. Rhod.

Limita V. Fundorum Principis periculum non ad principem, sed officiales Palatinos spectat, qui eos perpetuariis colonis locant, l. i. C. de locat. prad. civ. Perez. cod. n. 5.

VII.

Non ante rem quæstui cuiquam esse oportet, quam periculo ejus sit, l. i. qui 13. ff. commod. & ubi periculum est, ibi collocari debet & lucrum, l. fin. §. sed cum 3. in fin. C. de furt. Pac. i. consil. 7. n. 55.

VIII.

Ob mortis & animarum periculum multa licent, quæ aliâs non licerent. cap. ult. extr. de penit. c. non 5. extr. de sent. excom.

IX.

Periculis veris graviora sunt falsa remedia, c. de homine 7. extr. de celebr. missar.

X.

De casu fortuito & ejus periculo semper tenetur is, qui culpabilis est, l. ii. §. 3. ibi: nisi culpa locat. Tuscus lit. F. concl. 482. n. 1. & ult.

Ubi tamen limitationis loco nota, non omnem culpam transferre periculum in suum autorem, sed eam demum, quæ, ut Dd. loquuntur, ordinata est ad casum, l. si ut certo 5. §. sed interdum 7. commod. Ant. Fab. in rational. ad l. qui retiarior 30. de pign. act.

XI.

Qui in mora est, illius periculo res semper perit, l. quod te 5. ff. si cert. petatur. l. 52. §. ult. ff. de pos. Welembec. in pantit. ff. de condit. furt. Carpz. Lib. i. Resp. 108. n. 28. Id. in Process. jur. tit. 25. n. 4. n. 13.

XII.

Periculum ubi majus, majore opus est cautione, Gloss. in l. 8. §. 3. de oper. nov. nunc. l. i. §. 5. de Carbon. edict. c. ubi Majus 3. de Elect. in 6. Molin. in l. i. §. si quis. n. 30. de V. O. maxime in criminalibus, qua ratione Boccr. in tract. de furt. cap. i. num. 41. ait, quod unus aliquis juris-

consultus, licet excellentissimus & sagacissimus fuerit, non facile in causa criminali solus consulere, & poenam criminis præcisè definire debeat. Unde Angel. *consil.* 199. n. 1. Paul. Castrenf. *consil.* 203. n. 3. in fin. Ludov. Bolognet. *consil.* 8. in pr. consulti de poena criminis, non ausi fuerunt præcisè eam definire, quorum exemplum etiam imitatus est Ernest. Cothm. *vol.* 1. *resp.* 15. n. 231. cum hæc res non unius, sed plurium animorum motus ac suffragia requirat, arg. l. non distinguemus 32. §. cum in plures 13. ff. de recept. art. Cothman. d. *resp.* 15. n. 233. *vol.* 1. Carpa. P. 3. Q. 117. n. 22. in crimin.

XIII.

Periculum rei spectat ad emptorem & locatorem, l. 1. l. cum emptor. 5. §. mortuo 2. ff. de rescind. vendit. l. 8. l. 11. de peric. & commod. rei vend. l. Lucius. 11. de Evict. Pac. cent. 5. q. 8. Ant. Gomez. 2. var. resolut. 15. n. 12. Vincent. Cabot. lib. 1. disp. c. 25. Arum. disp. 14. exerc. 3. Elias Rober. 1. disp. 17. thes. 4. Guilhelm. Forster. disp. 18. thes. 5. Olemann. disp. 28. n. 23. cum seq. Matth. Steph. cent. 3. quæst. illustr. 70. quia qui sentit commodum, sentire debet & incommodum, l. secundum 10. ff. de Reg. Jur. quam in dubio regulariter procedere tradit Farinac. 1. *consil.* criminal. 91. n. 20.

Limita I. non procedere, si contrarium sit conventum inter partes, l. fistulas 78. in fin. ff. de contrab. emt. l. 1. in princip. ff. de peric. rei vend. & in terminis locationis, textus est in l. si fundus 33. in princ. ibiq. Dd. ff. locat.

Limita II. non obtinere in periculo totalis peremptionis, seu deteriorationis rei, l. necessario 8. in princ. vers. sanè si res extet. ff. de peric. & commod. rei vend.

Limita III. in casu, quo alter ex contrahentibus, ad quem spectat, periculum fuerit in mora: Ut si venditor fuerit in mora tradendi rem venditam emptori; hoc enim casu periculum spectare ad venditorem, per l. si & per emptorem 51. in pr. ff. de act. emt. probant Bocet. ad l. contractus 23. ff. de R. l. Hænon. disp. Jurid. 16. n. 16.

XIV.

Satius est periculis imminetibus tempestive occurrere, quam post exitum medicinam quaerere. l. 1. C. quando liceat unicuiq. Welsemb. in panis. ff. de his, qui essud. vel dejet.

XV.

Periculum ubi maximum imminere perspicitur, ibi opus est remedio. extravag. comm. in juncta in princip. de Elect. ac proinde Magistratus periculis celeri & opportuno remedio obviare debet, Clem. unic. §. dudum. de jurejurando.

XVI.

Qui non habet, quod perdat, ejus periculo nihil est, l. 12. in princ. ff. de furt. Cujac. ad l. 10. in fin. P. V. perire enim non potest, quod non est, l. decem. 116. de V. O. Pantfchim. 1. quæst. 17. num. 148.

XVII.

Qui assensu periculo rem cupit acquirere, merito omni commodo arcebitur. l. 4. ff. ad SCrum Terullianum.

XVIII.

PERICULUM ubi magis intenditur, ibi plenius est consulendum, l. 1. §. sed & si quis 5. ff. de Carbon. edicto. l. manifestissimè 22. C. de furtis. l. addictos 29. C. de appellat. cap. ubi peric. 3. de elect. lib. 6. (Idque suum fecit Carol. IV. in A. B. tit. 25. pr.) Bertaz. in repet. l. si quis major. C. de transact. n. 6. Card. Tusch. practice. concl. tom. 6. lit. P. concl. 281. Steph. Gratian. Marchia decif. 133. num. 19. Menoch. *consil.* 149. n. 4. & *consil.* 73. num. 9. Farinac. in praxi criminali, p. 4. *consil.* 65. num. 115. Surdus *consil.* 103. num. 20. Idem Stephan. Gratianus discept. forens. tom. 4. cap. 669. num. 18. Farinac. *consil.* 65. num. 115. Sigismund. Scacc. de commerc. & camb. §. 1. q. n. 1. (Farinac. prax. crimin. p. 4. *consil.* 65. n. 115. Gail. de pign. c. 14. n. 12. Goedd. 4. *Consil.* Marp. 49. num. 27.)

XIX.

PERICULUM qui amat, peribit in illo. Ecclesiast. 3. vers. 27. eleganter Sigismund. Scacc. de commerc. §. 1. quæst. 7. p. 1. num. 17. & p. 3. num. 65. vers. secundo. & vers. tertio. (Nemo enim tenetur se periculo exponere, cap. 1. de Cleric. non resident. cap. cum persone 7. de privileg. in 6. ibiq. gloss. in verb. securo. l. sed sciendum 7. ff. ad SCrum Trebell. Gail. 2. observat. 109. n. 9. neque etiam jura præsumunt eum in periculo vitæ constitutum fuisse, qui ipsemet sua sponte caput periculo objecerit. l. 11. ff. ad L. Aquil. l. 151. ff. de Reg. Jur. Gail. 1. de P. P. cap. 16. n. 17. Carpzov. P. 2. Jurispr. Forens. *Consil.* 9. Defin. 4. n. 6. Unde qui periculo se exponit, vitæ renunciare dicitur, l. Principes 6. C. de prin. agent. in reb. ibique gloss.)

CAP. XXX.

Perjurium, Perjurus.

Axioma 1.

Perjurium est violatio liciti jurisjurandi, cap. ad Apostolicæ 2. §. de jurejur. ubi Dd. de sent. & re jud. in 6. seu transgressio, Felinus in cap. 2. num. 15. de sponsalib. unde qui juramentum violat, Felinus ibidem, vel qui contra suum juramentum venit, perjurus dicitur, cap. cum contingit 28. cap. quemadmodum 25. de jurejurand. l. si quis major 41. Cod. de transact. quod obtinere non modò in transactione, sed & in quovis actu jurato, tradit Welsembecius *consil.* 53. num. 18.

II.

Perjurium absque dolo regulariter non committitur, *cap. in dolo* 1. 22. q. 2. l. qui iurasse 26. de *iurejur.* ubi Castr. Bald. in l. observare. §. proficisci de offic. Procons. & in l. fin. ubi Paul. Castr. qui satisd. cog. Alex. consil. 92. Peripetis. n. 13. vol. 1. Pantfchman. 1. pract. q. 10. n. 136. ita dolus ex eo arguitur, quando quis venit contra futuram prohibitionem ne dum factam, c. constitutio 19. de rescript. vel quando promissa non servat, Cravett. consil. 6. num. 66. quod enim illicitum fit, eo ipso fraudulentum & dolo malo factum esse praesumitur, l. si non convicii 5. C. de injur. adeo ut à perjurio nec error juris excuset, l. 2. Cod. de in ius vocand. nec fatua causa aliquem liberet, Jason. in l. videamus. n. 9. de in litem iurando.

III.

Quicquid excusat à mora, id etiam excusat à perjurio, Bartol. in l. continuus. §. illud. ff. de V. O. Barthol. Veronens. de serv. urb. praed. sub rub. de cloac. Franc. Rip. de priv. causa pef. n. 6. Pantfchm. p. 1. q. 10. n. 119.

IV.

Pejerare velle in perniciem propriae salutis nemo creditur, l. fin. Cod. ad Leg. Jul. rep. l. 2. C. de reb. cred. cap. sancimus 1. q. 7. ibique gloss. esset enim contra praeceptum decalogi, non pejerabis neque pollues nomen DEI tui, *Levit. cap. 19. & Matth. 5.* quo pertinet exemplum Susannae, quae potius sine delicto voluit incidere in manus illorum testium falsorum, quam in conspectu DOMINI peccare, *Dan. cap. 13.* Luc. de Penn. in l. nec ipsi. col. 1. Cod. de incol. lib. 10. Octav. Cacheran. decif. Pedemont. 66. num. 14. vid. & Alciat. de praesumpt. reg. 3. praef. 1. n. 1. Gabr. libr. 7. concl. 2. n. 2. Farin. 1. consil. crim. 56. n. 33.

V.

Perjurium grande & atrox est delictum. Carpov. Defin. Consil. Lib. 3. Defin. 80. n. 8. 9. & species Criminis laesae Majestatis divinae, quae Jure Romano quidem impunis erat, hodie tamen omnino est punienda: sed probe distinguendum inter perjuria temeraria, deliberata & inconsiderata. Carpz. Pr. Crim. P. 1. §. 46.

VI.

Pejerare peccatum est, non jurare, c. non est 2. & seq. 22. q. 1. perjurium enim grande scelus est. *cap. ult. 22. q. 1.* cum tale sit juramentum, quod tres comites, nempe veritatem, justitiam & iudicium non habet, *cap. animadvertendum 2. 22. q. 2.* atque sic qui aliter facturus est, quam promittit, pejerare dicitur, *cap. in dolo 1. 22. q. 2.* Unde etiam perjurium, qui scientes id committunt, non modo infames efficiunt, c. quicumque 18. 6. q. 1. *cap. si quis convictus 7. 22. q. 5.* verum etiam à dignitate, officio & beneficio repellit, *cap. venerabilem 34. extr. de Elect. cap. pervenit 2. extr. de fidejuss.* qua ratione videmus, nec perjuros ad sacros ordines admitti, *cap. infames 17. 6. q. 1.* sed ab Ecclesia removeri, cum Ecclesiam regere non possint, *cap. querelam 10. extr. de iurejur.* hinc & in civilibus nec accusatores *cap. constitutus 9. 3. q. 5.* nec testes *cap. si quis convictus 7. cap. parvuli 14. 22. q. 5. d. cap. quicumque 19. 6.*

q. 1. cap. accusatus 8. §. licet de heret. in 6. esse posse, & à defendendo plane repelli, c. dilecti 8. extr. de Exco. sed perpetuum silentium eis imponi, *cap. ult. de iurejur.* nec plane eis credendum esse, c. sicut 9. extr. de testib.

VII.

Pejerare melius est, quam servare illicitum juramentum, *cap. addione 18. 22. quest. 4. cap. unusquisque 8. 22. q. 4. cap. 1. distinct. 13.* hoc enim excusat vel necessitas, *cap. querelam 10. extr. de iurejur.* impossibilitas, *cap. brevi 17. extr. eod. paupertas & difficultas, Anton. Hering. de fidejussor. cap. 19. n. 13. Andr. Koll. exercit. 12. n. 66. arg. l. cum quidam 17. §. si pupillo 3. ff. de usur.*

VIII.

Perjuriis viam nemo aperire debet, *cap. per extr. de hic, quae vi. c. Clericos 3. de cohab. Cleric. l. 1. C. si adversus vendit. latè Menoch. de A. l. 2. casu. 192. incipit. Clamant. Alex. consil. 59. lib. 4. Pantfchm. 1. q. pr. 10. num. 34. Hinc ita concipienda formulae cautionum & clausulae, ne accideret, ut quis vel invitatus pejerare cogatur, l. §. 5. qui satisd. cog.*

Limita: Legati salvo Jure Divino & Gentium muneribus tentare possunt etiam juratum aliorum ministrorum fidem, & expiscari, qui in suum principem inique machinantur. Perez, C. de Legat. n. 9.

IX.

Qui semel perjurus est, ab eo amplius non exigi juramentum, aut ad jusjurandum admitti debet, *cap. cum 10. extr. de Major. & obed. c. literas 14. extr. de praesumpt. c. 1. extr. de purgas. Canon.* perdit enim omnem facultatem probandi per juramentum, *cap. parvuli 14. 22. q. 5. ibidem gloss. verb. causa. Gall. 2. obf. 48. n. 32. Regl. Jnr. Canon. p. 822.*

X.

Pejeranti gravior infligitur poena, quam contententi, c. si quis convictus 7. 22. q. 5.

XI.

Pejerare non dicitur, qui principali auctoritate juramentum aliquo casu deserit, l. fin. ff. ad Municip. l. fin. C. de non num. pecun. l. fin. ff. qui satisd. cog. Lud. Rom. consil. 429. n. 4.

XII.

Perjurus non dicitur, qui non venit contra interpretationem legitimam, l. fin. C. de non num. pecun. Joh. ab Imol. in c. contingat. n. 39. extr. de iurejur. Pantfchm. 1. quest. pract. 10. n. 137. sed is demum, qui contra jus jurat, *cap. ad nostram 26. extr. de iurejur.*

CAP. XXXI.

Peritus.

Axioma I.

Peritis in arte standum est, *cap. proposuisti 4. ibiq. copiose Felin. extr. de probat. l. semel. 6. C. de re milit. Bart. in l. fin. prope fin. ff. de fidear. Alex. consil. 12. col. pen. vers. & bene facit, consil. 35. col. pen.*

pen. in fin. conf. 141. col. pen. vers. Et per hoc vide-
tur. vol. 1. & consil. 148. vol. 2. Aegid. Boff. in rr.
de delict. num. 7. Carpz. P. 1. q. crim. 26. num. 24.
Exemplum habes in Medico, qui super alicujus
infirmirate, vel ex vulnere cicatrice remanura,
vel super vulneris qualitate, an sit mortale, nec
ne, testatus fuerit, ejus dicto standum erit, per ea,
quæ refert Placa lib. 1. delict. c. 13. n. 6. vid. & Al-
beric. in proem. ff. n. 13. in tr. statut. 8. p. 2. q. 36.
cujus tamen relationem nihil operari, nisi prius
præcedat diligens judicis inquisitio, ex Bart. in d.
l. semel. n. 1. & Angel. ibid. refert Laur. Tennin.
in tr. Cautel. 188. n. 5.

II.

Pericia delinquentis minuit pœnam, modò
princeps consentiat, quem judex consulere de-
bet. Carpz. Pract. Crim. P. 3. q. 149. n. 64. 68.

CAP. XXXII.
Permissum.

Axioma I.

Ille permissa intelligantur, quæ & permissa
distant, l. item eorum 6. §. quod si actor. 3. ff. quod
cujusque univers. l. sancimus 27. C. de testament.
Atum. exer. c. 7. q. 9.

II.

PERMISSA esse censentur omnia, quæ
non sunt prohibita, (l. ab ea parte 5. ff. de
prob. gloss. in l. nec non in verb. prohibeant,
vers. item nota hic, quod omnia. ff. ex quib.
caus. maj. Salic. in l. 2. Inertia oppositione.
de prob. & Alber. in d. l. ab ea parte. vers.
si verò considero. Pacian. 1. consil. 34. num. 7.
Carpzov. P. 1. jurispr. Forens. Constit. 16.
Defin. 53. n. 3. per l. 43. §. 1. ff. de procur. &
l. quantum 13. ff. de testib.) Oldr. consil. 228.
Quod fratres in pr. Petr. de Anchar. con-
sil. 243. Christianissime. in or. Alex. consil. 57.
n. 2. lib. 1. Bellon. consil. 53. n. 1. quos re-
fert Card. Tusch. pract. concl. tom. 6. lit. P.
concl. 298. n. 1. Illud enim, quod non re-
peritur à lege prohibitum, non debet su-
perstitiosis prætensionibus præsumi pro-
hibitum, Surd. consil. 173. num. 72. & con-
sil. 222. n. 5. quia in absolutè permissoriis,
quod non reperitur jure prohibitum,
censetur permissum, cap. 2. de transaction.
l. mutus. 43. §. 1. de procurat. Wesemb. in
parat. de pact. num. 5. Calderin. consil. 52.
An si dati sunt. in princ. aliàs 6. de Elect.
(Et quod lege permissum est, reprehensionem
nullam meretur, l. Gracchus 4. C. ad Leg. Jul. de adult. l. ult. ff. ubi Bart.
quod quisque Juris statuerit. Bocerius de
feudi invest. cap. 3. num. 83. ita pejerasse
non videtur, qui ex concessa causà jusju-
randum deserit, l. ult. ff. qui satisfac. co-
gantur. Permitti tamen quandoque ali-
qua, quæ non laudantur, ut donationes

meretricibus factæ, patet ex l. 5. de donat.
His ergò permissionibus & juribus per-
missivis non est abutendum. §. sed neque
beres 10. Institut. de testam. alias enim in
permissis illicita sectantes, privilegia &
indulta amittere possunt. l. Judeos 10. in
fin. ibig. Barbol. n. 2. C. Judeis. vid. Arnif.
lib. 2. de jur. Majest. c. 1. n. 4. p. 21. & 219.
cum sæpe permittantur quædam in con-
sequentiam, quæ non permittentur
per se.)

III.

PERMISSUM ad tempus, post illud
censetur prohibitum, l. si unus 27. §. 1. ubi
Bald. ff. de pactis. l. epistola 52. §. fin. ubi
Castr. ff. eod. tit. l. Imperator 8. ff. de postu-
lando. l. cum pater 77. §. 2. filia 10. ubi Bart.
ff. de leg. 2. l. statu liberum 11. §. Stichum 1.
& l. Titia cum testamento 34. §. ult. ff. eod.
tit. l. pater filium 38. §. fundum 3. ff. de
legat. 3. l. 2. C. de jure emphyt. cap. ult. §. in
aliis. vers. si vero, ut lite non contest. Tira-
quell. de retract. convent. §. 1. gloss. 2. n. 44.
Caltrenf. consil. 142. Videtur dicendum,
in princ. vers. nam aliquid. lib. 2. decis. Pe-
dem. 83. num. 13. Menoch. consil. 68. n. 10. &
consil. 121. n. 64. & consil. 364. n. 24. & con-
sil. 443. num. 5. & consil. 447. n. 2. Surd. de
aliment. tit. 5. q. 3. n. 9. & 10. & decis. 57.
n. 9. & consil. 354. n. 18. Bertazol. de clau-
sulis instrum. claus. 15. gloss. 2. n. 21. Cardin.
Tusch. pract. concl. tom. 6. lit. P. concl. 299.
per totam. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. §. 5.
proem. n. 3. Cald. Pereira de extinct. em-
phyt. q. 1. n. 8. & de renovat. emphyt. q. 10.
n. 1. D. Barbol. in l. cum Pretor. in princ.
n. 45. ff. de judic. Rot. decis. 617. n. 2. apud
Farin. part. 1. recent. & dec. 475. n. 1. part. 2.
recent. Vincent. Carot. sing. 385. ubi am-
pliat procedere in statutis, etiam per ar-
gumentum à contrario sensu ad juris
communis correctionem. Modern. de
supplicat. ad Sanctiss. p. 1. c. 10. n. 38.

IV.

PERMISSUM post tempus, ante illud
censetur prohibitum, l. promissor. 21. ff. de
constitut. pecun. Tiraquell. de retractu con-
vent. §. 1. gloss. 2. n. 48. l. 38. §. 3. de leg. 3.
Franck. ad ff. quib. mod. pign. solv. n. 102.

V.

Non omnia, quæ nobis licent, aliis permittere
possumus. Ita in proprio fundo thesaurum inda-
gare possumus, aliis tamen id heutigam permit-
tere. Perez. C. de thes. n. 4.

VI.

PERMISSUM censetur omne id, per
quod

quod devenitur ad actum permissio actu.
l. ad rem mobilem 56. ff. de procurat. Sigismund. Scaccia de commerc. §. 1. q. 7. part. 2. ampl. 19. n. 108. prope fin. (vel per quod pervenitur ad illud. arg. l. oratio 16. ff. de sponsal. Socin. sen. consil. 226. col. 17. vers. amplius dico. lib. 2. Cravett. conf. 203. n. 26. si itaque permissa dicatur causa revisio, dicitur etiam permissa rei iudicata revisio. Menoch. 1. arb. jud. q. 52. n. 5.

CAP. XXXIII. De Permutatione.

Axioma I.

Quicumque alienare possunt, illi possunt permutare *l. 4. C. de prad. & aliis reb. minor. l. 1. §. 3. ff. de rer. permut. Sand. tract. de probib. rer. alienat. Part. 2. c. 3. n. 12. ita tutores non possunt permutare immobilia sine decreto d. l. 4. C.*

II.

Quicquid potest vendi, illud potest permutari *arg. l. 28. de contrab. emt. Modò sit res propria, nam re aliena data nulla contrahitur permutatio l. 1. §. 3. de rer. permut.*

III.

Solum pactum de permutatione contrahenda, licet ex neutra parte datio intercesserit, parit hodie actionem. *Græneweg. de LL. abrog. ad l. 3. C. de rer. permut. Gudelin. de jur. noviss. lib. 3. cap. 5. Gomez. Tom. 2. cap. 8. n. 4. Brunnemann. ad l. 1. ff. & l. 3. C. de permut. Mæv. P. 3. dec. 27. Nam certum est, jure civili, si stipulatio adjecta sit contractui innominato, nasci obligationem efficacem vi adjectæ stipulationis, etiam antequam res vel factum intervenerit; hodie verò nudi pacti eadem est efficacia, quæ stipulationis. Stryck. cautel. contract. sect. 3. cap. 5. §. 4. seq.*

IV.

In permutationibus principum nullæ solennitates necessariae sunt. *Mæv. conf. 95. n. 27.*

CAP. XXXIV. Perpetuum.

Axioma I.

Ea perpetua præsumuntur, quæ etsi temporalia sint, non tamen habent tempus à jure præfixum. *l. sufficit 56. de condict. indob. l. jurisperitos 30. ff. de excusat. tutor. quod multis comprobant Felin. n. 8. Dec. in cap. ex literis col. ult. de constit. Tiraquell. in tract. de retract. convent. §. 2. gloss. 1. num. 39. Menoch. 1. arbit. judic. q. 22. num. 2.*

II.

Perpetua sunt ad excipiendum, quæ sunt temporalia ad agendum. *l. jure 13. in fin. ff. de except. doli. l. si quando 2. C. de dilat. l. 1. §. fin. C. de anal. except. Joh. Goedd. 1. Consil. Marpur. 28. num. 250.*

III.
Perpetua destinatio, non temporaria occasio in jure causat effectus. Hinc domicilium non constituitur nisi animo perpetuò ibi manendi. *l. 7. C. de incol. res habetur pro immobili ejus loci, ad quem destinata l. 35. §. 3. de hered. instit.*

IV.

Quando causa concessionis est perpetua, concessio quoque perpetua censetur & contra, *Perrez. C. de his, qui à princip. n. 4.*

V.

Concessio ex contractu præsertim oneroso præsumitur perpetua & irrevocabilis. Et sic emphyteusis, quando nullum tempus determinatur, perpetua censetur; sin autem ad tempus difertè data sit, tempus longum intelligitur. *Brunnem. ad l. 5. C. de fund. patrim.*

CAP. XXXV. Perplexa.

Perplexis in rebus media via est eligenda. *Salt. Instit. qui & ex quibus caus. manumitt. non lic. §. cum ex aliena 25. Instit. de rer. divis. Phil. Math. ad l. 200. de R. I. n. 6. quia semper ita interpretanda, ut evitetur perplexitas. l. si Titius 9. ff. de V. O. atque hoc etiam notat Barth. Socin. in tract. regul. & fallent. reg. 536. vers. decurio septimo salt. Regn. Sixtin. 1. Consil. Marp. 10. n. 12.*

CAP. XXXVI. Persecutio.

Axioma I.

Persequi malos propter correctionem eorum, non est malum. *cap. qui peccat 40. & seq. 23. q. 4. Persecutorem enim criminis esse, non est iniquitas, sed pietas, l. non est innocentia 37. cap. si propterea 34. cap. non vos 42. 23. quest. 5. cum persequantur malos boni laudabiliter, & mali bonos damnabiliter, cap. si non 49. §. breviter. 23. q. 4.*

II.

Persequitur, qui ad malum, non quia ad bonum cogit. *c. non vos 42. 23. q. 5.*

CAP. XXXVII. Perseverantia.

Perseverantia potius quam voluntatis mutatio, cum sit accidens, præsumitur. *c. majores 3. de bapt. l. Lucius 22. in fin. ff. de legat. 2. l. cum hic status 32. ubi Bart. de donat. int. vir. & uxor. l. cum tacitum 3. ff. de probat. gloss. in l. si verò. §. qui pro rei qualitate. ff. qui satisfac. cog. Bald. in l. unic. C. uti possidet. Alex. consil. 88. vol. 5. Bart. in 1. uti possidet. Caltren. in l. servientes de serv. Alex. consil. 113. n. 9. vol. 6. Natt. consil. 176. n. 5. Berous consil. 55. n. 8. vol. 3. Riminald. consil. 9. num. 30. vol. 10. Corn. consil. 155. n. 3. vol. 2. Paris. consil. 69. n. 36. vol. 3. maxime quando præcedit vinculum obligationis, l. in commodato 17.*

§. sicut 3. ff. commod. l. sicut 5. C. de oblig. & action.

CAP.

CAP. XXXVIII.

Persona.

Axioma I.

Personæ digniores sunt rebus aut ullis fortunæ bonis. l. in pecudum 23. ff. de usur. l. sancimur. 21. C. de SS. Eccles. l. iustissime. 44. de edil. edit. gloss. in §. fin. Instit. de l. N. G. & C. Hieronym. Montan. de finib. c. 71. num. 1. Ruland. de Commissar. part. 2. lib. 5. c. 4. n. 31. Lud. Gomez ad §. sed ista. Instit. de action. Vincent. de Ann. in rep. constitut. termin. vitæ. num. 1. Carpi. decis. 162. n. 3. Victor. in disput. de caus. exempt. Imp. conclus. 30. Hinc fundi qualitas & privilegium à personis mensuratur, Marta de juris dict. p. 4. cent. 1. cas. 125. n. 38. nec earum dignitas per maximam bonorum partem obfuscatur. Public. in consue. ad. Avern. tit. 27. n. 1. Ruland. §. de Commissar. p. 2. c. 4. num. 31. & ideo personarum quam rerum tractatio præmittenda venit. v. nostr. quest. Wesenb. disp. 1. q. 38.

II.

Persona eadem, diversis qualitatibus prædita, pro diversis habetur, Reichs Abschied de Anno 1548. §. Nachdem auch. & §. Aber die Grafen von Tübingen. Gail. de Arrest. c. 6. Knich. de visitat. pact. p. 2. c. 5. n. 137. Cavalcan. lib. 5. decis. 23. n. 3. Gylman tom. 2. p. 1. vol. 31. n. 5. & tom. 4. p. 1. vol. 30. n. 186. Quotiescunque enim plura jura in una eademque persona concurrunt, tum illa diversis respectibus plurium personarum vicem gerere potest. l. tutorem 22. de his quib. ut indign. §. si tutor. Instit. de offic. testam. l. cum quedam 26. C. de administrat. tut. l. si consul 3. cum l. §. 8. ibi gloss. de adopt. Hartm. Pistor. 1. quest. pract. 24. n. 52. Gylm. d. vol. 30. n. 37.

Intellige diverso scilicet tempore. Persona enim eodem tempore duobus in locis adesse nequit, neque dividi potest. Natt. conf. 447. quoniam. n. 15. vol. 2. ita potest quis diversis temporibus munera personalia duobus in locis subire. Ruin. conf. 111. n. 10. vol. 5. v. g. quando quis uno in loco haberet incolatum, & in alio originem, tunc diversis temporibus in utroque muneribus inservire personalibus teneret. l. 1. C. ad municipal. Et si forte locus incolatus cum loco originis simul concurrat, debet locus originis præferri. gloss. in d. l. 1. verb. munerib. dict. tit. & in l. libertus, §. præscriptio. ff. ad municipal. Pacian. 1. consil. 5. n. 62. Si itaque persona consideretur ut persona, vicem plurium personarum sustinere non potest, eum difficile hoc esse dicat J. Cus in l. si plures 9. ff. de pacti. quando autem respectu alicujus qualitatæ ac officii intueatur, bene vicem plurium sustinebit. gl. in l. si consul. de adopt. Svanemaa. decis. fin. rer. jud. decis. 2. n. 32.

III.

Ex persona alterius consequi possum, quod ex mea non possum. cap. autoritate 7. §. fin. de concess. præbend. in 6. c. licet 47. §. testes autem de testib. l. si communem 10. ff. quemad. servit. amitt. gloss. ibid. in verb. & ego. l. Aristo 3. in fin. que res pign. oblig. poss. Gail. de Arrest. cap. 8. n. 9. ita ju-

re societatis commodum legati æque ad incapacem ac capacem pertinere dicitur, l. si is qui duos 29. ff. de liberat. legat. l. si emancipari 9. C. de collat. Menoch. rem. 1. recap. possess. n. 378.

Limita, hoc locum habere in individuâ & inseparabilibus, secus in dividuâ & separabilibus, prout docent Phil. Dec. in l. si emancipati. C. de collat. Joh. Igneus in l. 1. §. si quis in villa. n. 27. ad. SC. Syllan. Molin. in addit. ad Alex. conf. 122. verb. uterque. lib. 5. Pantichman. 2. quest. pract. 8. n. 25.

IV.

Personæ industria ubi est electa, imitari ea eligentibus invitis non potest. l. artifices 31. ff. de solut. l. illud 9. C. de excus. muner. cap. fin. ibique Felin. n. 2. Panorm. c. 1. §. 3. extr. de offic. & potest. judic. deleg. Zoannet. ad l. 2. num. 12. C. de pacti. in empt. & vend. Ambros. de Opizon. in l. si quis arbitrari 43. n. 7. de V. O. Harprecht. ad protem. Instit. n. 75. nec potest per alium actus explicari. Abb. in d. c. fin. §. is autem. num. 3. de offic. deleg. Honthem. 3. de art. Notar. c. 10. n. 11. vel adimpleri, c. dilecti 4. extr. de arbit.

V.

Personæ conditio in consideratione est habenda. l. si quis 20. ff. de usufruct. cap. cum ad monasterium 6. de stat. monach. c. Episcopus 7. 10. quest. 2. c. non cogantur 3. distincti 41. ita secundum conditionem personæ qualitas & quantitas alimentorum concedi solet. Abbas in c. cum omnes. n. 9. de constitut. ita videmus ex mutatione personæ & statum rei immutari, l. licitatio. 9. §. penult. ff. de publican. Cravett. conf. 293. n. 10. versi nec oblatre videtur. post Castrensi, quem citat Vantius in tractat. de Nullitat. tit. de nullit. ex defect. mand. n. 86. personæ vero conditione non mutata nec mutari statum rei, Brunnem. Conf. penult. n. 112. seqq. cum si mutetur conditio personæ, mutetur etiam virtutis suæ præmium. Menoch. 2. arb. jud. cas. 159. n. 3. Quando ergo dicitur personarum conditionem non esse habendam in judiciis, c. novit. 13. de judic. c. nullas 4. quest. 4. cap. in judiciis 12. de R. 1. in 6. id restringit Menoch. 2. arb. judic. cas. 448. n. 12. ut procedat in moralibus, secus in temporalibus, in quibus multis casibus aliud observari facileprehendimus; aliud enim in nobilibus, aliud in vilibus & abjectis statutum esse, text. est in l. servorum. 10. ff. de penis. alia exempla vid. apud Salicet. in l. ut si severior. col. 3. C. de iis qui not. infam. Jafon. in l. si quis id quod vers. tertio limita. ff. de jurisdiction. Lud. Bologn. in Auth. habita. C. ne fil. pro patr. n. 225.

VI.

Propter personæ vilitatem juris regulæ transgrediuntur, l. penult. ff. de conduct. ob causam. l. que adulterium 29. C. de adul. ubi ea, quæ in causa administat, propter personæ vilitatem de adulterio non accusatur. gloss. in c. serpens de penitent. dist. 1. l. 2. C. ut in cert. temp. l. Senatoris filia 47. ff. de rit. nupt. l. si Lenones 12. C. de Episc. audient. l. sed si unius 17. §. filio. ff. de injur. Lud. Gomez ad §. ex maleficiis. Instit. de act. n. 5.

VII.

In personæ ejusdem continuatione facilius quid

(1)

quid admittitur, quam si nova persona adjiciatur. l. i. in fin. C. de liber. prater. l. penult. §. sed si ergo i. de injust. rupt. testam. l. coheredi 41. §. coheres 6. de vulg. & pupill. substit. Langenbeck in suis annotat. ad l. filius a patre. ff. liberis, & post. c. 1.

VIII.

Persona illa obligata censetur, cujus contemplatione obligatio facta est arg. l. dotem 6. ff. de collat. bon. l. profectitia 5. in pr. ff. de jur. dot. Dd. communiter in l. in quartam ff. ad L. Falcid. Vult. 2. consil. Marpur. 25. n. 47. Quia quando dispositio aliqua alicujus contemplatione fit, licet verba in ipsum expressè non dirigantur, illi tamen actio inde quaritur, Bart. in l. 2. §. videntum. ff. ad SC. Tertull. Paris. consil. 75. Hinc rationem non esse habendam personæ, in quam verba diriguntur, utpote cujus contemplatione id omne, quod actum est, gestum sit, patet ex l. servo legato 69. §. si testator 2. ff. de legat. 1. l. cum pater 77. §. donationis 26. ff. de legat. 2. l. isti quidem 8. §. fin. ff. quod met. caus. l. 3. §. nunc de effectu 3. l. si quis reum. §. 1. ff. de liberat. legat. Paris. consil. 27. n. 63. vol. 2. Cravett. consil. 91. n. 6. vol. 1. Tiber. Decian. consil. 9. num. 16. vol. 3. Personæ enim in dispositione fit mentio ad eum finem, ut sciatur cum quo pactum vel contractum sit. Dec. consil. 262. n. 6. Jafon. consil. 275. Cravett. consil. 131. n. 36. Vult. 2. consil. Marp. consil. 25. n. 44. siquidem in omnibus & ante omnia non tantum in criminalibus, l. 3. de accusat. rot. tit. C. de his qui accus. poss. Carpov. in process. Inquisition. tit. 6. art. 1. n. 4. sed etiam in civilibus, l. 4. de testam. l. 14. de jure Codicill. l. 34. de solut. matr. persona certa esse debet.

IX.

Quicquid fit contemplatione certæ personæ, non potest nec debet eam ingredi. l. cum precario 12. §. 1. l. inter dictum 14. ff. de precar. l. filiosfam. 42. ff. de condit. & demonstr. l. 21. ff. de usur. Carpov. p. 1. constit. 12. de fin. 25. n. 3. siquidem personarum non causa beneficium est, quod vel nominatim tribuitur, vel communiter cum qualitatibus designatione, gloss. fin. in cap. privilegium ibidemque. Petr. Peckius n. 4. de R. I. Goedd. 1. consil. Marp. 28. n. 135. Personalalia enim nunquam personam obligati egrediuntur, l. quis ergo casus. 16. juncta l. 14. ibi: alter alterius peculii nomine non convenitur. de peculio. c. privilegium 7. de R. I. in 6. gloss. in c. mandat a 6. de presumpt. Jafon. in l. inter eos. col. 2. n. 9. ff. de re judic. & in l. fin. col. 7. n. 22. C. de SS. Eccles. Bart. in l. 1. ff. de acquir. possess. Adeo, ut nec per procuratorem acquiratur, nisi Domino cedatur, cum personales actiones adeo offibus nostris adhæreant, ut ab eis separari non possint. Corn. consil. 76. licet in presenti. col. 1. vol. 4. consil. 289. circa primum. col. 9. eod. libr. Personamque sequantur, sicut lepra leprosum, non autem fundum aut possessionem. l. 1. §. illud 13. ff. quod legat. l. fin. §. fin. ff. de contrab. empt. & ubi Personæ demonstratio, ibi dispositio non ad heredes, multo minus ad extraneum transeat. l. servus. 34. in princ. in verb. itemque demonstratio personæ. ff. de statu liber. Regner. Sixtin. 2. consil.

Marp. 14. n. 184. nec actio personalis contra tertium obligatum exerceri possit, l. 1. §. si heres 16. ff. ad SC. Trebell.

Limita, nisi personalis actio rem afficeret, h. e. contemplatione ipsius rei inducta esset; eo enim casu rem sequitur, & actio pro in rem scripta habenda est. Bart. in l. si ita quis §. ea lege. ff. de V. O. & in l. peto. §. fratre. n. 5. ff. de legat. 2. & ideo dixit Angel. quod obligatio personalis contracta respectu rerum competat contra quemcunque possessorem, per text. in l. si ipsa 18. & l. metum 9. §. fin. ff. quod met. caus. c. cum contra 6. de pignor. add. & Bald. in l. 2. quest. 1. C. de rescind. vend. Ludov. Gomez ad §. omnium. Instit. de action. n. 3. Vult. 3. consil. Marpur. 19. n. 23.

X.

Personæ suppositio dolum & fraudem in omni contractu arguit. l. uxore 55. ff. de donat. int. vir. & uxore. l. pupillus 5. §. 3. ff. de autorit. tutor. l. si is qui 91. ff. de acquirend. hered. l. si per impressionem 11. C. quod met. caus. Alberic. in l. dolum. n. 3. vers. item ex personæ alterius interpositione. C. de dolo. Calcan. consil. 36. n. 2. Aymo Cravett. consil. 122. n. 10. vers. septimo non est dolum. Ruin. consil. 130. n. 2. lib. 2. Mandel. consil. 97. n. 5. vers. & potissimum. lib. 1. Malsard. de probat. 1. conclus. 531. n. 173. & lib. 2. conclus. 815. n. 43. Menoch. de presumpt. 3. presil. 125. per tot. Stephan. Lamberteng. de contract. eor. gl. 10. n. 9. Farin. in pract. crim. p. 2. tit. de pen. temp. q. 89. n. 129.

XI.

Per personam extraneam, h. e. per eam, quæ juri nostro subiecta non est, nihil nobis acquiritur. l. 1. C. per quas person. nob. acquir. §. ex his 5. instit. eod. Excipitur nominatim procurator. d. §. ex his. l. 1. §. per procuratorem 20. ff. de acquirend. poss. l. 11. §. liberam 6. ff. de pignorat. alt. quam exceptionem necessarius usus introduxisse videtur, ut scilicet laxior utiliorque esset commerciorum facultas. d. l. 1. C. de acquir. poss. Cujac. ad l. 1. §. per procuratorem. ff. eod. Hegenit. de possess. lib. 1. cap. 6. n. 32. & procedit, si dominus sit dominique transferendi animus habeat. l. qui mihi donatum 13. de donat. Tum enim possessione nobis acquisita tacite & dominium sequi dicitur, Mynsing. ad d. §. ex his verb. per extraneam. Inst. d. tit.

XII.

Persona si potest submitti, multo fortius locus. Innocent. in c. ex tuarum. §. de auctor. & usu. pall.

XIII.

Personæ delictum non debet redundare in damnum Ecclesiæ. c. pervenit 3. extr. de arbit. c. cum venerabilis 6. extr. de except. c. cum olim 14. extr. de privil. c. delictum 76. de R. l. in 6. c. quia 2. extr. de testam.

XIV.

Personalalia non sunt cessibilia. Dyn. in c. privilegium. de R. I. in 6. Dd. in l. quod si in diem. §. Julianus. ff. de petit. hered. Vult. 3. consil. Marp. 21. n. 67.

Intellige verum scilicet de jure personali mero, secus de jure inherente personæ propter rem, hoc

hoc enim esse cessibile not. Joh. Andr. in addit. ad Speculat. sub. tit. de cession. act. §. 1. in addit. incip. in actione injuriarum. Gozad. ad l. 2. n. 105. C. de pact. int. empt. & vend. Roland. à Valle consil. 28. n. 26. & n. 31. vers. non obstant modo.

XV.

Personarum acceptio non est apud Deum. cap. sicut 32. q. 4. c. nec quamquam 127. de consecrat. distinct. 4. nec esse debet apud homines in electione Prælatorum. c. sacrorum 34. dist. 63.

XVI.

Personarum qualitas consistit in scientia, moribus & ætate. clem. 1. & ult. de etat. & qualitat. ex his enim status & veritas facti attendi solet. c. mulieres 6. extr. de V. S. Unde & ex statu personæ crimen & poena quandoque augetur. c. cum non 14. c. cum illorum 32. extr. de sent. excomm.

CAP. XXXIX. Persuasio.

Axioma I.

Persuasio, per quam quis inducitur ad aliquid faciendum, habetur loco compulsionis & coactionis. l. eum qui 5. C. de Apostat. l. 1. §. persuadere 3. ff. de serv. corrupt. l. un. §. 2. ante fin. C. de rapt. virg. Ratio, quia habet vim violentiæ. l. 5. §. 3. de serv. corrupt. C. A. si quis aliquem testari prohib. tb. 3. n. 4. vid. & tb. ult. de extraord. crim. Ant. Matth. ad lib. 48. H. tit. 3. c. 5. n. 8. Paul. de Castr. consil. 174. contra superius. col. 1. lib. 1. Barthol. Socin. consil. 173. col. 2. lib. 2. Curt. jun. consil. 141. col. pen. Calcan. consil. 25. col. 13. Menoch. in 17. de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 6. n. 58. & 2. arb. judic. cas. 395. n. 41. Barbat. consil. 71. vol. 2. Paris. consil. 67. n. 12. vol. 2. Carpz. 3. consil. 23. definit. 30. n. 15. Etiam si volenti fieret. l. 4. §. si quis 5. de liber. exhib. Ruin. consil. 60. n. 22. lib. 3. siquidem etiam is compellitur, qui assiduus precibus sollicitatur. Quod Samson in sua Delila expertus est, Jud. 16. vers. 16. Afflict. decis. 69. n. 6. vid. omnino Cujac. in parat. C. si quis eum cuius int. fuerit. imò (quod fortius) persuasio ad malum plus est, quam violenta compulsio. d. l. 1. §. persuadere 3. ff. de serv. corrupt. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præstio. & 12. n. 9. Cravett. consil. 192. n. 12. & consil. 32. n. 5. Consil. Argent. 1. consil. 20. n. 34. aut violenta coactio. l. 3. §. si quis volentem 5. ff. de liber. bom. exhib. Burgal. de dol. lib. 1. c. 8. Ex crebris enim persuasionibus non solum dolus re ipsa, sed etiam ex proposito satis aperte arguitur. l. cum quis 31. & ibi Bart. ff. de dol. gloss. 2. in l. 1. apud Celsum. ff. de except. dol. Torris int. consil. Curtii senioris consil. 28. in fin. Unde & tales importunas & crebras flagitationes, quibus tandem æger expugnatur, ut refragari amplius non possit, testamentum vitare dicuntur, per not. 1. Consil. Arg. 61. n. 4. & seq.

Quæ omnia non de quavis, sed de nimia & dolosa persuasione vera intellige: quamvis enim eam vim quandam coactionis, maxime inter conjunctas personas habere videatur, propriè tamen vis non est, cum liberum subiciat consensum.

l. 1. ff. de serv. corrupt. l. non solum 11. §. 1. ff. de injur. l. sapè 53. de V. S. Unicusque enim licere homines blanditiis, cum moderatione quadam adhibitis, ad sibi donandum adducere, notant Bellon. consil. 74. n. 7. Burfat. consil. 47. numer. 26. Cephal. consil. 414. Illustr. Uxor. n. 10. vol. 3. Dec. consil. 489. in casu. num. 6. vers. primo ergo non obstat. & si quæ sunt similia, vid. Pacian. 1. consil. 12. n. 46.

II.

Persuasor tenetur de persuasui. cap. sicut 6. extr. cap. homicid. Carpzov. P. 2. Dec. 126. n. 12.

Limita: qui aliquem persuasionibus inducit ad mutuo dandum, ceu fidejussor non obligatur. Carpz. P. 2. C. 18. def. 1.

CAP. XL. Pertinentiæ, Pertinere. Axioma I.

Pertinere ad aliquem censetur non tam, quod jam competit, sed & quod spe potest competere. l. verbum illud 181. de V. S. Paris. consil. 58. n. 44. vol. 3. Decian. resp. 123. vol. 3. Regner. Sixtin. 2. consil. Marpurg. 14. n. 38. Verbum enim pertinere secundum subjectam materiam est accipiendum. Gail. lib. 2. obs. 63. n. 11. Et quia hoc verbum sit facti, ideoque si quis pertinere sive pertinuisse quid ad aliquem aut aliquid, & sic de pertinentiis vel de pertinentibus esse asserat, hoc probare tenetur. Cephal. consil. 250. n. 13. vol. 2. ob communem regulam, quod asserenti incumbat probatio. l. 2. l. verius 21. ff. de prob. Pacian. 1. de probat. c. 7. Unde licet de necessitate non requiratur, pertinentias omnes statim exprimere, & speciatim peti, cum accessoria sequantur causam sui principalis. cap. accessorium de R. l. in 6. ac magis ad punctum liquidationis, quam actionis pertinere videantur; eò tamen laborandum est, ut lites minuantur. l. quidam 21. ff. de reb. cred. cum enim sæpe finita causa ingentes labores in rebus pertinentibus liquidandis sint devorandi, melius & consultius videtur actori, ut una eademque opera, ne ex lite lites nascantur, tota controversia una quasi manu discutatur. Goed. 1. consil. Marp. 28. n. 343.

II.

Pertinentiæ destinatione & voluntate patrisfam. constituuntur, l. quod in rerum 24. §. si quis 2. ff. de legat. 1. Innocent. in cap. cum ad sedem. n. 2. & 3. de restit. spoliat. quia nostra destinatione fundorum nomina & domus, non natura constituuntur, l. quæcum 12. §. si quis eodem 14. & §. Papinianus 37. ff. de fund. instruit. l. ex facto 35. §. rerum 3. ff. de hered. instit. Unde licet castro à jure nihil corporale sit deputatum, quod sit ejus pertinens, tamen ab hominibus & eorum statutis consuevit & castro certum territorium assignari, Canonistæ in cap. si civitas de sentent. excommun. in 6. Bart. in l. 1. n. 3. ff. de damn. insect. Bald. consil. 420. n. 5. vol. 1. incip. verba Principis. siquidem apprehensa possessione castri, pertinentiæ quoque ritè apprehensæ intel-

(1) a

intelliguntur, Gail. 1. obs. 129. n. 6. & 8. Mynsing. 3. obs. 39. Borcholt. in tr. de feud. n. 35. Dyn. in c. 1. de R. l. Treutl. disp. 21. tb. 2. lit. b. vol. 2. vid. tamen distinctionem Menochii, quam probat & declarat Vultej. 1. Feud. 5. num. 4. pag. 77. Gothofred. Anton. disp. 3. feud. 3. thes. 4. lit. B.

CAP. XLI. De Peste.

Axioma I.

Peste laborantes ab urbe sunt expellendi, neque ad eorum receptionem tenentur, qui agrotos recipere obligatus est. Carpz. L. 10. Resp. 105. n. 11. & 2.

II.

Pestis tempore pastor Ecclesiae non debet deferre Ecclesiam: nam si fugit, suspectum se reddit, quod nullam fiduciam in Deum habeat, & sit mercenarius.

Limita: nisi pastor aliis etiam Ecclesiis praesit & Ecclesiam peste correpta aliis ministris sit instructa. Carpz. L. 1. Jurispr. Eccles. def. 72.

CAP. XLII. Petere, Petitio, petitorium.

Axioma I.

Petitio debiti non probat statim debitum, Innoc. in cap. super literis 20. de rescript. possunt enim peti multa, sed deberi & concedi pauca. Castr. in l. 1. n. 1. C. de divers. rescr. Wesf. 1. conf. 36. n. 4.

II.

Petens ex contractu rei suae alienatae, videtur eum approbasse, nec potest ad contractum rei reverti, l. 4. ubi gloss. C. de pact. inter emptor. Qui enim vult consequens, vult etiam antecedens, l. ad rem mobilem 56. l. ad legatum 62. ff. de procurat. Unde qui petit effectum contractus, petit causam, sine qua non constet effectio, Jason. in l. si causa n. 5. C. de transact. non modo cum effectu petendo & judicialiter, verum etiam extrajudicialiter verbali petitione, Salicet. in l. 4. n. 3. Cod. de pact. inter emptor. Wesenbec. 2. conf. 70. n. 10.

III.

Non debet quis ab alio expectare, petere & desiderare, quod ipse habere & aliis impertiri debet, text. & gl. ad l. 6. §. 9. ff. de edend.

IV.

Non opus est petitione, cum jus ipsum suppedit. l. un. C. de thesaur.

V.

Petere nemo debet id, quod redditurus est, l. in condemnatione 173. §. dolo 3. ff. de Reg. Jur.

VI.

Peti aut repeti ab eo nihil potest, qui suum recipit, l. de hereditate 5. C. de petit. heredit. Nihil enim dolo facit creditor, qui suum recipit, l. 167. §. 1. de Regulis juris.

VII.

Frustra petit is, qui petit quod habet, §. res aliena 6. Inst. de legat. Menoch. 4. remed. adipsi. poss. n. 179.

VIII.

Petens aliquid, causam petendi allegare debet, cap. pervenit 5. extr. de censibus.

De petitione Tutoris vid. TIT. TORIS
PETITIO.

IX.

Petitio illa habetur maligna, quae cum alterius sit incommodo sine proprio aliquo emolumento, Mev. Conf. 39. n. 58.

X.

De petitorio quando constat, frustra disceptatur de possessorio, cap. cum dilectus 6. & ibi gloss. fin. & Canonist. communiter de caus. poss. & propr. Siquidem liquidatio petitorii trahit ad se possessorium, illudque penitus absorbet, Bart. in l. 12. §. 1. n. 16. ff. de acquir. poss. Cyn. in l. incerti. n. 2. & 3. C. de interdict. Caepoll. conf. 39. n. 12. lib. 1. Menochius de recup. poss. rem. 15. num. 367. maxime quando notorie constat de causa petitorii. Paulus de Castr. in l. 2. C. de edit. D. Adr. toll. Covarruv. in epit. 4. lib. decret. p. 2. §. 5. n. 10. quia dignus est, Cypyz. decif. 77. n. 1. 2. Port. conf. 1. n. 64. Zaf. in d. l. 12. n. 30. ff. de acquir. poss. Jacob. Put. lib. 1. decif. 82. Hinc quando potiora jura ab altera parte deducta & probata, iudex super petitorio pronunciare debet. Cravett. conf. 248. n. 5. Mynsing. respons. 25. n. 7. Nat. conf. 289. n. 11. Knichen. de jure territor. cap. 5. num. 27. Et petitorium tractari videtur, ubi de privilegio agitur, Afflict. decif. 183. Chaffan. conf. 83. n. 4. vers. secus. Contard. ad l. unic. quae 13. quid sit petitorium. n. 76. Roland. à Valle conf. 6. n. 30. lib. 4. Gylman. tom. 2. p. 1. pot. 1. n. 38.

XI.

Petitoris remediis possessoria sunt salubriora, l. qui destinavit. 24. ff. de rei vindic. l. ordinarii 13. C. cod. l. incerti 3. C. de interdict. Vult. 2. Confil. Marp. 27. n. 196.

XII.

Petitorio iudicio interdum possessorio omisso, agere consultius est, Pract. Ferrar. in formul. libell. petit. hered. ab intest. p. 2. n. 8. per text. in l. si inter me & te 15. ff. de Except. rei judic. Vult. d. conf. n. 197. frustra namque fit per plura, quod potest fieri per pauciora. l. 1. ff. quod met. caus. l. ampliore 39. C. de appellat. l. ne in plures 2. ff. de Exercit. act. l. planè 3. ff. famil. hercise.

XIII.

Petitorium nihil habet commune cum possessorio, l. naturaliter 12. §. 1. ff. de acquir. poss. prius enim de possessione, deinde de proprietate agi debet, l. ordinarii 13. C. de rei vindic. quod plenius persequitur Menochius de recup. poss. rem. 15. n. 366. & confil. 180. num. 3. volum. 2. & petitorium suspenditur, quoad de possessorio fuerit cogitatum. Vult. 3. Confil. Marpurg. 20. n. 13.

XIV.

Quoties, non de jure possessionis, sed de ipso jure in rem competente agitur, toties est judi-

judicium petitorium, quia sic petitur id quod nostrum est seu nobis debetur. Conf. *Brunnemann. in Process. Civil. cap. 1. n. 42. seqq.* ita ergo non solum qui rem vindicat, judicium petitorium intentasse dicitur, sed etiam qui agit de jure pignoris, servitutis & simili, dem das Eigenthumb oder die Erb- & Gerechtigkeitsständig ist. *Carpzov. in Process. Tit. 1. art. 5. §. 1.*

XV.

Petitorium judicium non intentandum, priusquam finiat possessorium, *Carpzov. L. 1. Resp. 75. n. 1. 3.*

XVI.

Petitorium ac possessorium coram eodem iudice terminari debet. *Carpz. Process. Jur. Tit. 3. art. 5. n. 10. Petr. Frid. Mindan. de contin. Caus. cap. 5. n. 38. & 39. Andr. Gail. Lib. 1. obs. 32. n. 11. Felin. in cap. ult. n. 8. X. de Judic.*

XVII.

Possessorium acquirendæ & recuperandæ possessionis cum petitorio cumulari potest. *l. 18. §. 1. de vi & vi arm. non verò possessorium retinendæ l. 1. C. de furt. l. 16. C. de inoff. testam. l. 188. de R. J. cap. sollicit. de appellat. L. un. C. de alien. judic. mutand. quia in contrario supposito se fundaret actor: nam in possessorio retinendæ præten dit se possidere, in petitorio præten dit adversarium possidere, unde clarum est ex §. 2. Inst. de act. quod ei, qui possidet, prodita non sit actio, per quam dicat, rem suam esse. *Finnck. Ex 14. q. 1.**

XVIII.

Petitorium rogans possessorio renunciat, *l. 6. §. fin. ff. de acquir. possess. Mev. P. 2. Dec. 354. n. 2.*

CAP. XLIII.
De Physiognomiâ.

Axioma I.

Mala Physiognomia malam arguit naturam. *Bald. in Comm. ad l. 2. C. quor. appellat. non recip. Exempla refert Paris de Putco de Syndicatu sub voc. tortus. C. 3. n. 26. Bis, inquit, feci judicium per Physiognomiam: quia cum quidam fuisset inculpatus de venenatione & esset carceratus, & veniret coram me ad respondendum super inquisitione, eo viso judicavi per præsentiam quod esset innocens, & ita fuit postea repertum, famulus enim ipsius fecerat. Itidem inter plures de furto inculpatus judicavi, quod unus illorum, qui erat pessima Physiognomie, furtum commiserit & non ceteri, & ita repertum fuit per inquisitionem.*

Limita: conjectura talis non necessaria, sed saltem probabilis est. Et malam quidem naturam in genere probat, non autem in specie aliquod delictum: proinde sola physiognomia ad torturam non sufficit, ne quidem ad territionem. *Carpz. Pract. Crim. P. 3. q. 120. n. 79. seq. Boccr. de Quæst. & Tort. C. 3. n. 78. Zanger. de Quæst. & Tort. Cap. 2. n. 35.*

II.

Bona corporis figura bonæ mentis est argumentum, *Menach. de arbit. Jud. quæst. cas. 226. n. 5. Ceval. Commun. contra commun. quæst. 248. n. 13.* Et in pulchro corpore pulchra residet anima. *Barbos. de offic. & potest. Episc. P. 2. alleg. 42. n. 5.*

CAP. XLIV.
Pictura.

Axioma I.

Pictura Idiotis est pro lectione, cap. perlatum 27. & seq. de consecrat. distinct. 3.

II.

Operæ pictoriæ sunt operæ fabriles, *l. 26. §. 12. vers. sed si non opera. ff. de cond. indeb. nisi animi tantum causa artem pictoriam exercent. l. 8. C. de Medic. l. ult. C. de excus. artif. Schoenborn. lib. 3. polit. c. 5. Tiraq. de Nobilit. cap. 34. n. 2. Nolden. de stat. Nobil. cap. 17. num. 102.*

CAP. XLV.

Pia causa, pietas, pius
ulus.

Axioma I.

Pia causa cum dispositione inter liberos procedit à pari, *Alexand. cons. 4. vol. 7. habetur enim monasterium loco filii. Autb. de sanct. Episc. §. sed hoc de presenti. gloss. in l. si ita quis. §. ea lege. de V. O. Bart. in l. habet. Cod. de SS. Eccles. Cravett. cons. 152. Circa testamentum. inque relictis ad pias causas magis æquitas & jus poli, quam rigor juris civilis inspicitur. cap. cum esset relatum 10. cap. relatum 11. cap. filius 15. de testam. Bart. in d. l. habet. C. de SS. Eccles. Ideoque inquit Baldus in l. consulta. Cod. de testam. quod nullus casus de mero rigore juris evenire possit, qui executionem relictis ad pias causas impediatur, per cap. nos quidem 3. extr. de testam. cum pro talibus relictis officium iudicis & mera æquitas sufficiat, l. hereditas 50. ff. de pet. hered. l. Quintus 7. §. Pomponius 1. de annuis legat. imò majorem saepe favorem esse piæ causæ, quam liberorum, tradit Pansschm. 2. quæst. art. 6. n. 20. Ubi tamen declarat, quando scilicet non agitur de legitima liberis jure naturali debita, per ea, quæ habent Felin. in cap. in præsentia. de probat. Julius Clarus 3. sentent. §. testamentum. quæst. 6. vers. 5. & quæst. 8. vers. fin. Ferdinandus Valsqv. 3. de success. creat. progress. & resolut. §. 22. limit. 12. n. 17.*

II.

Pia causa æquiparatur cum causa miserabilium personarum, *l. 1. & ibi Bart. quand. Imp. int. pupill. & vid. cap. ex parte 15. de for. comp. Decian. cons. 1. n. 48. vol. 3. per l. orphanotrophos 30. l. si quis ad declinandum 38. Cod. de Episcop. & Cleric. & quod ejusmodi legata dicantur pia, tradit Speculat. in §. 13. n. 62. de instrument. edit. & post eum Aretinus consil. 12. numero 3.*

III.

Piæ causæ legatum æquiparatur cum legato libertatis, *l. cum quæst. 20. §. sed si quis 9. de fidei-*

comm. libert. l. sciendum 32. de manumiss. testam. Bart. in l. proximè. ubi Bald. de his quæ in testam. delentur. & not. in l. eam quam. Cod. de fideicommiss. Angel. & Johan. de Imol. in l. si filius, de vulg. substit. l. 1. ibi: rationem pietatis. C. de comm. serv. manumiss. Bart. in l. si unus, de testam. manumiss. Pansschman. p. 2. quest. 1. n. 2. quin imò & favore piæ causæ clausulam codicillarem præsumi senserunt Bald. in l. si jure. C. de fideicommiss. Marian. Socin. in reg. 398. limit. 1. & in l. cum avus. n. 13. de condit. & demonstr. Jas. in l. non est dubium. Cod. de testam. Gabr. 4. de testam. conclus. 5. confer & Tiraquell. in tract. de privileg. piæ caus. per tot.

Quæ omnia intellige, si scilicet Legis autoritas accesserit; pietas enim sola ea neglecta & deficiente non efficit, ut quis validè obligetur. Nov. 1. §. si verò expressum. l. pen. §. illo 2. C. de necessar. serv. hered. instit. l. nam etsi parentibus 15. ff. de inoffic. testam. ubi si mater pietatis intuitu legatum velit, necesse fuit eam se autoritate Legis munire. Pansschman. p. 2. q. 6. n. 70. adde & Carpz. 6. res. 33. n. 25. nec eam ex arbitrio Dd. definiendam esse, patet ex l. 10. C. de SS. Ecclef. cum in favorem piæ causæ nihil præter expressi juris rationem statuere debeamus, cap. 1. §. sed diversum. de alienat. Feudi. Frideric. Mindan. consult. Saxon. lib. 3. quest. 9. n. 11. præsertim ad damnum & aliorum jacturam. cap. suam 9. ubi Canonista de piæ. prout de viduis & aliis miserabilibus personis dicitur, in cap. ex tenore 11. de foro compet. & in cap. per nostras 7. de donat. inter vir. & uxor. Licet enim favor Ecclesiæ & piæ causæ sit maximus, attamen ad præjudicium tertii non est extendendus, cap. quid ergo 3. 23. quest. 4. & ibi gloss. Felin. in cap. nonnulli. n. 6. de rescript. vid. & l. 38. §. 2. ff. de aur. & arg. leg. sed & ita est favendum, ne aliis fiat iniustitia, Beld. 3. conf. 94. n. 7. d. l. illud 19. vers. nulli danda licentia. C. de sacros. Ecclef.

IV.

Ad piam causam data debentur, quoties de ultimâ voluntate constat, etsi illa omni solennitate careat. Mev. P. 8. Dec. 5. n. 2. seqq.

V.

Piæ causæ privilegium non est tribuendum, nisi jure expressum; nam pietas sola absque lege non efficit, ut præter jus commune quid fiat. Mev. Conf. 98. n. 73. 120. seqq.

VI.

Omnis immensitas donationis in piam causam est optima mensura N. 7. & 2. §. 1. Hinc cui incumbit distributio panum inter pauperes alicujus parochiæ, debet hoc opus pium non saltem exequi, sed & suo privato patrimonio augere l. 12. C. de SS. Ecclef.

VII.

Pietatis ratio semper & ubique habenda est l. 1. de obseq. parent. & patr. præstand. l. 43. in fin. de religiof. Unde & pietatis & humanitatis causa impensa factæ non repetuntur. l. ult. C. de captiv. Exceptio est apud Cujacium in parat. C. de infantib. exposit. n. 51. ubi dissentire videtur Pac. Verum si videamus, an pietas sit causa procacitica tantum, ut in l. 31. §. 6. de N. G. an

verò finalis, d. l. 43. de Relig. res facile componitur.

VIII.

Non omne, quod quis pietatis ratione facere debet, etiam præcisè facere cogitur, l. 4. §. 2. & 4. junct. §. 13. ff. de alend. lib. cum multa etsi honestè præstentur, à liberalitate tamen procedunt, non ex obligatione, l. ult. C. de dot. promiss. l. 12. §. 13. ff. de administr. tutor. Coll. Jurid. Arg. lib. 23. tit. 3. th. 5. n. 3.

IX.

Pietas interna reprehendenda non est, quæ suspicionem fraudis evitat. l. 1. §. si libertas 27. ff. si quid in fraud. patr. & patr. 19. ff. quæ in fraud. creditor.

X.

Pietatis sub specie non est committenda impietas, sicut 8. ext. de heret. c. super 4. extr. de usur.

XI.

Pietas & necessitas non sunt sub lege, cap. ult. extr. de fer.

XII.

Pietate culpa purgatur, cap. si qualibet 20. 22. quest. 2. nec est crudelitas, sed pietas crimina punire, c. legi 13. 23. q. 8.

XIII.

Quod ad unum pium usum destinatum est, ad alios usus transferri potest, l. legatum 16. & ibi Bart. de usufr. legat.

Intellige scilicet, quando ille usus, ad quem ab initio quid destinatum erat, in desertudinem abiit, l. legatum. 4. de administr. rer. ad civit. Pa. normitan. Innocent. Covarr. in cap. nos quidem. de testam. Bart. in l. 1. n. 8. ff. de condit. instit. Bald. in l. si quis ad declinandum. in princ. n. 10. C. de Episc. & Cler. Tiraquell. in tract. de privileg. piæ caus. priv. 38. Rochus & Curt. de Jur. patr. quest. 15. num. 33.

CAP. XLVI.

De Pignore. Conf. Rubr. de Hypothecâ.

Axioma I.

Quodcumque in securitatem crediti traditur, illud est pignus, quia pignus constituitur per contractum realem, qui non nisi traditione celebratur. Et ita differt pignus ab hypothecâ.

II.

Quicumque non potest alienare, ille nec oppignorare; nam oppignoratio est species alienationis, l. ult. C. de reb. alien. non alien. cum per oppignorationem alteri constituitur jus in re. Quodcumque igitur est prohibitum in termino, prohibitum etiam est in viâ. Ita ergo pupilli, minores, commodatarii & c. oppignorare non possunt.

III.

Quodcumque non potest alienari, illud nec potest oppignorari. Ratio est in axiom. præced. Ita ergo feudum regulariter Domino agnatisque dissentientibus oppignorari nequit l. 2. Feud. cap. 52. Gl. 1.

52. Gail. L. 2. obf. 154. n. 5. Pariter nec res sacrae, religiosae, universitatis, &c.

IV.

Quot modis solvitur debitum, tot modis solvitur pignus, hoc enim datur in securitatem Crediti, l. 6. pr. ff. quib. mod. pign. vel hyp. solv. ita solvitur pignus per debiti integri solutionem, confusionem, novationem, Franzk. ad ff. eod. num. 11. Struv. Ex. 26. th. 50. remissionem expressam vel tacitam l. 17. §. 2. de pact. l. 7. C. de remiss. pign. absolutionem debitoris licet per sententiam iniquam. Franzk. ad tit. quib. mod. pign. vel hyp. solv. n. 38.

V.

Quoties debitum non solutum, toties jure luendi nullo modo praescribitur: quia luere pignus est res merae facultatis naturalis, & actio pignoratitia non nascitur antequam debitum sit solutum; actioni vero nondum natae non praescribitur.

VI.

Quoties debitum solutum, toties luitioni pignoris praescribitur triginta annis: quia ab eo tempore, quod debitum solutum, nata jam est actio pignoratitia, quae cum personalis sit, triginta annis ad exemplum ceterarum expirat, l. sicut. 3. C. de praescript. 30. vel 40. ann.

VII.

Quotiescunque creditor propria autoritate occupat pignus, toties praestat calum, l. 30. ff. de pign. act. ratio consistit in odio privatae autoritatis.

Limita, ut hinc aliud sit, si creditori licentia occupandi data a debitore, Brunnemann. ad d. l. 30. si vero debitor resistat, iudex ad eundem est, & sic pactum hoc operabitur paratam executionem.

VIII.

Quoties ob contumaciam alterius fit immisio, toties pignus vocatur praetorium, quia hoc a praetore ex aequitate in gratiam Creditorum est introductum, l. 1. C. de praet. pign. e. g. si legatarius ob non praestitam cautionem, l. 1. tit. ff. ut legat. caus. caveatur. vel creditor ob latitantem debitorem in bona mittatur, l. 1. 12. in fin. ff. quib. caus. in possess. datur. l. 15. §. 21. de damn. infect. aut si missio fiat ex causa damni infecti, d. l. 15. l. 5. §. 1. eod.

IX.

Quoties ob executionem rei judicatae fit immisio, toties inde oritur pignus judiciale, l. 1. tit. C. si in caus. judic. quia hoc a iudice post sententiam in iudicio constituitur.

Amplia, ut idem hodie sit in instrumenti li- quidi sive gharentigionati executione. Carpz. P. 1. C. 28. d. 137.

CAP. XLVII.

Pigritia. Negligentia.

Segnitia.

Axioma I.

Pigritia seu desidia non debet esse impunita, l. unic. Cod. de offic. Comit. sac. larg.

II.

Pigris & negligentibus jura non subveniunt, l. non 16. Ex quibus causis major. l. pupillus 24. quae in fraud. cred. Wesenb. in parat. ff. de agnoscend. & alen. liber.

CAP. XLVIII.

De Piscibus.

Axioma I.

Pisces fructificationis causa stagno immissi, cedunt heredibus vasalli, defuncti eo tempore, quod stagnum mox est piscabile, Carpz. P. 3. Const. 32. n. 27.

II.

Pisces propagationis causa in stagno existentes immobilibus annumerantur, arg. l. 62. §. 1. ff. de usufr. secus si custodia causa tantum habeantur, l. 15. in fin. ff. de act. em.

III.

Pisces fructus aquae non sunt, nec piscandi jus fluvio aut stagno cohaeret, Carpz. Disp. de Feud. 4. pos. 19.

CAP. XLIX.

Placere, displicere.

Neque eos, qui placuerint, gravare iusti est, neque eos, qui displicuerint, retinere, prudentis. l. 4. C. de susceptor.

CAP. L.

Plenum, plenitudo potestatis. v. supra Perfectum.

Axioma I.

Plenum idem est, quod perfectum, l. fideicommissi 11. §. quaquam 7. de legat. 3. cap. cum inter 13. ubi Innocent. & alii de re judic. Felin. in cap. auditis. in 3. col. de praescript. Jason. in l. posthumus. col. fin. C. de bon. poss. contr. tab. Verba enim pleno jure perfectionem denotant, Lud. Gom. ad §. fuerat. Inst. de act. num. 28.

Intellige nimirum circa eundem casum ab Imperatore inductum, secus circa alios, quia talis perfectio iniqua non includit, argum. cap. quemadmodum. 25. & cap. Quintavallis 23. cap. veniens 16. de jurejur. Ludov. Gomez. d. loc. n. 32.

II.

Plenitudo potestatis est arbitrii plenitudo, nulli necessitati subiecta, nullis regulis juris limitata, Bald. in l. 2. C. de servit. Paris. cons. 1. vol. 2. Gylman. 1. p. 2. tit. 11. vot. 2. n. 15. Peregrinus lib. 1. de jure Fisci tit. 3. n. 63.

Quoties enim summus Princeps aliquid facit de plenitudine potestatis, nemo dicere potest, cur ita facis, quia apud Principem stat pro ratione voluntas. Bologn. cons. 6. Jas. in l. fin. de const. Princ. & in l. rescripta. C. de precib. Imp. offerend. Burlat. cons. 410. n. 28.

III.

Plenitudo potestatis in dubio non praesumitur, Innoc. in cap. innovat n. 6. de Elect. c. innovamus.

(1) 4

n. 1.

n. 1. in fin. de censib. Afflict. in c. 1. §. similiter. n. 15. de Capitan. qui cur. vend. Gail. 2. obs. 1. numer. 17.

IV.

Plenitudo potestatis non extendi debet ad aliorum injuriam, Socin. consil. 164. col. pen. lib. 2. & consil. 120. col. pen. ad fin. lib. 3. Valsq. lib. 1. controverf. illustr. cap. 5. num. 17. Cravett. consil. 241. n. 20. Gail. 2. obs. 12. n. 7. Mynsing. resp. 92. v. o. dec. 10. Philipp. Matth. 3. consil. Marp. 25. num. 11. Siquidem is solus omnipotens dicitur, qui malum facere non potest; qui autem malum facere posset, is omnipotens nec esset, nec nominaretur secundum Augustinum in cap. Principium. §. charitas. de poenit. dist. 2. Fulgosi. consil. 6. Domina Catbarina. col. pen. Curt. sen. consil. 73. col. 29. quia plenitudo potestatis in sola bonitatis dispositione, non etiam pravitatis inesse videtur. Aymo de antiquit. temp. p. 1. vers. non omitto. n. 3. Unde si quando Princeps ad malum plenitudine potestatis niteretur, non tam potestatis quam tempestatis plenitudine usus aut abusus diceretur, Card. in clem. pastoralis, de re judicat. Socin. consil. 120. col. pen. in fin. Quoties enim Princeps ait uti se plenitudine potestatis, semper de potestate bona ac laudabili, non de mala aut vituperabili intelligendus erit. Bald. consil. 345. Ad evidentiam. col. 2. lib. 1. & consil. 316. Rex Romanorum. col. 3. eod. libr. Valsq. contr. jur. lib. 1. cas. 1. num. 5.

CAP. LI.

Placitum, Variatio, Approbatio.

Axioma I.

Quod semel placuit, amplius displicere non debet, cap. Quod semel 21. de R. I. ubi Petr. Peck. cap. quidam 12. extr. de renunciat. vid. infr. lit. 2. cap. 1. ax. Quod semel.

II.

Placendi causa veritas hominibus non est enuncianda, cap. primum. in med. 22. quest. 2.

III.

Quod magis placuerit, in dubiis liberum est sequi, cap. ex parte 18. extr. de Censib.

CAP. LII.

Plura, plura officia, Pluralitas, Plures.

Axioma I.

Perperam fit per plura, quod fieri potest per pauciora, l. 1. quod met. caus. l. ampliore 39. §. in refutatoriis 6. C. de appell. l. 1. ubi Bald. in princ. de dol. Welsenb. 1. consil. 7. num. 2. & consil. 41. num. 7. C. A. de compensat. thes. 3. in fin. Quod enim brevius & per unum actum potest expediri, longius ducendum non est, l. Dominus 53. ff. de condit. indeb. ita non est in plura judicia dividendum, quod uno expediri potest, cap. 3. de ordin. cognit. Welsenb. in cod. de compensat. num. 6.

II.

Duo vel plura plus ponderis habent, faciliusque aliquid operantur quam unum. Auth. cessante. C. de legitim. hered. §. sed hodie 2. Inst. de adopt. cap. non potest 21. de prabend. in 6. Dd. in l. 1. C. de pact. Grat. consil. 134. num. 58. lib. 1. Cravett. consil. 201. num. 18. Regner. Sixtin. 2. Consil. Marpurg. consil. 9. num. 11. Plurale enim in uno verificari non potest, l. ubi numerus 12. ff. de testib. cap. plume 46. de Reg. Jur. in 6. Decius consil. 235. Vult. 1. consil. Marp. 16. num. 56. Et facilius invenitur, quod a pluribus quaeritur, text. in cap. fin. dist. 20. ibidemque gloss. in verb. pluribus, Gail. 1. obs. 33. num. 3. Unde & pro consilio aliqujus Collegii, quam pro Collegiis particularibus magis praesumi, refert Decius consil. 400. incip. V. fo eleganti. num. 1.

III.

Non est in plures distringendus adversarius, qui cum uno contraxit, l. 2. de Exerc. act. l. 27. §. 8. de pecul. l. quod si nolit. 31. §. si plures de Edict. Edict. Finckelthuf. disp. feud. controverf. 18. Siquidem per plures res aut personas rem dispergere incommodum est, l. 2. §. 11. de orig. jur. vid. Berlich. 1. decif. 21. num. 3. & per plures scissa defensio incommodo afficit actorem, l. 1. §. 7. ff. judic. solv.

IV.

Pluribus functionibus nemo uno tempore praesse potest, can. 1. dist. 89. Welsenb. in parat. ff. de decur. num. 3. juxta illud: pluribus intentus minor est ad singula sensus. l. ult. C. de Affessor.

V.

Administratio vel jurisdictio in plures dispensata vilescit, cap. quia diversitatem 5. de concess. prabend.

VI.

Pluribus una oratione junctis pariformiter debent intelligi juncti, l. Sesa 20. §. Gajo. ubi Bart. de fund. instr. l. si legatarius 8. §. fin. ubi Bart. de legat. 3. gloss. in l. liber homo. §. Titius. ff. de hered. instr. quia una determinatio respiciens plura determinabilia aequaliter determinat, l. jam hoc jure 4. in princ. ff. de vulg. subst. ubi Jason. num. 8. & in l. Lucius. num. 3. eod. tit. & proinde in successione ita vocati aequaliter admittuntur. Jas. in l. si pater. num. 8. de vulg. subst. Wels. 1. consil. 41. n. 145.

VII.

Pluralitas nominis inducit obscuritatem l. duo sunt Titio 30. de testam. tutel. l. si fuerit 10. ff. de reb. dub. Jas. in l. quoribus in stipulationibus. num. 7. de V. O. Gail. 1. obs. 50. num. 2.

VIII.

Pluralitas ubi habitum, ibi requiritur pluralitas privationum, Gail. 2. de Pac. pub. c. 11. num. 19. ubi enim sunt plura vincula, ibi & absolutiones plures exiguntur, cum nihil tam sit naturale, quam unumquodque solvi eo modo, quo ligatum, l. nihil tam naturale 35. ff. de R. I. Jason. in l. de pupillo. §. si in pluribus numer. 2. de oper. nov. nunc.

IX. Plu.

IX.

Pluralitas qualibet resolvitur in suas singularitates, l. falsa 33. §. si quis 3. ff. de condit. & demonstr. & ibi Bartolus & Socinus Baldus in l. cum quidam. C. de legat. Brunnem. Conf. 4. n. 76. & n. 91. seqq.

Intellige verum, quoties in pluralitate, & quolibet illius singulari casu aequalis viget ratio. Idem in l. heredes. §. cum ita. ff. ad SC. Trebell. Vincent. Bancus tom. 3. Conf. illustr. conf. 26. numer. 1.

Limita I. nisi quando pluralitas requiritur pro forma, gl. in l. 1. §. hoc autem, de itin. act. priv.

Limita II. nisi hoc dictio collectiva impediatur, l. si necessarias 8. §. si annua 3. ubi Bart. ff. de pignor. act. Add. & Everhard. qui plures limitationes adducit, in loc. topic. loc. a vi numeri, num. 7. cum seqq.

X.

Plura ubi obstant, uno sublato, reliqua non tolluntur. l. quoties duplici 91. de R. l. Gail. 2. observ. 65. n. 7.

XI.

PLURALIS numerus saltem dualitatem requirit, nec uno contentatur, l. ubi numerus 12. ff. de test. l. libertas 17. §. ult. ff. de manum. testam. l. inter illam 17. §. fin. ff. de verb. signific. l. ult. ff. ad Trebell. cap. pluralis locutio 40. Reg. Jur. libr. 6. [cap. si testes. §. ubi 4. quest. 2. cap. 15. c. cui 19. de praebend. & dignit. in 6.] Oldrad. conf. 215. Puncta brevia. col. fin. num. 8. vers. deinde opponitur. Signorol. conf. 92. Dominus Marchio. in princip. Johannes de Imol. consil. 101. num. 2. Castrenf. conf. 161. Viso puncto. vers. restat solum. lib. 2. Everh. in topicis legalib. loco 54. Mascard. de probationib. concl. 838. num. 13. Menochius conf. 50. num. 1. & 19. & conf. 686. num. 11. & conf. 848. n. 3. & conf. 995. num. 3. & conf. 404. num. 2. & conf. 198. n. 6. Escob. de ratiocin. c. 18. n. 43. Cened. post libr. pract. & variar. quest. sing. 80. num. 3. Mar. Antonin. variarum resolutionum libr. 1. resolut. 109. numer. 37. Card. Tusch. pract. conclus. tom. 2. lit. D. concl. 333. num. 1. & tom. 6. lit. P. conclus. 367. per totam. Sebast. Medices de Reg. Jur. reg. 4. n. 3. & seq. Surd. consil. 364. num. 37. & consil. 402. num. 15. Johan. Maria Novar. quest. forens. lib. 1. quest. 151. num. 30. Castill. controvers. lib. 5. part. 2. c. 120. num. 5. Fufar. in tract. de substitut. quest. 358. num. 11. [Goedd. ad l. 148. num. 1. & l. 219. num. 2. de V. S. Non obstat l. 2. §. 6. de vi bonor. raptor. Responderi enim potest ibi principalem & socium duos efficere. Unde licet pluralis numerus contineat saepe & singularem, princ. Instit. ibi: etiam si quis unam rem. Instit. de vi bonor. rapt. §. 2. ibi: superioribus libris, id est, superiori libro. Instit. de except. Dicit tamen poterit, regulam

fallere, si Lex ipsa extensionem faciat, ut in d. princ. Instit. de vi bonor. rapt. sicuti nec quicquam etiam faciet locus Wesenbec. in parat. ff. qui satisd. cog. num. 7. vers. sed utrum plures. si distinguatur aliud esse, si dispositivè, aliud si narrativè loquatur, vide not. ad Coll. Arg. de Legib. rhes. 37.] Declara etiam & limita ulterius juxta ea, quae dixi in tr. de appellativa verbor. utriusque Juris signif. sub verb. Numerus.

XII.

PLURALITAS actuum non praesumitur, l. omnium 19. C. de testam. l. fin. C. de reb. credit. cap. in praesentia 8. vers. verum. in 6. de probat. l. cum qui 30. §. in popularib. 3. ff. de jurejur. Everhard. in topic. legalib. loco 86. Mascard. de probat. conclus. 1174. Anton. Gom. var. tom. 3. cap. 11. num. 6. in fin. Menoch. de arbitr. lib. 2. cas. 93. numer. 32. & conf. 175. num. 16. & conf. 202. num. 105. & consil. 248. numer. 33. & conf. 299. n. 23. ubi quod praesumitur ad evitandam falsitatem, quod etiam tradit conf. 221. numer. 29. Rot. decis. 180. num. 2. apud Farin. part. 2. recent. Brunor. à Sole in locis communib. verb. actuum. num. 31. Stephanus Gratianus discept. forens. cap. 93. num. 12. Farinac. in praxi crimin. part. 2. quest. 64. num. 319. & part. 4. decis. 98. Rot. decis. 119. num. 7. apud eundem part. 2. recent. latè Farinac. fragm. crimin. part. 2. lit. I. numero 20. cum seqq. Idem Stephan. Gratianus tom. 5. cap. 824. num. 47. & cap. 848. num. 18. & cap. 951. num. 15. Surdus conf. 355. num. 26. & conf. 385. num. 10. & consil. 483. numer. 6. Sebastian. Medices de Reg. Jur. reg. 4. vers. secundo praemitto, cum seqq. Quod adeò verum est, ut potius error, quam pluralitas praesumatur, Ruin. consil. 141. num. 12. lib. 5. Crav. conf. 198. num. 1. ad fin. Mascard. d. concl. 1174. num. 4. 8. & 23. Menoch. de praes. lib. 6. praes. 15. num. 10. Sebast. Medices d. reg. 4. num. 15. & 16. [Unde & in dubio pluralitatem actionum non praesumi debere, dicit Baldus in l. neque natales. col. 2. Cod. de probat. quam sequitur Decius in cap. in praesentia. notab. 9. de probat. idem esse & in pluralitate factorum refert Bald. in l. qui jurasse. §. fin. ff. de jurejur. Jason. in d. l. 2. col. 2. num. 7. Cod. de bonor. possess. secund. tab. & stipulationum, trad. Dd. in l. scire. ff. de V. O. Felin. in cap. cum Johannes. col. 2. de fid. instr. quia Jurisconsultus multiplicare remedia non praesumitur, l. 1. §. 2. ff. ut legat. nom.]

Intellige, Axioma non procedere, ubi praesumendo actuum identitatem, testes à con.

à contrarietate & falsitate excusarentur, cap. cum tu 16. ubi Doctores de testib. Mascardus d. concl. 1174. num. 51. 55. & 56. Menoch. de arbitr. lib. 2. casu 213. num. 40. & de presumpt. lib. 6. presumpt. 15. numer. 15. cum seqq. Ad exclusionem enim delicti pluralitas actuum præsumitur. Surdus conf. 173. num. 44. & conf. 307. num. 18. Joh. Baptist. Costa de facti scientia & ignor. inspect. 13. n. 9. Prout etiam præsumitur, quando de duplici forma actus apparet. Felin. in cap. cum Johannes 10. num. 8. de fide instrum. Menoch. de presumpt. lib. 6. presumpt. 15. numer. 11. cum seqq. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 4. cap. 877. n. 21. [Angel. in l. scire. de V. O. Gœdd. 1. conf. Marp. 28. n. 72. additâ ratione, quia præsumitur iteratus fuisse, Bald. in d. cap. cum Johannes. vers. ad hoc autem.]

Ex quibus jam primò inferitur, quod contractuum & instrumentorum pluralitas non præsumitur, & qui illam allegat, probare debet; ita Castr. conf. 360. num. 2. lib. 2. Sylvan. conf. 57. num. 21. in fin. vers. nec profectò duo instrumenta. & num. 22. & seq. Cravett. d. conf. 198. num. 1. & 2. Joseph. Ludov. Lucens. decis. 13. num. 32. ubi propterea dicit apocharum pluralitatem non præsumi, Card. Tusch. d. tom. 6. lit. P. concl. 368. n. 8.

Secundò inferitur, quod nec sententiarum pluralitas præsumitur, & quod propterea, qui plures latas fuisse sententias dicit, probare debet; ita Bald. & Salicet. in l. 2. C. de error. Advocat. Alex. conf. 53. lib. 1. quos refert Card. Tusch. d. lit. P. concl. 368. num. 6. Masc. d. concl. 1147. num. 7. & 81.

Tertiò inferitur, quod testamentorum pluralitas non præsumitur, & propterea, qui plura testamenta confecta fuisse asserit, probare debet, d. l. omnium 19. C. de testam. Matthesil. sing. 439. Bald. conf. 399. Quod non sit sufficienter. in princ. vers. tertio sic. num. 3. lib. 5. Curtius jun. conf. 182. in fine. Afflict. decis. 23. num. 2. Joseph. Ludov. dict. Lucens. decis. num. 31. Cardinalis Tusch. dict. lit. P. concl. 368. n. 5.

Quartò inferitur, quod in inventariis pluralitas non præsumitur, & licet diversis temporibus confecta dicantur, præsumitur tamen unum & idem esse inventarium, & temporis diversitatem per errorem additam fuisse, ut post Bart. Alexand. & alios resolvit Cardin. Tusch. d. lit. P. concl. 368. n. 9.

XIII.

PLURALITAS personarum non præsumitur, nisi probetur ab allegante, l. 1.

C. de probat. Bart. in l. si quis servum 8. §. si inter duos 3. in fin. ff. de legat. 2. Alexand. conf. 172. In causa & lite. num. 6. vers. ex eo quia. lib. 6. & consil. 125. Viso processu. num. 6. vers. non pluralitas. lib. 7. Natt. conf. 97. n. 15. vers. tertio. lib. 1. & conf. 225. Superioribus mensibus. num. 4. vers. non enim præsumitur. lib. 2. Cravett. conf. 269. num. 3. Cephal. conf. 90. num. 18. lib. 1. Mascard. dict. conclus. 1174. num. 24. cum seqq. Pacian. de probationib. lib. 1. c. 48. num. 82. & 83. & lib. 2. cap. 15. num. 49. Menoch. de presumpt. lib. 6. pres. 15. n. 36. & seq. Card. Tusch. d. lit. P. concl. 368. num. 1. & seq. 14. 16. & 18. [Ita pluralitatem alicujus hominis, ultra quam appareat, non præsumi, tradit Alex. conf. 125. num. 7. volum. 7. idem expressit Paulus de Castr. conf. 60. Pro evidentia ejus. col. 2. vol. 1. ubi ait, quod si ostenditur unus, cui nominatio congruat, præsumatur ille, nisi contrarium probetur, quem secuti Bald. in l. neque naturales. num. 8. vers. potest tamen dici. C. de probat. Decius in l. hac consultissima. num. 16. vers. sed tamen est advertendum. C. qui testam. fac. poss. Castrenf. in l. si quis sacrum. §. inter duos. num. 3. vers. & plures allegavi. ff. de legat. 2. Alex. in l. 11. num. 3. vers. sed ipse meo. ff. de liber. & posthum. Natta conf. 231. Superioribus mensibus. num. 4. vers. non enim præsumitur. vol. 2. Alban. conf. 6. Præsupponitur in facto. in fin. & conf. 83. Licet presens. num. 12. vers. ait enim Jason. Ratio, quia unitas corporis præsumitur, nisi pluralitas in specie probetur, Pacianus 2. de probat. cap. 15. n. 41.

Limita I. nisi quando ad sustentationem dispositionis expressæ factæ hoc sit necessaria, argum. l. Denique §. si inter duos 7. ff. de pecul. legat.

Limita II. quando actus apparet factus, quia tunc præsumitur iteratus, c. cum Johannes Eremita 20. de fid. instr.

Limita III. quando ageretur de concordandis testimoniis dictis contrariis, c. cum tu 16. de testibus. Alciat. in parat. lib. 4. c. 14. Felin. in cap. auditis. de prescript.

XIV.

Pluralitas rerum non præsumitur, nisi identitas probetur. Alex. conf. 134. In causa & lite. n. 1. vers. Bartholomæus tertius testis. vol. 2. Felin. in cap. auditis. num. 27. vers. nec obstat, quod pluralit. col. 14. extr. de prescript. Natt. conf. 80. In causa Falconis. numer. 4. vers. ulterius posito. col. 1. Cravett. conf. 112. n. 3. Afflict. decis. 23. Cappelani, in princ.

Tum autem pluralitas rerum, actuum, & perso-

personarum praesumitur, quando agitur criminaliter, & ad poenam, ita Bertazol. *conf. 33. num. 8.* Octav. Cacheran. *conf. 64. numer. 45. post med.* Bursat. *conf. 116. num. 29. vers. rursus lib. 1.* Mascard. *d. concl. 1174. n. 46. & seq.* Card. Tusch. *lit. I. concl. 3. n. 29.* Menoch. *d. praef. 15. num. 17. ubi num. 18.* resolvit è contrà, quando delictum & delicti poena evitaretur, praesumendam unitatem & identitatem. Farin. *1. decis. 82. n. 2.*

XV.

Malum de pluribus non ita facile praesumitur quam de uno, & unus facilius praesumitur de linquere quam plures. Itaque potestatem pace bellove principi suspectam commodè dividere consuevit. Collegium securus quam unus Rector. Brunnem. *ad l. fin. C. de Agricol. & Man. cip.* In Bello tamen unus tantum supremus Dux exercitui praepositus. Perez. *C. de Comit. Rei milit. n. 5.*

CAP. LIII.

Plus.

Axioma I.

Plus dicitur re, cap. quod debetur 2. 14. quast. 1. tempore. cap. 1. & seqq. distinct. 28. loco, cap. 4. 33. q. 2. cap. si quis Episcopus 31. 7. quast. 1. causa c. nervi 2. dist. 13. c. unusquisque 8. 22. quast. 4. cap. unic. extr. de plus petit. adde & si quis agens 33. Inst. de act. ibique Dd.

II.

Plus diligitur ille, cui plus relinquitur, l. Publius 36. §. Viri codicillis 1. ff. de condit. & demonstr. Corn. *conf. 200.* Circa praesentem. col. 3. vers. quod & suadet. vol. 2. Castren. *conf. 121.* Visa quadam petitione. col. 2. in fin. vers. item non est credendum. vol. 1. Alex. *conf. 130.* attentis verbis. n. 2. vers. tamen praemissi, vol. 2.

Intellige verum scilicet in genere, non in specie, Pacianus 1. *conf. 15. n. 21.* Respectu enim partis relictae quilibet in sua parte censetur magis dilectus, cum in ea parte sit omnibus aliis praepositus, ut loquitur Jason in l. huiusmodi §. si Titio & Mevio. n. 8. vers. similiter in quarto casu. ff. de legat. 1.

III.

Plus in se semper, quod minus est, continet, cap. plus 35. de R. I. in 6. vide sup. lib. XI. cap. magis.

IV.

PLUS & minus non mutant substantiam rei, nec eam faciunt differre specie, l. fin. ff. de fundo instr. l. legato generaliter 37. ff. de legat. 1. l. is cui u. quem servit. amitt. Alexand. *conf. 8.* Videtur in fin. lib. 4. Goedd. *ad l. 1. num. 30. de V. S.* Thom. de Thomass. in florib. legum, reg. 225. ubi ait procedere, quando differunt accidentaliter, secus autem esse, si differant essentialiter, Card.

Tusch. *pract. concl. tom. 6. lit. P. concl. 372. per totam.* Mar. Anton. *variar. resolut. lib. 3. resol. 39. n. 4.* Ferrer. in *constit. Cataloniae. gl. 8. num. 155.* Narbona. l. 25. n. 13. tit. 2. lib. 4. Recop. *Surdus conf. 305. num. 6. & conf. 368. n. 13.* Perez. de Lara de *capellan. lib. 2. cap. 8. num. 4. cam segg.* Nicol. Loz. de *Jure univers. p. 3. c. 13. n. 7.* Steph. Grat. *discept. forens. tom. 4. c. 752. n. 90.* Quod Axioma limitatur, quando ei, quod est plus, lex resistit, ei verò, quod est minus, assistit, vel contra, quia tunc plus & minus specie distinguuntur. l. Græcè 8. §. illud 7. ff. de fidejuss. l. scio 4. ff. de in integr. restit. l. improbum fœnus 20. Cod. ex quibus causis infam. l. eos. 26. C. de usur. §. fidejussores. Institut. de fidejuss. Mar. Giurba in *consuet. Messan. c. 3. gl. 7. n. 16. p. 1.*

V.

PLUS scilicet, etiam quod est minus, licitum est, l. non debet 21. ff. de Regulis Juris, autb. multo magis. C. de sacros. Eccles. c. cui licet 53. de Regulis Juris, lib. 6. Thom. de Thomass. in florib. leg. reg. 85. Menoch. *conf. 302. num. 41.* Farin. in *praxi crim. p. 4. conf. 60. n. 109.* Surd. *conf. 288. n. 14.* Joan. Maria Novar. *quest. forens. lib. 1. quest. 24. n. 6.* Secus verò è contrà, quia, cui non licet, quod est minus, nec licere debet, quod est plus, Ferrer. in *constit. Cataloniae. gl. 4. n. 43.*

Limita I. appellativum in dispensationibus, hoc est, in facultate dispensandi, Surdus *decis. 268. n. 20. & 21.* Cald. Pereira de *Nominat. Emphyt. quest. 21. n. 65.* Sanchez. de *matrim. lib. 8. disp. 1. n. 32.* Licet enim alicubi reperiatu concessa facultas dispensandi in certo casu, non tamen debet huiusmodi facultas extendi ad casum similem vel habentem majorem rationem, ex quo materia à Jure communi deviare solet, Feder. Senis *conf. 14. incip. Monach. Perusinus.*

Limita II. in decreto iudicis, l. si pupillorum 7. §. si Prætor 3. ff. de reb. cor. qui sub tutel. Lud. Rom. in *sing. 218.* Jas. in l. in actionibus. de in lit. jurand.

Limita III. quando ratio, per quam mihi licet, quod plus est, non concurrat in eo, quod videtur esse minus, Gloss. *sing. in c. fin. super verb. ad parem. de translat. Episc.* Ludov. Rom. *conf. 436. incip. quod indultum. in fin.*

Limita IV. in mandato de providendo alicui de beneficio certi valoris, aut simili, cujus fines diligenter sunt servandi, cap. cui de non sacerdot ali 27. de prebend. in 6. Vide & Everhard. in *locis Topic. loc. à ratione*

zione Legis l. arg. n. 12. [Adhibe omnino, quæ de arg. à minori ad majus dixi in corollar. 8. partit. Element.]

Vl.

Plus juris nemo transferre potest in alium, quam ipse in se habeat. Vid. *supr. lit. N. c. Nemo*, cum ibi citatis, adde Steph. Gratian. *discept. forens. tom. 4. c. 777. n. 6.*

VII.

Plus offerens reliquis antepositur. Amplia: etiam si secundus & posterior tempore sit, nec primus auditur, si tantundem offerat, plus enim quam secundus denuo offerre tenetur.

Limita: (1.) in antiquis conductoribus. Perez. *C. de fid. & jur. bast. n. 5. seqq.* (2.) si alicui bona jam addita sunt. Perez. *ibid. n. 12. seqq.*

VIII.

Plus debito extorquens tenetur ad duplum & tanquam fur punitur. Perez. *C. de Ex act. Tribut. n. 17.* hinc & agentes in rebus plures equos vel rhedas à Provincialibus, quam opus habent, exigere non possunt, etiam si dicerent se festinare in obsequium Principis, & si pro cursu pecuniam exegerint, quadruplum restituere tenentur. l. 2. *C. de Curios. & station. ibique Perez. n. 4. 6.*

IX.

Plus valet quod fit in specie, quam quod fit in genere. Andr. in *const. si vasallus. col. 3. circa med. per l. apud Labonem. §. hoc editum. ff. de Injur. & patet in Evang. Marc. 16.* Dicite discipulis ejus & Petro. *gloss. in Rubr. C. de servit. & aqua.* sic etiam ubi imponitur poena specialis, non habet locum generalis, Andr. in *dist. const. col. 5.* ubi allegat text. in l. *sanctio. ff. de pen. nisi generalis etiam reservata fuerit in impositione speciali.* Hinc etiam illud, quod dicitur, remoto genere removeri & speciem, per l. *divus. §. sicut. ff. de Jur. Codicill. quandoque fallit, quia per prohibitionem generalem non tollitur, quod specialiter fuit concessum. l. uxorem. §. felicissimo. ff. de Leg. 3. nam generi per speciem derogatur.*

X.

PLUS valet, quod in veritate agitur, quam quod simulate concipitur, *rubr. & nigr. C. plus valere quod agitur & c. Sigismund. Scacc. de commerc. §. 1. quest. 7. p. 3. limit. 7. n. 4. & 5. Narbona. l. 35. gloss. 4. n. 18. tit. 3. lib. 1. Recop.*

CAP. LIV.

Pœna.

Axioma I.

Pœna est, quicquid extra rei persecutionem est, l. 2. *ff. de tur. & rat. distr. l. 12. §. 1. ff. si quis omiff. caus. restam. l. 5. in fin. ff. de publician. act. l. 5. §. 1. ff. que in fraud. cred. l. 1. §. sed si plures 2. ff. ad Leg. Aquil. l. 7. ibi: quicquid expedit (id quod interest) pœna non rei persecutio est. de*

serv. export. ratio, quia pœnales actiones rei persecutoris opponuntur, §. sequens divisio. Inst. de act. l. 5. ff. de alien. judic. mutand. caus. fact. l. 32. ff. ad Leg. Falcid. Gothofred. in not. ad Schneidew. §. fin. Inst. de V. O. n. 12. lit. d.

II.

Pœnae modus est statuendus secundum conditionem personarum, l. 2. *ff. de term. mot.* Ita in delictis senibus parcitur quoad pœnae remissionem, d. l. 2. *gloss. in l. auxilium §. in delictis. verb. misertio. ff. de minor.* Albericus *ibid. num. 4.* ubi refert, senibus pœnam mitigari ipso jure, non ope restitutionis in integrum ratione imbecillitatis corporeæ, propter quam non sunt capaces tantæ pœnae, quantæ sunt fortes viri & robusti juvenes. Quandoque etiam juvenibus pœna mitigatur, ut si ætatis ita teneræ sint ac delicatæ complexionis, ut pœnam graviolem ferre non possint. Pacian. 1. *conf. 134. n. 43. add. & Jul. Clar. §. §. fin. præf. crim. quest. 1. num. 2. unde & J. Cus in l. Pedius 4. ff. de intend. ruin. naufrag. dixit.* Ex personarum & rerum qualitate pœnas diligenter æstimandas esse, ne quid durius aut remissius constituitur, quam causa postulat. *fac. l. aut facta 16. §. persona 3. ff. de pen. c. 1. si quis vero temerario de pace jum. firmand. Gail. 2. obs. 110. n. 43. vid. Racemat. meas pag. 60. th. 11. & infr. ax. 16.*

Amplia: non modò in modo pœnae, sed & in ipsa pœna personarum qualitas observanda est, quoties pœna Reipubl. debita delinquenti est infligenda l. 6. *ff. ad L. jul. pecul.* hic enim observatur justitia distributiva, quia pœna Reipubl. infligitur ob læsionem datam, merita verò in Reipubl. cum minuunt læsionem, per consequens etiam minuunt pœnam. Exemplum est in Nobili & rustico furtum committentibus; aliud est in l. *ad bestias 31. ff. de pen.*

Limita, ut procedat (1.) si criminaliter agatur, non si civiliter, (2.) si dignitas personæ non augeat delictum.

III.

Quæcunque pœna non est in arbitrio Reipubl. in eâ personarum ratio haberi nequit, quia de eo, quod in arbitrio meo non est, non competit liberta disponendi potestas. Exemplum est in pœnis jure divino positivo omnes homines obligante statutis.

Limita tamen, ut possit pœnae modus à principe mutari, modò finis pœnae obtineatur.

IV.

Pœnam judex lege vel statuto definitam pro suo arbitrio mutare non potest. *c. de causis 4. §. illic etiam. extr. de offic. delegat. Qualen. de juris d. th. 4. in fin. exegef.* Judex enim non debet esse clementior aut sævior ipsis Legibus. *Nov. 82. c. 10.* Unde Imp. Judicem gravi notari infamia dicunt, qui in crimen apud se probatum molliorem pœnam intulerit. l. 8. §. 2. *C. ad Leg. jul. de vi public.* siquidem pœnae ideo Legibus & actibus humanis adjiciuntur, ut eo minus recedatur ab eo quod placuit. l. si congruit 13. *ff. de offic. Proconf. l. si pœnam 68. de V. O. §. plane si quis. Inst. de inutil. stipul. Reg. Sixt. 2. conf. Marp. 12. n. 100.* cum ubi pœna

poena contemnitur, liberum sit homini malè agendo arbitrium. Martinus Monter. in decis. regni Aragon. 7. n. 11. conf. sup. lib. 9. c. 89. §. 19.

V.

Poena quoties certa à lege non est expressa & determinata, sive officio iudicis arbitraria, sive extraordinaria est imponenda. l. 1. §. expilatores. ff. de effractor. ibidemque Bart. in pr. l. hodie 13. l. sanctio 41. ff. de poen. c. de causis. 4. §. fin. de offic. deleg. c. finem §. extr. de dol. c. querenti 2. extr. de V. S. Ant. de Butr. ib. n. 10. gl. in l. nemo Martyres. verb. arbitrarium. de accusat. Alex. conf. 13. n. 15. vol. 7. Gail. 1. obj. 87. n. 1. ac arbitraria est animadversio. Tiraq. de poen. leg. temp. caus. 31. num. 34. Jacob. Schultz. ad Modest. Pistor. p. 3. quæst. 104. n. 9. Schrad. in tract. de feud. p. 10. sect. 19. n. 22. vers. eam ob causam. Carpz. p. 1. qu. crim. 49. n. 5. & semper mitior esse debet, quam quæ legibus præscribitur, nec facili ad poenam mortis extendenda. l. 1. ff. de furt. Bald. in l. 1. §. effractor. ff. de extraord. cognit. l. 13. ff. de poen. licet quandoque possit. Wefenb. parat. ff. ad L. Cornel. de Sicar. n. 16.

VI.

Poena non imponitur pro eo, quod bona fide gestum est. l. servum 71. §. prator 3. ff. de acquir. hered. Cravett. conf. 8. non malo animo n. 31. Amylius conf. 134. n. 4. Bald. in l. 11. in fin. C. de his quæ poen. nom. & facientes probabiliter licere crediderunt. Cravett. conf. 8. n. 31. Dispositio enim poenalis loquens in casu vero doli vel culpæ, ad casum fictum extendi non debet. Cravett. conf. 205. n. 33. & 39. sed potius restringitur ad solum casum. Amyl. conf. 18. n. 5. nec committitur poena statuti, quando non est formaliter contravenitum. Idem conf. 16. n. 15. Unde nec poena locum habere dicitur, ubi deficit aliquid ex ejus requisitis. Idem conf. 30. num. 3. nec incurrit in poenam qui fecit, quod tali casu fieri potuit. Baptist. Veronens. consil. 149. præfens. n. 7. & 8. conf. crim. tom. 1. quia præsumitur statuentium fuisse voluntatem, ut poena tantum teneret sponte delinquentes. Bald. in l. voluntas. C. de fideicom. non eos qui fecerunt, quod tali casu à quolibet fieri debuisse vel potuisset. l. fin. ubi Bart. & Dd. C. si mancip. ita fuer. alien. l. cum servus 39. de V. O. Wefenb. 2. conf. 61. n. 25.

VII.

Poena statuto comprehensa magis est attendenda, quam Juris Communis. Cravett. conf. 41. n. 8. quæ cum imponitur etiam per verba futuri temporis, ad excusationem adus ipso jure imposita intelligitur. Dec. in cap. cum & plantare 3. §. in Ecclesiis. n. 28. de privileg. cap. 2. de rescript. Anton. in cap. 2. de postul. Tiraq. in l. si unquam. verb. revertatur. n. 148. C. de revoc. donat. adeo ut etiam poena statuti locum habeat, quotiescunque vel minima actus solennitas deficit. l. quandiu 6. ubi Bald. C. distract. pignor. l. si is qui ducenta 13. §. si ita 2. de reb. dub. l. quamvis 13. Ut in possess. legat. Tiraq. de retract. convent. §. 4. gloss. 6. n. 25. & 26. Angel. Alex. & Dd. in l. stipulationum alia. §. per sortem. per ill. text. l. in execut. 85. §. item si ego 46. de V. O. Wefenb. 2. conf. 61. n. 7.

VIII.

Poena quotiescunque in aliqua Lege circa unum casum est apposita, habito respectu ad privilegium alicujus personæ, si postea per aliam Legem fiat additio ad illum casum, extendendo ad alias personas, non facta mentione de poena: in alia additione poena posita in priore lege non censetur repetita in additione. Jas. in l. fin. princ. ff. de in jus vocand. & in §. ex maleficiis. verb. in judicium. col. 20. n. 38. de action. Bart. in l. testamento ff. de cond. & dem. & in l. cum pater §. certam. ff. de legat. 2. gloss. in clem. 2. vers. sanctione. de vit. & honest. Cleric. Felin. in cap. causam. col. 3. vers. limita octavo. de rescript. Dec. in l. factum. §. in poenalibus. n. 6. ff. de R. I. Ratio, quia quando una dispositio extenditur ad alios casus, non censetur facta extensio quoad poenam. Joh. Andr. in c. dispensia. §. reus quoque. de rescript. in 6. Abbas in c. fin. col. 4. defer. & in cap. prout. col. penult. de dolo. cap. 1. col. fin. de locat. Dominie. in cap. si forte. col. 2. de elect. in 6. Jas. in l. non dubium. C. de LL.

Limita (1.) nisi Lex ulterius disponendo procedat, vel (2.) nisi concurrat favor publicus. Ludov. Gomez. ad §. poenales. n. 39. Inst. de action. vel (3.) nisi concurrat honestas. Gloss. & Dd. in l. miles. de rejudic. & in l. illud. verb. alia causa. C. de SS. Eccles. facit bene textus in l. fin. C. de fructib. & lit. expens. vid. & Galiaul. in repet. l. centurio col. 6. n. 40. ff. de vulg. & pupill. substit.

Declarare procedere in mero privilegio, secus vero in privilegio qualificato, ut est in illo, quod corpori juris infernum est, quia de illo judicatur, ut de Jure communi, ut ait Dec. in cap. de causis. in fin. de offic. delegat. & ideo lata fieri debet extensio. Card. in cap. ignorantia. dist. 28. Card. Zabarell. consil. 52. col. 2. Gloss. & Bart. in Auth. quas actiones. C. de SS. Eccles. col. 2. vers. secundo quero. Anton. de Butrio in cap. olim notab. 3. de V. S. Aretin. in l. cum lege. ff. de testamento.

IX.

Quoties agitur de poenæ quantitate, toties illa non major esse potest delicto l. 31. in fin. C. de Episc. & Cleric. ratio consistit in proportionem observandâ inter delictum & poenam. Exemplum est in l. 15. in fin. C. de SS. Eccles. & apud Mev. p. 8. dec. 42.

Limita, nisi aliter velit publica utilitas & tranquillitas.

X.

Ex eodem crimine nemo sæpè puniendus est. l. 14. de accusat. l. 6. circa fin. naut. caup. stabul. l. 24. C. de poen. cap. at si Clerici. 4. in fin. de judic. Wefenb. 1. consil. 43. n. 105. iterumque consil. 239. n. 37. ubi adducit cap. At si clericis. in fin. de judiciis, cum pluribus auctoritatibus. Unius enim delicti non possunt esse duæ poenæ, ev. ergo ev. inquit Arist. unius delicti una poena. Cujac. ad l. 16. 18. Pauli ad edict. in l. 2. de serv. corrupt. maxime si delicta sint ejusdem generis, Bart. Bald. & Dd. in l. is qui reus. de publ. judic. Speculat. de expens. n. 3. & de accusat. §. 5. Bart. & Alex. in l. 3. sepulchr. viol. & in l. Senatus de accusat. Bald. in l. cujus de furt. l. quicumque 4. C. de serv. fugitivo. l. ergo 13. eod. lit. Wefenb. 1. conf. 22. n. 19.

Declarare procedere regulam, quando unus est titulus criminis, ita ut ex una causa omnes a-

(K)

ctiones

ctiones suam originem habeant, prout latius deducunt Bart. in l. 1. §. unde. n. 3. per ibi allegata. ff. de publican. gloss. in §. fin. ad verb. consumit. Instit. si quadrup. paup. feciss. dic. Dec. in l. nunquam. n. 2. de R. l. cum hoc casu unius electione reliqua consumantur. l. 3. §. fin. l. licet. 6. §. possumus. 4. ff. naut. caupon. stabul. l. quam. 53. in princ. de O. & A. secus vero quoties ex diversis delictis vel factis oriuntur, cum eo casu poena una remedium aliud aliave actionem vel poenam non tollat. l. nunquam plura. 2. de privat. delict. Carpzov. p. 4. jurispr. forens. constit. 27. de fin. 6. n. 4. atque ita in poena duplici, quae diversum effectum respicit, regulam fallere post Marant. in Specul. p. 4. de finit. 1. n. 20. retulit idem Carpzov. p. 4. jurispr. forens. constit. 42. de fin. 1. n. 7. ac hoc in sensu procedit illud quod dici consuevit, quod qui in multis offendit, dignus etiam est, ut poena multiplici castigetur. c. cum aeterni 1. de sent. & re judic. vid. Osterm. in ration. Inst. ad §. 2. Inst. de injur. Ita condemnatus civiliter propter interesse partis ad poenam dupli vel quadrupli potest nihilominus criminaliter puniri propter laesionem seu violationem securitatis publicae, nam civilis actio non tollit criminalem. Perez. C. de superexaction. n. 3.

Limita tamen in Ecclesia; hanc enim plures poenas imponere solere uni delicto, quando delicti gravitas addit, ex c. quorundam. de iudeis probat Tiraquell. de poen. temp. c. 49. n. 16.

X I.

In poenis sufficit etiam minimam poenam exsolvi, & minima tollit majorem debitam. l. quod Senatus 6. ff. de injur. Alex. conf. 35. visio. num. 7. volum. 2.

Declara hoc procedere, quando minor poena est imposita extra ordinem, quam delicto debeatur. Bald. in l. nullum 12. n. 4. C. de testib. secus si par esset, & poenae responderet Wesenb. i. conf. 43. n. 109. Hinc & per multam impositionem extraordinariam non tolli poenam lege statutam ordinariam, tenent Bald. in d. l. nullum 12. n. 4. C. de testib. per gloss. fin. ibid. & l. 2. C. de sportul. Bart. in l. ancilla. n. 21. C. de furt. & in l. ubi. Cod. de fals. n. 2.

X II.

Poenam solutam vel praescriptam, vel satisfactum esse de crimine procedunt a pari. l. sed si unus 17. §. si ante 6. ff. de injur. Bald. in l. si eum, in pr. ff. si quis eaut. Wesenb. i. confil. 5. n. 33.

X III.

In poenam nemo facit alium inferere, nisi ad id speciale mandatum habeat. gloss. in l. 3. §. si procurator. ff. quod quisque jur. statuer. in alter. Alex. conf. 108. n. 6. vers. sed de iure communi. lib. 6. Paris. conf. 110. n. 7. lib. 3. Roland. à Valle conf. 71. n. 41. lib. 1. Farin. i. conf. 89. n. 17.

X IV.

De poena imponenda ubi agitur ex aliqua speciali constitutione, omnes qualitates debent verificari, de quibus in ipsa constitutione mentio fit. Joh. Andr. in c. 1. de homic. in 6. quem text. dicit esse singularem & ab omnibus approbatum, Tort. inr. Conf. Anton. de Burr. conf. ult. n. 1. in fin. Jul. Clar. lib. 5. §. fin. pract. crim. quest. 85. n.

9. Dispositio enim, quae comprehendit aliquos casus, non recipit casus continentes poenam, quia sunt diversae naturae. arg. l. si praeses 32. ff. de pen. Bart. in l. in testamento. & in l. multa. ff. de condit. & demonstr. Dec. in l. factum. §. in penali. ff. de R. l. Unde & Lex vel Constituto, quae alias ex identitate rationis extenditur, nunquam respectu poenae extenditur, ut per plura probat Jas. in l. cum quidam. col. 2. vers. ad istam regulam. ff. de liber. & posthum. Ludov. Gomez ad §. fuerat. Instit. de action. n. 12.

X V.

Poenam amore iustitiae, non amore ipsius poenae est inferenda, cap. ult. §. ex his. 23. quest. 4.

X VI.

Poenam augetur iterato delicto. l. 1. ff. de iure patronat. l. 3. §. si plures 6. ff. de re milit. l. quicumque 4. C. de serv. fugitiv. gloss. in l. si diutino. ff. de poen. ibique Bart. gl. in l. 3. verbo consuetudini. C. de Episc. audient. gl. in l. fin. verb. Exemptio. C. de Commeat. lib. 12. Alberic. in l. capitalium. §. gras-fatores. ff. de poen. Salicet. in l. servos. n. 5. ad Leg. Jul. de vi publ. Caltr. in d. l. 3. n. 7. Cod. de Episcop. aud. Tiraquell. in tract. de poen. temp. caus. 10. n. 4. vers. verum sitales. Pacian. i. conf. 116. n. 28. Nicol. Reusner. l. 2. decis. 20. n. 6. Anton. Gomez. tit. de delict. cap. 3. n. 60. in fin. & tit. de furt. n. 5. adeo ut etiam delictum, aliis non capitaliter puniendum, propter reiterationem fiat capitale, Bald. in l. licitatio §. quod illicitum. ff. de publican. & veltigal. Lucas de Penna in l. unic. C. de superexact. lib. 10. Paris. de Puteo in tract. syndicatus. verb. poena. cap. 8. n. 13. Farin. in praxi crimin. lib. 1. tit. 3. quest. 23. dissentit de praxi Curiae Romanae. n. 7. Joh. de Plat. in l. omnes. C. de delator. n. 16. Dissentit Carpzov. part. 2. qq. Crimin. 76. num. 42. & seqq.

X VII.

Poenam poenam non consumit. l. si servus 48. ff. ad L. Aquil. l. Neratius 11. §. 2. ff. de serv. corrupti. l. nunquam 60. ff. de oblig. & act. l. vulgaris 21. in fin. pr. ff. de furt. l. si stuprum. 25. l. pater 41. ff. de injur. Carpzov. p. 3. in criminal. quest. 132. n. 69. singulis enim delictis singulae poenae competunt, maxime quando ex illis distinctus ac separatustulatur effectus. Reusner. lib. 2. decis. 20. n. 5. conf. Rac. meas p. 25. th. 69. & seqq. p. 236. & alibi.

X VIII.

Poenam ob dignitatem minuitur, cap. ult. ibi: volentes tamen Nobilitati parcere. ibidem gloss. in verb. nobilitati. de poen. l. sacrilegii poenam 6. in pr. ibi: pro qualitate persone. & §. 1. ibi: aut se honestiori loco natus. ff. ad L. Jul. pecular. l. ut ibi: si sordidiori loco. ff. de incend. ruin. naufrag. Alber. in l. illicitas. §. qui universas in fin. ff. de offi. Praesid. Tiraquell. in tract. de poen. temp. caus. 31. n. 1. & seqq. D. Theodoricus disp. crimin. no. th. 4. lit. D. hinc Decuriones etiam ob capitalia crimina capite non plectuntur, l. 15. de poen. sed propterea saltem deportantur aut relegantur. l. 6. §. 2. de Interdict. & Relegat. neque etiam torqueri possunt l. 33. C. de Decur. nisi falsum Instrumentum confecerint. l. 21. C. ad L. Corn. de Fals. fustigari tamen possunt, l. 40. C. de Decur.

Limita,

Limita, nisi in casibus, ubi nobilitas vel dignitas delicta augere solet, *l. quedam delicta 14. ubi Bart. & Alberic. de poen. l. 2. l. omne delictum 6. ff. de re milit. Bald. & Afflict. in cap. 1. §. si quis verò temerario de pac. juram. firm. Petr. de Bella Pertic. Jacob. Buttrigar. in l. nemo C. de Summ. Trinit. verbi gratia, quando delictum caderet in contumeliam & dedecus dignitatis, Bart. in d. l. quedam. Alex. in l. 2. paulo ante fin. Cod. ut nemo privatus, vel quando reus in delicto perseveraret, & contumax esset. Felin. in cap. Pastoralis. n. 3. de offic. deleg. per text. in cap. 2. in fin. eod. in 6. Afflict. in c. 1. n. 97. in fin. & n. 98. de pac. juram. firm. Luc. de Penna in l. conductores. col. fin. vers. & intellige. C. de conduct. & procurat. lib. 11. Hostiens. in cap. ea que. n. 11. de stat. Monach.*

Limita (2.) quod minuat poena ob dignitatem lædentis: nam ob dignitatem læsi potius augetur *l. 42. C. de Decur.*

XXIX.

Causa poenæ infamat, non tempus poenæ. Hinc licet delicto famoso temporalis imponatur relegatio, infamia rei tamen est perpetua & durat finito tempore poenæ. Perez. C. de his qui in exilium dati sunt. n. 5. 6.

XX.

Poenā non debet esse præmiū. Hinc ignominiosè missi miles à muneribus civilibus non est immunis *l. 1. C. de his qui non implent stipend.* Neque enim in commodum cedere debet, quod deberet in poenam retorqueri. *cap. 5. X. de Donat.*

XXI.

Quoties in causis fiscalibus & publicis commissā est rapina, Reip. debet acquiri poena.

Limita: si ad tertium pertineat res ablata ejusque periculum, ratio postulat, ut illi poena applicetur, & si ad injuriam passum pertinet periculum, & tunc isti multa acquiruntur *l. 3. C. de Navicular.*

XXII.

Poenā unius multorum est metus, *l. 1. C. ad l. Jul. repetund. l. si vindicari 28. C. de poen. cap. si cut 13. extr. de jurejur. cap. ult. extr. de stat. Monach. cap. sed liberandam 17. extr. de Judeis & Saracen. cap. 1. extr. de maledic. cap. 1. extr. de Excess. Pralat. cap. 1. §. cum igitur. de homicid. in 6. Clem. 1. de offic. ordin. Extravag. dierum in pr. de poen. cap. pen. dist. 45. c. frater 52. in fin. 16. quest. 1. Boeckel. in tract. de public. judic. in præloq. vid. sup. lib. XI. cap. Malefictum.*

XXIII.

Non omne quod veritum esse fieri, lege humana si fiat, irritum quoque est, nisi & hoc Lex addiderit aut significaverit, Hugo Grotius lib. 2. de Jure bell. & pac. cap. 5. n. 14. Unde etiam nec va- fallus ex omni causa & admissio feudo privatur, §. 2. vers. illud enim 2. F. 24. & pr. 1. F. 21. multa enim in jure culpantur, quæ tamen non puniuntur, *l. 24. §. 5. ff. sol. matr. l. 14. §. 14. de religiof. l. 3. §. 4. de sepulchr. violat. ita culpatur prodigalitas, §. ult. Inst. de his qui sunt sui vel alieni jur. sed non punitur, l. 25. §. 11. l. 31. §. 3. ff. de petit. hered. ita culpatur furtum rei emptæ, sed soluto pretio non coercetur, *l. 14. §. 1. de fure.**

XXIV.

Qui non habet in ære, luat in corpore, *l. si quis 7. §. 3. ff. de jurisdict. l. 1. §. ult. de poen. l. si quis injuriam 35. ff. de injur. Anton. Faber in rational. ad l. 6. §. 9. ff. de offic. Præsid. Ubi qui ad poenam persolvendam inopia laborare dignoscitur, corporis sui correctionem patiatur, ad el. text. 2. F. 53. §. 1. vers. qui verò ibi.*

Declara hanc regulam procedere (1.) in delictis, ex quorum causa quis criminaliter conveniri potest, Bachov. ad l. 6. §. 9. de offic. Præsid. & in Com. ad l. 7. de jurisdict. imò etiam ratione maleficii & doli, non ex debito simplici, Nicol. Boër. decis. 349. num. 8. & n. 10. pag. 727. secus est in multis, ubi egestas sive inopia remissionem operatur. *l. 6. §. ult. de offic. Præsid. ubi Ant. Faber in rational. (2.) rebus adhuc integris, ita ut tum vel pecuniariam multam irroget Magistratus, vel corpus coercet: ubi enim semel multa irrogata, ea non facile in corporalia mutari debet, Bach. d. loc. Vid. sup. lib. 10. c. Luitio. (3.) fallit in inferioribus judicibus, qui non possunt in defectum pecuniæ dictare poenam corporis afflictivam. Knichen. de Saxon. non prov. jure cap. 5. n. 452.*

XXV.

Poenā privationis non est imponenda, nisi jure expresso de ea cautum sit, Nov. 12. cap. 3. §. cum igitur. cap. illa. 2. in verb. cum nusquam invenitur. Ne sede vacante. l. & si quis. 14. §. Divus 14. de religiof. & sumpt. fren. Hart. Pistor. 2. quest. 36. n. 13. Berlich. 4. concl. 31. n. 4. vers. sexto. Carpzov. 4. constit. 43. defin. 8. n. 3. Segura in tr. de bonis mariti & uxoris. n. 2. p. 458.

XXVI.

Poenā par constringit facientem & consentientem, *cap. notum 10. in fin. 2. quest. 1. cap. omnes 26. 17. quest. 4. cap. 1. extr. de offic. deleg. cap. ut Clericorum 13. extr. de vit. & honest. Clericorum. cap. excommunicamus 13. extr. de heret. cap. qui cum 4. extr. de furt. cap. si quis 4. extr. de purgat. Canon. cap. nuper 29. cap. quantæ 47. extr. de sentent. excomm. & opem dantem, cap. sicut 6. extr. de homicid. occasionem enim causæ præstans, cum eo, qui illam causam præstat, pari poenâ punitur, cap. presbyterum 70. extr. de homicid. sicuti qui homicidii causam præstitit cum eo, qui homicidium commisit, cap. suscepimus 10. extr. de homicid. v. nitem. nostr. 4. th. 42. p. 137.*

XXVII.

Crescentibus delictis poenæ sunt exasperandæ. *l. aut facta. 16. §. ult. ff. de poen. l. ult. C. de incest. nupt. c. cum nobis 10. extr. de judic. cap. ult. extr. ut lit. non contest. cap. cum super 2. extr. de testib. cog. cap. Clericos 3. extr. de cohab. Clericorum. cap. ult. extr. de poen. Ludov. Gilhausen. in viridat. c. 7. lit. C. pag. 588. ratio est, ut unius poenā metus esse possit multorum, *l. 1. C. ad Leg. Jul. repetund. & sup. axiom. 17.**

XXVIII.

Obligatio ad poenam succedit aliquando obligationi facti, *l. 6. & 9. ff. de serv. export. Excipe, nisi pactum sit ipso jure nullum, ad. l. 1. & l.*

34. §. omnem. l. libri. 71. ff. de contrab. empt. Schurff. 1. consil. 11. Welenb. 3. consil. 131. n. 151.

XXXIX.

Quoties poena contractui per pactum adjecta, toties actio nihilominus manet rei persecutoria, quia poena hoc casu cedit loco rei; nam debetur ex conventionione inita, non ex lege.

XXX.

Quoties poena adjecta facto, toties ejus determinatio est in arbitrio contrahentium, quia facta sui naturâ sunt incerta, hinc illis ex pacto contrahentium poterit poena adici. Ita si quis mihi promisit extruere aedes, valet hujus pacti promissio sub quâcunque poenâ.

XXXI.

Quoties adjectur poena quantitati, toties non debet excedere legitimum usurarum modum, l. cum allegas 15. C. de usur. quia alioquin induceret usurariam pravitatem. Exemplum est in mutuo, cui poena adjectur, Conf. l. 9. C. de non num. pecun.

XXXII.

De poenis infligendis iudex non tenetur sequi Moysi Leges judicarias. Johann. à Sande lib. 5. tit. 9. definit. 9. ubi id autoritate Melanchthonis, Chemnitii & aliorum Theologorum confirmat. pag. 592. Licet enim quod morale est in Legibus Mosâicis sit immutabile, adeoque constanter observandum, id tamen haecenus admittendum, ne transgressores Legis moralis dimittantur impuniti; nec sequitur inde, poenam pro ratione circumstantiarum, temporum, locorum & Rerum publicarum non posse variari aut minui. Sand. d. loc. vid. supr. lib. X. cap. Lex.

XXXIII.

Poenâ is non est afficiendus, qui nihil admisit, l. 2. §. pen. & l. 6. de decur. l. 22. C. de poen. §. sed nos 4. Infl. de Scit. Terrull. ibi: quid enim peccavit. 2. feud. 19. in fin. nec indignus est misericordia, qui alieno vicio laborat, l. 6. C. de naturalib. liberis.

Excipe (1) in liberis incestuosus. N. 89. cap. ult. (2) in liberis reis criminis lesæ Majestatis, l. 5. §. 1. C. ad L. Jul. Majest. conf. can. sine culpa, 23. de R. l. in 6.

XXXIV.

Poena, quæ in fraudem legis adjecta censetur, non stringit, l. unic. C. de his quæ poen. nom. Gail. 2. observ. 145. n. 5. & 7. quod enim non potest fieri per viam dispositionis, non potest etiam fieri per viam conditionis poenalis, l. Sejus & Augerius 27. ff. ad L. Falcid. & ibi Bart. ne per indirectum concedatur, quod directo est prohibitum, Jaf. conf. 40. n. 3.

XXXV.

Poenæ non solent repeti, cum sunt depensæ, l. 42. l. 49. ubi int. de condit. indebit. Intellige scilicet si fiscales sunt, non etiam si conventionales.

XXXVI.

Poena debet imponi secundum qualitatem facti, Extrav. si fratrurn. §. quia in fin. ne sede vacant. & impenditur pro delicti qualitate, argum. c. pro qualitate 7. 26. quæst. 7. Siquidem ubi poena inferenda est, multa considerari debent, videlicet dignitas, cap. contumaces 21. distinct. 50. cap. quisquis 13. 2. quæst. 8. divitiæ sive nobilitas, cap. qui contra 32. 24. quæst. 1. paupertas, d. c. qui contr.

ordo cap. cum beatus 8. distinct. 45. Religio, cap. quidam Monachorum 10. 18. quæst. 2. mentis infamia, cap. si quis infans 12. 15. q. 1. etiam antequam infligatur, imò causa, persona, locus, tempus, qualitas, quantitas, eventus attendatur, cap. aut facta 19. §. sed hæc de poenit. dist. 1. cap. ult. de transact. cap. querenti 20. de V.S. Unde & qualitas delicti maximè poenam aggravat, cap. non offeramus 21. 24. quæst. 1. cap. ult. extr. de clandest. de spons. poena enim quandoque aggravatur, ut ceteris incutiatur metus, cap. frater 10. in fin. 17. quæst. 4. cap. raptor 34. 27. quæst. 2. Sic sepius etiam persona augetur, cap. cum illorum 32. extr. de sentent. Excommuni. interdum aggravant eam & circumstantiæ, cap. Excommunicamus 13. extr. de hæret. quandoque etiam circa poenas imponendas parciatur, cap. ult. extr. ut lit. non contest. hinc & Laicis mitiorem impositionem esse poenam, quam Clericis, text. est in cap. quæstus 7. extr. de poenit. Siquidem poena quandoque varia est, quam consequitur varietas personarum in eodem peccato, cap. fraternitas 11. 12. quæst. 2. cap. 1. in fin. 10. quæst. 6. ac una alterâ sæpe est major diversimodè, videlicet ratione effectus, cap. corripiantur 17. 24. quæst. 3. ratione durationis, c. si Episcopus 7. distinct. 50. ratione asperitatis, c. si habes 1. 24. q. 3. ratione opprobrii, circumcelliones 1. 23. q. 5. vid. Welenb. parat. de poen. n. ult. cum citatis.

XXXVII.

Poenam quam intulit, ipse patiatur, qui non probaverit, quod objecit, cap. Paulum 6. in fin. 2. quæst. 3. cap. qui 4. 2. q. 8. cap. ibi 1. 3. quæst. 8. Poena enim talionis puniri debet, qui non probat, quod contra alium intendit, cap. 1. extr. de calumniat.

XXXVIII.

Poena debet coerceri, qui non possunt premiis induci ad observantiam juris, Clem. cupientes, in princ. de poen. idè enim mali poenâ afficiuntur, ne multiplicentur. cap. est injusta 33. 23. quæst. 4. & poena temporali puniuntur, quos timor Dei à malo non revocat, cap. ut Clericorum 13. extr. de vit. & honest. Clericor.

XXXIX.

Poena non debet converti in culpam, c. unicam. extr. de purific. post part. neque etiam debet trahi ad gratiam, c. inter 2. extr. de translat. Episc.

XL.

Illa poena reo est infligenda, quæ magis timeatur, cap. ult. extr. ut lit. non contest. idè enim aliquis timore poenæ coercetur, cap. literas 14. extr. de presump. & delinquentes poenâ debita puniuntur in aliorum exemplum, Clem. unic. de ressam. Quò majus itaque delictum, eò graviores etiam poenam meretur, cap. quia 16. vers. à capite. dist. 50. & multos præsumens offendere, multiplici poenâ castigetur, c. 1. in fin. de sent. & re judic.

XLI.

Poenam debet præcedere monitio cap. reprehensibilis 26. extr. de appell. vid. supr. lib. XI. cap. monitio.

XLII.

Poenæ possunt commutari, cap. ult. extr. de maledic. nempe ab eo qui jura superioritatis habet, post Ilerniam, Tapiam, Knichen de Saxon. non provoc. jure. c. 5. n. 473. pag. m. 297. ac poena cum poenâ

poena compensatur cap. constitutus 7. extr. de pœn. hinc si gravior poena, quam lex vult, reo imposita sit, videtur cum eo super infamia transactum, ita ut infamis non fiat l. 5. de Decur. l. 15. ad municip. pal. l. 13. §. pœna. de his qui not. infam.

XLIII.

Pœna quandoque indicitur ad cautelam. cap. significasti 18. extr. de homicid. ac facit sapientissime poena sapientem, qui stultus erat in culpa. c. qui 10. dist. 38. cap. si cussor 18. in fin. 27. q. 1.

XLIV.

Pœna cessat deficiente probatione, cap. ult. 32. q. 5.

XLV.

Pœnarum compendia non pertinent ad privatum, sed fisco quærenda. l. 5. C. de modo multarum, vel pauperibus, l. 2. C. de Episc. aud. vel aliis causis necessariis, l. 2. in fin. C. de Aleat.

Intellige nimirum directo; indirecte enim & per consequentiam potest commodum sentire, c. 1. f. 2. ibi infamia. Anton. Gothofred. disp. 7. thes. 8. lit. D. ubi pro infamia legendum esse infamia, docet idem Anton. disput. 8. thes. 5. lit. e. in fine.

XLVI.

POENA præsupponit culpam [aliud fraus est. 131. in pr. de V. S. Dec. in l. 1. n. 67. C. qui admitt. ad bon. poss. D. Thom. 2. 2. quest. 108. art. 4. in solut. §. 112. quest. 87. art. 7. §. 8. Sot. de Justit. lib. 1. quest. 6. art. 5. col. 2. vers. profecto. §. vers. verumtamen. Sylvest. in sum. verb. pœna. num. 25. Covarruv. var. lib. 2. cap. 8. in princip. §. num. 1. vers. tertio. Menoch. conf. 626. num. 16. Surdus decif. 277. num. 19. Gutier. canon. lib. 2. cap. 30. n. 12. cum seqq. Quia pœna propriè non dicitur, nisi quæ imponitur propter culpam, D. Augustin. lib. 1. retract. cap. 9. quem refert Ludovicus Carbon. de Legib. lib. 8. dist. 1. vers. Tertio notandum, & ante illum Alphonsus de Castro de Lege pœnali lib. 1. cap. 3. [Neque etiam pœna sine fraude esse potest, cum cessante dolo, de pœna quadam tractari incivile esset, Bart. in l. 1. §. non autem. ff. si quis testam. liber. Alexand. conf. 177. col. 2. vers. §. pro hoc patet. lib. 5. Corn. conf. 205. col. 2. lib. 10. Dec. in cap. cognoscetes. col. 5. vers. ad superius dicta. de constit. Cravett. conf. 219. num. 15. Confil. Arg. 1. conf. 41. num. 15. Quapropter ea nec in ignorante recipi dicitur, Zabarell. in clem. 2. col. 1. de heret. Felin. in cap. cognoscetes. de constit. in 6. Menoch. 2. arb. jud. cas. 185. n. 4.]

XLVII.

POENA ex culpa & delicto debet commensurari, siue culpæ respondere, l. perspicendum 11. §. l. 13. ff. de pœn. l. 6. ad l. Jul. peculat. l. sancimus 22. C. de pœn. cap. non asseramus stateras 21. in fin. 24. quest. 1.

cap. quæsit 2. de iis quæ fiunt a majori parte Capit. cap. felicit 5. §. illud autem. de pœn. lib. 6. c. sicut dignum 6. extr. de homicid. ubi Prob. ad Monachum num. 12. Cravett. conf. 46. num. 15. ubi ait, quod si delictum est parvum, pœna debet esse modica, & è converso, Mench. illust. quest. cap. 8. n. 51. §. cap. 24. num. 17. Menoch. de arbitr. lib. 1. quest. 90. n. 38. Bertazol. in repet. l. si quis major. Cod. de transact. num. 68. Thom. de Thomasset. in floribus Legum, reg. 216. Farinac. in praxi crimin. p. 1. quest. 4. n. 10. §. quest. 17. n. 9. Card. Tusch. pract. concl. tom. 6. conclus. 211. per totam. Surdus conf. 250. n. 10. §. conf. 321. n. 53. Sigismund. Scacc. de judic. lib. 1. quest. 58. n. 12. Joan. Mar. Novar. quest. forens. lib. 1. q. 25. n. 7. §. quest. 151. num. 12. in fin. [Welenb. 1. conf. 43. n. 130. Carpz. 2. quest. crim. 89. n. 39. Pœna enim æqualis esse debet, ubi par delictum est. l. si quæquam 31. in fin. C. de Episc. & Cleric. ubi Impp. ad illud Lucani lib. 5. respexisse censent Becc. cent. 3. epist. 45. & Grot. in flor. Spart. ibid. Auth. presbyteri. Cod. de Episcop. & Cleric. & delicto proportionari, cap. ult. §. præmissis. §. illud. de pœn. in 6. c. quæsit 2. extr. de his quæ fiunt a majori. cap. ult. extr. de stat. Monach. cap. pœna 18. §. atque ideo. de pœnit. dist. 1. ne major ea sit delicto, arg. l. 6. in princ. ff. ad Leg. Jul. peculat. l. rescriptum 6. de his quib. ut indign. Philipp. Matth. ad l. 56. de Reg. Jur. n. 46. Quapropter nec delictum repetitionem & persecutionem rei, quæ aliunde delinquenti debetur, impedire dicitur in l. 4. de contr. tut. act. interdum tamen non factum solum, sed & adjunctus Legum contemptus, qui in rebellionem incidit, inspicitur textus notabilis in l. 20. ibi: ut qui Leges transgrediuntur. C. de heret. confer l. 6. C. de divers. rescr.]

XLVIII.

POENA debet tenere suos auctores & delinquentes. l. sancimus 22. C. de pœnis. l. absentem 5. ff. eod. tit. [l. si quis in suo 33. §. legis 1. C. de inoffic. testam. l. obmaritorum. 2. Cod. ne uxor pro marito. l. si pœna 20. l. crimen 26. ff. de pœn. l. 3. §. quod pater 5. ff. de mun. & honor. l. actione 65. §. diximus 3. ff. pro soc. l. generali 24. §. ult. ff. de rit. nupt. l. maritus 52. ff. solut. matrim. cap. quæsit 2. extr. de his quæ fiunt a major. c. si compromissarius 37. de Elect. in 6. Jul. Clar. lib. 5. sentent. §. ult. quest. 86. in pr. Covarruv. 2. variar. resolut. c. 8. n. 1. Prosper. Farinac. in prax. crimin. lib. 1. tit. 3. quest. 24. num. 1. Hieron. Magon. decif. Lucens. 27. num. 1. p. 1. Rolandus à Valle vol. 4. conf. 78. n. 3.] Zabarell. conf. 44. in pr. Roman. conf. 487. In ca-

(K) 3

su,

su, in pr. Bertazol. in l. si quis major. C. de transact. num. 111. Menoch. conf. 123. num. 7. in subscript. Escob. de ratiocin. c. 22. num. 7. Cardinal. Tusch. tom. 6. lit. P. conclus. 212. per totam. Sebastian. Guazzin. de defens. reorum. p. 2. defens. 33. c. 2. per tot. Noxa enim caput sequitur, l. crimen 26. ff. de pœnis. l. rem mihi 21. ff. commodati. §. omnis 5. Institut. de noxalib. actionib. cap. 1. de injur. Surdus de aliment. tit. 1. quest. 38. num. 30. Farinac. in prax. crimin. p. 1. quest. 23. num. 1. [Et nunquam in heredes transit, l. 20. de pœnis. inde dicitur æstimatio delicti, in l. 41. in princ. ff. de pœn. quæ cum præterquam à debitore exigi non debet, l. 6. ff. de negot. gest. utique nec pœna aliis quam ipsi fonti infligi potest, Petr. Theod. in Colleg. crim. disp. 10. tb. 3. lit. a.

Unde nullum pro alterius delicto puniendum esse, probatur ex illo Ezechielis cap. 18. Anima, quæ peccaverit, ipsa morietur, refertur in cap. jam itaque 8. 1. quest. 4. & in cap. si babes. 24. quest. 3. & in cap. queris 12. de consecr. dist. 4. Item ex illo Exodi c. 23. Infontem & justum non occides, & Daniel. c. 13. Innocentem & justum non interficies, & Job. cap. 4. Quis enim unquam innocentem perit? aut quando recti deleti sunt? [& Psal. 83. Non privabit bonis eos, qui ambulant in innocentia, & Psalm. 15. Judica me Domine, quoniam ego in innocentia mea ingressus sum.] Latè Castrensi. consil. 424. Quia scio. num. 6. & 7. lib. 1. ubi ad multa infert Clarus, in praxi. §. fin. quest. 86. Cardin. Tusch. d. tom. 6. lit. P. concl. 212. num. 4. cum multis seqq. Far. in prax. crim. p. 1. q. 24. n. 1. cum seqq. [Hinc nec Dominus pro delicto famuli sui, l. 1. §. dejecisse 12. & §. quoties 13. ff. de vi armat. cap. cum ad sedem 11. de reslit. spoliat. cap. cum quis 23. de sentent. excommun. in 6. Bart. in l. ne quid. n. 1. ff. d. incend. ruin. & naufrag. Julius Clar. d. quest. 86. vers. hinc infertur, nec filius pro delicto patris tenentur, l. 2. §. nullum patris. 7. ff. de decur. l. crimen 26. ff. de pœn. l. filiam 9. l. Emancipatum 7. §. ult. ff. de Senator. l. quoties 21. ff. de noxal. act. t. t. Cod. ne fil. pro patr. Gigas de crim. l. s. Majest. lib. 3. tit. de pœn. quas filii incurrunt, sicut nec vice versa parentes ex delictis liberorum pœnam aliquam incurrunt. Farinac. in princ. crim. d. lib. 1. quest. 24. num. 2.

Intellige hoc verum esse, accepta pœna, prout est culpæ correlativa & prout importat rationem pœnæ, per quam justitiæ æqualitas reparatur: nam si pœna accipiat sub ratione medicinæ, ut quis minori bono privetur, & in majori augeatur, vel data justa causa ad majorem Rei-

publicæ utilitatem, ut dum unus torquetur, ceteri cautius & promptius à criminibus abstineant, non inconvenient, ut unus pro alio puniatur pœnâ temporali, non tamen aternâ, nec spiritali ad salutem animæ pertinente; ita Gloss. verb. de quarta, in sum. 1. qu. 4. D. Thom. 1. 2. quest. 85. art. 8. in ejus solut. & in respons. ad 1. & 2. 2. quest. 108. art. 4. in ejus solut. Covarruv. var. lib. 2. cap. 8. num. 1. vers. quarta, juncto vers. quinto. Castrensi. de justa reator. punit. cap. 31. Thom. de Thomasset. in florib. Leg. reg. 228. Gutier. canon. lib. 2. c. 30. n. 25.

Limita I. nisi delinquens mortuus sit post sententiam, quæ vires rei consecuta est. Tunc enim ad heredes pœna transibit, eò quod hi securâ condemnatione incipiunt teneri ex quasi contractu, utpote sententia celebrato. l. 3. §. 11. ff. de peculio. l. 2. de prætor. stipulat. Vasquez. illustr. controvers. 96. numer. 7. Farinac. in praxi crimin. quest. 10. n. 45.

Limita II. ubi pœna ipso jure imposita ad heredes transit, l. commissi 14. ff. de publican. & rectigal. l. 1. §. an bonæ 1. ff. de jure fisci. l. in heredem 8. ff. de calumn. l. casus 22. ff. ad SC. Syllan. Dd. in cap. fin. de præscript. l. 3. §. quod autem 5. ff. quod quæque jur. gloss. singularis ibid. verb. hered. & Jas. n. 2. Bart. in l. si quis iniquum. §. quod autem. num. 1. ff. eod. Angel. in l. 1. C. ne ex delict. defunct. Gail. 1. obs. 87. num. 7. vid. & cap. ad aures 10. cap. in quibusdam. 12. extr. de pœn.

Limita III. si ex delicto ad heredes defuncti pervenerit, l. sicuti pœna 38. ff. de R. l. l. 26. ff. de dolo.

Limita IV. si ex delicto imponatur pœna amissionis bonorum vel multa pecuniaria, cujus nomine & heredes conveniri possunt, l. 22. ff. ad SC. Syll. l. 20. ff. de accusat.

Limita V. si delicti atrocitas confiscationem requirat, ut accidit in crimine læsæ Majestatis l. 5. & ibi Dd. C. ad Leg. Jul. Majest. & aliis, de quib. supr. lib. XI. cap. Mors. ax. pen. vers. Morte delicta & c.

XLIX.

POENA non irrogatur, nisi expresse jure caveatur, juxta aut b. de non eligend. secund. nuben. §. fin. autem. [Hartman. Pistor. 2. quest. 36. numer. 13. per l. at si quis. 14. §. Divus 14. de relig. & sumpt. fren. Novell. 2. cap. 3. in pr. ibi: Non fraudamus successionem patres, nec est ulla lex tale quid dicens.] Mar. Ant. var. resolut. lib. 3. resolut. 39. n. 11. & numer. 32. Garc. Gironda de privileg. §. 14.

seu exempt explic. num. 563. Menoch, consil. 1032. num. 19. & consil. 1128. num. 2. & consil. 1192. n. 3. & consil. 272. num. 83. & consil. 275. num. 21. & consil. 431. num. 2. & consil. 526. num. 11. Cardinal. Tusch. lit. P. concl. 816. num. 4. Heft. Felic. alleg. 66. num. 6. vers. & est regula communis, p. 2. [Jas. in l. divorcio. §. si fundum. col. 20. num. 4. ff. solut. matrim. & in l. si quis major. colum. 2. C. de transact. l. quod re. col. 12. ff. si cert. pet. & in l. in fin. C. de transact. & in Auth. non licet. in 2. & 3. col. C. de liber. prater. Decius consil. 90. Et protenui. col. fin. p. 3. quod & in correlativis locum habere existimant Decius in cap. translatio in 2. le. Eur. colum. fin. de Constit. per alleg. ib. Alexand. in Apostill. ad Bartol. in l. fin. ff. de acceptil. Ludov. Gomez. ad §. pœnales. Inst. de act. n. 39.]

L.

POENAM non meretur, qui facit lege permittente, l. Gracchus 4. C. ad Leg. Jul. de adulter. Decius consil. 581. Viso puncto, in secundo dubio n. 9. & seg. ubi quod prohibitus molestare sub pœna, excusatur, si facit molestiam licitam, Jason in l. pacto quo pœnam. in fin. Cod. de pact. Ubi quod is, qui promisit de rato pro minore, videlicet quod major factus ratificabit, si minor non ratificat, quia dicit se latum, promittens de rato non tenetur, Flamin. Paris. de confident. quest. 5. num. 47. Campan. in divers. Juris Can. rubr. 11. cap. 33. num. 26. vers. in super. Mar. Antonin. var. resolut. lib. 4. resol. 42. numer. 2. Card. Tusch. tom. 6. lit. P. concl. 208. per totam. Stephan. Grat. disc. forens. tom. 5. cap. 960. n. 15.

LI.

POENÆ ad alios casus non sunt extendendæ, sed restringendæ, l. factum cuique 155. §. in pœnalibus 3. ubi Decius ff. de Regulis Jur. cap. in pœnis 49. cod. tit. lib. 6. Thom. de Thomass. in floribus Legum, reg. 227. Surdus de aliment. tit. 1. quest. 51. num. 12. Burg. de Pace consil. 8. numer. 2. Farinac. fragm. crim. p. 1. lit. E. num. 144. cum seqq. Sigismund. Scacc. de commerc. §. 7. gl. c. num. 43. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 5. c. 972. n. 13. etiam si extensio fiat ex similitudine rationis, Johan. Andr. in reg. odia 3. de reg. Jur. lib. 6. Duen. reg. 287. Garc. Girond. de privilegior. seu exempt. explicat. num. 540. [Unde Baldus in l. cum proponas col. fin. C. de hered. Inst. quod in casibus pœnalibus extensiva interpellatio non admittatur, quia casus pœnales sunt stricti juris. Hinc vide-

mus, quod licet substitutio de uno casu ad alium extendatur, l. fin. C. de instit. & substit. attamen ubi de odio & pœna agitur, extensio non fiat, ut loquitur Bartolus in l. Severinam, in princ. ff. de condit. & demonstr. ita licet nomine venditionis & contractus comprehendatur, l. statuliberi 29. §. Quintus 1. ff. de statulib. in materia tamen pœnali stricta fit interpretatio, ut tantum pro venditione accipiat. Ita licet appellatio heredis veniat etiam heredis heres, l. fin. C. de hered. instit. in materia tamen pœnali illud non procederet, prout loquitur Bald. ad l. fin. qv. 22. per l. qui liberis 8. §. hac verba 1. de vulg. & pup. substit.

LII.

POENA mitior in delictis est in dubio imponenda & eligenda, l. respiciendum 11. ff. de pœnis. Fulgosi. consil. 157. col. pen. in fin. vers. rectissime. Menochius consil. 472. num. 16. ubi quod pœna mitior uti imponatur, in dubio retinenda opinio, Alexand. consil. 5. in fin. lib. 1. Cuman. consil. 139. Hoc maxime num. 6. ubi quod in dubio pœna capitalis debet intelligi de minori, & quæ non sit mortis naturalis, & consil. 154. Visis. num. 3. vers. sed nec illud. Ratio est, quia major pœna est rigor, minor verò est æquitas; sed æquitas scripta præfertur rigori scripto, ergo mitior pœna eligi debet, ut ratiocinatur Baldus consil. 50. In questione n. 12. vers. quædam. lib. 1. & consil. 382. num. 16. lib. 2. Et pœnæ sunt molliendæ potius quam exasperandæ, c. pœna 18. de pœnit. dist. 1. Joh. Mar. Nov. 9. fer. lib. 1. q. 15. num. 7. [Interpretatione 42. de pœn. Fachin. 1. contr. 11. Philipp. Matth. ad l. 1. de Reg. Jur. num. 21. & ideo restringendæ colore quolibet, & occasione qualibet arrepta, l. statulib. 14. de questione. l. mores 9. §. ultim. de pœnis. Cujacius in tractat. ad African. in l. 64. de furt. p. 1130. lit. B.]

LIII.

In Pœnis benignior fit interpretatio, l. pen. ff. de pœnis. cap. in pœnis 49. de Regulis Juris in 6. cap. ex literis 11. de constit. Tiraquell. in l. si unquam. verb. revertatur. num. 246. C. de revoc. donat. Thom. de Thomasset. in floribus Legum, reg. 158. Aloysi. Ricc. in Praxi rerum fori Ecclesiasticæ. resol. 303. n. 2. in 2. edit. Ugolini. de officio & potest. Episc. cap. 6.

§. 1. n. 3.

CAP. LV.

Poenitentia.

Axioma I.

Poenitentia, quæ rem deducit ad pristinum statum, poenam abolet, *l. ex hoc edicto* §. *pen. ff. de alien. judic. mutandi caus.* *l. 1. §. ult. quod quisque juris.* Costal. *ad l. ult. ff. de Condict. sine caus.* Quotiescunque enim ex edicto Prætoris imponitur poena aliqua contra facientem, si ille poeniteat, antequam ad ulteriora procedat, illa poenitentia reducit rem ad pristinum statum, & evitatur poena, nisi facta sit specialis provisio in contrarium, *d. l. hoc edicto.* Jason. *in l. avunculo. col. 2. ff. de condict. sine caus.* post Bald. *in cap. 1. in princ. de prohibit. alien. feud.* per Frid. Dyn. *in reg. peccatum.* de Reg. Jur. *in 6.* Ludov. Gomez. *ad §. penales. Inst. de action. n. 30.* Unde & ante scripturam confectam Emphyteusis secularis & ecclesiastica poenitentiam adhuc esse licitam, patet ex ratione subsequenti, quæ dicitur, quod ubi ex præscripto Legis scriptura requiritur, ibi liceat ante scripturam & publicum documentum confectum à contractu resiliere, Paulus *in l. contractus 17. Cod. de fid. instrum.* quem cum Fulgoso sequuntur contra Decium *ibi col. 2.* Alciatus *pag. 322.* & Curtius jun. *ad d. l. contractus. num. 17.* Aretin. *consil. 160. solum 3.* Alvar. Valasc. *quest. 7. n. 9.* In delictis quoque poenam mitigat poenitentia, quoties rem in pristinum statum restituit, arg. *l. 1. C. de Crim. Stellion.* quia sic tanta non contingit læsio. Exemplum est in eo qui rapuit virginem, sed poenitentia ductus illam restituit: qui concubitu adulterinum poenitentia ductus non consummavit, Carpz. *quest. 61.* Idem est in magistratu novum jus statuente, quod tamen poenitentia motus non fuit executus, *l. 1. in fin. ff. quod quisque juris.*

Declara, ut procedat Axioma, si quis ante institutam causæ cognitionem, & sic re integrâ poenituerit. Conf. Carpzov. *Quest. 10. n. 24.*

II.

Sola poenitentia innocentem non facit, *l. quid sit fugitiv. 17. §. 1. ff. de adul. edict. l. bi qui 3. in fin. C. de Apostat.* Quod intellige maxime in delicto consummato & perfecto, *l. qui ea mente 65. ubi gloss. ff. de furt. l. penult. ff. de vi bon. raptor.* quia ea post commissum delictum à poena non excusat, Clarus §. *præf. crimin. quest. 16. vers. item quaro.* & *quest. 60. vers. fui quandoque interrogatus.* Fachin. *g. contr. 87.* Treutler. *vol. 2. disp. 31. thes. 8. lit. 8.* neque etiam delictorum poenam mollit, nec per eam avertitur vel minuitur hoc nomine intentata actio, etiamsi reus satisfacere de re, puta furtiva restituere, paratus sit, Wesenb. *in paratit. l. ff. de eo quod mer. caus. n. 6. vers. in quo satis clementer.* Fachin. *7. contr. 84. in fin.* cum poenitentia facti non excuset, cum jam alter læsus est, Bald. *in l. si quis non dicam opposit. 4. C. de Episc. & Cleric. Menoch. 2. arbitr. judic. 360.*

n. 13. Johan. Goëdd. *3. conf. Marp. 28. n. 143.* quæ ratione eam nec in actione injuriarum vel aliis delictis consummatis locum habere, tradunt Cyn. *in l. 5. C. de injur. & ibi Bald. n. 2.* Julius Clar. *lib. 5. §. injuria. n. 16. §. fin. quest. 60. n. 30.* Gail. *2. observ. 106. n. 2.* adeo ut si quis delictum quoddam conatus sit, nec perfecit, modo conatus ille per se perfectum ac consummatum delictum, cujusmodi est sollicitatio & interpellatio alienarum nuptiarum, propter voluntatem perniciosam libidinis puniatur. *l. 1. ff. de extraord. crim. l. un. C. si quacunque prædit. potest.*

Limita, secus esse in delictis imperfectis. Ea enim poenitentia, per quam res deduci ad pristinum statum potest, poenam delere dicitur, *l. ex hoc edicto* §. *pen. ff. de alien. judic. mutandi caus. fact.* Costal. *ad l. ult. ff. de condict. sine caus.* hinc & in extraordinariis criminibus per poenitentiam poenam remitti, colligunt Doctores ex *l. quamvis 11. ff. de in jus vocando.* quod tamen intelligi vult Costalius *ad dict. leg. in poena legali, non conventionali:* ideoque promittens non convenire, si conveniat & poeniteat per poenitentiam, nocens esse non desinit, Salicetus *in l. si quis major. Cod. de trans. actionib. conf. Ratem. meas crim. p. 535.*

III.

Per poenitentiam simulatam provisio Legis deluditur, *l. fin. ff. ne quid in loc. publ. & occasio præstatur delinquendi contra. l. convenire §. ff. de pactis convent. Alex. in l. stipulatio hoc modo. col. pen. ff. de V. O. Ludov. Gomez. *ad §. ex maleficiis. n. 45. Inst. de act.**

IV.

Poenitentia seu voluntatis mutatio in contractibus regulariter locum non habet, *l. sicut ab initio Cod. de obligat. & action.* ratio, quia nemini licet mutare consilium in alterius injuriam, *l. nemo 75. ff. de R. I. in 1.*

Intellige scilicet in contractibus nominatis: ratio, quia hi principio quidem sunt voluntarii, post perfectionem autem, licet re integrâ, necessarii efficiuntur, *d. l. sicut 5. de O. & A.* indeque nec poenitentia locus est, nec actio ad resolvendum contractum datur, sed agendum est, ut impleatur, *l. incivile 12. C. de rei vindic.* quod toties verum, quoties ex eis alteri jus queritur, *l. 17. §. sicut autem 3. ff. commod.* cum alias, quando ex contractu quodam alteri jus non queritur, ea adhuc locum inveniat, prout accidit in re ad certum tempus deposita, quæ ante tempus auferri potest, *l. cum in plures 60. §. mandavi 4. locat. ibi §. Bart. & Castrensi.* quia deponens non est obligatus, ne ante diem repetat, *l. cum re 6. C. de pact. int. empt. & vendit. Bart. in l. 2. C. de cond. ob caus. jas. in l. si pecuniam col. 5. de cond. caus. dat.*

Limita I. in innominatis secus esse, *l. 3. & 5. ff. de condict. causu data non sec.* & procedere non tantum ex parte ejus, qui implevit, sed & ejus qui implere debet. Ubi tamen quoad primum refert, an res adhuc sit integra, seu nihil quicquam factum sit ab altero: quo casu indistinctè licet poenitere, si maxime alter ad imple-

dum se offerat. l. 3. §. 2. ff. de cond. caus. dat. caus. non secut. quia is, qui dedit, alterum quidem, qui accepit, obligatum habet, non autem vice versa iste accipiendo, sibi eum obstrinxit: quin imò is, qui prior ex sua parte implevit, nec hoc egit, ut se obligaret, sed ut alium sibi, vide Vasq. 6. contr. cap. 59. n. 12. & 20. an vero res amplius non sit integra, sed aliquid jam fieri coeperit, puta si alter jam instructus & facere paratus sit; tum enim eum impune poenitere non licebit aliter, quam si denunciatio intervenerit, & minus impensarum factum sit, quam ab altero datum fuerit: quoad tamen & ipsum illi à poenitente refundendum est, l. 5. §. 2. de condit. caus. dat. non secut. quoad alterum verò, qui implere debet, siue id nolit per mutationem voluntatis, siue non possit, dicimus eum quidem teneri conditione, verum eatenus tantum, ut vel promissa impleat, vel quæ data sunt, reddat, juxta l. 5. §. 3. de condit. caus. dat. Wesenb. in parat. de transact. n. 7. in fin. vid. etiam Treutler. vol. 1. disp. 22. & 2. lit. b. ubi quando in contractibus innominatis ad resolvendum agitur, id admittit tum, cum de repetitione nihil nominatim fuerit conventum, l. 3. §. 1. idem erit i. ff. eod. secus enim esse, si aliud inter partes convenisset, tradit Bocer. p. 3. disp. 4. thes. 11. ita in donatione mortis causa hoc observari textus est in l. si aliena 13. §. 1. ff. de donat. mortis caus. Ita nec in permutatione rerum venalium poenitentia erit, l. 1. C. de donat. mortis caus. item si contractus innominatus fieret per conditionem, puta, do decem, si vadas pro me Romam. cap. verum. 14. de condit. apposit. Bart. Angel. Fulgos. in l. si quis cum de jurejur. vel si juramentum interponeretur, gl. ad d. l. 5. cum illud præcisè obliget, Costal. ad d. l. 5. ff. de cond. caus. dat. vid. & Vasq. 2. contr. jur. 59. n. 27.

Limita II. in dispositionibus ultimarum voluntatum, l. 4. de adim. legat. cap. cum Marthe 7. de celebrat. missæ. l. 1. C. de SS. Eccles. l. si quis 22. in princ. ff. de legat. 3. item in aliis dispositionibus, etiam quæ proximiores & similiores ultimis voluntatibus, quam actibus inter vivos esse videntur: in his enim post actum consummatum usque ad mortem etiam poenitentiae locum esse, ex l. fin. C. de don. mort. caus. fin. C. de pact. l. 3. C. de don. int. vir. & uxor. l. si alienam 13. §. Marcellus i. ff. de donat. mort. caus. probat Vasq. lib. 1. contr. vers. cap. 12.

Limita III. in fisco pingviorem emtorem inveniente, Perez. C. de vendend. reb. Civit. n. 7. 8. verum primus licitator per obligationem secundi non statim liberatur, cum secundus possit esse idoneus, Perez. C. de locat. pred. civil. n. 12.

V.

Poenitentia est flere commissa, & flenda ulterius non committere, cap. novimus 27. in fin. extr. de V. S. cap. 1. cap. poenitentiam 6. cap. ille 9. de poenitent. distinct. 3.

VI.

Poenitentibus locum venie negare non debemus, in contumacia verò persistentes severos non esse convenit, cam. 8. 2. quæst. 4. Unde nec poenitentia condemnatis ad mortem deneganda,

Clem. 1. de poenitent. & remiss. cum ea adhuc in ultimo vitæ momento possit esse utilis ad salutem, c. si presbyter 12. & cap. seq. 26. q. 6. nec adulteræ occultæ, c. officii 9. extr. de poenit. & remiss. atque poenitentia peracta adultera non sic dici debet, sed reconciliari marito, cap. quod autem 7. & c. seq. 32. q. 1.

VII.

Sub specie poenitentiae nullus peccare debet, cap. illud 5. extr. de Cleric. excommunic. cum ea sit inanis, quam sequens culpa coinquinat, cap. inanis 12. de poenitent. distinct. 3. unde etiam poenitentia serotina multos decepit, cap. ult. §. quod de poenitent. distinct. 7. Poenitentiam igitur agentes hoc solum timere oportet, ne ipsius poenitentiae agant poenitentiam, cap. sunt qui 3. 17. quæst. 4.

VIII.

Poenitenti cuilibet credendum, c. significasti 18. extr. de homicid.

CAP. LVI.
De Poëtis.

Axioma I.

Poëta nullâ immunitate gaudent l. 3. C. de Profess. & Med. vel, quia lex deficit, non dignitas, vel quia aliquo tempore contenti erant ob Satyras, vel quia virtus sola sibi pulcherrima merces, Perez. C. de Profess. n. 24.

II.

Poëtarum autoritate passim usus est Imperator in quaestionibus Juris, vid. §. 1. Inst. de donat. §. 1. Inst. de L. aquil. idem fecisse Jureconsultos patet ex l. 6. §. fin. de Rev. Divis. conf. Tacit. lib. 4. Annal. cap. 43. Mascard. de probat. Concl. 287. n. 7. Rebban. Hodeg. pag. 635. Bertrach. Repertor. voc. Poëta. Ita Virgilium nullam juris naturalis & gentium partem in divinâ Aeneide intactam omisit asserit Bæclerus in præfat. Comment. ad Gror. pag. 16.

CAP. LVII.
De Polygamiâ.

Axioma I.

Polygamia successiva, seu nuptiæ defuncto conjugè iterata, etiam si per antiquos hereticos, Montanistas, Cataphrygas, Catharos aliosque oppugnata fuerit, quid quod & ab ipsis Ecclesiæ Patribus quibusdam, Tertulliano, Ambrosio aliisque non multum commendata, vid. Everb. Speckb. Cent. 2. cl. 2. q. 1. Jure divino tamen non solum permissa, 1. Cor. 7. v. 39. Rom. 7. v. 2. 1. Tim. 5. v. 14. sed & hodie apud Protestantés Clericis quoque est indulta.

II.

Polygamia muliebri DEO, naturæ, sanæ rationi, omnibus gentibus, legibusque divinis & humanis est exosa atque damnata. Athanas. Vincent. in Polygam. Triumph. not. ad the. 1. Theoph. Alethei pag. 1.

III. Poly-

III.

Polygamia virilis non in novo demum fœdere per Christum est prohibita, *Grot. l. 2. cap. 5. §. 9. Hahn. ad Wesenbec. de Ritu Nupt. n. 4. Henniges ad Grot. pag. 465. 467. 469.* sed pugnat etiam cum institutione primæ conjugii, quæ mortalibus tanquam lex universalis est observanda, *Osiand. ad Grot. l. 2. C. 5. §. 9. obs. 3. p. 746. & 750. Ziegl. in Comment. ad Grot. d. l. p. 272. vid. Matth. 19. v. 9. Luc. 16. v. 18. Matth. 5. v. 32.* ex quibus textibus concludimus: si fœmina, quam vir tamen dimiserat, nubendo alii adulterium committit, multò magis adultera erit, quæ non dimissa à priore marito alium assumit: Quodsi mœchatur qui priore uxore seu invitâ seu volente dimissâ aliam ducit, multò magis mœchabitur, qui recitâ priore seu volente seu invitâ superinducit alteram,

CAP. LVIII.
Populus.

Axioma I.

Per ipsum populum intelligitur factum, quod fit per illos, quibus populus contulit potestatem, *cap. in causis. 30. ex. de Elect.* Populus igitur cum seditiosos Magistratus ferre non posset, Decemviros legibus scribendis creavit, qui Leges, ex libris Solonis in Latinum sermonem translata, duodecim tabulis exposuerunt, *c. 1. dist. 7. & populo quod Princeps prohibet, & sibi licere non patiatur. cap. iustum est 2. dist. 9.*

II.

Populo interdicto, singulares de populo intelliguntur interdicti, *c. si sententia 7. de sent. excomm. in 6.*

III.

Populum decem faciunt. *cap. unic. in fin. 10. q. 3.*

IV.

Populus magnificare solet, si consuetudines sibi servantur, *l. 4. §. 4. ff. de offic. Procons.*

V.

Populus in electione precari debet Deum, ut eligentium corda regat. *cap. ubi 3. §. quia. de Elect. in 6.*

VI.

Populi jus omne in principem est collatum, *§. 6. ins. de Jur. Natur. Gent. & Civ. inde quodcunque jus olim omnibus de populo competuit, illud regulariter hodiè est solius principis, e. g. usus fluminum, jus venandi, &c.*

CAP. LIX.
De Portione statutariâ.

Axioma I.

Quoties per statutum portio assignatur conjugii superstiti, toties capitur pleno jure, quia verba statuti propriè & cum effectu sunt intelligenda. Limita; nisi aliud statuto expressè cautum.

II.

Quoties bona per statutum affecta, i. e. certa

personæ assignata sunt, toties de illis testamentum condere fas non est, quia portio statutaria æquiparatur legitimæ, & parti superstiti ad illa bona jus est ex statuto quæsitum, quod ei auferendum non est, *l. ult. ff. de pact.* Sic ergo de portione statutariâ non licet condere Testamentum ut minuatur, bene tamen ut augeatur.

Limita: ut tamen pacto de ejusmodi bonis disponere nihilominus liceat; quoniam enim in pacto concurrat utrinque voluntas, nemini fit injuria, testamentum verò unius saltem continet voluntatem. *Andr. Kohl. de pact. dot. in Ded. 2. 10. n. 5.*

CAP. LX.
De Positionibus.

Quoties quis probare intendit per confessionem adversarii, toties opus habet positionibus; quoties verò per testes, toties opus habet articulis, quia articuli ut plurimum informantur de iis, quæ adversarius ad positiones negavit. Etergo illi, qui aliquem nemine præsentem verberibus affecit, recte possunt offerri positiones. *Brunneman. in Process. Civil. cap. 17. n. 10.*

Declara: ut hodie quidem ob specificam litis contestationem non adeò magnus superest positionum usus. Quodsi tamen cum conscientioso res sit, utile adhuc erit offerri positiones; major enim habebitur conscientie ratio, si quis jurato respondere, quam si nudè saltem litem contestari debeat. *Conf. Brunneman. alleg. cap. 17. n. 3. 4. Carpz. Lib. 3. Resp. 73. n. 1. 2. 3. 4.* In Electoratu tamen Saxonie positionibus locum non dari monet *idem Carpzov. in Process. Tit. 13. art. 4. n. 7.*

CAP. LXI.
Possessio, Possessor, Possessorium, Possidere.

Axioma I.

Possessio plurimum habet facti, *l. denique 19. ff. ex quib. caus. major. Bald. in l. non ignorat. n. 10. C. de his qui accusar. poss. Vacan. à Vacun. lib. 2. declar. 32. Alciat. in sua disp. de 5. ped. præscript. Zaf. in l. 1. §. adipiscimur. ff. de acquir. poss. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 64. n. 12. Cujac. in tract. ad African. idemque in effectu senserunt Gail. 2. de P. P. observ. 3. n. 11. Vult. 2. conf. Marp. 39. n. 120. quia factio opus est, hoc est, apprehensione, l. si quis vi 17. §. differentia 1. de acquir. poss. l. cum heredes 23. ff. eod. gloss. in l. si fratres. §. idem respondit. verb. dominium. ff. pro soc. inde enim possessio quasi à pedum possessione nomen accepit, l. 1. ff. de acquir. poss. Afflic. decis. 299. n. 7. Gail. 2. observ. 129. n. 3. Ludov. Gomez. ad 5. superest. Insit. de action. n. 23. Ubi declarat, quod à principio in actu acquirendi possessio dicatur habere plurimum facti: postquam autem ea acquisita est, habeat etiam plurimum juris, per l. possessio quoque 49. in princ. ff. de acquir. poss.*

Possi-

II.

Posidere unusquisque quod tenet, præsumitur jure suo, non alieno, vel servitutis, vel familiaritatis jure, Gloss. in l. Papinianus. verb. suo nomine. ff. mandat. Bart. in l. 1. §. nunciatio. n. 12. ff. de oper. nov. nunc. Caltren. in l. 1. §. nunciatio. n. 12. ff. de oper. nov. nunciat. Castr. in l. 1. n. 5. ff. de solut. Speculat. de locat. §. nunc. n. 80. Wefenb. p. 1. conf. 4. n. 9. & p. 2. conf. 96. n. 11. Menochius de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 68. Mascard. de probat. vol. 3. conclus. 1179. n. 1. Qui libet enim præsumitur eo modo & fine, quo se dicit possidere, quia possessio in animo consistit, de quo nemo melius ac verius, quam qui eam tenet, loquitur. Hegenit. 1. de possess. cap. 9. num. 1. cui accedit, quod homo seipsum potius amet, quam alium, & sua negotia libentius tractet, quam aliena, facit text. in l. 4. junct. l. 1. vers. dummodo. ff. de solut. l. Papinianus 28. ff. mand.

Limita, nisi quando vel personæ (puta si filius familias vel servus esset) vel rei qualitas (valuti si quis vellet rem furtivam, vi ablatam, depositam, commodatam, pignori datam, locatam, sacram, religiosam pro suo possidere, quod absque juris transgressione non fieret) obstarat, & consequenter absurdum inde oriretur, Menoch. lib. 6. præsumpt. 67. num. 10. cum seqq. ubi num. 14. communem sententiam declarat, ut locum non habeat, quando titulus injustus esset. Mascard. d. concl. 1179. n. 16. cum possessio sine titulo injusta præsumatur, Decianus conf. 87. num. 28. vol. 5. & possessio vitiosa nihil operetur, Belon. conf. 10. numer. 18. Decian. conf. 17. numer. 18. vol. 4. Menoch. conf. 180. numer. 58. Burlat. conf. 60. num. 20. maximè si possessio capta sit cum vitio clandestinitatis, Vinc. de Franchis decis. Neapol. 204. num. 31. Vult. 2. conf. Marp. 36. num. 65.

III.

Posidere & in possessione esse sunt conjugata, Forcatulus dialog. 40. Necyomant. Hegenit. 1. de possess. cap. 1. num. 45. ubi eam non simpliciter & indistinctè, sed tantum secundum quid veram esse censet, & tum demum cum verbum in possessione esse in lata & generica significatione usurpatur, & sub se quamvis possessionis speciem comprehendit, aliud enim esse, quando strictè sumitur, & verbo possidenti opponitur, patet ex l. interdum. 78. ff. de verb. signific.

IV.

Possessio facit præsumptionem pro possidente, Coler. de process. executiv. p. 2. cap. 2. num. 73. Menoch. lib. 3. præsumpt. 91. num. 42. Carpz. p. 2. constit. 39. definit. 34. num. 6. quia possessor plus juris habet in retinendo, quam actor in agendo, Speculat. in tit. de Emphyt. num. 93. & ideo onus probandi transfertur in adversarium, cap. sape 18. de restitut. spoliat. cap. ex litteris 3. de probat. cap. ad aures 6. de præscript. l. circa 14. ff. de probat. l. 20. ff. eod. §. retinende 4. vers. commodum. Instit. de interd. l. 1.

Limita, nisi quando jus commune vel juris præsumptio ei resistit, Gloss. in cap. possidetis 16. vers. facti. C. de prob. cap. ex insinuatione 3. de procurat. cap. constitutis 47. de elect. cap. cum Ec-

clesia 3. de caus. possess. & propriet. Mascardus de prob. vol. 3. conclus. 1194.

V.

Possessionis causam nemo sibi mutare potest, l. nec ullam 13. §. 1. ff. de hered. petit. l. 3. §. illud quoque 19. l. quod nemo 18. in princ. l. qui bona 19. §. 1. ff. de acquir. possess. l. cum nemo 5. C. eod. l. non solum 33. §. quod vulgo ff. de usucap. l. 1. §. fin. ff. pro donat. l. ad probationem 23. ff. de probat. Wefenb. 1. conf. 4. num. 18. Quam regulam intelligendam esse de jure, non verò de facto, apparet ex d. l. ad probationem, atque locum habere non solum in civili, sed etiam naturali possessione, tradit l. 33. §. quod vulgo 1. ff. de usucap. Quocirca neque colonus neque depositarius, neque commodatarius lucri faciendi causa pro herede possidere & usucapere, nec pro soluto, nec pro emptore, nec pro donato possunt, sed coguntur manere in titulo & causa, ex qua possessionem acciperunt. Ita filius, qui rem sibi à patre donatam naturaliter tantum possidet ex eo, quod donationis titulus isto casu infirmior est, quam ut causet civilem possessionem, non potest sibi mutare possessionis titulum, adeò quidem, ut si cum aliis quibusdam heres scriptus fuerit, non posset incipere patre mortuo pro parte coheredum rem donatam civiliter possidere, etsi maximè velit & statuat se pro herede possidere, l. 2. §. fin. ff. pro hered.

Declaro, quod procedat in eo, qui hoc solum statuit, ut ex alia causa possideat, non qui possessionem dimittat, & postea ex nova causa ejusdem rei possessionem nanciscatur, Hegenit. 1. de possess. cap. 4. num. 17. Quando enim nova causa extrinsecus accedit, quod fit, cum depositarius, commodatarius, vi deiciens emunt rem à depositore, commodatore, vi dejecto aut alio quovis titulo ad usucapionem habili rem eandem ab eodem accipiunt, tum de jure & accedente novo titulo causatur mutatio, d. l. cum nemo 10. Cod. de elect. tit.

VI.

Possessionis suæ titulum nemo invitus tenetur indicare vel ostendere l. cogi. n. C. de petit. hered. Hegenit. 1. de possess. cap. 9. n. 39. Jalon. in l. si legatum. num. 8. ff. de edend. Speculat. in tit. de locat. §. nunc aliqua. Faber de fin. 21. C. de jure Emphyt. ne quasi proprio juguletur telo. arg. l. 4. Cod. de edend. l. nimis grave 6. C. de testib. cap. 1. extr. de prob. c. ult. v. qui intendit 4. qu. 3. Quo pertinet fabula de aquila telo confecta, in qua aquiline pennæ erant aptatæ, quibus conspectis præ nimio dolore exclamasse fertur: conspicio pennas meas in vulneribus meis.

Limita, nisi in casu, quo contra possessorem præsumitur, & præsumptio possessioni resistit, cap. cum contingat 29. de decim. Moller. lib. 54. semestr. cap. 38. n. fin. ubi allegat Matth. de Afflict. 20. limitationes hujus regule tradentem, vel nisi nitatur jure in re, quam alienam esse constat Hartm. Pistor. 2. quasi. pract. 46. n. 6. vel nisi quis possideat rem, quam sine consensu alterius obtinere non potest, idem d. quasi. 46. num. 8. vel quando quis jus in re aliena præten- dit, nam tum possessor ad tituli editionem omnino devinctus

ctus erit, arg. l. altius 8. l. si tibi 18. C. de servit. §. pen. Inst. de servit. Gail. 2. obs. 69. n. 7. Carpzov. p. 2. conf. 8. defn. 4. n. 5. vel quoties titulus necessarius est. vid. Socin. regul. 525. vers. tertio fallit. Itaque cum pro Fisco sit presumptio exigendi tributa contra omnes provinciales, in exemptione constitutus debet privilegium quamprimum exhibere. Perez. C. de Exact. Tribut. n. 7. Sic Emphyteutam Reipubl. non juvat longa possessio ad inducendum possessionis titulum ejusque probationem, sed tenetur instrumentum Emphyteusos ostendere. Sic & Clericus, qui plura beneficia incompatibilia possidet, titulos exhibere & scripto probare debet, se canonicè possidere, cap. 3. de offic. ordin. in sexto. Similiter laicus Decimas possidens titulum probare debet. Ex diuturnitate temporis tamen videtur etiam non ostenso titulo posse & debere in possessione manuteneri. Perez. C. de admin. Rerumpubl. n. 3. Ita quod Vassallus domino requirente titulum possessionis suae dicere teneatur, tenet Afflict. decis. 265. n. 86.

VII.

Possessio unius ejusdemque rei ex pluribus causis potest acquiri, l. 3. §. 4. ff. de acq. poss. l. 1. pr. ff. pro soc. Dn. D. Bicc. ad l. 3. §. ex contrario. ff. de acq. poss. part. poss. membr. 4. ubi n. 5. ampliatur (1.) ut non tantum locum habeat in concursu titulorum generalium, sed & specialium, (2.) ut usum habeat non solum in concursu titulorum diversorum, sed etiam titulorum ejusdem speciei, l. pro emtore 2. §. fin. ff. pro Emtore. (3.) obtineat non modò si diversa sint tempora illarum causarum, Coll. Argent. lib. 42. tit. 2. thes. 21. n. 1. sed etiam si causae concurrant in idem tempus, l. 3. §. 4. dist. tit. (4.) procedat non tantum in causis possessionum, ex quibus nondum completa est usucapio, verum etiam in causis, ex quibus eadem usucapio jam completa & absoluta est, l. 1. §. 1. ff. pro soc. (5) locum habeat non solum in eo, qui sibi possidet, sed etiam in eo, qui suam detentionem alterius possessioni praestat ministerium, exemplum in l. si quis ante 10. §. idem Pomponius 1. ff. de acquir. possess.

Limita, nisi concurrant tituli, quorum unus aptus est ad possessionem transferendam, alter verò non, l. 10. in princ. ff. de acquir. possess. I. mol. in lect. ad d. l. 3. §. 4. col. 3. vel si concurrerent causae utiles vel inutiles, tunc enim rem illam non ex pluribus, sed unà saltem eaque utili possidere dicimus, exempl. l. 4. C. de contrab. empt. vel si civiliter possideret, & titulus quilibet ad causandam possessionis civilis acquisitionem sufficeret, tum enim qui ex uno titulo acquisivit civilem possessionem, non necesse habet ex alio acquirere, imò non potest ex alio acquirere, quod jam consecutus est, Hegenit. 1. de possess. cap. 4. n. 41.

VIII.

Possessio praesumitur ex titulo praebulo, l. quadam 76. ff. de rei vind. Qui enim in possessione reperitur ex titulo praecedenti, ab eodem possidere praesumitur, Gloss. in l. quadam mulier. verb. sufficiebat. ibiq. Bart. n. 3. ff. d. tit. & in l. cum solus. n. 4. vers. 3. de usucapubi

ait, à quo quis habet titulum, ab eodem etiam praesumitur habere possessionem, quam sequuntur Corn. conf. 113. sub. lit. E. vol. 1. Capoll. conf. 4. n. 39. lib. 1. Nat. conf. 443. n. 5. tom. 2. quia initium possessionis à prima causa inspicere debet. l. 6. in pr. ff. de acquir. poss. l. 8. ff. quod vi aut clam & ex causis originalibus regulatur effectus, Zaf. conf. 14. n. 48. lib. 1.

Limita, nisi ex aliqua conjectura detegatur eam clam occupatam esse, Menoch. de possess. adipisc. rem. 5. n. pen. Bald. in l. possessionem. Cod. ad Leg. Jul. de vi publ.

IX.

Possessio in dubio praesumitur esse justa & jure occupata, Bart. & Alex. in l. communi. §. inter praesentes ff. commun. divid. Capoll. crimin. conf. 4. n. 4. in fin. Cravett. conf. 150. n. 5. vol. 1. Corn. conf. 185. in fin. vol. 1. Menoch. de praesumpt. lib. 6. praesumpt. 69. Vult. 2. Conf. Marp. conf. 30. n. 87. ratio, quia semper praesumendum est in partem benigniorem, in quam ipsa naturae ratio atque affectus nos ducit, l. quoties n. l. semper 52. ff. de R. J. Hegenit. 1. c. 9. n. 33. cui consequens est, quemlibet bonà fide possidere, hoc est, nullo modo fide sua & conscientia contra jus peccare, neque scienter, neque ignoranter, l. meriti 51. ff. pro soc. Ampliationes & limitationes vid. apud Menoch. de praesumpt. lib. 3. praesumpt. 130. & Malfard. de probat. concl. 224. cum seqq.

X.

Possessionem acquisitam avocare difficilis est, quam eam, quae adhuc vacat, Philip. Matth. 1. conf. Marp. 31. numer. 16. quia vacantem possessionem à quocunque habente titulum aliqualem autoritate propria impunè apprehendere licitum est. Decius conf. 200. num. 1. Capoll. conf. 4. Bald. conf. 118. lib. 2. Nevizan. conf. 82. num. 21.

XI.

Possessione suà vel quasi nemo decedere cogitur ante causae cognitionem, l. 1. C. si per vim. l. ult. C. de rei vind. cap. conquerente 7. ubi Panorm. de restit. spoliat. Bald. in l. 2. n. 33. C. si contr. jus vel util. nec refert, injustam quis possessionem, an justam habeat, adeò ut ne simplici quidemurbatione impediri quis possit in sua possessione, vel quasi, quamvis injusta, l. 2. ff. uti possid. Regner. Sixtin. 1. conf. Marp. 9. n. 115. Welenb. 1. conf. 7. n. 3. & conf. 2. num. 89. Dec. conf. 366. num. 13. Schurf. conf. 6. cum nullitas. num. 8. cent. 3. quia commodum hoc est possessionis, ut possessor in ea manere debeat, donec alter intentionem impleat, & per sententiam judicis res evincatur. l. ult. C. de rei vind. l. 2. ff. de prob.

XII.

Quicunque possidet, ille non tenetur probare, l. fin. ff. de Rei Vind. quia in dubio pro possessore praesumitur l. 47. ff. de O. & A.

Limita, ut procedat, nisi contra possidentem militet praesumptio juris; tunc enim possessio à probando non relevat, quia praesumptio juris est oneris probandi translativa, & ita qui servitutem sibi asserit, etiam si illam possideat, eam tamen proba-

probare tenetur, quia quælibet res libera præsumitur.

Declaratur, ut procedat hæc limitatio, si ordinariâ actione agatur, nam si iudicio possessorio, sufficit tamdiu possessio, donec in petitorio contrarium fuerit probatum.

XIII.

Ubiunque deficit animus sibi habendi, ibi deficit vera possessio l. 2. C. de præscript. 30. annor. possessio enim cum juris sit, nequit fieri sine affectione animi. *Habn. ad Wesenbec. Tit. de acquir. possess. n. 3. vers. utrumque anim.* Et qui scit rem esse alterius, eamque alteri intervertere non intendit, ille non tam possidet quam detinet rem alieno nomine. Ita ergo Colonius, Conductor, Procurator, Depositarius, & c. ideo non possident, quia sibi non possident. §. 5. *Inst. de Interdict.*

XIV.

Quicunque potest dominium acquirere, ille potest & possidere, quia dominia primitus ex possessione coeperunt.

XV.

Quodcumque non est in commercio, illud nequit possideri, quia hoc nequit acquiri; & sic deficit in his rebus animus sibi habendi, sine quo vera nequit esse possessio. Ita ergo res sacræ, sanctæ & religiosæ possideri non possunt l. 30. §. 1. ff. de acquir. possess.

Limita, ut procedat de possessione verâ, quæ fit animo sibi habendi, vid. §. 1. *Inst. de Usucap.*

XVI.

Ubiunque nullus actus corporalis neque verus neque fictus adest, ibi nulla est acquisitio possessionis. Ratio: quia possessionem non acquirimus nisi per apprehensionem, l. 23. pr. ff. de acquir. possess. quamvis retineri possit. l. 3. §. 6. ff. eod. conf. l. clam possidere 6. §. 1. ff. eod.

XVII.

Quoties quis vitiose possidet, toties ipsi vitium tunc tantum nocet, quando cum illo agitur quem vitium tangit, non verò si agatur cum tertio. Quia ratione tertii plus juris habet qualiscunque possessor ex eo, quia possidet, l. 2. ff. eod. & quia regulariter exceptio juris tertii alteri non prodest l. 1. ff. in fin. quor. bonor.

Exceptio est in interdicto unde vi, nam ibi ultima vis attenditur, l. 16. ff. de vi & vi arm. Hinc ibi non nocet vitium, nisi agatur cum illo, quem vitium tangit. Idem est in Interdicto de cloacâ publicâ reficiendâ.

XVIII.

Possessio antiquior præferenda est juniori seu recentiori, cap. licet causam 9. de probat. ibig. gl. in verb. uti possideris. Panorm. n. 35. & Felin. n. 8. Bald. conf. 468. n. 8. p. 3. Cravett. conf. 993. vol. 6. Bursat. conf. 277. n. 10. vol. 3. Menoch. conf. 515. n. 5. vol. 6. præsertim si antiquior possessio antiquiore titulo sit titulata. Menoch. de retin. possess. rem. 3. n. 736. Afflict. decis. Neapolit. 363. num. 4. ubi etiam antiquiorem pos-

sessionem sine titulo possessioni posteriori titulata præferri respondit. Ratio, quia possessio antiqua præsumitur habere iustitiam permanentem, ut ait Afflict. decis. Neapolit. 376. num. 6. & post eum Schrader. confil. 36. n. 38. vol. 1. var. confil. German. E contrario possessio recentior præsumitur esse malæ fidei, Schrader. d. confil. 34. n. 77. & injusta, l. si finita 15. §. ubi autem 23. ff. de damn. infecti. Bald. in l. super. C. de præscript. long. temp. n. 16. circa fin. Confil. Arg. 11. n. 27. vol. 1. eò quod respectu antiquioris videatur esse clandestina, Bellon. confil. 11. num. 4. Roland. à Valle confil. 46. n. 49. & confil. n. 3. Joseph. Ludovic. decis. Perus. 11. n. 4. & decis. 17. num. 2. Cacharan. decis. Pedemontan. 93. n. 2. Verall. decis. Roman. 334. n. 2. part. 2. Benintend. decis. Bononiens. 42. n. 4. Vult. 2. confil. Marp. 30. n. 87.

XIX.

Possessionem qui habet habitu, sed illam non exercet, nihil possidere videtur, Bald. in cap. 1. n. 17. de consuetud. rect. feud. Qui enim nihil agit, nihil possidet, Vult. 3. confil. Marp. 35. n. 372. Paris. de Puteo in tract. de Syndicat. lib. 2. sub tit. in officiis n. 7. lit. H. Ubi ait, Officiale, qui non administrat, non haberi pro creato, nec creationem prodesse, nisi subsecuta sit administratio, Bald. confil. 508. n. 5. vol. 5. Hinc & per lapsum decennii possessio habita pro neglecta & derelicta habetur, Dd. in l. si de eq. §. fin. de acquir. possess. Vult. 2. confil. Marp. 30. n. 199.

XX.

Possessio improba nullam præbet possidenti titulum, l. improba 7. C. de acq. poss. Reinking. lib. 1. cl. 3. cap. 3. num. 4. unde & possessor malæ fidei nunquam præscribit, cap. vigilantis 5. extr. de præscript. cap. possessor 2. de R. l. in 6. vid. supr. lib. 11. cap. Mala fides.

XXI.

Possessio ex unico actu non acquiritur, Innocent. & Dd. in cap. licet. §. duobus. de restit. c. 2. de Cap. Monach. Bart. in l. 1. §. hoc interdictum. n. 1. de itin. actus. privat. Canonistæ in cap. cum Ecclesia de caus. poss. & propriet. Guid. Pap. sing. 236. ratio, quia unicus actus de facto absque jure usurpari potest. Everhard. confil. 107. num. 10. trinum igitur actum possessionem tribuere dixit Bald. in l. 1. de itin. actus. privat.

Limita, nisi ex uno actu sequatur continuatio possessionis, l. 4. §. quæsitum 2. ff. de acq. quotid. cap. consultationibus 9. de jure patron. Panorm. in cap. cum Ecclesia. de caus. poss. & propr. Curt. in cap. ult. requisit. 8. limit. 1. de consuet. Wesenb. 1. confil. 20. n. 6.

XXII.

Possessio non transfertur sine consensu possidentis, Gloss. in cap. cum venissent. de in integr. restit. Vult. 2. confil. Marp. 30. n. 232. Possessio enim in ignorante nulla datur, Cravett. confil. 400. num. 34. Nec possessio fit unquam sine animo possidendi, Menoch. 6. præf. 12. n. 35.

XXIII.

Possessionis pari probatione data, illa prævalere debet, quæ juri adminiculum habet, vel, ut loquuntur, aliquo alio jure adjuvatur. Mar. Socin. jun. confil. 146. n. 20. vol. 3. Boët. decis. 239.

(L)

n. 4.

n. 4. vers. fallit. 3. Andreas Knichen. de iure ter-
rior. cap. 5. n. 84.

XXIV.

Ex possessione præsumitur dominium, Bald.
in l. 2. n. 4. C. de probat. Bart. in l. quidam. n. 4.
de condit. instit. Socin. jun. in l. 1. de acquir. poss.
n. 124. & in l. naturaliter. §. 1. n. 31. eod. tit. Ma-
zold. conf. 4. n. 72. & 105. Welsenb. 1. conf. 21. n.
68. arguit enim possessio proprietatem, Gloss. in
l. sicut. §. si queratur ff. si servit. vindic. Bart. in
l. quidam. ff. de condit. instit. Angel. in §. sic ita-
que. n. 5. ibidemq. Jalon. n. 26. Inst. de action. 1.
dem in l. a Divo Pio. §. si super rebus. n. 5. ff. de re
judic. Ripa in l. rem que nobis. n. 54. de acquir.
poss. Vult. 1. conf. Marp. 30. n. 68. adde & Donell.
ad l. 2. C. de probat. Hunn. vol. 2. disp. 4. thes. 3.
quest. 18. Cora. ad l. 12. §. 1. de acq. poss. vid. sup.
lib. 4. cap. Dominium.

XXV.

Possessio totius etiam est in parte minima, l. 3.
in pr. ubi Dd. ff. de acquir. poss. l. 2. l. 6. l. si stillicidii
§. cum l. si quem adm. servit. amitt. l. una 18. de
serv. rust. præd. Welsenb. 1. conf. 1. num. 50.

XXVI.

Possessio ab eo, qui semel possedit, semper con-
tinuata præsumitur, Innocent. in cap. sape. de re-
stit. spoliat. quem allegat & sequitur Mynsing. resp.
18. num. 22. & resp. 31. num. 6. ratio, quia qui olim
possessionem, & hodie possidere præsumitur cap. olim.
12. de restit. spoliat. & cap. post Electionem 7. de
concess. præbend. Afflict. decis. 327. num. 2. Ro-
landus à Valle conf. 6. num. 36. Myns. resp. 25.
num. 11. Mascard. de probat. volum. 3. con-
clus. 1105. Alciat. de præsumpt. reg. 2. præf. 12.
cum mutatio non præsumatur, Gloss. in l. si ve-
ro. §. qui pro rei qualitate. ff. qui satisd. cog. Me-
noch. conf. 1. n. 121. & conf. 100. num. 82. Paris.
conf. 67. num. 25. vol. 3. Ruin. conf. 2. num. 2. vol.
2. Rolandus à V. lle conf. 77. n. 22. lib. 1. Regne-
rus Sixtin. 3. conf. Marp. 8. num. 74. quod procedit,
modo præsens possessio fuerit allegata: alio-
qui præsumptioni locus non erit, Bart. in l. si ve-
ro possideris. Cod. de probat. præsumptio enim juris
præcedens à facto proprio omnino allegari de-
bet, l. si adult. rium cum incestu 38. §. idem Pol-
lioni 6. ff. ad Leg. Jul. de adult. Bart. in l. cum
quid. ibique Dd. ff. si cert. petatur. num. 14. Ab-
bas & Felinus in cap. afferte. de præsumpt. Covar-
rur. p. 2. relect. §. 1. num. 3. pag. m. 196. ad cap.
alma mater. de sentent. excomm. in 6. Quare
probatà possessione temporum extremorum,
initii nimirum & finis, ipsa possessio medio tem-
pore continua præsumitur, Gloss. in cap. volumus
16. quest. 4. & in cap. cum Ecclesia de caus. possess.
& propriet. Felin. in proam. Gregor. col. ult. Ab-
bas in cap. cum ad sedem. de restit. spoliat. Covarr.
d. loc. cum ibi allegatis. Hinc licet possessio de-
functi in successorem non continuetur, nisi cor-
pore apprehendatur, l. cum heredes 23. in pr. l.
Pomponius 13. §. quæsitum 4. ff. de acq. poss. id ta-
men procedit, quando defunctus possidebat per
seipsum, hoc est, animo & corpore suo, non
autem si possidebat animo suo & corpore alieno,
per tradita ab Angel. in l. qui universas §. quod
per Colonum, ibidemq. Alex. in fin. ff. de acq. pos-

sess. Tiraquell. de iure constit. possessorii. p. 2. am-
pliat. 12. num. 5. vers. quid autem. Joseph. Ludo-
vic. conclus. 16. vers. inferitur. num. 14. Natt. conf.
538. num. 8. Socin. conf. 54. num. 11. vol. 3. Afflict.
decis. Neapol. 167. in dubio tamen continuatam
in heredem possessionem præsumi, tradunt
Bart. Aretin. Claud. Aquef. in l. Pomponius.
de acq. poss. Balb. in reper. l. Celsus. p. 4. pr. num.
6. ff. de usucap. Vult. 3. consil. Marpurg. 20. num.
39.

Declara (1.) quòd Axioma procedat, ut pos-
sessio intermedia probari possit ex duobus extre-
mitatibus, antiquà scil. possessione & præsen-
taneà. Sed ex præsentaneà possessione non
etiam præsumitur antiqua, nisi alia præsum-
tio concurrat, vel præsens possessio sit titulata,
Mascard. Conclus. 1202. n. 58. seqq. & Conclus. 170.
n. 21.

Declara (2.) si quis olim possederit tantum
civiliter, possessio non ultra decennium conti-
nuata censetur: si autem possedit etiam natu-
raliter, & ultra decem annos, continuatio posses-
sionis præsumitur. Covarruvias in c. possessor.
p. 2. §. 1. n. 3. in fin. de R. I. in 6. p. m. 433. Ma-
scard. Conclus. 1202. n. 33. seqq.

XXVII.

Possessio intelligitur se habere secundum usi-
tatam consuetudinem, l. 1. l. si manifeste 7. C. de
servit. Welf. 1. conf. 4. num. 88. sicut reliqui actus,
l. si fundus 6. ff. de Erit. l. semper 35. ff. de R. I. l.
quod si nolit 31. §. quia assidua 20. de adil. edit.
Hegen. 1. de possess. c. 9. num. 40.

XXVIII.

Possessionem retinere satius est, quàm amissam
repetere, l. is qui destinavit 24. ff. de rei vind. §.
commodum. Inst. de interdict. ex ratione, l. ult.
vers. melius est intacta iure servare & c. C. in qui-
bus causis restit. in integr. Schurf. conf. 61. cent. 1.
quia incumbere rei plus cautionis est, l. plus cau-
tionis 25. de Regulis Juris, quam ad illam agere
repetendam, l. itaque 12. §. fin. de furt. §. furti.
Institut. de obligat. ex delict. l. minus. 204. de
Regulis Juris. l. si necessarias 8. §. in vendendo
4. ff. de pignorat. act. Welsenbec. 1. consil. 60.
num. 24.

XXIX.

Possidere iuste dicitur, qui autore Prætoris
possidet, l. iuste 11. ff. de acq. possess. l. quo auctore
137. ff. de R. I. ratio, quia pro iudice ejusque pro-
cessu semper præsumitur, cap. sicut nobis 16. in fin.
de sent. & rejudic. cap. bone memorie 33. §. con-
tra verò. de Elect. potest. cap. in presentia 6. de re-
nunc. l. 2. C. de offic. civil. iudic. ibi: quod non ar-
bitramur. Gail. 2. observ. 76. num. 5. Ubi regu-
lam tum procedere tradit, si cum causæ cognitio-
ne judicialiter parte altera, de cuius agebatur
præjudicio, citata, l. iudicis 9. Cod. de iudic. l. ter-
minato 3. Cod. de fructibus & lit. expens. secus
si de facto & extrajudicialiter ad unius partis
petitionem processerit, tunc enim pro eo non
præsumitur, cap. conquereute 7. de restit. spoliat.
l. omnes iudices 33. Cod. de decur. l. 3. §. fin. ff. quod
met. caus. quia cognoscere juris ordine non ser-
vato, sit jus alterius auferre, Decius conf. 200.
num.

numer. 1. Felin. in cap. dilectus. de rescript.
num. 4.

XXX.

Possidere aliena convinctur, qui conquisitis
uti nesciunt, cap. quid dicam 11. 14. quæst. 4.

XXXI.

Possidetur jure, quod justè, & justè, quod
bene, cap. jus 12. extr. de V. S. c. quid dicam 14.
9. 4. E contra possidentur injustè malè acqui-
sita & malè detenta, d. c. quid dicam. unde qui
malè utitur, vel aliena invadit, male possidere,
c. jus 12. de V. S. is autem bene possidere dicitur
labores suos, qui non dominandi cupiditate,
sed bene utendi pietate possidet, c. ult. pr. 23.
9. 7.

XXXII.

Quod possideri non potest, illud non potest
præscribi, cap. causam 7. extr. de præscript.

XXXIII.

Ille possidet, cujus nomine possidetur, cap. si
diligenti 17. extr. de præscript. & qui per alium
possidet, ipse possidere intelligitur, cap. cum ve-
nisset 9. extr. de rescript. spoliat.

XXXIV.

Possessor habetur etiam is, qui dolo possidere
desiit, vel actore ignorante liti fraudulentè se-
obtulit l. 27. §. 3. & l. 28. cum seqq. ff. de R. V. l.
131. l. 150. de R. I. c. pro possessore 36. eod. in 6. Ne
in potestate cujusquam sit quem dolo suo melio-
rem conditionem facere, l. 1. pr. ff. de except. do-
li l. 134. ff. de R. I. eaque procedit non tantum in
actionibus realibus. l. 20. §. Prætor. ff. de perit.
hered. l. nec ullam. 13. §. fin. l. quod si. 16. cum seqq.
Wesemb. parat. ff. eod. n. 10. & interdictis. l. 1. ff.
quorum honor. l. 1. §. ult. l. 2. ff. de vi armat. sed
etiam in actione ad exhibendum. l. Julianus 9. in
pr. ad exhib. itemque in noxalibus actionibus. l. 3.
§. 2. si famul. furt. fecit dicatur.

Limita: Nisi novus possessor paratus sit judici-
um pati. Quoties enim alius paratus est illud per-
peti, defensorque idoneus & locuples existit, non
poterit Dominus dolo fecisse videri, cum servo
vel rei alienæ non desit defensor justus & idone-
us; tunc enim dolo carere Dominus præsumitur,
si ei defensor idoneus adsit. Cujac. lib. 18. Pauli
ad edict. ad l. 24. de noxal. act. ubi & Anton. &
Faber in princ. rat. decid. potest etiam se Domi-
nus tueri exceptione, quod dolo malo faciat,
quod defensore parato idoneo existente secum
experietur, qui jam deserit servum possidere,
& alium possessorem idoneum ostendat Cujac.
d. loc.

Declaro, quod is, qui dolo desit rem possidere,
pro possessore sit, scil. quoad incommodum: ide-
oque poterit damnari ad rem præstandam vel id
quod interest, idque ex eadem instantia, Bart. in
l. quanquam. §. Julianus. de aqua plu. arcend.
quoad commodum enim suum possessor dici non
potest, cum nec præscribere possit. Dyn. in reg.
pro possessore in princ. de Regul. Jur. in 6. Unde
nec ei, qui dolo possidere desit, cogetur Dominus
præstare actiones, si actione in rem. l. is qui dolo
69. ff. de rei vindic. secus si actione ex contractu,
l. in depositi 12. de re judic. & ibi Bart. conveni-
atur.

Amplia, ut etiam pro possessore habeatur &
ad exsolutionem tributorum teneatur, qui fun-
dum in minus idoneum emtorem alienavit. Ven-
ditor itaque hoc casu manet in Catastro descri-
ptus, donec emtor solvendo fiat. Perez. C. de an-
non. §. trib. n. 42.

XXXV.

Possessorem omnem sequitur rei vitium. c. se-
per 18. extr. de rescript. spoliat. & onus. c. ex literis
5. extr. de pignor. scil. reale; nam fiscus & Respubl.
pro oneribus sibi debitis semper sequuntur bo-
norum possessorem. l. 5. in fin. de Confib. l. 2. 3.
C. de præd. Navicular. Imò possessor fundi
ratione reliquorum à priore relictorum in
tantum fisco obligatur, ut non habeat be-
neficio excussionis, sicut est in re speciali-
ter obligata Nov. 112. cap. 1. Brunnem. ad l. 11.
C. eod. n. 1. Possessor tamen si ignoraverit, contra
venditorem regressum habet. Perez. C. de Indict.
n. 35.

XXXVI.

Possessor nunquam agit prior, sed prius expe-
ctare debet, donec eum eo agatur l. 1. §. interdic-
tum 6. ibi actio nunquam ultro possessoris datur, i.
e. possessor nunquam prior agit, ff. ubi possid.

XXXVII.

Possessionis & proprietatis causa simul tracta-
ri possunt, & apud eundem judicem debent cognos-
ci & finire. c. 1. extr. de caus. & propriet. Unde
quando possessorium & petitorium in proceden-
di facultate concurrunt, utrumque in eodem li-
bello intentari potest, c. cum Ecclesia 3. & c. seq.
extr. de causa poss. & propriet. c. Pastoralis 5. eod.
etiam si super diversis articulis proponatur vel
intentetur. c. dilectus 2. extr. de Capell. Monach.
in modo tamen terminandi possessorium petito-
rio præferri solet. l. 3. C. de interdict. l. ordinarii
13. C. de rei vindic. d. c. cum Ecclesia 3. in modo
autem exequendi hoc prævalet possessorio c. cum
delictis 6. extr. eod. videlicet si forte unus in pos-
sessorio, alter vero in petitorio victoriam re-
portaret, vid. latè Ungepaup. exerc. Justin. 16.
9. 1.

XXXVIII.

Quotiescunque agitur de præfenti actuali pos-
sessione, sive de facto possessionis, toties pos-
sessorium est summarissimum, quia tunc sum-
marie & celeriter procedendum, observatis
tantum substantialibus processibus l. 1. C. si per vim
seu alio modo absentes. Ne lite diu pendente partes
ad arma deveniant.

XXXIX.

Quoties agitur de iustitiâ possessionis, toties
possessorium est ordinarium, quia ut iusta pro-
betur possessio, requiritur largior processus,
hinc ordinario modo procedendum, per exhi-
bitionem solennis libelli, litis contestationem
& probationem. Conf. Carpz. in Process. Tit. 1.
art. 5. §. 3.

XL.

Possessorio in judicio succumbens, in-
tentare petitorium potest. c. penult. extr. de
caus. poss. & propriet. c. inter 8. extr. de do-
nat.

(L) 2

POS.

XLI.

POSSESSOR olim, & hodie possessor præsumitur, & sic ex possessione præterita inferitur ad possessionem de præsentī, & in futurum, gloss. Bart. & Doctores per text. *ibi, in l. possidetis 16. Cod. de probat. c. cum Ecclesia Sutrina 3. de causa posses. & propr. c. olim. 17. de restit. spoliat.* Alc. de præsumpt. reg. 2. præf. 21. Corn. consil. 130. Viso libello. col. 2. lib. 1. & consil. 87. Visis actis. col. 3. vers. & sic videtur. lib. 3. & consil. 91. lib. 4. Bald. consil. 52. lib. 5. Natt. consil. 406. Grat. reg. 375. Anton. Gabr. commun. tit. de præsumpt. conclus. 10. Covarruv. in regul. possessor. part. 2. §. 1. in princ. & in c. Raynutius. §. 11. num. 2. Mench. quest. illustr. c. 58. num. 5. Menoch. remed. 15. recup. num. 386. & de præsumpt. lib. 6. præf. 62. & præf. 64. num. 1. & consil. 21. num. 7. Mascard. de probationib. concl. 540. & concl. 1195. n. 45. & concl. 1321. num. 5. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 13. quest. 5. n. 15. Card. Tusch. præf. concl. tom. 6. lit. P. concl. 417. per totam. Stephan. Grat. discept. forens. c. 310. num. 75. Nicolaus Garc. de benefic. p. 6. c. 3. 57. Rot. decis. 419. num. 1. & decis. 634. num. 6. apud Farinac. part. 1. recent. & decis. 643. n. 3. apud eund. part. 2. recent. Surd. consil. 135. num. 53. & consil. 151. num. 58. & consil. 160. n. 81.

Amplia primò, seu potius declara, ut procedat Axioma, si hoc alleget possessor de præterito, aliàs non, ut per Alexand. consil. 133. num. 3. lib. 1. Alciat. d. reg. 2. præf. 21. num. 2. Fulgos. consil. 140. col. 2. Tiraquell. de præscript. §. 1. gloss. 5. vers. imò. Anton. Gabr. d. concl. 10. num. 13. Menoch. d. præf. 64. à num. 35. Mascard. 1201. à numer. 36. Cardin. Tusch. d. lit. P. concl. 417. n. 6. & 31. Quæ quidem declaratio non solum habet locum in ipso possessore allegante possessionem de præsentī, sed etiam in successore universali, vel singulari, qui potest allegare possessionem defuncti, vel auctoris sui, quem constat semel possedisse, continuatam fuisse usque ad mortem. Alciat. d. præf. 21. num. 5. Anton. Gabr. d. concl. 10. num. 11. Mascard. concl. 170. num. 17. & concl. 1201. numer. 4. Menoch. d. præf. 64. num. 17. Nic. Garc. d. 6. 3. n. 76.

Amplia secundò in eo, qui probat initium possessionis, ut præsumatur etiam hodie possessor. Ant. Gomez. l. 50. Tauri. num. 37. Rebuff. in tract. de pacificis posses. 269. Flamin. Paris. de resign. benefic. lib. 3. quest. 6. num. 67. Cardin. Tusch. d. lit. P. concl. 417. num. 13. ubi post Bald. consil. 196. col. 1. in fin. lib. 2. ait, quod sufficit proba-

tio possessionis de certo tempore, ut concludat etiam de tempore posteriori, & ad mortem illius, & contrarium dicenti incumbit probatio, & num. 14. post Covarr. declarat, quod is, qui semel possedit, præsumitur possidere usque ad decennium, quando solam civilem habebat; si verò civilem & naturalem, præsumitur possidere ultra decennium, & continuo, donec de contrario probetur, & quod hæc possessio præsumpta non sufficit in spolio.

Amplia tertio in dominio, quia dominus semel, semper præsumitur retinuisse dominium, etiam post mille annos. Fichard. tomo 1. commun. opin. lib. 4. tit. 9. num. 340. pag. mibi 510. Card. Tusch. d. lit. P. concl. 417. num. 9. & 10. ubi declarat procedere, quando plenè, & non per probationem privilegiatam dominium retrò est probatum, & quando non probatur mutatio domini in alium facta.

XLII.

POSSIDENTIS melior est conditio quam petentis l. 9. §. 4. de publ. in rem. act. l. si debitor 10. ff. de pignori. l. is qui desinavit 24. ff. de rei vindicat. l. fin. C. eod. tit. l. qui accusare 4. C. de edendo. §. retinenda 4. vers. commodum. Instit. de interdict. c. pro possessore 36. de R. l. lib. 6. Tiraquell. de Jur. primog. quest. 17. opin. 11. num. 20. cum seqq. Surd. consil. 73. num. 76. [Unde vulgo dicitur, beatos esse possidentes, quod inter alios late deducit Carpzov. de inhibition. posit. 1. & seqq. & ideo defendi debet in possessione, donec de jure constet, cap. penult. extr. de institut. semper enim in dubio interpretatio faciendi pro possessore. l. Arrian. 47. de action. latissime Alciat. de præsumpt. reg. ult. præsumpt. 43. per totam. præsertim in probationibus, cap. 3. de probat. & sententia, c. ult. de sentent. Wesenb. 1. consil. 13. num. 73. utpote pro qua semper judicandum. l. favorabiliores de R. l. c. cum sunt partium 11. de R. l. in 6. Jason. & Dd. in l. de die. in princ. qui satisd. cog. ult. de jurejur. quam regulam etiam procedere in duplicibus judiciis per l. duo 28. de re jud. affirmat Wesenb. 1. consil. 38. in fin.] etiam in pari causa, ex text. in l. apud Celsum 4. §. Marcellus 13. de dolimali except. l. si servum 91. §. sequitur 3. ff. de verb. oblig. l. fin. C. de re vindic. c. in pari 65. de reg. juris. lib. 6. Nevizan. consil. 79. num. 27. Alexand. consil. 161. num. 6. vol. 2. Olasch. decis. 108. c. 18. Vincent. de Franch. decis. 167. num. 13. Honded. consil. 49. in fin. vol. 2. Menoch. de præsumpt. lib. 6. præf. 66. num. 7. & in pari delicto potior est pars possi-

possidentis. l. cum par delictum 154. ff. de R. l. c. in pari 105. eod. tit. lib. 6. Thom. de Thomasset. regul. 157. & in pari turpitudinis causa. c. lator. 7. de re judic. Cels. Bargal. de dolo. lib. 6. reg. 33. per tot. Lardrech. conf. 101. num. 7. Card. Tusch. lit. T. conclus. 404. num. 51. Mar. Giurba ad consuet. Messan. c. 2. gloss. 11. num. 5. vers. & in pari. p. 1. Unde qui possidet, dicitur beatus, ut ait gloss. verb. requirat. in c. 1. de pace tenend. in usibus feudorum.

Limita regulam, si possidet sine vitio palpabili & evidenti: hoc enim casu meliorem esse conditionem ejus, qui ad judicem primus provocat, docet §. 6. in situr. de interdict.

CAP. LXII. Posteriora. Novissima.

Axioma I.

Posteriora aperiunt precedentia & è contrario. Everhard. in præamb. locor. topicor. n. 28. Unde quemadmodum interdum accidit, ut sequentia declarent precedentia, de quo axioma. vid. infr. c. Præcedentia. ita non raro fit, ut posteriora prioribus derogent. l. pacta novissima 12. C. de pact.

II.

POSTERIORA derogant prioribus. l. sed & posteriores 28. ff. de legib. l. cum in plures 64. §. locator 6. ff. locati. l. 1. in fin. ff. de stipul. servor. l. si unus 27. §. pactus ne peteret 2. ff. de pactis. [l. tutor datus 8. §. fin. in fin. verb. novissimam scripturam. ff. de testam. tut. l. si mihi & tibi 12. §. in legatis 3. novissima scriptura de legat. 1. l. Divi 6. §. licet 2. ff. de Jure Codicill. l. hac consultissima 21. §. si quis autem 3. l. sancimus 27. C. de test. l. 4. in fin. ff. de adm. legat. l. ult. de consue. l. pacta novissima 12. ubi Dec. C. de pact. l. clari 19. ubi Bald. Cod. de fideicom. §. posteriore inst. quibus modis test. infirm. ubi Pichard. num. 11. Bald. conf. 223. Primo statuto, in princ. lib. 1. late Alexand. conf. 122. lib. 4. ubi ampliat in statutis, contractibus, pactis, v. late & eleganter Hartman. Pistor. observ. 221. n. 1. & seqq. ubi ait, præcedentem contractum in dubio per subsequentem censeretur revocatum l. cum in plures 60. §. 6. locat. l. per retentionem 4. in fin. ibiq. gloss. C. de usur. ultimis voluntatibus, rescriptis, & constitutione procuratorum. Anch. conf. 208. num. 15. ubi loquitur in opinionibus, quia statuitur ultimæ, Barthol. Perett. ad extravag. ambrosiæ. de rebus Eccles. verb. prædecessorum. numer. 6. Surd. decis. 195. n. 7. & conf. 202.

num. 1. & conf. 359. numer. 34. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 3. quest. 7. num. 10. Vital. de Cambanis in tract. clausul. pag. mibi 164. n. 7. Thom. de Thomasset. in floribus legum, regul. 230. Aloys. Ricc. in collect. decis. part. 3. collectan. 676. Brunor. à Sole in locis communib. verb. ultima. Gam. Lusitan. decis. 50. num. 3. Card. Tusch. pract. concl. tom. 6. lit. P. concl. 451. per totam. & tom. 8. lit. V. conclus. 228. Armen. dar. in proemio addit. ad recap. legum Navarrae. num. 7. Seraphin. decis. 1271. num. 1. ubi intelligit, maxime quando priorum mentio fit in posterioribus. Rot. decis. 593. num. 2. & 3. p. 2. in posthum. Farin. alias p. 4. recent. [Ratio regula est, quia posterior cogitatio priore est melior & sapientior. Cicero in Philip. Eurip. in coron. Et quod priore experientia parum feliciter successit, posteriore plerumque melius instituitur & primi consilii erratum per subsequens corrigitur. Obrecht ad l. 3. Cod. de precib. Imp. offer. ubi declarat eam veram esse, si posteriora prioribus sint æquiora, secus, si priora æquiora posterioribus. d. l. 7. C. de precib. Imper. offer. nec juri contraria, d. l. 3. d. t. & l. ult. C. si contr. jus vel util. publ. Hinc sapissime posterior dispositio ita est accipienda, ne priori contradicat. Bart. in l. fin. §. idem quæsit. ff. de condit. indeb. Bald. in l. cum falsa, in fin. Cod. de jur. & fact. ignor. Dec. conf. 562. n. 3. ideoque receptam, ut si dispositio posterior sit dubia, prima, quæ clara est, spectari debeat. Decian. conf. 106. n. 18. vol. 3. Vult. 2. conf. Marp. 29. n. 19.

CAP. LXIII. Post-factum.

Axioma I.

Sæpenumero evenit in jure, ut ex postfacto confirmetur, quod erat in pendenti. l. proinde 8. de reb. cred. l. 25. §. 1. de usufruct. Cujac. ad lib. 5. qq. Pauli in l. 10. de fund. dotat. per illum text. vid. supr. lib. 3. c. confirmatio. Exempla alia sunt in C. de R. n. thes. 17.

II.

Nunquam ex post-facto crescit præteriti temporis delicti æstimatio. l. omnis 138. §. 1. de Regul. Jur. l. ult. de sepulch. violat. Nec corrumpi aut mutari, quod rectè transactum est, superveniente delicto potest. l. 2. de iur. acti. que privat. ubi vid. Cujacium in Paul.

III.

Plurimum interest, an aliquid ab initio tale, an ex post-facto fiat. arg. l. eleganter 23. §. ult. ibi si qua Lex ab initio de condit. indeb. junct. l. 4. C. eod. ubi Donell. Ita cœcus (ex casu superveniente) retinere Magistratum potest, ad quem adspi-

(L) 3

adspirare non potest. l. 1. §. 5. in fin. ff. de postul. ita si testis tunc, cum signaret, talis fuerit, ut adhiberi poterit, nihil nocet, si quid postea ei contigerit, l. 22. §. 1. qui testam. fac. poss. §. 7. Inst. de testam. ordin. 2. Feud. 19. Goth. Anton. Diff. feud. 4. thes. 6. lit. C. in fin. Sic etiam nuptiæ ab initio inutiles ex post-facto confirmantur. l. 27. l. eos qui 65. de Rit. Nupt.

CAP. LXIV. De Posthumo.

Axioma I.

Posthumus exheredari hodiè nequit Carpz. P. 3. Conf. 17. Def. 21. n. 4. Siquidem nemo exheredari potest, nisi qui capax est ingratitudinis, quod de posthumo prædicari nequit. l. 33. in fin. C. de inoff. testam. Conf. Nov. 115. cap. 3.

II.

Posthumus scienter præterito corrumpit testamentum tantum quoad institutionem heredis, legata verò & fideicommissa ex eo nihilominus debentur. Carpz. Lib. 6. Resp. 10. n. 4. & Resp. 11. n. 1. ignoranter verò præterito nullum est testamentum etiam quoad legata. Carpzov. P. 3. Conf. 9. def. 5.

CAP. LXV. Potentia, Possè, Potentius.

Axioma I.

Potentia ubi adest, ibi nec voluntas nec iustitia actus sufficiunt. Bald. ad l. nolle. ff. de acquir. hered. & ad l. si filia. C. de donationibus ante nupt. Mantuan. sing. 281. per c. cum super Abbatia. ibique gloss. & l. quero ff. de eo, qui pro tutore neg. gesser. Ancharan. conf. 1. Meaoch. conf. 75. n. 34. conf. 157. n. 1. & conf. 108. num. 4. Tiber. Decian. resp. 40. num. 21. vol. 3. Gædd. 3. conf. Marpurg. 33. n. 426.

II.

Potentius attrahit ad se minus potens. cap. 5. duo ex tribus 3. ubi Dominic. notab. 3. de offic. deleg. in 6. Panorm. in c. cum non sit notab. 3. de decim. Tiraquell. de retract. proximit. §. 36. gloss. 3. numer. 6. per id enim, quod minus est, majus impediri non debet. l. per minorem 54. de judic. l. pen. & ult. C. de ordin. judic. Welenb. 1. conf. 18. num. 32.

III.

Possè quis id creditur, quod potest invito adversario, & nemo dicendus est possè id, qui prohiberi potest ab alio, quo minus id possit. Donell. ad l. cum qui Calendis 41. num. 47. ff. de V. O. ita ex stipulatione hæc (mihi aut Titio dabis) dicitur Titio solvi possè. l. quod stipulatus 10. l. si ita 59. ff. de solut. & quia potest solvi Titio, potest etiam ei solvi me invito. §. planè solutio. Inst. de inuril. stipulat. l. vero 12. §. 1. ff. de solut. ita qui alternative Stichum aut Pamphilum promissit, is potest eligere utrum solvere velit etiam in-

vito creditore adversario. l. 2. §. Scavola 3. ff. de eo quod cert. loco. Henric. Bocer. de Investit. feud. cap. 3. numer. 87. ita ex duobus reis stipulandi unus solidum petere possè dicitur, quamvis socii non sint, potest etiam unus novate obligationem & promissorem vel acceptilationem, vel pacto liberare. l. si unus 27. in pr. ff. de pact. l. 2. de duob. reis. Idem Bocer. de invest. feud. c. 4. n. 23.

IV.

Possè quis videtur, qui potest facere ut conditioni pareat. l. qui potest facere 174. ff. de R. l. Bald. in l. sed etsi per Praetorem. §. 1. vers. sed nec ad nos. ff. ex quib. caus. maj. Sic impeditus non dicitur ille, qui de facili impedimentum removere potest. Bald. in l. quibus diebus. in pr. ff. de cond. & demonstr. & conf. 192. lib. 3. Abb. in c. fin. extr. de elect. Ludov. Gomez. ad §. rursus l. de act. num. 15.

V.

POTENTIA, quæ non reducitur ad actum, vana est. l. hæc enim. 4. §. si Praetor 3. ff. de suspect. tutorib. l. multum interest 6. C. si quis alteri, vel sibi. c. pastoralis 14. §. quoniam. ubi Dec. notab. 2. de rescript. Surd. conf. 375. num. 2. Octav. Glorit. resp. 1. p. 1. num. 182. Actus enim & potentia simul esse non possunt. §. sitaque discretis 14. vers. quia quod meum est. Inst. de actionib. quia actus potentiam excludit. l. si sita fuerit 13. vers. non enim. ff. de manum. ass. [excipe nisi sit actui propinqua. Carpz. part. 3. constitut. 19. defm. 1. num. 9. siquidem potentiam actui propinquam pro actu haberi, text. est in l. qui pæne 8. §. deus 2. ff. de manumiss. Cingendus enim juxta vulgatum habetur pro cincto. l. penult. ff. de test. milit. Et res destinata in locum aliquem perinde habetur, ac si esset in loco. l. fundi 17. §. fin. l. granaria 18. ff. de actionibus empt. Gail. lib. 2. obs. 8. num. 8. cum seg. ac judicamus de tali potentia tanquam de actu ipso. Barr. in d. l. penult. ff. de test. milit. Arum. in discurs. 6. ad consuet. aur. Bull. concl. 16. Carpzov. p. 4. constit. 14. defm. 1. num. 8.]

VI.

POTENTIA in habitu idem operatur, quod potentia in actu. Hippol. conf. 18. n. 10. & ad l. si quis percussorem num. 2. C. ad Legem Cornel. de Sicar.

VII.

POSSE quis non dicitur, quod contra Jus potest, quia verba sunt intelligentia secundum Jus. l. queros 4. §. inter locatorem. ff. locati. l. nepos Proculo 25. ff. de verb. signific. c. causam qua 18. de rescript. c. cum dilectus 8. de consuetud. Stephan. Gratian. Marchia decis. 13. num. 34. [Quin imò nec illud possumus, quod facto nobis est impossibile, sed & quod jure, quia

quia fit contra bonos mores. l. 3. §. idem Pollidius 3. ff. de usur. cum jure facere impediamur. l. non dubium 5. C. de LL. l. fislipulor. 30. l. si unus 27. §. pacta 4. l. jus agnationis 34. l. jus publicum 38. ff. de pact. l. nec ex pretorio 27. de Reg. Jur. §. Instit. de jur. person. ubi Wefenb. Bald. in l. 2. lect. 2. ff. de his qui sui vel alien. jur. Jason. in l. more. n. 1. ff. de Jurisd. Francisc. Ripa ad l. ex factis. §. si quis rogatus. ff. ad SC. Trebell. Goedd. 1. Conf. Marpurg. 24. num. 103. Unde & peccare posse, non est posse, dicitur in c. ult. §. charitas. de poenit. distinct. 2. Hinc cum posse contra humanum non Lex aliquid statuatur. cap. erit 2. dist. 4. can. si res 14. quest. 6. ideoque posse triplex reperitur, nimirum posse juris, quando illud possumus, quod de jure possumus, cap. nos in quemquam 1. 2. question. 1. cap. si quis 27. dist. 50. Posse naturæ, ultra quod natura non potest. cap. nunquam 10. de consecrat. distinct. 4. Posse officii verò, ubi quantum committitur, tantum potest. c. decreto 11. 2. q. 6.]

VIII.

POSSE non dicitur quis ea, quæ honestè non potest. d. l. nepos Proculo. ff. de verb. signif. Surd. conf. 203. num. 44. Stephan. Gratian. discept. 891. n. 31. Joseph. Vela dissert. forens. dissertat. 6. num. 28. [Quæ enim pietatem, exilimationem, verecundiam nostram lædunt, & generaliter quæ contra bonos mores fiunt, nec facere nos posse credendum est. l. qui filius 28. ff. de condit. instit. l. nepos Proculo 125. de V. S. l. nemopotes 55. ff. de legat. 1. l. filius 15. de condit. instit. Wefenb. ad §. 1. verb. & libertas. Instit. de jur. person. ibique Mynsing. numero 3. Henric. Schillbock. ad §. impossibilis. Instit. de hered. institut. Goedd. ad d. l. 125. de V. S. numer. 2. cum id dicamur posse, quod honestè possumus. c. fin. §. fin. de rescript. in 6. cap. faciat homo 15. 22. q. 2. gloss. in clem. sape in verb. poterit de V. S. Gail. 2. obs. 56. num. 9. possibili ergò in esse posito præsumitur possibile potius honestum quam inhonestum. Bald. in l. filium. num. 17. vers. item nota 2. col. 2. ff. de his qui sui vel alien. jur. Cotta. in memorabil. verb. Filius præsumitur. Palæott. de Notis cap. 20. §. c. 24. Pacian. 1. conf. 1. n. 18.]

IX.

POSSE aliquid dicimur, quod commodè possumus. Seraph. de privil. juram. privil. 144. num. 5. Et fieri non posse dicitur illud quod commodè fieri non potest. Reinold observ. 7. num. 22. [d. l. nepos Proculo 125. de Reg. Jur. Hieronymus

Cagnol. ad l. culpa caret. num. 20. Et ibi Christoph. Sturtzius num. 6. Culpa enim caret qui scit, sed prohibere non potest. l. culpa 50. de Reg. Jur. & nullum crimen patitur is qui scit, sed prohibere non potest. l. nullum 109. ff. eodem.

CAP. LXVI.
Potestas, Potens.

Axioma I.

Potestatem habens ab alio, non debet plus posse quàm ille, à quo potestatem consequitur, dudum 14. de prob. in 6. l. Si Augustus 57. juncta l. antecedente 56. de legat. 2. Ludov. Gomez. ad §. quadam. Instit. de act. num. 33. Inferior enim eandem potestatem cum superiore habere non debet, d. c. dudum. de prob. in 6. idem ad §. sed ista. Instit. de act. n. 25.

II.

Potestas limitata limitatum producit effectum, Cataldus de Syndicat. num. 109. Zalius conf. 12. n. 46. libr. 2. Victor in disput. de Exempt. Imper. concl. 34.

III.

In mea potestate quod non fuit, mihi non debet imputari, c. 1. extr. de convers. infidel. c. sicut 22. extr. de sponsal.

IV.

Potestatis verbum, inogen/ constitutioni servitutis additum, magis in factum sonat, quam in jus, Wefenb. 2. conf. 69. n. 4.

V.

Potentium natura est, semper ipsos pauperes opprimere, Joh. de Platea in l. 1. C. de Censit. & Censitor. Newmeier in tr. von Steuer und Schatzung c. 7. p. 578.

VI.

Potestas & usus potestatis sunt diversa, Tapia de potest. Princip. §. 7. n. 17. p. 51. prior enim dicitur qualis in Principem à populo est collata, posterior quali is ea utitur, Linnaeus lib. 1. de jur. publ. c. 13. n. 39.

VII.

Qui ipse in potestate est, alium in potestate habere nequit, l. si eveniet 21. ff. ad Leg. Jul. de adul. Locamer. in not. ad §. ult. Instit. de patr. potest. vid. tamen l. 17. de pcul.

VIII.

Potentiori pares esse non possumus, l. 3. ff. de alien. judic. mut. caus. fact.

IX.

Opprimi aliquem per adversarii sui potentiam non oportet. l. Imperatorem 91. ibi: nec calumnia facultatem ex principali Majestate capi oportet. de herod. Instit. Hoc enim ad invidiam Magistratus sui spectat, si quis tam impotenter se gerat, ut omnes metuant adversus eum advocaciones suscipere, l. 9. §. in fine, de officio Procons. hinc graviter prohibitum est potentioribus, (1.) ne litigantibus patrocinium præstent, ne quidem contra Fiscum etiam potentem c. 2. c. ne liceat potent.

cent. (2.) ne alienos subditos à dominis suis oppressos in suam protectionem recipiant. *l. i. C. ut nemo ad suum patrocinium*. (3.) ne debitores sibi servientes contra creditores protegant. *Perez. C. cod. n. 1. seqq.* (4.) Rescripta impetrata à potentibus in curia sunt ipsò jure nulla. *Brunnem. ad l. 1. C. de fund. limitroph. in fin.* & in eos, qui sunt de familiâ principis, gravius animadvertendum est quàm in ceteros, si scilicet præsumptione potentia suâ delinquant & aliorum litibus patrocinentur. *l. un. C. de conductor. & Procurat. ibique Brunnem. n. 1.*

X.

Potestati qui resistit, Dei ordinationi resistit, *Paul. ad Roman. c. 3. omnis anima 2. de Censib. Covart. 1. part. releel. c. alma mater. §. 9. de Excom. num. 3.* imò non solum peccat in jus naturale, *Honthelm. 2. de art. Notar. cap. 29. num. 73.* verum etiam in Rempublicam, *Petr. Gregor. lib. 48. tit. 3. num. 21. cum ibi notat. fac. c. omnem 6. in pr. & §. 2. ff. de re milit. gl. in l. creditor. in fin. §. justus 2. ff. de appell. recip.*

XI.

Potestas ibi est contemnenda, cum præcipitur, quod non licet, *cap. qui resistit 11. q. 5. ac eam meretur amittere, qui sibi concessa potestate abutitur, cap. privilegium 63. 11. quest. 3.*

XII.

Potestate injusta justè uti possumus, & justa injustè, *cap. neque 9. in fin. 14. quest. 5.*

De potestate patriâ vid. *Patria potestas.*

CAP. LXVII.

Potius. Potior.

Axioma I.

Potiora sunt præmittenda, §. singula 13. in fin. *Inst. de ver. divisi. l. 1. ff. de albo scribend. Welsenb. in parat. ff. de judic. n. 3.*

II.

Nemo in dignitate constitutus præcipere sibi ab inferiore patitur præcedentiam, est enim pars muneris sui: itaque judicio propterea experiri potest, quia sacrilegii reus est qui alteri locum præcipit *l. 1. C. ut dignit. ordo.* Et hinc gravissimè puniuntur. Facit autem hic plurimum consuetudo & possessio decennii continua, modò non sit violenta vel manifestè contra jus & rationem introducta. *Perez. C. ut dignit. ordo servet. n. 15. seqq.*

CAP. LXVIII.

Practica.

A practica vera sumitur interpretatio, nec ab ea recedendum, *l. illud. 19. ff. de excusat. tut. l. si publican. 4. §. fin. ff. de publican. Bald. in c. in pr. de feud. sine culp. non amitt. Paris. conf. 25. n. 54. Gail. 2. observ. 52. n. 10. Cravett. conf. 592. num. 22. Befold. §. conf. 233. num. 106. Menoch. conf. 148. num. 36. & conf. 104. num. 13. Honded. conf.*

1. num. 37. Camill. Plaut. in suis Comment. lib. 2. in declarat. Text. n. 14. ff. de offic. ejus cui mand. jurisdicti. Confil. Arg. conf. 2. lib. 1. numer. 105. Hinc vulgatum: Quod in jure non cavetur, in practica non habetur; *Bald. in cap. nihil. col. ult. de Elect. fac. l. dissentientis §. ibi: nulla juris præcipit constitutio. Cod. de repud. Ludov. Gomez ad §. præjudiciales. Inst. de act. num. 6. Limn. de Jur. publ. lib. 2. c. 9. num. 30.* Leges enim sapient, dum practlicantur, & tunc fructus ex arbore colliguntur. *Bald. in cap. ex senore 35. circ. med. extr. de resib. juxta tritum illud: Leges in schola diglutiuntur, in palatio digeruntur, quia practica est scientia digestiva: & ubi Theoreticus desinit, ibi incipit Practicus, Bald. in repet. l. 2. milius 38. col. 10. vers. Leges in scholis. ff. de minor. imò sine doctrina fori mancum foret, quicquid in scholis eruditi, ficti, laboriosique antecessores recentibus studioforum animis ex universo illo & latè patenti jure Romano immittunt, *Mornac. ad l. 25. de reb. cred. in fin.**

CAP. LXIX.

Præcavenda.

Axioma I.

Præcavenda sunt futura pericula, *l. 1. in pr. dist. 23. c. de Syracusana 13. dist. 28. cap. designata 2. dist. 51.*

II.

Præcaveri debet, quod infirmari vel vituperari potest, *cap. 1. extr. de serv. non ordinand.*

CAP. LXX.

Præcedentia vid. Antecedentia.

Axioma I.

Quæ sui naturâ præcedunt, de illis cognoscendum est primum, *cap. exhibita 19. extr. de judic.*

II.

Potiores ad munera publica sunt sumendi, addo ut alius ad ea vocatus possit excipere, quod alius potior ipsum præcedat. *l. un. C. de potior. ad muner.*

III.

Præcedentia intelliguntur secundum subsequntia, *l. si servus plurium 50. §. fin. de legat. 1. l. nam quod 4. §. fin. de pen. legat. l. fin. §. cui dulcia 1. ff. de tritic. vin. ol. legat. & ibi Bart. & conf. 151. lib. 2. Alex. conf. 190. num. 18. lib. 2. num. 4. Paris. conf. 78. numer. 18. & conf. 81. num. 20. lib. 1. Farin. 1. consil. 95. num. 6. Vult. 3. conf. Marp. 3. num. 107.* Ex præcedentibus enim ratiociniis interpretatur, quod secutum est. *l. Titia 134. §. idem respondit 2. ff. de V. O. l. 36. ff. eod. l. quoties 10. Cod. famil. hercisc. ex iis etiam media præsumuntur, Bart. in l. Celsus 27. ff. de usucap. Conf. Arg. 1. conf. 104. num. 104.* Unde ubi præcedentia sunt expressa & determinata, sequentia verò obscura

obscura & generalia, tunc præcedentia determinare ac declarare sequentia dicuntur, Jafon in l. servus. §. si numerus. num. 3. ff. de legat. 1. facit quod ex præcedentibus & sequentibus colligatur intellectus eorum, quæ sunt in medio, l. questum 78. §. 1. ff. de legat. 3. Conf. Arg. 112. vol. 1. num. 129. ubi verò præcedentia obscura, & sequentia clara & determinata sequentia determinant & restringunt præcedentia, l. si cum quidam 4. ibi: quasi recentiore voluntate testatoris utentem. Cod. de l. s. l. quamvis 15. Cod. de fideicommiss. Bald. post Cyn. in l. legatorum. §. ult. in fin. ff. de legat. 2. per ill. text. Imol. in l. cum in testamento §. ult. ff. de hered. instit. Conf. Arg. conf. 83. num. 17. lib. 1. Gylman. 4. 1. vot. 14. numer. 64. ita qualitas præcedentis copulati semper in sequenti copulato repetita censetur. l. avia 77. in princ. ibique gloss. ff. de condit. & demonstr. Hymo conf. 9. num. 15. Cephal. conf. 16. num. 20. Quia una determinatio respiciens plura æqualiter determinat. l. jam hoc jure 4. in princ. ff. de vulg. substit. ubi Jafon. eandemque qualitatem ipsis tribuit, Bald. in l. sed et si quis. §. questum. num. 4. ff. si quis caution. Farinac. 1. conf. 87. num. 5. & copulæ natura illa est, ut requirat utriusque copulati concursus l. si heredi plures 5. ff. de condit. inst. l. si is qui ducenta 13. §. utrum 3. ubi Gloss. & Bart. ff. de reb. dub. Farinac. 1. Conf. crim. conf. 87. n. 6. cum qualitas subsequens omnia præcedentia qualificet, l. Seje 20. §. Gajo 2. & ibi Bart. de fund. instr. d. l. questum 78. §. 1. ibique gloss. ff. de legat. 3. l. talis 30. §. fin. ff. de legat. 1. Cephal. 1. conf. 138. num. 50. ita procurator mandatum habens ad præcedentia, videtur etiam habere ad sequentia, & ex diverio l. 62. ff. de procur. l. ad rem 56. ff. eod. ita nec procurator à muliere constitutus ad petendum divortium, potest petere, usque dos constituatur, gloss. in cap. penult. & ibi Panorm. de major. & obed. quamvis delegatus iudex ad primum utrumque idoneus esset, cap. 3. de donat. int. vir. & uxor. Quæ tamen intelligi procedere, cum omnia ad unum eundemque finem tendunt, si enim circa diversa essent, procurator ad ea mandatum habere non censetur, licet unum alteri accedat, c. cum olim 32. de offic. deleg.

CAP. LXXI. Præceptor. Pædagogus.

Axioma I.

Præceptoris persona discipulo debet esse sancta, sicut filio & liberti persona parentis & patroni, Gloss. in l. liberti. de obseq. A parentibus enim habemus, ut vivamus; à Præceptoribus verò, ut bene & virtuosè vivamus, sicut extat exemplum grati erga Præceptorem discipuli, in l. 27. ff. de donat. huc adde elegans dictum, quod habetur in l. 28. de reb. autor. judic. dum dicitur: Me illud maximè movet, quod Præceptoribus placet, vide & l. si adibus 32. de damn. infect. & supr. lib. 4. cap. disciplin. Unde etiam legimus, Cassium (Præceptoris sui Sabini) sententiam bene excusasse, l. 19. §. 2. de recept. arbit. Quod u-

tinam discipuli nostri, qui Christiani esse volunt, animo recolent!

II.

Præceptor pro virili debet instituere discipulos, cap. quia 4. extr. de Magistr. cujus officium in duobus capitibus, in diligentia nempe & eloquentia, constituitur, l. 27. de donat.

CAP. LXXII. Præceptum.

Axioma I.

Præceptum non debet esse initium inquisitionis, ut commodius reus detineatur. Brunus conf. 87. num. 46. Præceptum enim non est justum, nec ad materiam deveniri potest, nisi formatà prius inquisitione, Boss in tr. crim. tit. quom. proced. per præcept. ferè per tot. Brunus d. conf. 87. n. 41. Bertaz. 2. conf. decif. conf. 355. n. 1. & 2.

II.

Præceptum duplex potest sub uno verbo contineri, l. si quis ita scripserit 42. ff. de manumiss. testam. l. cum pater 77. §. filius 23. ff. de legatis 2. l. in tempus 62. ff. de hered. instit.

III.

Præceptum inducit quasi contractum, text. sing. in l. ubi §. 1. de edend. gl. in l. fin. §. necessitate. C. de bon. quæ liber.

IV.

Præceptum non ligat, ubi dubium est de fundamento jurisdictionis, Innocent. in c. cum in jure. ff. de offic. deleg.

CAP. LXXIII. Præcipitancia. Festinatio.

Præcipitanter ne quicquam agas, sed ante diligenter inquiras audita, c. pen. 2. quest. 1. præcipitancia enim in omnibus rebus reprobat, & justitia noverca dicitur, Clem. p. pastoris de sentent. & re judic. l. omnes iudices. §. Cod. de delator. 10. Augustinus in can. quæro. 21. caus. 6. q. 1. ibi: non audeo sententiam præcipitare. Imprimis ubi de gravi præjudicio agitur, tum enim major requiritur deliberatio. Argentor. 1. conf. 10. num. 10. & seqq. Honthem 3. de art. Notar. c. 1. num. 1. siquidem nimia celeritas dolum arguit, Bald. in l. 3. C. plus valer. quod agitur quam quod simulat. Dec. conf. 448. n. 23. Menoch. 5. de præsumpt. præf. 3. num. 103. & 1. conf. 244. n. 56. & iniquitas omnia præcipitat, virtus autem lenta omnium percunatrix esse perhibetur. cap. non in perpetuum 5. 24. q. 3. ibidemq. gl. in fin. Gail. de Arrest. c. 1. n. 12. Hinc consilia non esse præcipitanda, textus est in c. ponderet 14. in pr. dist. 5. nec præcipitanter debere sententiam ferre, docent c. pen. 2. q. 1. c. nullum 10. 30. q. 5. c. summo opere 70. ii. q. 3. Clem. Pastor. 2. §. quod si de sent. & re judic. ne aliàs si ferretur sententia, ob nullitatis vitium impugnari queat, cap. cum Bertholdus 18. §. fin. & ibi Canonista de re judic. Bart. in l. prolatam. Cod. de sentent. & interlocut. Felin. in cap. Ecclesie S. Maria. num. 14. de Constit. ubi latissimè per 3. Dd de-

tisiones

cisiones ostendit, iudicem præcipitanter nihil agere posse, & post eum Ferrat. *cap. aut ult. num. 8.* cum non possit dici cogitatum, quod nimis est festinatum, *d. c. cum Bertholdus. de re judic. prout in terminis transactionis consuluerunt Dec. conf. 479. num. 6. Menoch. 1. arb. judic. q. 42.* & omnis bona præsumptio in iudice cesset, quando brevi tempore quid egerit. Alciat. *in rr. de præsumpt. reg. 3. præf. 9. num. 8.* idque adeo obtinet, ut nec Pontifex, Dec. *conf. 544. numer. 18.* post Ancharan. *conf. 255. per cap. ex literis 4. de restitu. in integr. neque Rex, Grammat. decif. 15. n. 13.* nec Princeps, Cravett. *conf. 153. num. 2.* imò nec iudex, qui ex pleno & amplo arbitrio sibi collato plenissimam iudicandi potestatem habet, sententiam ex abrupto ferre possint, Lanfr. *in tnel. de arbit. p. 6. vers. 12. Socin. sen. conf. 87. num. 7. lib. 4.* idem esse quoad auctoritatem in dando tutore, quæ ex abrupto interponitur, tenet Socin. *jun. conf. 88. n. 15. lib. 4.*

Excipe (1) nisi quando in confessum sententia feratur: ex quo tunc nullæ sunt partes iudicis, nisi in condemnando, *l. 2. ff. de confess. l. proinde 25. ff. ad Leg. Aquil.* (2) quando iudex in illo brevi tempore de ista causa posset instrui, Cravett. *conf. 179. num. 1. Dec. conf. 296. in fin. Curtius sen. conf. 47. col. pen. (3)* quando iudex parte præsentis & non reclamante pronunciasset, tunc enim sibi imputare debet pars, si non reclamavit. Bald. *in l. prolatam. C. de sentent. num. 8. Socin. sen. conf. 121. col. 5. vers. quia. lib. 3.* Confer supra locum de festinatione *lib. 6. cap. 12. pag. 506.*

CAP. LXXIV. De Prædâ.

Axioma I.

Dux belli prædas post obtentam victoriam acquirere debet. Hinc acriter puniendi, qui nondum partâ victoriâ signa deferunt & prædas agunt, Perez. *C. de desertor. n. 7.*

CAP. LXXV. Prædicatum.

Talia sunt prædicata, qualia subjecta demonstrant, & contra, *l. si prior 32. ff. solut. matrim. Auth. de fil. an. dor. instr. nat. post princ. cap. inter dilectos. de dolo. Bart. Socin. in l. quibus dieb. 40. §. Dominus. de condit. & demonstr. num. 3.* Nec tamen rarum est, ut posita sub una eademque determinatione diversimodè accipiantur secundum cujuslibet diversam rationem, *l. coheredi 41. §. qui discretas 4. de vulg. & pupill. substit. Alex. 5. conf. 179.* Hinc quando præcedunt plura subjecta, non semper fit relatio ad omnia, quando non est tanta ratio de uno sicut de alio, sed solum refertur ad illud, de quo est major & plenior ratio. *l. si in lege 24. pr. junct. gloss. 2. locat. Molin. conf. 28. tom. 1. n. 5. Hartman. Pistor. 2. obs. 65. n. 9. & seqq.*

CAP. LXXVI. De Prædio.

Axioma I.

Quæcunque prædia agriculturæ causâ vel pecuariæ, directè vel indirectè constituta, illa sunt rustica: hæc enim rusticum præbent usum, ex usu autem, non loco, prædia sunt distinguenda. Stabulum igitur ad usum rusticum destinatum est prædium rusticum *l. 4. §. 1. ff. in quib. caus. pign. tacite contrahatur.*

II.

Quæcunque prædia inhabitandi & mercandi causâ sunt constituta, illa sunt urbana, quia urbanum usum præstant. Ita ergò horreum erit prædium urbanum, si mercibus servandis interserviat: rusticum, si colligendis fructibus. Huc quoque referendum est stabulum meritorium, quod paratè ad mansionem hominum & stationem iumentorum *l. 198. ff. de V. S.* hinc prædium naturâ suâ rusticum potest præstare servitutem urbanam *l. 20. §. 1. ff. de servit. præd. urban.* Et contra servitus naturâ suâ urbana potest fieri rustica, si prædium rustico debeatur.

CAP. LXXVII. Præfess, Præfectus, Primarius, Præses.

Axioma I.

Præfess qui sibi ipsi nequit, aliis præfici non debet, *cap. indecorum. 3. extr. de atar. & qualif. & ord. præfic.*

II.

Præfess qui vult, non autem prodesse, Episcopus non est, *cap. qui Episcopatum n. 8. quest. 1.*

III.

Beneficia quæ pro voto omnium primatibus redduntur, ea universis reddi videntur, *l. 6. in pr. C. de Advoc. divers. judic.*

IV.

Ab absurdum est, aliquem in eodem ordine & præfess & subesse, *l. ult. Cod. de legit. tutel.*

V.

Potestas vel præses debet esse sollicitus de suis officialibus, an bene vel malè se gerant. Brunem. *ad l. 2. C. de Exat. Tribut. in fin.*

CAP. LXXVIII. Præfatio v. Principium. Initium.

Axioma I.

Præfatio arguit & indicat, quæ alicujus actus causâ impulsiva ac finalis fuerit, Bart. & Dd. *in l. fin. de hered. inst. Bald. in l. 1. §. quib. notab. 1. C. de nov. Cod. faciend. Philipp. Franc. in cap. quoniam. post medium. de immunit. Eccles. Dec. conf. 444. num. 8. Decian. resp. 72. num. 49. vol. 2. Patif. conf. 21. num. 38. vol. 1. Regner. Sixtin. 3. conf. Marp. 15. num. 12. Dec. conf. 675. Consultuit eleganter. in fin. & conf. 683. In casu proposito. numer. 7. vers. quarto videtur. Pacian. 1. conf. 29. numer. 66.*

II. Præfatio.

Præfatio legis mentem declarat, l. Titia 134. §. 6. idem respondit 2. ff. de V. O. l. fin. de hered. inst. gl. in l. i. verb. consentientes. ff. de judic. Roland. à Valle conf. 36. num. 58. Regn. Sixt. 3. conf. Marp. 3. 15. numer. 21. Bart. & Bald. in l. filium habeo. ad SC. Maced. Pantischn. 2. quæst. præf. 21. num. 25.

III.

Præfatio causativa seu ratiocinativa limitat dispositionem, non narrativa, l. fin. ff. de hered. inst. l. regula 9. §. fin. ff. de jur. & fact. ign.

IV.

Quæ in præfationibus præmittuntur, ea in sequentibus repetita intelliguntur. l. Titia 134. §. 1. de V. O. Pacian. in not. ad §. at ne plurimi 15. de L. Aquil. Hortens. ad l. 13. §. 1. de serv. præd. urb. p. 15.

Limita (1) nisi specialiter dictum ei derogaret, Hostiens. d. loc. certe in medio tractatu dictum, quamvis generale, proximis quibusque seu generalibus accommodari debet, idem d. loc. (2) Non procedit, quando fieret ex intervallo, quia tunc præsumitur oblitio vel error, l. sed etsi me putem 22. §. 1. de condit. indeb. & censetur partes recessisse ab illis prius dictis, Bart. in l. item quia §. fin. ff. de pact. (3) Quando repetita sunt separata, Bald. in l. per retentionem. C. de usur. (4) Quando repetitio esset odiosa, veluti in usuris, Bald. d. loc. Vel (5) si esset inter alias personas, Gloss. & Bart. in l. in repetendis. ff. de leg. 3. Bart. Socin. in tr. reg. num. 420.

CAP. LXXIX.
Præjudicia.

Axioma I.

Præjudicia summarum curiarum sequi convenit, Gloss. & Dd. in l. nemo. C. de sentent. & interloc. Zasius in rubr. ff. de Except. num. 6. Plot in l. si quando. n. 156. C. unde vi. Afflict. decis. Neapolit. 383. n. 8. Meril. decis. 1. n. 2. Vult. 3. conf. Marp. 29. n. 108. quia solum ex iudicati causa nascuntur, l. 1. in fin. l. 3. l. singulis 6. & tot. tit. ff. de Except. rei judic. Gædd. 3. conf. Marp. 32. n. 226. Unde & præjudicia Camera Imperialis vim Legis habere dicuntur, quia ipsa summi Principis sit consistorium, & ipsum Imperatorem representet, Carpzov. 4. respons. 37. numer. 11. quo faciunt tradita à Dd. de præjudiciis Neapolitanis, quod ea etiam communi contrariæ præferantur, Afflict. decis. Neapolit. 96. num. 11. & decis. 169. num. 9. quem sequuntur Bolog. in l. 1. num. 38. vers. sed decisio sacri. ff. si cert. per. Anton. Gravac. in addit. ad Vestr. in prax. lib. 6. cap. 1. n. 17. quemadmodum & de Rota Romana statuit Chucal. in addit. ad Dec. in l. jura sanguinis. num. 7. vers. contrarium. ff. de R. l. Enimvero cum præjudiciis inniti admodum periculosum sit, ideo cautè allegari debent; nam in his modica sæpe diversitas facti magnam inducere diversitatem juris potest l. si ex plagis 52. §. in ultimo 2. ff. ad L. Aquil. Dec. in l. precibus. num. 4.

C. de impuber. subst. nec tam spectandum, quid Romæ factum, sed quid fieri debeat, l. sed licet 12. ff. de offic. Præsid. & ita de præjudiciis sentiunt Molin. in com. ad 34. reg. Cancell. Roman. de publ. resignat. n. 35. Conf. Arg. 1. conf. 11. n. 97. vid. infr. res judicata.

II.

De cujus præjudicio vel interesse agitur, semper est citandus. l. seo tempore 6. ubi Bart. Cod. de remiss. pignor. cum his quæ latius congerit Socinus conf. 282. Vias tuas. col. 2. vol. 2. Felin. in cap. humilis. colum. 1. circa fin. de majorit. & obed. & in cap. exhibitæ. in princ. de judic. Ludov. Gomez. ad §. quadam. Inst. de act. n. 1.

III.

Alteri per alterum præjudicari & iniqua conditio inferri non debet, l. 74. de R. l. C. A. de pact. thes. 204. l. coheredibus 17. C. famil. herisc. l. 27. §. 4. ff. de pact. cap. denique 10. 14. quæst. 6. hinc absque præjudicio alterius nemini dari debet privilegium, cap. quia 2. extr. de relig. dom. nemini enim est dandum, ut alteri præjudicium fiat, l. licet 23. extr. de testib. nec præjudicare intendit alicui Papa per privilegium, c. pen. extr. de Eccl. de edific. vel per mandatum, cap. licet 12. c. grave 19. extr. de offic. ordin. vel per literas, cap. quæ 29. cap. dudum 31. extr. de privileg.

IV.

Præjudicium non debet facere constitutio absentibus & futuris, quia taliter facta non valet, cap. cum omnes 6. extr. de Conf.

V.

Nemo negligentiam suam debet referre ad alienam injuriam, l. 3. de transactionibus.

VI.

Præjudicat confessio in jure facta, cap. dudum 54. extr. de Elect. cap. constitutus 7. extr. de penitent. ita procuratoris confessio præjudicat Domino, cap. suborta 21. extr. de sentent. & de re judic. cap. quoniam 21. extr. de privileg. ita præjudicat parti confessio sui advocati, nisi eodem die revocetur, c. cum causam 62. extr. de appellat. cap. olim 20. extr. de censib. ita præjudicat Ecclesiæ confessio Syndici vel Procuratoris, c. dilectus 2. extr. de Capell. Monach. ita matrimonium juramento c. sicut. 22. extr. de sponsal. ita juri consuetudo, illudque tollit, c. 1. extr. de cognat. spirit. tacitam etiam renunciationem præjudicare, text. est in cap. cum olim 19. extr. de censib. Sententia tamen lata in incidenti aut minus principali (maximè si de ea summarie tantum sit cognitum) in principali non præjudicat. l. si judex 10. de his qui sui vel alien. jur.

VII.

Præjudicium non facit militis conatus, c. attestaciones 10. extr. de desponsat. impub.

VIII.

Quæ invito te sunt acta, tibi non præjudicant, l. in causas 27. ff. de procur.

IX.

Præjudicialis quæstio facit conquirere causam principalem, cap. si judex 12. in fin. de sentent. excomm. in 6. ita causa natalium ad causam successionis, quia præjudicialis, primum terminatur, alias

aliàs ordo juris subverteretur. *cap. pen. extr. de ordin. cognit.* ita quando ex duobus judiciis sequi potest contrarietas sententiarum, tunc unum dicitur esse alteri præjudicialis, & uno incepto debet alterum filere. Cravett. *consil. 253. responsiones sub num. 20. vers. secundo quod iudex. col. penult.* ubi dicit, quod in petitione hereditatis intentata à filio, debet iudex secularis supersedere, quando coram iudice Ecclesiastico disputatur de validitate matrimonii, ne sequatur confusio, & absurdum, quod iudex Laicus pronunciet actorem esse heredem tanquam filium, & iudex Ecclesiasticus pronunciet matrimonium non valuisse, & per consequens actorem non esse filium legitimum. vid. & Paul. de Castr. in l. nulli prorsus. in fin. C. de iudic. ita sententia lata super invaliditate testamenti exceptionem parit in causa legatorum, quia una alteri est præjudicialis, ut ait Bart. in l. si ve contra. 3. §. quia Plautianum. num. 5. vers. dico ego. col. 2. ff. de agnosc. & alend. liber. ubi ait, quod causa præjudicialis dicatur multis respectibus, & præsertim respectu contingentiae veluti, quando una causa sic se habet ad aliam, quod absolutoria lata in una parit exceptionem in altera. vid. & Castr. *conf. 268. in facto. num. 3. vers. ulterius videtur. col. fin. volum. 1.* Bart. in l. si inter me & te. ff. de Except. rei iudic. Marant. in 20. distinct. iudic. part. 4. de ordin. iudic. pag. 78. Confer quæ post Cujacium notavimus ad tit. Cod. quando civilis actio criminali præiudicet.

CAP. LXXX.

Præmium.

Axioma I.

Præmium debetur bene merentibus. l. ult. C. de statuis & imagin. l. ult. ibi quæ nobis ex ante gestis commendata est. C. de offic. Magistr. milit. l. 1. ibi nemo suffragio (aut compositione) sed de labore unusquisque perveniat. C. de offic. Magistr. offic. l. nemini 11. §. 1. ibi peritia juris esse instructum. C. de Advocat. l. 1. c. 1. ibi cum sit nimis absurdum, ut quis cum vanitate & imperitia ad honores ascendit. Clement. de Magistris. can. ex multis 9. ibi qui moribus & disciplina atque scientia divites caus. 1. quæst. 3. l. 7. C. de prox. scrip. Kirchner. lib. 4. de offic. & dignit. Cancellarii cap. 6. vid. Walther. de privileg. Dd. c. 8. §. 26. p. 79. licet aliter tota die usu venire, latè queratur Hieronym. Franc. ad l. quod à quoquam 46. de R. I. vid. Guilielm. Anton. de rescript. morator. tit. 10. concl. 68. n. 40. pag. 809. & seqq.

II.

Præmia virtutibus tribuenda sunt. Clem. capitantes 3. pr. de pen. præmio itaque donantur, qui factionem initam produnt. c. si quis 22. §. sane 6. q. 1. Videndum tamen ne præmii expectatio iustitiam evertat. c. 1. de sent. & re iud. in 6. Unde præmio ab accusatione recedere non licet. c. 1. extr. de collus. de reg. nec præmio iudex judicare. c. 1. de sent. & re iudic. in 6. aut sententiam iustitiæ ferre debet. *cap. qui restit 66. 11. quæst. 3.*

III.

Præmiis qui non possunt induci ad observantiam juris, debent poenis coerceri. Clem. capitantes 3. in princ. de pen.

IV.

Præmiorum honor est juris militaris. c. i. ius 10. dist. 1.

V.

Nemo præmium ex dolo suo consequi debet. l. ita demum 31. de recept. arbit. c. si vero 34. de sentent. excomm. latè Hieronym. Franc. in Comment. ad l. quod à quoquo 47. de Reg. Jur. ac ne quidem ex alieno. l. 14. §. 5. in fin. ibi: in alterius præmium verti alienum metum non oportet, quod met. causa.

VI.

Præmia certis factis constituta ex qualitate facti, non ex utilitate eventus mensuranda sunt. Hinc ei, qui occiderat gravidam leonam, majus præmium non debetur, quam qui leonem occidit; remuneratur enim industria, quæ major utique non fuit propter foetum in leonæ. Perez. C. de Venat. Ferrar. n. 15.

VII.

Ad virtutem plus allicit spes futuri quam præmii accepti memoria. Hinc liberis non debent dari paternorum officiorum expectativa. Perez. C. de Filiis official. n. 12.

VIII.

Præmia ab ipso principe conferenda sunt, ne suam perdant gratiam. Perez. C. de Castrensi. num. 8.

CAP. LXXXI.

Præparatoria.

Axioma I.

Præparatoria sunt præmittenda. l. 1. ff. de orig. jur. l. 1. de interrogat. act. l. 1. ff. si cert. per. c. ante baptismum 54. de consecr. dist. 4. Dec. & Dd. post gloss. ad rubr. C. de edend.

Intellige probabiliter, non necessario; aliquando enim ab hac regula receditur propter aliquam aliam rationem; ita aliquando leviora præmittuntur, ut in proem. Inst. aliquando digniora, §. ult. Inst. de iure nat. gent. & civil. aliquando antiquiora, §. singulorum. Inst. de rer. divisi. quandoque origines rerum, ut in tit. de orig. jur. quandoque Etymologia, l. 1. de iustit. & jur. quandoque generaliora, l. 1. ff. si cert. per. & quandoque aliter servatur, prout magis convenire videtur, juxta text. in l. 2. ff. de stat. hom.

II.

Factum in præparatoriis non trahitur ad principale. Dec. in rubr. C. de edend. n. 1. Felin. in c. cum dilecta de rescript. Oldrad. *conf. 30.* Roman. *singul. 23.* & *consil. 461.* & *singul. 624.* Fabian. de Monte de Empt. vendit. *quæst. 3. princ. n. 27.*

Declara hoc procedere in rebus ac negotiis separatis ac diversis, c. Nicolao 64. de appellat. l. sed si tantum 13. ff. de pat. & l. ex hoc iure utimur. 86. ff. de solut. secus in connexis & se invicem contingentibus & consequentibus. l. quod servus 35. ff. de solut. ibi sed et si qui pecuniam. Bart. in l. filia. ff. de solut. Dec. *conf. 330. n. 3.* Benevenut. Strachia de

de Mercatura. tit. de mand. n. 23. Fach. 2. contr. jur. contr. 93. in fin.

CAP. LXXXII.

Præponens, Præpositus.

Axioma I.

Præponens facto sui officialis contravenire nequit. Limita (1.) in fisco l. 3. c. de jure fisci, ut & si procurator ejus fidem habuerit de pretio. *Perez. C. ne fisci rem quam vend. n. 5. (2.) in Ecclesiâ l. 14. §. 1. C. de SS. Ecclef.*
Amplia: nec princeps rem à suo fisco venditam repetere potest, nec una fisci statio alterius stationis gesta. *Perez. ibid. n. 3. & 7.*

II.

Præponens tenetur de culpa eorum quos præposuit; imputare enim sibi debet, quod parum diligentes homines adhibuerit. Et ubi lex alicui personalem inspectionem rei alicujus committit, non potest eam curam alteri demandare. *Perez. C. de condit. in publ. horr. n. 11. segg. nisi probet, se omnem diligentiam adhibuisse.* Præpositi tamen prius sunt executiendi quam præponentes, quia qui alioquin ad officium publicum nominant, pro eo fidejussisse censentur, l. 8. C. de suscept. *Brunnem. ad l. 2. C. eod.*

Limita: quod tunc demum substitutus prius conveniendus sit, si (1.) substitutio facta sit cum approbatione superioris, l. 13. C. de mull. leg. (2.) si substitutio facta sit ex necessitate l. 67. §. 1. de legat. 2. alias præponens primum convenitur, quia substitutus munus suum exercet periculo substituentis l. 11. §. 1. ad municipal.

CAP. LXXXIII.

Præposteratio seu ordinis inversio.

Axioma I.

Præposteratio non nocet. *Gothofred. Anton. disput. feud. 4. thes. §. lit. a. 2. F. 4.* quod non modo in legatis obtinere, §. 34. *Instit. de legat.* sed etiam in omnibus contractibus, testamentis & stipulationibus, patet ex §. item si quis ita 14. *Inst. de inut. stipul.* Ratio, quia hodie etiam in stipulationibus voluntas potius & consensus contrahentium, quam verborum scrupulositas spectatur. *Gitan. ad d. §. 14. Inst. de inut. stipul. per §. 1. Inst. eod.*

CAP. LXXXIV.

Prærogativa, Præcedentia.

Is est potior, qui prior in officio præcesserit; ille vero subsequi debet, quem recentius examen probaverit. l. 1. C. de præpos. sacri cubic. lib. 12. conf. de Præcedentia *Jac. Gothofr. Maggon. Goldast. Arum. 2. decis. 1. & 34.*

CAP. LXXXV.

Præscriptio. conf. Rubr. Usucapio.

Axioma I.

Præscriptio non præsumitur, *Corn. consil. 326. in fin. vol. 2. Alex. cons. n. 12. vol. 2. Paris. cons. 27. n. 89. vol. 1. Mascard. de probat. concl. 1212. num. 1.* etiam si sit temporis immemoralis. *Paris. d. consil. 27. num. 9. & consil. 104. num. 121. vol. 1. Natt. cons. 179. n. 18. vol. 1. Vult. 2. cons. Marp. 30. n. 57.* quia est facti. *Vult. 1. cons. Marp. 22. num. 13. Bald. cons. 450. vol. 4. Abbas cons. 82. col. 3. vol. 1.* Ideoque præscriptionem alleganti incumbit onus probandi. c. ex literis 3. extr. de probat. *Bald. in cons. 450. super primo. vol. 1. Cravett. cons. 29. col. fin. Roland. cons. 89. num. 30. vol. 1. Bald. in l. Celsus, §. ult. n. 9. de usucap. Pacian. cons. 3. n. 56.*

II.

Præscriptio circa illa, quæ sunt contra publicam utilitatem, nihil operatur. *Abbas in c. extirpanda. §. qui verò. num. 27. de præbend. & cap. cum non de præscript. n. 1. & 13. Mandel. cons. 62. num. 35. & cons. 64. num. 91. Henric. Boich. in c. si diligenti. num. 51. de præscript. & ante eum Castr. in l. jam pridem. C. commun. de usucap. Petr. de Ubald. in repet. d. c. si diligenti in 7. requisito. ibi septimo queritur. col. 3. Gylman. 1. p. 2. vol. 4. tit. 11. num. 29.* Quia functiones publicæ non præscribuntur, nisi mediante titulo à fisco concessio, per ea quæ allegat *Joh. Gallien. q. 360. ibi sexto in libro, qui inscribitur, stylus Parlamenti Paris. Gylman. d. loc. n. 30.*

III.

Præscriptio nulla currit adversus agere impeditum. l. 1. §. ne autem 2. C. de annal. except. *Authent. nisi tricennale. & ibi gloss. in verb. appauperint. C. de bon. matern. l. quacunq. 4. in fin. C. de bon. qualibet. Carpz. part. 2. cons. 50. def. 6. num. 3. Coll. Arg. de usucap. thes. ult. eamque regulam proficisci à ratione naturali scribit Argentr. in consuetud. Britan. art. 45. num. 2.* propter quam non est conveniens, ut is poenam patiatur, qui nullam culpam commisit, *Bald. in d. Authent. nisi. in pr. ubi ait: quod si statutum dicat, ut omnis currat præscriptio, qui sua debita non exegerint intra decem annos, ei non curret præscriptio, qui agere impeditus est, quia illa regula est naturalis, nec naturalis æquitas patitur, ut ibi sit poena, ubi non est negligentia. Pacian. 1. consil. 148. num. 5. idem obtinere & in exceptione patet ex eo, quod quamdiu non agitur, exceptioni nulla currat præscriptio. l. pure §. §. fin. ff. de except. quod procedere in meris exceptionibus, non verò in illis, quæ non tantum per modum excipiendi, sed etiam per formam agendi, & per implorationem officii judicis possunt proponi, differit Wesenb. in parat. d. tit. num. 12.* Quamdiu verò dormit præscriptio, tot anni, quibus dormit, detrahuntur, & à quocunque tempore quis agere potuit, ab eo tempore currit præscriptio.

Regulam itaque quod attinet, hanc declarat Ludov. Gomez ad §. rursus *Instit. de act. n. 14.* quod ea procedat in impedimento juris, per ea quæ trad. Aretin. in l. pacta novissima 10. l. 2. C. de pact.

(M)

de pact. Jafon. in §. item si quis in fraudem. num. 87. Instit. de act. Corset. conf. 191. & conf. 304. col. pen. vol. 3. Henric. Boich. in cap. auditis. in 2. distinct. extr. de prescript. Matth. de Afflict. in tract. protymis, pag. 10. col. 1. secus in impedimento facti. §. rursus. Instit. de act. tunc enim si impedimentum sit iustum, licet agere non possit, currit tamen prescriptio, sed restituitur l. & Attilianus 31. ubi Bart. ff. de servit. iust. prad. si vero iniustum, prescriptio quidem currit, & non restituitur, l. 2. §. si quis tamen. ff. si quis caut. Bart. in l. Senatus. ff. de offic. Præsid. quod tamen de Jure Canonico limitat Jafon. in d. §. ita ut non obtineat, si impedimentum culpa sua pervenisset, per cap. quia diversitatem 5. de concess. præbend. Quod si itaque impedimentum processerit culpa impediti, immediata prescriptio quidem currit. Secus si illud impedimentum etiam proveniens culpa impediti ad hoc non fuisset ordinatum, sed postea demum mediante alio impedimento evenisset, quo casu bene excusabitur, quia talis causa mediata non inspicitur, sed immediata, l. sed si plures 10. §. in arrogato 6. ff. de vulgar. substit. Roman. conf. 9. Rochus de Curt. in tract. de jure patronat. in verb. competens. in 2. quest. 8. in princip. Felinus in cap. cum oportebat. colum. 6. de Accusation. & in cap. de cætero. de sentent. Excommunic. Ita etiam non interruptitur prescriptio per tempora belli, quando jus redditur. Menoch. conf. 896. n. 32. Klock. tom. 1. conf. 7. n. 414. Hahn. ad Wesenb. de usucap. & prescript. n. 14. Sed hodie juxta Recessum imperii de anno 1654. indistincte detrahitur tempus belli, si jus redditum fuerit, si non. Quod & in Pomerania in vindicatione rusticorum observari testatur Mer. P. 4. decis. 311.

Limita, ut cum in prescriptioe conventionali non dormiat prescriptio, ibi quoque anni pupillaris ætatis non detrahantur, sed computentur, de qua est l. Emil. 38. ff. de minor. Conf. Sam. Stryckii disputat. inaug. ad d. l. cap. 5. num. 5. seqq.

IV.

Prescriptio in Feudis contra Dominum non procedit, c. Imperialem vers. nullius temporis. de prohib. Feud. alien. per Frider. 2. Feud. 55. cap. 1. §. præterea. & ibi Andr. de lfern. d. cap. Corradi. 2. F. 40. quia quod ab initio non valuit, non potest tractu temporis convalescere, d. cap. 1. de probib. feud. alien. Decius conf. 38. n. 8. vols. Conf. Arg. 1. conf. 38. n. 16. Gædd. 3. conf. Marp. 33. n. 233. ubi verum esse ait, quod ipsam rem in feudum datam, quam propter continuam malam fidem vasalli nec ipse, nec heredes ejus prescribere possunt, sicut nec is, in quem alienaverit, sive bonæ sive malæ fidei possessor fuerit. Alias enim prescriptionem adversus culpam, vel præstationes, aut alias incidentes vel emergentes causas, licet originem à re feudali aut contractu negotiove habeant, nullibi reperiri inter Dominum & vasallum prohibitam vel sublatam, quin potius concessam esse monstrat, per cap. si quis triginta. cap. si Titius 51. si de

feud. defunct. content. cap. 1. §. porro qualiter olim feud. possit alienar. cap. 1. §. porro. ubi Matthæus de Afflict. n. 62. quæ fuit prima causa benesicii amitt. Schraderus de feudis, p. 2. part. 9. in princip. sect. 14. num. 15.

V.

Quot annis prescribuntur immobilia, tot annis etiam jura immobilibus annexa, quia accessorium sequitur naturam sui principalis. Exemplum est in servitutibus l. 2. C. de servit. jurisdictione & aliis juribus incorporalibus.

VI.

Quoties ad prescriptionem accedit bona fides, toties æquè tribuit dominium ac usucapio. Quia hodie ratione effectus inter prescriptionem & usucapionem nihil interest, lib. 11. C. de usucap. transf.

Amplia, ut procedat in prescriptioe tam longi quam longissimi temporis. Conf. Brunem. ad l. 8. C. de prescript. 30. vel 40. ann.

VII.

Quoties per prescriptionem exceptio tantum quaesita, toties prodest soli possidenti, neque ei possessione amisâ ulla competit vindicatio.

Ratio generalis est, quod jura facilius deint exceptionem quam actionem. arg. l. Arrianus 47. ff. de O. & Aet. Specialis est, quod prescriptio dominium non tribuat, hinc ex illâ non competit rei vindicatio. Ita si res corporales sine titulo malâ fide per triginta annos possederim, aut alter pensiones siue debitum iurâ idem tempus non exegerit, exceptio competit, non verò amisâ possessione vindicatio.

Limita, ut tamen contra illum, qui per vim abstulit possessionem, asserere possim interdico unde vi, vel conditione ex Can. Redintegranda. caus. 3. q. 1. idque in odium spoliatoris.

VIII.

Is, qui habet minus legitimum ingressum officii vel dignitatis, nunquam prescribit. Itaque licet Decurio per 40. annos militaverit, is tamen & liberi ejus in militiâ nati non possunt se prescriptione tueri. l. 55. C. de decur.

IX.

Prescriptio libertatis contra servitutem est favorabilior, quam servitutis contra libertatem. Soarez. conf. 3. vers. ad secundam questionem. n. 30. Albericus de munerib. n. 9. Gylmann. tom. 4. 1. vot. 36. numero 120.

X.

Prescriptio videtur quid habere iniquitatis, Bald. in l. 1. §. pueritiam 37. ff. de postulat. quia vergit contra naturalem & positivam justitiam, & sic consistit quidem in jure bono, sed non æquo, cum tueatur aliquem contra verum rei Dominum. Angel. in l. sequitur. §. si viam de usuc. & locupletetur quis cum aliena jactura, l. jure natura 206. ff. de R. A. l. nam hoc natura 14. ff. de condi. indeb. l. 6. §. 3. ff. de negot. gesti. cap. locu-

locupletari 48. de R. l. in 6. Zalius conf. 16. n. 54. Paris. in rubr. de præscript. n. 8. Novell. 9. Arni-
seus lib. 2. cap. 2. de Majest. n. 5. Quod secun-
dum quid non simpliciter admittit Joh. Bilslein.
ad Inst. tit. de usucap. object. 1. Invis enim Do-
minis bona usucapere naturali æquitati qui-
dem adversatur; at scientibus & permittenti-
bus Dominis bona usucapere nihil ferè aliud
est, quàm ab eis ex donationis titulo bona ac-
quirere, cum nemo videatur fraudare eos, qui
sciunt & consentiunt, l. quod autem 6. §. præ-
terea 9. ff. de his qua in fraud. cred. fact. sunt. Hinc
& primariò & contra juris sui contemptores
principaliter ea est introducta, c. vigilantis. extr.
de præscript. cap. placuit 15. §. præscriptionum 16.
quæst. 3.

XI.

Præscriptio habetur pro completa, quando
paucissimi dies restant, l. si fundum 16. in fin. ibi:
paucissimi dies ff. de fund. dotal. Gloss. in l. 4. §.
Labeo. ff. de acquir. poss. §. in l. 1. §. qui autem.
verb. habiturus. ff. de vi arm. Bald. in cap. fin. col.
4. de præscr. fac. & l. rerum mixtura 30. §. Labeo
1. ff. de usucap.

Limita, procedere tantum in præscriptione
favorabili, secus in odiosa, Glossa in l. in usucap-
tionibus. ff. de divers. & temp. præscript. quam
sequitur Roman. in d. §. Labeo. Adde gloss. in l.
3. §. minorem. ff. de minor. ubi ait, quod in præ-
scriptione odiosa oportet ultimam diem ex toto
esse completam, secus in aliis, quib. dies cæpta
habetur pro completa, d. l. in usucapitionibus.
Alex. & Jason. in d. §. Labeo. Felin. in c. illud.
col. fin. vers. octavo concl. de præscr. Unde
quando quis ex tit. quib. ex causis major. vellet
restitui ad complendam præscriptionem, reme-
dium istud locum non habet, quia certaret de
lucro captando, Ludovicus Gomez ad §. rursum
Inst. de actionib. n. 3.

XII.

Præscriptio in uno, non extenditur ad reli-
quum, cap. cum contingat 29. extr. de decim. cap.
auditis 15. cap. cum olim 18. extr. de præscript.
Hostiens. Johannes Andr. Panormitan. Felinus
in cap. cum ex injuncto. de hæretic. Panormitan.
in cap. accepta. in fin. de restitut. spoliat. Ever-
hard in loc. à contrariis. ad distict. n. 6. quia juris
est strictissimi, dict. cap. auditis. de præscript. We-
senb. lib. 1. conf. 34. num. 25. Balb. in tract. præ-
script. 2. part. p. 2. n. 11.

XIII.

Præscriptio in pupillari ætate dormit, l. sicut
3. C. de præscript. 30. annor. Panorm. in cap. non
licet, col. 3. de præscr. n. 10. Bald. in l. etiam si a pa-
tre. num. 5. de minor. Conf. Arg. 1. conf. 38. num.
13. Bart. in l. fin. n. 11. C. in quib. causis. restit. in in-
tegr. non est necess. Caltren. conf. 440. col. 3. vers.
Tertio objicitur. Hieron. Gabriel. conf. 163. num.
12. Guid. Pap. quæst. 31. n. 2. atque indistinctè in
minori ætate constituto præscriptionem non
currere, tradit Alex. conf. 31. col. 5. Nicol. Ever-
hard. conf. 162. n. 3. præscribi enim non potest
juri, quod non competit, l. 1. §. ne autem 1. Cod.
de annal. except. Ital. contr. l. 1. ff. de temporal.
præscript. Bart. in l. cum notissimi. §. sed cum il-
lud. C. de præscript. 30. annor. & in l. pignori. ff.

de usucap. Tiber. Decian. conf. 108. n. 43. vol. 3.
nec non entis ullæ sunt qualitates, l. ejus qui 41.
§. pen. ff. de reb. credit. Vult. 1. conf. Marp. 17.
n. 7. cum non censeatur præscriptione subla-
tum, quod non sit in actu & potentia causatum,
Wesemb. 1. conf. 2. n. 41.

Declara, hanc regulam procedere in præscrip-
tionibus temporalibus, quarum respectu mi-
nor ipso jure tutus esse dicitur, l. ult. Cod. in
quibus causis. restit. non est necessaria. C. A. lib. 4.
tit. 4. thes. 28. secus in præscriptione 40. anno-
rum, ut quæ contra minorem puberem & in-
choetur & currat, d. l. ult. l. 3. vers. sed si pupilla-
ris. l. 7. C. de præscript. 30. annor. Picius in Me-
thod. C. de servit. & aq.

XIV.

Præscriptio fluere principiumque suum mu-
tuari debet à titulo ad dominium transferen-
di idoneo, l. 1. in fin. ff. de pub. in rem act. We-
senb. 1. conf. 2. n. 22. Ea enim requirit bonam
fidem & iustum titulum, c. ult. c. si dilig. 17.
extr. de præscr. adeò ut & in quavis præscripti-
one titulus probari debeat, c. dudum 31. extr. de
præscr.

Limita, in præscriptione absque titulo bonâ
fide, tamen per tricennium continuata; hanc
enim similiter gaudere præsidio, patet ex c. placuit
8. §. hæc de præscriptionibus 16. q. 3.

XV.

Præscriptio non causatur ex solo temporis
lapsu, Gloss. in c. diu simul. de offic. ordin. & in l.
obligationum ferè §. placet. ff. de Obl. & Act. Bart.
in l. un. C. de usucap. transform. Qui enim se
fundat ex tempore, dicitur inniti circumven-
tione temporis, §. volumus. Auth. de iis qui in-
gred. ad appellat. Bald. conf. 184. col. 1. in fin. vol.
5. Panorm. conf. 71. col. 1. vol. 2. Jason. conf. 159.
col. 3. vol. 2. Fichard. conf. 42. n. 4. vol. 2. Afflict.
decis. Neapol. 265. n. 91. cum debeat habere suos
comites, Vult. 1. conf. 22. n. 96. Unde quia odio-
sa, Roland. conf. 21. n. 38. & 46. vol. 2. in dubio
contra præscriptionem potius quàm pro illa fa-
cienda interpretatio, Cravett. conf. 29. n. 9. vol.
1. & conf. 201. n. 37. vol. 2. & contra illam judi-
candum erit, Cravett. conf. 425. n. 7. & conf. 498.
num. 15. vol. 3. Cephal. conf. 403. n. 23. lib. 3.

XVI.

Præscribi nequeunt res, quæ meræ sunt fa-
cultatis, Bart. in l. viam 2. de via publ. quia na-
turalia semper sunt licita, cum meri facti sint,
nihilque juris ponant, cui præscribi possit. Zoës.
ad ff. de usucap. & præscr. n. 20. Ita visitare mo-
lendinum est res meræ facultatis, Mew. P. 1. dec.
60. item luere pignus, Köppen in usu Pract. Inst.
obs. 90. n. 9. item retrahere rem quandocunque
libet, Brunnem. in quæst. ad. Wesenb. de contr.
Emr. q. 55. (ex qua tamen lege id malè colligi
ait Paulus Badius in comment. ad d. l. 2.) Wesenb.
in parat. de usucap. n. 10. & in parat. de jurisd.
n. 14. ubi hoc exemplificat in Jurisdictione Gail.
2. observ. 18. n. 5. in fin. idem Wesenb. in parat.
de via publ. refic. num. 4. ubi hoc exemplifi-
cat in via pub. Distinguit Wesenb. in parat.
de rescind. vend. circa fin. inter ea, quæ ab-
solutè sunt talia, & ea, quæ respectivè
tantum,

tantum, seu relatione talia dicuntur. Ea, quæ absolute talia sunt, simpliciter non præscribi refert, quia posita sint in cujuscunque jure absoluto & facultate independente, in quibus cum ratio præscriptionum cesseret, (nimirum ne dominia omnium in incerto sint) quippe cum hoc pacto dominia rerum potius confirmantur, quam incerta constituantur, merito quoque cesseret in his dispositio juris de præscriptionibus: posteriore verò casu, si tantum quæ relatione sint meræ facultatis, verbi causa, servitutes & jura similia ab aliis debita, ea per non usum utique præscribi, *l. pen. C. de servit. Wefenb. d. loc. de rescind. vend.* scilicet possessione prius per prohibitionem, aut inficiationem, seu contradictionem adversarii interversa, *Wefenb. de jurisd. n. 14.* qui ita sibi ipsi componendus est, confer Bachov. in *disp. Treutl. 28. thes. 10. lit. D.* Hering. de *molend. q. 21. n. 15. & seq. C.A. de ver. divis. thes. 48.* unde etiam idem Wefenb. in *comment. Cod. de jurisdict. n. 75.* ita scribit: Nunquam mihi placuit illa regula, quod actibus meræ facultatis non præscribatur: An non, jus agendi non est facultatis liberæ? an adeundi hereditatem? & similia, quibus tamen omnibus constat præscribi. Quare, pergit, verior est Gabrielis Romani *l. 5. de præscript. conclus. 10. cap. 1.* qui putat, ea tantum jura facultatis non præscribi, quæ in judicium non sunt deducibilia, hoc est, de quibus nulla competat actio, nullaque sit orta obligatio, cum non sufficiat aliquid esse facultatis simpliciter, sed simul etiam requiratur, ut sit facultatis publicæ, meræ, in judicium non deducibilis, nec juris quæsti, idem Wefenb. *conf. 2. n. 94.* Quæ verò in obligationem deducta sunt, eoque in actionem & judicium produci possunt, his æquè ut reliquis actibus præscribatur: quam distinctionem etiam sunt amplexi Franciscus Balb. *dist. p. 4. n. 5. in princ. quæst. 1.* Tiraquell. de *retract. convent. §. 1. gloss. 2. n. 21.* Philippus Port. 3. *comm. opin. conclus. 33.* Goedd. 3. *conf. Marp. 30. n. 310.* & Regner. Sixtin. 1. *Consil. Marp. conf. 9. num. 61.* Ampliat id Goedd. 1. *consil. Marpurg. 28. n. 263.* etiam in præscriptione immemoriali. Omnes tamen à Wefenbecio motæ & hæcenus recensitæ difficultates facile tolli possunt, si præsens axioma intelligas de rebus quæ sunt meræ facultatis *Naturalis*: nam quæcunque res est meræ facultatis *Civilis*, illa eodem tempore præscribitur quò alia jura; hoc enim casu ex contractu vel voluntate alterius nata est actio, tali verò actioni præscribi potest. Ita si simpliciter conventum sit, ut liceat rem retrahere, triginta annorum spatio præscribitur. *Zoëf. ad ff. de retract. n. 32.* ita & debito soluto pignori præscribitur 30. annis. Non verò Domino pascui id in arva mutantis potest obijci, nunquam antea id fuisse factum, aut longà possessione id obtinuisse.

Declarationis ergo limitari poterit regula, tum præscribi iis, quæ sunt meræ facultatis, si præscribentis interveniat prohibitio, & sublequatur patientia illius, contra quem præscribi-

tur per tempus ad præscribendum sufficiens *l. 18. §. ult. ibi: qui jus suum non interpellavit. ff. quemad. serv. amitt. l. 10. in fin. si serv. vind. gl. in c. Abbate 25. de V. S. vid. Ungepaur. exerc. Juris. 7. q. 4. Tusch. pract. concl. tom. 8. concl. 537.* Et dicam in disput. ad Wefenb. suà die uberi-

XVII.

Præscriptio conjuncta cum enormi læsione alterius procedere non potest, *Ruin. conf. 170. n. 34. vol. 1. Cephal. conf. 445. num. 44. lib. 3.* quia excludi potius præscriptio dicitur, quam ut per eam quis decipiatur, *arg. l. 1. §. Magistrum 5. ff. de exerc. act. Tiber. Decian. conf. 13. n. 39. vol. 2.* Vult. 1. *conf. Marp. 22. num. 49.*

XVIII.

Præscribi non possunt, quæ humanitatis intuitu alicui concessa sunt, *cap. Clerici n. & seq. 16. q. 3.*

XIX.

Præscribi non potest, quod possideri non potest, *cap. causam 7. extr. de præscript. sine possessione enim præscriptio non procedit, cap. sine 3. de Reg. Jur. in 6.* Unde nec præscribi possunt ea, quæ quisque suà auctoritate usurpat, quia nullo titulo possidere incipit, *c. dilectio 7. §. potest 16. q. 3.*

XX.

Tantum regulariter præscriptum, quantum possessum, quia præscriptio strictissimi juris est, quæ nunquam ultra possessionis terminos extenditur. *Conf. l. 1. §. 6. ff. de itin. actuque privat. Ita præscripta jurisdictione mediâ non etiam simul præscripta censetur jurisdictio alta. Zoëf. de jurisd. n. 32. Jus. in l. 3. ff. de jurisdict.*

Limita: nisi id, quod non possessum aut exercitum, sit ejusdem generis; actus enim ejusdem generis regulariter sunt connexi, connexa autem adesse præsumuntur.

XXI.

Præstationes annuæ, jährlische Zinsen præscribi non possunt.

Limita: scil. futuræ, nam præteritæ præscribuntur. *cap. 20. X. de Censib. Myns. cent. 3. obs. 13. Gail. lib. 2. obs. 73.*

XXII.

Præscriptio & privilegium sunt contraria, *c. auditis 15. cap. veniens 19. extr. de præscript. cap. penult. extr. de relig. domib.* unde quando dicitur, præscriptione vel privilegio quem tueri se posse, id intellige non simul conjunctive obligationem, quia sunt contraria, *Glossa in dist. cap. penult. extr. de relig. domib.*

XXIII.

Præscriptionem non facit longa usurpatio. *c. contra 8. dist. 100. c. Schisma 24. q. 1. c. causam 7. extr. de præscript.*

XXIV. Præ-

XXIV.

Præscriptum dici non potest, quod est interruptum, cap. illud 11. ibique Dd. de præscript. Bart. & Dd. in l. naturaliter. ff. de usucap. Gloss. & Dd. in l. cum notissimi. in princ. §. imo. C. de præscript. 30. annor. Regner. Sixtin. 2. conf. Marp. 12. n. 165. præscriptio enim debet esse continua, non interrupta, cap. placuit 15. §. hac de præscriptionibus 16. quæstion. 3. nec præscribens in ullo, rei alienæ conscientiam habere debet, cap. ultim. extr. de præscriptione.

XXV.

Præscribi patiens, alienare videtur, l. alienationis 28. de V. S. Vult. 1. conf. Marp. 17. n. 73.

XXVI.

Præscriptione sublata vel prohibita non censetur prohibita ea, quæ est immemoralis, textus in Auth. ut de cetero. vers. illud quoque. junct. gloss. in verb. nulla temporis præscriptione. ibidemque Angel. idem in l. omnes. C. de præscript. 30. annor. §. in l. non solum. in princ. de Usur. Nic. Boër. decis. 39. num. 12. Matth. de Afflict. decis. 254. Alex. conf. 60. in fin. vol. 1. Dec. conf. 496. col. 2. Myñs. conf. 48. n. 12. §. ad rubr. extr. de præsumpt. n. 18. Regn. Sixt. conf. Marp. 9. n. 31. Heisterman. 1. conf. Marp. 7. n. 32. Præscriptiones enim immemorales fortioris sunt potentie, quam sunt præscriptiones longi & longissimi temporis. cap. 1. de præsumpt. in 6. cap. super quibusdam 26. §. præterea. & ibi Panorm. de V. Subi habetur, quod tanto tempore, cujus initii memoria non est in contrarium, præscribantur etiam ea, quæ alias suâ naturâ non sunt præscripibilia, dissentit Reincking in fin. laudatus. Hinc hujus virtus tanta, ut in condendis tantum possit, quantum potest Papa vel imperator, Baldus in l. cum proponas. n. 18. notab. 6. Cod. de Nautic. sanor. Isern. in c. 1. verb. flumina. n. 7. vers. hac videntur. col. 3. quæ sint regal. Jason. in l. quo minus. n. 42. vers. Tertiatio. ff. de fluminib. Afflict. in decis. 324. Agitur. n. 6. vers. item quod possessio. Gozad. conf. 8. In hac causa. n. 37. vers. & dicit. col. 9. qua de causa & Imperatoris potestati equiparatur, d. cap. quibusdam. §. præterea. extr. de V. S. Alex. conf. 6. vol. 1. & copiosè Cravett. in cap. absolutis. n. 13. vers. quarto quaro in 4. parte. de antiquit. temp. Pacian. 1. conf. 161. n. 16. ita præscriptio immemoralis dicitur habere vim constituti. l. hoc jure 3. §. ductus 4. ff. de acq. quotid. l. 1. §. fin. l. 2. §. l. fin. de acq. plur. arcend. Forster. 2. conf. Marp. 7. n. 32. Schurf. conf. 39. cent. 3. n. 4. Corn. conf. 74. n. 1. vol. 3. Heisterm. 1. conf. Marp. 7. n. 33. privilegii, d. l. 1. §. l. fin. de acq. plur. arc. l. in summa 2. §. item. 3. ff. eod. Gœden. conf. 109. n. 109. Gail. 2. obs. 52. n. 23. non quidem vulgaris & simplicis, sed legitimi & ex certa scientia à Principe impetrati, Cravett. de antiqu. temp. p. 4. §. absolutus. n. 9. legis scriptæ ac consuetudinis. l. de quibus 32. §. inveterata 1. ff. de LL. cum aliis per Afflict. deductis. tit. si de Feudo defuncti. contr. cap. si quis per 30. in princ. n. 10. §. 11. & decis. 254. num. 4. Paril. conf. 14. n.

2. lib. 1. Menoch. 2. arb. judic. cent. 1. cas. 4. n. 3. Cephal. conf. 458. n. 70. contractus & pacti expressi, Hannibal. in l. nemo potest. n. 592. de legat. 2. Dec. conf. 409. n. 6. Ita perhibetur eam specialiter cum Principe niti. Rol. à Valle conf. 66. n. 9. vol. 2. imò plus operari, quam pactum expressum, Gloss. in l. 1. in verb. coheredibus. in fin. famul. herciscund. cum sit tantæ autoritatis, ut solidam non modo producat præsumptionem, Alberic. Angel. Roman. in l. sciendum. de V. O. Balb. intr. de præscr. q. 6. n. 18. §. 19. sed etiam pro veritate habeatur. Gabriel. de præscript. conclus. 1. n. 23. Ripa in l. quo minus. num. 41. de fluminib. Cephal. conf. 628. num. 65. Bald. conf. 257. quæst. verrens. lib. 2. gloss. in l. 1. C. de servit. Dec. confil. 87. Tob. Nonius conf. 83. num. 2. 5. & 10. Bald. in c. cum causam. vers. porro de probat. Zafius conf. 16. n. 13. vol. 4. imò ex ea transferri etiam dominium directum, tradunt Baldus, Salliet. Alexand. in l. traditionibus. C. de pactis. Decius conf. 45. Curtius jun. conf. 158. num. 12. Tob. Non. d. conf. 83. num. 4. In summa, hanc tantæ esse firmitatis, ut nemo contradicere audeat, dicunt Socinus jun. conf. 76. n. 94. vers. & si per cursum. lib. 1. Balbus de præscriptione. 5. part. principalis. Cephal. conf. 403. n. 38. Pantfchman. lib. 1. prælii. quæst. 22. n. 29. Ne dominia rerum sint in incerto, & quia per tantum temporis lapsum omne vitium omnisque defectus censetur sublatus. cap. 1. de præscr. in 610. Et necessaria est hæc præscriptio, quoties nulla præcedentium sufficit, videlicet in præscribendis rebus testamento alienari prohibitis. l. 3. §. 3. cum auth. seq. C. comm. de Legat. (2.) In rebus dotalibus l. 30. C. de jur. dot. (3.) In rebus civitati vel piis causis testamento vel alio titulo inter vivos concessis. l. 23. C. de SS. Eccles. (4.) In bonis domanialibus, Zaffel. Cûter cap. intellectum 28. f. 33. X. de injur.

XXVII.

Quodcunque jus per privilegium concedi potest, illud etiam acquiri potest per præscriptionem immemoriam, quia hæc præscriptio est instar privilegii. cap. præter ea 26. X. de V. S. Exemplum est in jure venandi, monetandi, telonii legitimandi, item in immunitatibus à functionibus publicis. l. 4. l. 6. C. de præscr. 30. vel 40. annor.

XXVIII.

Quæcunque regalia à privato possunt possideri, illa possunt per præscriptionem immemoriam acquiri, quia ad omnem præscriptionem requiritur possessio, & tantum præscriptum est, quantum possessum. Exemplo sunt omnia Regalia minora; majora enim, quæ ipsam administrationem reipubl. immediatè tangunt, à privato quæ tali possideri non possunt, quia exercitium eorum necessariò involvit conceptum Imperii in tempubl.

Limita: ut tamen minora Regalia à privato acquisita potiùs nomine privilegii veniant quàm Regalium. Nam exercitium quidem Regalium acquiritur privato, non etiam ipsum jus. Conf. Stryck exam. jur. feud. cap. 9. q. 22.

(M) 3

XXIX. Præ-

XXIX.

Præscripta accensentur rebus judicatis & transactis, l. 1. in fin. ad SC. Tertull. Bart. in l. omnes. n. 41. de iustit. & iur. vers. præscriptione. Welenb. 1. conf. 5. num. 40. Vis enim præscriptionis ea est, ut omnis lis & controversia per eam definiatur secundum eum, pro quo est, Bart. in l. si pupilli. §. videamus. ff. de negot. gest. & in l. fin. ff. pro suo. Balb. de præscript. p. 1. quest. 9. Alex. consil. 213. in princ. vol. 2. Welenb. conf. 22. num. 6. volum. 1. ac præscriptione 30. vel 40. annorum jus omne tollatur, l. sicut 3. l. omnes 4. l. cum novissimi 7. C. de præscript. 30. annor. c. cum queritur. & ibi gl. in fin. 35. quest. 9. Bart. in l. Prætor. §. 1. de oper. nov. nunc. Parif. conf. 3. num. 17. vol. 4. Unde non sine ratione exceptionem præscriptionis esse peremptoriam, & litis finitæ, docuerunt Bald. in l. postquam liti. C. de pact. Corn. in l. Eleganter. §. si quis post. num. 10. vers. decima tertia. ff. de conduct. indeb. Marant. in suo Specul. p. 6. memb. 9. num. 11. Lancelot. de offic. Prætor. in civilib. lib. 1. c. 9. n. 11. Afinar. in sua Practica §. 13. cap. 3. sub rubrica de Except. perempt. num. 3. Riminaldus sen. conf. 430. n. 9. vol. 3. Boer. decisio. Eurdeg. 344. n. 2. & 8. Villalob. in Theatr. commun. opin. lit. P. num. 286.

XXX.

PRÆSCRIPTUM tantum censetur, quantum possessum, l. 1. §. si quis hoc interdicto 4. ff. de itinere actusque privato l. 18. §. fin. ff. de acquir. possess. cap. cum olim 18. de præscript. cap. sine possessione 3. de Regulis Juris. lib. 6. ubi plures collegi illationes in collectan. itemque in cap. auditis 15. extra. de præscript. num. 2. exornant Aufrer. ad Capellam Tholosan. quest. 323. Parif. conf. 27. n. 150. vol. 1. & conf. 73. num. 13. vol. 4. Pute. decis. 102. n. 2. lib. 1. in correct. Abbas in c. antecedentibus. in fin. de privileg. Jason. in l. 3. §. possideri. num. 35. ff. de acquir. possess. Boer. decis. 58. num. 6. Capyc. decis. 209. n. 32. Mascardus de probat. concl. 14. num. 23. & conclus. 946. num. 8. Honded. conf. 79. n. 47. lib. 1. Mar. Anton. variar. resolut. lib. 1. resolut. 70. num. 20. Anton. Monach. Lucensi decis. 14. n. 56. Aldret. in allegat. Jur. pro omnimoda Regularit. exempt. p. 2. c. 4. n. 12. Gabriel. 5. comm. opin. tit. de præscr. concl. 2. n. 24. Gylm. tom. 5. relat. 34. pag. 237.

Hinc individualiter Bartolus in dict. §. si quis hoc interdicto, num. 1. inquit: Quod si aliquis prætendit, se scripsisse jus colligendi pedagium, atque ita esse in quasi possessione exigendi illud, si probat, quia usus est exigere de certis rebus; utique in illis tantum dicitur præscripsisse, in quibus apparet usus, & sic quasi possessio exigendi, quod voluerunt Bertachin. de gabellis. p. 2. sub num. 32. vers. undecimo quæro. Parif. conf. 13. n. 38. vol. 1. Aym. Cravett. conf. 111. n. 6. volum. 1. Menoch. remed. §. retin. possess. n. 56. & conf.

612. num. 1. Nam probandus est usus, seu præscriptio in specie, in casu, de quo queritur, quia de uno ad alium non inferitur, Oldrad. conf. 237. Anchar. conf. 339. num. 8. Neviz. conf. 48. n. 4. Roland. à Valle conf. 80. n. 10. volum. 1. Becc. conf. 98. n. 7. vol. 1. Menoch. conf. 54. n. 37. Surdus conf. 371. num. 2. vol. 3.

De præscriptione
Servitutis, Ecclesie & contra eam, pignoris, Regalium
De interruptione
præscriptionis
per Citationem, Litis Contestationem

SERVITUS
ECCLESIA,

PIGNUS.
REGALIA.

CITATIO.
LITIS CONTESTATIO.

CAP. LXXXVI. Præsentia, præsens.

Axioma I.

Præsentia alicujus quoties requiritur, non potest actus fieri per procuratorem, Abbas in cap. exposuit. num. 12. de dilat. Farin. 1. conf. 85. siquidem præsentia importat visum & auditum, cap. 2. de consuetud. Auth. de hered. & Faltid. Novell. 1. c. 3. Honth. 2. de Art. notar. c. 14. n. 15. & præsentiam præstare non solum est corpus in locum præsentem conferre, sed simul etiam animum, & aptum ejus usum, Goedd. ad l. 246. ff. de V. S.

II.

Is præsens habetur, qui est in hortis, & qui in foro, & qui in urbe, & qui in continentibus ædificiis degit, l. 5. l. 6. l. 7. ff. de procurat. qui enim invicem se exaudire possunt, pro præsentibus habentur, Ulpian. in l. 1. de V. O. unde & præsentibus factum dicitur, quod palam, hoc est, coram pluribus factum est. l. 33. ff. de V. S. l. 21. in pr. Cod. de testament.

III.

Præsentia honestarum personarum (ehellicher Leute) æquipollet præsentie prætoris, l. 1. §. 26. ff. de posit. & amicorum aut propinquorum doliatque metus præsumptionem excludit, l. transactionem 35. ibique Dd. C. de transaction. Vultej. 4. consil. Marpurg. 32. num. 198. Menoch. 3. de præsumpt. cap. 128. per tot. & consil. 73. num. 27. Pruckmann. 1. consil. 29. n. 63. Cravetta consil. 282. n. 9. Cothman. 2. respons. 53. n. 109. Schuff. cent. 2. consil. 68. n. 12. Natt. 1. consil. 162. num. 2. & consil. 173. n. 6. P. Heigius 1. quest. 22. n. 38.

IV.

Præsentia patroni vim habet citationis, l. si eum 26. §. 1. ff. de fideicom. libert. Jason. in l. 1. ff. de injus vocand. Alex. in l. pecuniariis. in princ. C. de procurat. Hyppolit. de Marfil. in notab. 3. Tu scis. Bald. cap. plerumque in 2. colum. de rescript. Barbat. in clem. auditor 13. col. eod. tit. & in rubric. de litis contestat. colum. 5. n. 11. Ludovicus Gomez. ad §. pinales. Instit. de actionib.

F. Præ

V.

Præsentia facit, ut consensus præsumatur, l. qui tacet 142. ubi Decius & Cagnol. ff. de R. I. maxime si præfens contradicendo potuit actum impedire, l. sepe 63. verb. sed scientibus. & in verb. car autem. ff. de re judic. l. 1. §. Magistrum 5. ibi: Caterum si scit. gloss. in l. si fidejussor. §. 1. verb. manifestum. in fin. ff. de pign. & in cap. 2. verb. tacerit. in fin. 27. distinct. & gloss. in c. 2. extr. de his que sunt à Prælat. gloss. in l. si fidejussor. §. qui recusare. ff. qui satisd. cogantur. gl. in l. fin. §. si prædixerit. ff. naut. cap. stabul. Alex. conf. 129. n. 16. vol. 4. Ubiunque enim aliquis est præfens alicui actui, quem contradicendo possit impedire, nec ei contradicit, sibi præjudicare perhibetur, Bart. in l. que doris. col. fin. ff. solut. matrim. Intellige, si scilicet de modico præjudicio agatur. l. 7. §. 1. ff. de pecun. Salic. 28. ff. de commun. divid. l. Labeo 19. cum gloss. ff. de acqu. plev. arcend. Jason. in d. l. que doris. n. 38. add. infr. lib. pen. c. tacens. & quod præsentia multa operetur, vid. Cujac. in Papin. lib. 79. de Verbor. Obligat. & in parat. C. de inutil. stipulat. imò quod poenitentiam intemptivam excludat, text. est in l. 1. C. de Error. Advoc. junct. l. 60. de Reg. Jur.

VI.

Præsentia non præsumitur, sed probanda est, Matth. de Afflict. in decis. Neapolit. decis. 299. n. 28. Bald. in l. 2. C. de statutis & imagin. Paulus de Castr. in l. illud. Cod. de SS. Eccles. quia facti est, Carpzov. part. 3. confit. 3. def. 25. n. 5.

VII.

Præsentia aliquo non dicitur fieri, si non intelligat, l. diem 27. §. coram 5. ff. de recept. arbitr. gloss. in cap. ut circa. verb. coram. lib. 2. de Elect. Sic furiosum infantem aut dormientem non videri coram fecisse, respondit Florian. in l. coram 209. ff. de V. S. quem allegat Honthem. 2. de Art. Notar. cap. 14. n. 4. Licet enim præsentia semper excludat ignorantia allegationem, A. Faber in Cod. suo de Edendo def. 21. secus tamen in his modò dictis personis observatur, quia etiam præfens absentium loco habentur, l. ubi non nocet 124. §. 1. de Reg. Jur. l. sed si. 52. §. filiusfamil. ff. de injur. Antonius Faber dict. loc. n. 11.

VIII.

Præfens cujusque rei status spectatur, non præteritus aut futurus, l. uxori sue 33. in princ. & §. 1. de legat. 3. ita in vindictis seu provisionibus & immisionibus impetrandis satis est videre contractum seu testamentum, ex quo agitur ejusmodi esse, ut quantum ad præfens rejici fides scripturæ non possit vulg. l. optimam 14. de contr. committ. stip. & l. ult. de edic. C. de reb. cred. Mornac, ad l. 7. C. de reb. cred.

IX.

Ad præfens ova, cras pullis sunt meliora, inquit Gloss. in l. cum hi 8. verb. Medico præfente. ff. de transact.

X.

Quotiescunque lex in specie præsentiam personæ requirit, toties si quis per alium id faciat, ipse fecisse non intelligitur, quia sic legi satisfaciendum, quæ ita personæ præsentiam pro formâ substantiali requirit. Ita ergo in pro-

priâ personâ juramentum assertorium deponendum, cap. 47. X. de testibus, præsertim in Saxoniâ, Carpz. P. 1. Conf. 12. def. 31. sic quoque in propriâ personâ quis exhibere debet in judicio testamentum, Carpz. P. 3. Conf. 3. def. 33.

XI.

A Principe præfente dignitatem accipere honoratius est quàm ad absente vel per alium: & dignitas collata præfenti honoratior est, quàm quæ absenti defertur, & honoratior est, qui ad latus principis præfentes sunt. Brunnem. Caut. dignit. ordo. in fin.

XII.

A statu rei & personæ de præfenti in præteritum præsumitur, hinc qui hodiè solvendo non est, & ante longum tempus non fuisse censetur, Brunnem. ad l. 1. C. de peric. nominat. in fin.

CAP. LXXXVII. Præsentatio.

Axioma I.

Præsentationes sunt juris patronatus fructus, cap. consultationibus 19. de jure patronat. cap. cum Bertholdus 18. de re judic. cap. decernimus 32. & cap. filiis 35. 6. quest. 7. Philipp. Port. conf. 102. ex facto proponitur. n. 13. Ruin. conf. 50. super themate, n. 1. lib. 5. Petrus Duen. reg. 260. incip. existentes in quasi possessione. Roland. à Valle conf. 47. n. 30. lib. 1. Panormitan. in d. c. consultationib. num. 3. vers. sed ratio decidendi, & d. c. ex literis. num. 3. & 7. ibidemque Berous n. 12. de jure patron.

CAP. LXXXVIII. Præsidium, Auxilium, Beneficium.

Præsidium & Auxilium Legis meretur amittere, qui in Legem delinquit, cap. ult. de immunit. Eccles. l. 37. ff. de minor. l. 6. si quis omissa causa ratio est in l. 14. C. de Judeis. Exemplum in §. ult. C. de his qui ad Eccles. si quam 4. de opt. libert. conf. supr. lib. X. cap. X. §. 39.

CAP. LXXXIX. Præsumptio.

Axioma I.

Quoties quid ex facti circumstantiis non concurrente juris dispositione colligitur, toties est præsumptio hominis, quia hæc ab homine, seu judice tantum inducitur ex prudentiâ judiciariâ. Exemplum est in l. 23. ff. de minor. ubi judex ex habitu corporis præsumit de alicujus ætate. Aliud habet Baldus in l. 10. C. de probat. de juvene assidue adeunte virginem, quod ille præsumatur pater partus ab eâ editi.

II.

Quoties lex tantum aliquid præsumit, non verò simul de eo disponit, seu non simul condemnat, toties est præsumtio juris, quia hæc à jure inducitur. Exemplum est in l. 24. ff. de probat. ubi ex cancellatione Chirographi lex præsumit

(M) 4

præsumit liberationem. Eadem præsumtio oritur ex redditione chirographi. l. 2. §. 1. ff. de pact. vid. Menoch. l. 2. arbitr. jud. Quæst. cap. 89.

III.

Quoties lex non tantum aliquid præsumit, sed insimul ob hanc præsumtionem disponit seu reum condemnat, toties est præsumtio juris & de jure. Exempl. est in l. 34. C. ad L. Jul. de adult. & l. antiquè 20. C. ad Scitum Vellej. ubi mulier ob certas circumstantias suæ utilitatis causâ contraxisse præsumitur, & hinc disponitur, ne gaudeat Senatus Consulto Vellejano. Conf. cap. 33. X. de sponsal. & cap. 12. X. de præsumpt.

IV.

Præsumptio vim habet probationis, Mascardus de probat. conclus. 1222. num. 2. Menoch. l. pref. 36. Pacian. l. de probat. 8. n. 3. satis enim concludenter & liquidissimè illud dicitur probatum, quod ex juris probatione resultat. l. licet. imp. 74. & ibi Jason. n. 13. ff. de legat. 1. Covarruv. 2. var. resolut. cap. 6. n. 1. Farin. l. conf. 96. num. 27. hinc appellatur aperta & clara probatio & veritas, d. licet. ibique Bart. n. 2. Jason. in l. quidam testamento. ff. de vulgar. substit. l. si quis locuples 57. in fin. ff. de manumiss. testam. d. dolum. 6. C. de dolo. Forster. l. Confil. Marp. conf. 8. n. 17. liquidissima probatio, gloss. in l. si tutor. ff. de peric. tut. Hyppolit. in l. fin. in princ. ff. ad Leg. Cornel. de fideic. Cacheran. decis. 58. num. 14. qua de causâ duas præsumptiones juris simul junctas plenam facere probationem, cum Glossa in l. instrumenta. Cod. de probat. & in cap. cum dilectus. de successione ab intestato. responderunt Calcan. confil. 8. colum. 5. circa medium. Cravett. confil. 143. num. 12. & conf. 158. n. 11.

V.

Præsumptionis virtus est, ut onus probandi transferat in adversarium, l. ult. quod met. caus. l. ab ea parte 5. de prob. Bart. in l. quoties si quis caution. Dec. conf. 397. n. 4. etiam si unica tantum sit, l. ab ea 5. ff. de probat. l. si ve possidetis. C. eod. Bart. in l. in illa. in fin. ff. de V. O. Hyppol. de Mar. l. in sing. 451. incip. Decem. n. 1. Confil. conf. 304. n. 217. siquidem qui saltem unam præsumptionem pro se habet, eo ipso sufficienter probasse suam intentionem censetur, quod ab adversario non doceatur contrarium, glossa in l. si tutor. C. de peric. tut. Hyppol. de Mar. l. in rubr. C. de prob. n. 326. Lancelot. Contr. de off. Prætor. in caus. civil. de probat. 217. Alciat. in tract. de præsumpt. reg. 3. pref. 1. n. 4. Carpov. 5. resp. 71. n. 10. Ubi exemplum ponit in tutore, curatore & similibus administratoribus, pro quibus cum sit præsumptio, quod in officiis mandatis non segniter & negligenter, sed probe ac diligenter versentur, per not. Mascard. de probat. concl. 518. n. 3. Idè onus probandi culpam vel negligentiam in pupillum per hanc præsumtionem devolvitur. Sed limitat hanc assertionem seq. c. 12. & distinguit, utrum quis simpliciter præsumptione suâ nitatur, an simul aliquid excipiat, vel ad exculpationem sui adferat: ut priori quidem casu adversarius probare contra-

rium teneatur; posteriore verò ipse excipiens, qui, verbi gratia, suam diligentiam jactat: quia hanc allegationem probare debet, utpote novam qualitatem, l. 13. §. 2. de pub. in rem act. vid. Umm. in process. judic. disp. 15. n. 5. ubi hæc de præsumptione juris & de jure, vel juris tantum, non autem de præsumptione hominis, ut quæ non probationis vim habeat, sed sit tantum quoddam probationis additamentum, intelligenda esse declarat, add. & Pacian. lib. 1. de prob. c. 8. & seqq. nisi ea valde sit violenta, ut est ea, quæ ab aspectu tenetur. l. minor 32. de minor. idem Pacian. lib. 1. de prob. cap. 9. n. 4. & seqq. Limitationes quod attinet, has vide apud Ummium disp. 15. thes. 11. n. 6.

VI.

Præsumptionem vincit probatio. l. si chirographum 24. & l. 29. ff. de probat. l. 10. C. de non numer. pecun. Antonius Faber in Cod. lib. 4. tit. 14. de fin. 26. n. 6. Carpov. p. 1. confil. 10. de fin. 63. num. 9. & part. 2. confil. 2. de fin. 8. n. 2.

Limita, nisi sit juris & de jure. l. ult. in pr. ff. quod met. caus. Cravett. conf. 35. num. 5. & conf. 146. num. 7. Anton. Faber in Cod. lib. 4. tit. 14. de fin. 4. num. 2. Carpov. p. 3. confil. 17. de fin. 14. num. 2.

VII.

Illud præsumitur, quod se ita habet ordine & cursu naturali. l. si ita 47. §. 1. de hered. instit. cap. quia verisimile 10. de præsumpt. Et quod concludat cum rebus senfatis & verisimilibus. l. milites 8. §. oportet 1. C. de quæst. l. 14. C. de testam. l. 2. C. qui testam. fac. poss. Hinc uxor præsumitur acquisivisse ex bonis mariti. l. Quintus Mutius 51. ff. de donat. int. vir. & ux. Et ad Patrem præsumitur pertinere quod filius habet, nisi contra probetur l. 2. C. de patr. potest. Limita: nisi filius sit industrius & artifex, pater pauper, tunc enim à filio acquisitum in dubio ejusdem operâ quæsitum præsumitur. gloss. in l. 6. C. de bon. que lib. verb. ex substantiâ. Zas. in §. 10. Instit. de Adion. n. 7. ubi dicit, præsumtionem, quod ea, quæ filius possidet, à patre proveniunt, tunc procedere, si filius sit segnis, qui nescit aliquid operari, & pater sit dives; & per Jo- vem rogat, ut hanc retineamus distinctionem, utpote ex quo ille in arduo negotio consultus parti suæ obtinuit tria millia florenorum.

VIII.

Præsumptio est pro pietate. Hinc mater liberos alens in dubio alimenta donasse præsumitur l. 11. C. de Neg. Gest. Et vitricus alimenta privignis præstans animo donandi ea præstare præsumitur. l. si paterno 15. C. eod.

IX.

Legis præsumptionem qui sequitur, non censetur laxam habere conscientiam, Joh. Andr. in c. is qui fidem. de sponsal. Alciat. in c. cum contingat. num. 58. extr. de jurejur. & in c. novit. de jud. Pantschm. 1. pr. quæst. 10. num. 13. quia qui tali præsumptione nititur, probationem liquidissimam habere dicitur, l. si locuples 57. in fin. ff. de manumiss. test. gl. in l. tutor. C. de peric. tut. Curt.

Curt. jun. *conf.* 4. num. 3. Decian. *conf.* 54. col. 2. Boeckel. *de publ. jud. disp.* 2. num. 5. unde & pro veritate habetur, l. *fin. de prob.* Siquidem non quælibet præsumptiones sufficiunt, sed manifestissimæ requiruntur semper, quoties ex præsumptionibus, iudiciis, conjecturis, argumentis extrinsecus probationes assumuntur, l. 3. §. *præterea* 4. de *suspect. tut.* & l. *indicia* 19. C. de *rei vindic.* l. *cum citra* 15. C. de *jur. dot.* nec sufficit præsumptio, quam quis sibi assignit, vel adumbrat, sed præsumptio, de qua nominatim in iure fit mentio, cum comminisci præsumptiones aut conjecturas nobis liberum non sit, Cujacius in *Papin. l. ult. de his que ut indign.*

X.

Præsumptio specialis potentior est generali, l. *Divus* 7. ff. de *in integr. rest.* l. *cum de indebito* 25. ff. de *prob.* Bald. in l. *sive possidetis* col. 1. vers. *ultimo oppono.* Paril. *conf.* 29. n. 37. Cravett. *conf.* 258. n. 11. Menoch. *de arb. judic. cas.* 42. n. 14. Natt. *conf.* 164. n. 8. vol. 1. Riminald. jun. in l. *precibus* n. 417. C. de *impub. subst.* Vult. 1. *conf.* Marp. 22. n. 70. specialis enim tollit & elidit generalem, c. *illud* 11. de *presumpt.* l. *in toto* 80. ff. de *R. I. Regn. Sixt.* 2. *conf.* Marp. 10. n. 143. illique derogat, d. *cap. illud.* Mar. Socin. jun. *conf.* 128. n. 230. vol. 1. Regn. Sixtin. 3. *conf.* Marp. 12. n. 52. Cravett. *conf.* 258. *Efficaciora* n. 21. ut leges aliaque jura specialia generalibus derogant, Jaf. in l. *placuit* in *fin.* cum ibi alleg. de *judic.* ita quando præstō sunt speciales præsumptiones, rem aliquam esse feudalem arguentes, cessat præsumptio illa generalis allodialium Gloss. & Dd. in c. 1. per ill. text. de *controv. inter vassall. & fam.* c. 1. §. *sanam.* de *usur. rei feudal.* c. 1. §. *si contentio.* de *Capitan. qui Curiam vend.* Bald. in c. 1. §. *inter filiam.* num. 2. vers. *cum per qualitatem*, si de *feud. contr. int. Dom. & agnat. vassall.* Laurent. Kirchov. *tom.* 1. *conf.* Franc. 31. n. 5. Welsenb. 1. *conf.* 4. n. 68. imò eam etiam tollere generalem in criminalibus, ex l. *merito* 51. ff. *pro soc.* deducunt Boer. *decis.* 104. Alex. *conf.* 77. in *causa accusationis* in *fin.* vol. 1. Hyppolit. in l. 1. §. *Divus Adrianus* n. 28. de *scar.* Welsenb. 1. *conf.* 19. n. 43. Fatinnac. 1. *conf.* crim. 11. num. 2.

XI.

Præsumptio sumpta à facto potentior est illa, quæ sumitur à non facto, Menoch. 1. de *presumpt.* *quest.* 29. n. 17. Goedd. 1. *conf.* Marp. 28. n. 100. Quotiescunque enim causa præsumendi factum subest, quæ inducitur ex aliis præsumptionibus, tunc factum præsumitur, Mascardus de *probat. conclus.* 732. n. 7. per c. *cum tu* 16. ibi: *quia utrumque esse potuit.* de *restib.* cum è contrario difficulter ex his quæ facta non sunt, nec apparent, præsumptio colligi possit. Flamin. Paril. de *confident. benefic.* *quest.* 71. n. 50. Anchar. *conf.* 302. Aym. Cravett. *conf.* 202. n. 9. per l. *quod Servius* 8. ff. de *condict. caus. dat.* l. *cum in lege* 33. ff. de *contr. empt.* & *conf.* 319. n. 3. vers. *decimonono.* per l. *quadam mulier* 77. ff. de *rei vindic.* l. 2. C. de *acquir. possess.* Menoch. 1. de *presumpt.* *quest.* 23. n. 2. ubi ex Mario Salomoni ad l. *Gallus* §. *quidam.* ff. de *liber. & possib.* refert, præsumptionem tum regnare, quando

apparet quid gestum; qualiter autem gestum, in obscuro est, cum non aliter quam rebus seu factis sic se habentibus iudicandum sit, ut tradit Cravett. d. *conf.* 13. vers. *decimo nono.*

XII.

Præsumptio cæteris creditur firmior & potentior, quæ actum valere & consistere facit, l. *quoties* 12. ff. de *reb. dub.* l. *quoties* 81. de *V. O.* Dec. in l. *testamento* n. 12. C. de *testam. milit.* & *conf.* 77. col. 4. vers. & *ista potens præsumptio.* Purpurat. in l. *rogasti.* §. *si tibi.* n. 38. ff. *si cert. petat.* Joh. Annibal. in *repet.* l. *post contractum.* n. 107. ff. de *donat.* Alciat. in *tr. de præsumpt.* reg. 3. *pres.* 34. Nevizan. lib. 6. *Sylv. Nuptial.* n. 47. vers. *item in dubio quod actus.* Cravett. *conf.* 52. Vant. in *tract.* de *nullit.* p. 1. n. 24. Menoch. 3. de *presumpt.* *pres.* 27. Unde & præsumptio, quæ facit valere actum, ut regina cæteris præferatur, Decius in *cap. quoniam Abbas* n. 16. de *offic. delegat.* l. *contrabenda* n. 13. de *R. I.* & l. *si donacione.* n. 12. C. de *collat.* Cravett. *conf.* 223. & *conf.* 235. n. 4. Vult. 1. *conf.* Marp. 29. n. 27. vide copiose Jafon. in l. *si Rufinus.* col. 1. C. de *testam. milit.* Tiraquell. in l. *boves.* §. *hoc sermone.* limit. 7. n. 6. de *V. S.*

XIII.

Præsumptio negativa fortior est affirmativa, Bald. in l. *filium.* lect. 1. n. 7. ff. de *his qui sui vel alien. jur.* Paril. *conf.* 29. n. 83. volum. 2. Menoch. 2. *arb. judic.* 472. n. 27. & *quest.* 29. n. 13. quia negativa potentius negat, quam affirmat affirmativa. gloss. in l. *hoc genus.* ff. de *condit. & demonstr.* & in *cap. cum dilectus de consuetud.* Jafon. in l. *decem.* col. 4. de *V. S.* Vult. 1. *conf.* 22. n. 67. cum seq. Tiraquell. in l. *boves.* §. *hoc sermone.* limit. 7. n. 6. de *V. S.* Jafon. in l. *Rufinus.* col. 1. C. de *rest. milit.* Alciat. in *repet.* l. 2. in *pr. num.* 39. de *V. O.*

XIV.

Præsumptio illa potentior quæ jure communi inhaeret, quam quæ speciali. Cravett. *conf.* 258. num. 21. Grat. *conf.* 64. num. 46. lib. 2. Bald. in l. *si quis decurio.* num. 5. C. ad L. Cornel. de *fals. allegatus ab Alciat.* in *repet.* d. l. 2. in *princ. num.* 35. ff. de *V. O.* Exemplum habes in l. *Miles* 7. ff. de *injuncto & irrit. testam.* quo loci prævalere dicitur præsumptio illa, quod miles testari voluerit jure communi, & non speciali, cum jus commune sit potentius, l. *ejus militis* 34. §. *militia missus* 1. de *militar. testam.*

XV.

Præsumptio naturalis potentior est accidentali l. *cum qui probabilem.* 19. C. de *Episc. & Cleric.* ibidemque Bald. ubi notat, quod præsumptio hæc prævaleat cuicunque opinioni, quem sequitur Cravett. *conf.* 250. num. 2. ita si v. g. præsumptio esset contra aliquem, quod occiderit, quia forte ejus erat inimicus & minas de occidendo intulerit, & alia præsumptio esset contraria, quæ à natura descenderet, quod scilicet is accusatus fuerit eo tempore in loco tam distante & remoto, ut per naturam fieri minimè posset, quod ibi esset tempore perpetrati homicidii, hæc præsumptio, quia naturalis, potentior est, & merito illi accidentali præferatur, Francisc. Brun. in *tract. de indic.* & *tortur.* p. 1. q. ult. n. 4. ubi vid. Exempla his similia alia,

XVI. Præ-

XVI.

Præsumptio, quæ à substantia descendit, fir-
mior est ea quæ à solennitate oritur. Hieronym.
Butigell. in repet. l. civitas. num. 17. ff. si cert. pe-
ratur. Exemplo hoc illustant Imp. Diocletia-
nus & Maximilianus in l. non Codicillum. 14. C.
de testam. ubi asseverant, præsumptionem esse
evidentem eum voluisse testari, qui heredis in-
stitutionem vel exheredationem adscripsit;
quia institutio vel exheredatio substantia te-
stamenti dicatur, §. ante heredis. 34. Inst. de le-
gat. & pr. Inst. de hered. liber.

XVII.

Præsumptio exclusiva delicti fortior est in-
clusiva, & illam tollit. Bart. in l. non solum. §. sed
probari. ff. de nov. oper. nunc. Roman. conf. 68.
Viss in proposito. Grammatic. decis. 18. num. 5.
Farin. 1. confil. crim. n. 7. semper enim præsum-
ptio bona & honesta sumenda est, ut delictum
evitetur. l. merito si. ff. pro socio. l. si defunctus
10. C. arbit. tutel. Bart. in l. facultas. C. de jure
fisci. Bald. in l. quisquis. num. 5. Cod. si cert. per.
Gædd. 1. Confil. Marpurg. 28. numero 206. Unde
etiam præsumptionibus contrariis (concurrenti-
bus illa non modo capienda, quæ delictum
excludit, Roman. conf. 68. viss mibi. num. 8.
Grammatic. conf. 31. num. 11. Bertazol. 1. con-
sult. decis. conf. 226. n. 5. verum etiam talis ex-
clusiva aliis inclusivis præferri debet. Rimi-
nald. conf. 136. n. 15. vol. 1. Burlat. conf. 94. n. 22.
Vult. l. conf. Marp. 15. n. 24.

XVIII.

Præsumptio illa judicatur potentior quæ be-
nignior. Bart. in l. si pupillo. ff. ad L. Falcid. Castr.
in l. 2. num. 7. C. qui testam. facere poss. Caccia-
lup. in l. omnes populi. num. 39. ff. de just. & jur.
Cravett. conf. 336. num. 42. vol. 3. Vult. 1. confil.
Marp. 22. n. 71. Exemplum sit, si pupillus 21. ff.
ad L. Falcid. Ubi cum recipiens à legatario, ali-
às debitore, duplicem ob causam recipere po-
tuisset, nempe causa adimplendæ conditionis,
& causa solvendi debitum naturale, recipere
dicitur ob causam solvendi debitum utpote be-
nignior, ut illa deinde in falcidiam imputen-
tur. Et hanc præsumptionem etiam præferri
illi, quæ facit valere actum, senserunt Jason. in l.
nominatim. in fin. de liber. & posthum. Nevizan.
lib. 6. sylv. nuptial. num. 47. vers. item in dubio.
& in simili docuit Alciat. quod in concursu du-
arum causarum illa prævaleat, quæ benignior.
in repet. l. 2. in pr. n. 34. de V. O. ubi etiam simul
ad l. 2. in fin. ff. ad L. Aquil. quæ adversari vide-
batur, respondet.

XIX.

Præsumptio illa validior, quæ verisimilitu-
dini magis convenit. Bald. in l. si ve possidetis, in
fin. ff. ut in possess. legat. Jason. in l. si extraneus.
num. 9. ff. de condi. qh. causam. Curt. jun. conf.
178. col. 1. Cravett. conf. 662. num. 22. vol. 4.
Francisc. Brun. in tractat. de indic. & tortur. p.
11. quest. ult. num. 2. cum dicit, quod illa furti
præsumptio, quæ oritur contra eum, qui noctis
tempore visus est aliquid sub pallio gestare, ex-
tinguatur atque diluatur ea præsumptione,
quæ nascitur, probando hunc accusatum vi-

rum bonum ac frugi fuisse, quia hæc præsum-
ptio verisimili magis consentanea. add. & An-
gel. in l. miles. C. de quest. unde etiam te-
stibus verisimiliora deponentibus majorem si-
dem tribui traditur in l. ob carmen. 21. §. ult. ff.
de testib. & c. in nostra 32. eod. tit. & copiose res-
Cravett. conf. 6. n. 56. & conf. 195. n. 10.

XX.

Præsumptio illa potentior, quia inæqualia
vitantur. Zuchard. in rubr. ff. si cert. per. Me-
noch. de præsumpt. dict. quest. 29. num. 16. Vult.
1. Confil. Marpurg. 22. num. 73.

XXI.

Ex præsumptionibus condemnatio sequi
potest. cap. asserte 2. de præsumpt. Bald. in l. qu-
cunque. num. 25. C. de serv. fugitiv. Alex. conf.
60. num. 1. lib. 2. Brun. de indic. & tortur. p. 1.
quest. 4. num. 7. Cravett. conf. 73. n. 29. Gram-
matic. confil. 22. n. 14. etiam in delictis occultis
& quæ sunt difficilius probationis, Marfil. conf.
44. num. 8. Paris. conf. 57. num. 33. & conf. 75. n.
16. Justin. Bond. conf. crimin. divers. 54. num. 34.
lib. 2. Paul. Merend. inter eadem confil. 90. num.
27. lib. 2. Clat. in practico. §. fin. quest. 20. vers.
secus tamen ad fin. Mascard. de probat. lib. 1.
concl. 495. num. 4. & concl. 459. n. 16. & conclus.
461. n. 10. Menoch. 1. de præsumpt. quest. 40. n. 13.
Nicol. Moron. de fide Treug. & pace. q. 186. n. 7.
Gabr. 1. de probat. concl. 1. n. 30. Brunor. à Solem
suo confil. crim. n. 7.

Declarat (1.) dummodo indicia & præsum-
ptiones sint indubitata. (2.) procedat quoad
pœnam extraordinariam, secus quoad ordina-
riam. Farin. in tit. de reo confesso & convicto.
quest. 86. num. 33. & 1. conf. crimin. 33. in add. lit.
1. Carrer. in practico. criminal. in tract. 3. de homici-
di. Brun. de indicis & tortur. part. 1. quest. 4.
num. 13. ad fin. vers. advertendum. tamen. Tira-
quell. de pen. caus. 27. num. 1. & seqq. latissimè
Mascard. de probat. concl. 1221. n. 35. Anton. Go-
mez de delict. 63. de homicid. num. 45. & ibi So-
arez in addit. lit. I. in verb. eleganter. Capye.
decis. 126. num. 15. Monticell. reg. crimin. n. 11.
& 25. Petr. Plac. in Epit. delict. cap. 14. num. 3. in
fin. Diaz. reg. 370. in princ. & 1. ampliat. cum
in extraordinariis pœnæ delictorum plerum-
que temperentur. Gigas in tr. de crim. l. 1. Ma-
jest. lib. 2. tit. 2. quem & per quos crimin. l. 1. Ma-
jestat. prob. quest. 24. num. 4. Innocent. in cap.
quia verisimile. num. 2. vers. nota tamen de præ-
sumpt.

XXII.

Præsumptio non cadit super certo, sed incerto.
gloss. in L. unic. §. accedat. verb. præsumatur.
C. res inter alios acta non noc. & in l. si ve possidetis.
cum ibi not. per Dd. C. de probat. Farin. 1. confil.
91. n. 7.

XXIII.

Præsumptio violenta admittit probationem
in contrarium. gloss. ult. in fin. extr. de presbyta
non baptizand. ac sufficit ad condemnationem,
quia pro certitudine habetur. c. licetis 12. & seqq.
extr. de presc. adserte 2. extr. eod.

XXIV.

Præsumptionem causat executio sententiæ.
cap. suscitata. 6. extr. de restitution. in integr.

XXV. Præ-

XXV.

Præsumptionem elidit iuramentum cap. ult. extr. qui marimon. accusar. poss. unde si præsumptio sit contra aliquem, quod malitiosè proponat exceptionem, iuramentum debet præstare, quod malitiosè eam non proponat. cap. literas 13. extr. de restitut. spoliat.

XXVI.

PRÆSUMPTIO cedit veritati, quia veritas prævalet præsumptioni. l. nuptura filio 57. ff. de iure dotum. l. fin. in princ. ff. quod metus causa. l. cum de indebito 25. ff. de prob. l. in rebus 39. Cod. de iure dotum. Socin. conf. 164. col. 5. vers. sed ad banc objectionem. num. 10. volum. 2. Paris. conf. 29. n. 44. lib. 2. Roland. à Valle conf. 99. n. 11. lib. 1. Surd. conf. 7. n. 61. & conf. 16. n. 22. & conf. 28. num. 110. & conf. 37. num. 17. & conf. 80. n. 19. & conf. 423. num. 12. Card. Tusch. prætic. conclus. tom. 6. lit. P. conclus. 612. per totam. Menoch. conf. 86. num. 106. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 5. cap. 832. num. 15. & c. 909. n. 23. Carp. 20v. part. 2. constitut. 2. de fin. 8. num. 5.

XXVII.

PRÆSUMPTIO una tollit aliam. l. Divus 7. ff. de in integr. restit. l. quidam testamento 30. ff. de vulgari & pupill. substit. l. 1. C. qui & adversus quos. l. fin. C. de Instit. & substit. c. tuam 26. de sponsal. cap. afferte 23. de præsumpt. Hippol. conf. 8. n. 6. Tiracquell. in l. si inquam. verb. donatione largitus. n. 150. C. de revocand. donat. Menoch. remedi. 15. recuper. num. 353. & n. 387. & de arbitri. lib. 1. quest. 76. n. 19. & conf. 101. n. 55. & conf. 343. n. 33. & de præsumpt. lib. 1. præf. 30. Mascard. de probat. conclus. 405. n. 5. & conclus. 832. n. 15. & conclus. 1147. n. 27. & conclus. 1224. & concl. 1377. n. 73. cum seqq. Surd. conf. 361. n. 35. Valasc. de partitionib. c. 38. n. 9. Farinac. in praxi criminal. part. 3. quest. 86. num. 102. cum seqq. & part. 4. conf. 102. n. 49. Benedict. Agid. in repet. l. ex hoc iure ff. de iustitia & iure. part. 1. cap. 11. n. 17. idem Surd. conf. 16. n. 23. & conf. 31. n. 49. & conf. 69. n. 36. & conf. 80. n. 21. & conf. 383. n. 25. & conf. 486. n. 15. Stephan. Gratian. d. tom. 5. c. 824. n. 6. & 14. & c. 967. n. 14. Alex. Trentacinq. conf. 19. n. 10. p. 1. & conf. 37. n. 6. & 11. eadem p. 1.

XXVIII.

PRÆSUMPTIO fortior tollit debiliorem, d. l. Divus 7. ff. de in integr. restitut. l. non solum 67. ff. de ritu nupt. latè Menoch. de præsumpt. lib. 1. præf. 30. num. 1. cum seqq. & lib. 6. præf. 64. n. 46. & conf. 22. n. 22. Surd. conf. 94. n. 61. & conf. 112. n. 73. & conf. 311. n. 79. & conf. 535. num. 5. Steph. Grat. tom. 4. cap. 611. n. 33. & cap. 650. n. 33.

& cap. 657. n. 33. [semper enim præsumptio minor & infirmior cedit majori & validiori. cap. literas 14. de præsumpt. gloss. in cap. transmissa de for. compet. & in cap. Michael de fil. presbyt. Bart. in d. l. Divus. & in l. transactionem. C. de transact. Dec. in c. quoniam. n. 8. de offic. deleg. Jafon. in l. jam hoc iure. col. 2. circ. fin. ff. de vulg. & pupill. subst. Alciat. de præf. reg. 1. præf. 9. n. 16. & resp. 269. n. 2. Curt. jun. conf. 35. n. 6. & conf. 163. n. 22. Cravett. conf. 145. n. 11. & conf. 149. n. 17. Grat. conf. 54. num. 40. vol. 4. Bursat. conf. 15. num. 22. lit. c. & conf. 340. num. 34. lib. 3.]

XXIX.

PRÆSUMPTIO una cedit pluribus, l. 3. §. 1. ff. de testibus. l. cum de indebito 25. in princip. ff. de probat. autb. itaque C. communia de success. Surdus conf. 1. num. 60. & conf. 94. num. 61. & conf. 313. num. 51. & conf. 383. n. 25. & conf. 429. n. 28. Sigismund. Scaccia de commerc. §. 1. quest. 1. n. 529. [Et pauciores vincuntur & tolluntur à pluribus, Autb. de consanguin. & uterin. fratrib. cap. 1. de Treug. & pac. Baldus in l. filium. n. 2. ff. de bis qui sunt sui vel alieni juris. Alciat. de præsumpt. reg. 3. præsumpt. 37. n. 9. Decius conf. 470. n. 10. Socin. jun. conf. 59. n. 10. vol. 2. Cravett. conf. 145. n. 11. vol. 1. Gratian. resp. 55. n. 39. vol. 1. Bursat. conf. 19. n. 27. lib. 1. & conf. 272. n. 7. lib. 3. cum fortius probent plures, quàm una, c. illud 11. de præsumpt. Wesenb. 1. conf. 4. num. 30.]

XXX.

PRÆSUMPTIONES cessant inclaris, Anton. Monachus Florent. decis. 51. num. 49. [Præsumptionibus enim non est certandum, quando habemus veritatem ab ipso iudice detectam, l. cum de indebito 25. §. 1. ff. de probat. cap. quicumque 5. distinct. 81. Farinac. 1. conf. crimin. 77. n. 28.]

CAP. XC.

Præsuppositum.

Axioma I.

Præsupposito subducto, dispositio quoque subducitur, cap. si Papa 10. de privil. in 6. Clement. si summus 4. de sentent. excommunic. Alexand. conf. 126. Visits bus omnibus, de quibus in themate. lib. 5. Et qui loquitur præsuppositive, videtur loqui conditionaliter, Jacobus Menochius conf. 175. Judicis munus. num. 12. in princip. & vers. Et primò, cum allegatis. Decius consil. 644. num. 15. Decianus respons. 1. num. 16. volum. 1. Pantfchmannus 2. prætic. quest. 21. num. 64. Sixtin. 2. consil. Marpurg. 14. n. 136.

II.

Præsuppositum semper in quacunque dispositione est verificandum, per tradita à Decio conf.

conf. 251. n. 1. Matt. conf. 343. num. 2. Bero. conf. 120. num. 9. lib. 3. Regner. Sixtin. 2. conf. Marp. 14. n. 136.

CAP. XCI. Præteritum.

Axioma I.

De præterito in præsens præsumitur, l. non omnes 5. §. à Barbaris 6. ff. de re milit. cap. semel malus 6. de R. Lin 6. Castrenf. in l. non ignoravit. C. ad exhibend. & in l. ex persona. num. 5. C. de probat. Felin. in cap. in præsentia. num. 28. de probat. per text. in l. siue possidetis 16. C. de probat. Carpzovius p. 1. constit. 29. de fin. 8. n. 7. Vult. 1. conf. Marp. 15. num. 90. & conf. 22. num. 44. ut si quis rem habuerit, præsumitur etiam nunc habere, l. si quis ex Agentariis 6. §. ult. de edend. Donell. 25. comm. 4. Reinking. lib. 1. class. 2. cap. 2. num. 58.

Ut autem hæc regula procedat, requiruntur duo extrema, nempe præteritum verum, & præsens possibile: ita, verbi gratia, qui tempore præterito fuit subditus, adhuc subditus esse præsumitur, cap. præterea 10. de transact. & qui certæ olim fuit voluntatis & opinionis, ejusdem adhuc esse præsumitur, l. cum qui voluntatem 22. ff. de probat. l. cum 32. de donat. inter virum & uxorem. Menoch. de præsumpt. 6. præf. 37. & qui olim possidebat, possidere adhuc de præfenti præsumitur, Gloss. Bart. & Dd. in d. l. siue possidetis. C. de probat. Mascardus de probat. conclus. 195. vol. 3. ratio, quia quilibet in eo statu & conditione mansisse intelligitur, in quo ante fuit, l. si cui 7. §. isdem 2. ff. de accusat. Unde, sicut qui semel bonis moribus præditus fuit, præsumitur adhuc esse, ut supra lit. B. c. Bonus. ita etiam quem perseverare in malo, in quo fuit irretitus, dictum fuit sup. lit. M. cap. Malus. Quam regulam tamen fallere in iis, quæ solo temporis cursu mutantur, tradit Hilliger. 21. Don. En. 10. Zex Farinac. & aliis A. Barbos. in loc. argument. 85. itidem ex præfenti circa præteritum, præsumi patet ex l. si tamen 48. §. qui 3. de adilit. edict. l. si ut certo 5. §. custodiam 5. ff. commod. cap. cum per bellicam 34. i. q. 14. Menochius 1. de præsumpt. quest. 19. num. 6. quest. 24. num. 37. cum seqq. Gœdd. 2. conf. Marp. 28. num. 185. Præsumimus enim à præfenti in præteritum, cum tempus præsens connexitatem quandam habet cum præterito, inaximè in his, quæ contendunt ad non esse, ut voluit Bart. ad l. ex persona circ. fin. vers. primo casu C. de probat. Menoch. 1. de præsumpt. q. 24. n. 41. si quidem potest concurrere cum naturali veritate antecedentis, ac se hoc tempus præsens ad præteritum habere potest, ut finis ad principium. Gœdd. 3. conf. Marp. 33. num. 311. ita ex præfenti possessione in præteritum præsumitur, donec contrarium liquido probetur, & qualis nunc reperitur præfens status, talis etiam intelligitur antea fuisse, quamdiu ex contraria sufficienti probatione non apparet veritas alterius status præcedentis, l. ex persona 3. ibique gloss. C. de probat. Bart. in l. Celisus. num. 22. de usucap. Zasius conf. 6. num. 13. vol. 2. ubi contendit in remotissima etiam tempora.

fursum versum ex præfenti possessione aliquid præsumi durasse. Ita ex consequenti vitæ genere colligitur conditio vitæ ante acta, l. si qui 34. ibidemque Bald. C. ad Leg. Jul. de adult. & ex actu subsequenti arguitur præteritus, ut ait Alexand. conf. 15. in fin. vol. 7. ita qui nunc non est solvendo, præsumitur antea quoque solvere non potuisse, l. ex persona 3. C. de prob. & qui nunc est hæreticus, arguitur etiam antea hæreticum fuisse, Alberic. de Rosat. in l. cum qui bona. ff. de jur. fisci. Vult. 1. conf. Marp. 15. num. 145.

II.

De præterito præsumitur ad plus præteritum, cap. quia 10. dist. 28. l. quicumque 3. & ibi Bartolus num. 10. Cod. de Apoch. publ. Dd. in l. cum de in rem. ff. de usuris. Panormitanus in cap. literis. colum. 2. de præsumpt. Specular. in tit. de præsumpt. vers. sed pone. Cæpoll. conf. 96. num. 18. lib. 7. ubi concludit, id quod ab annis quadraginta in loco antiquo observatum fuit, & quidem in remotissima tempora fursum versum durasse, l. si arbitri 28. ibique gloss. ff. de probat. Bald. in cap. causam de præscript. quem sequitur Zasius d. conf. 6. num. 13. vol. 2.

III.

De præterito præsumitur etiam in futurum, l. siue possidetis 16. ubi Bart. Bald. C. de probat. cap. mandata 6. cap. scribam 9. extr. de præsumpt. Alciat. reg. 3. præf. 25. in pr. Francisc. Nicon. ad rubr. ff. de nov. oper. nunc. n. 11. Regn. Sixt. 2. conf. Marp. 13. num. 15.

IV.

Præterita non sunt iuvanda, Nov. 78. in fin. Epilog.

CAP. XCII. Prætextus.

Prætextus & causæ differunt, Polyb. lib. 3. Alberic. Gentil. lib. 1. de jur. bell. cap. 19. Tacit. 4. hislor. ibi: Libertas & speciosa nomina prætextuntur, nec quisquam alienum servitium & dominationem sibi concupivit, ut non eadem ista vocabula usurparet, Suetonius in Julio Cæsare. Prætextum quidem illi civilium bellorum hoc fuit, causas autem alias fuisse opinantur, cap. 30.

CAP. XCIII. Prævaricatio.

Axioma I.

Acceptio nummorum est prævaricatio veritatis, c. qui recit 66. caus. 11. q. 3. unde nec prævaricatores fidei ad testimonium dicendum admittuntur, c. non potest 2. quest. 7.

II.

Prævaricationes de facili incipiunt pro Legibus observari, nisi celerrimè comprimantur, cap. mala 3. dist. 8.

III.

Prævaricatio ineptè dicitur, cum puella votum castitatis contemnit, cap. puella 8. 20. q. 1. rectius prævaricari definitur, vera crimina abscondere, cap. si quem 8. §. notandum 2. q. 3. Non etiam est prævaricatio, incauti & temerarii iuramenti emendatio, c. definitio 17. 22. q. 4. conf. que ad ill. tit. d. racem. crim.

CAP.

CAP. XCIV.
Præventio.

Axioma I.

In pari causâ potior est is, qui prævenit. Hoc in tantum verum, ut is, qui prævenit, metallifodinas alicubi querere, Domino fundi præponatur, fodinaque effossoris propriæ fiant. Perez. C. de Metallar. num. 25.

II.

In officiis deferendis locum habet præventio. Brunnem. ad l. 1. C. quemadmodum civil. muner. vid. tamen l. 17. §. 4. ff. ad municipal.

III.

Præventioni non est locus, cum una causa major est alterâ, l. contra pupillum 54. §. is qui ad majus i. ff. de re judic. Bart. in l. 2. §. ult. n. 2. ff. de custod. reor. Oldrad. conf. 234. Facium tale est. Decius in c. cum parati. de appell. Menoch. 2. arb. jud. cas. 232. n. 18.

IV.

Prævenientis processus facit filere processum præventi, l. 7. ff. jurisdict. Quotiescunque enim duo iudices separatam jurisdictionem habentes possunt procedere, tunc semper locus est præventioni, l. pen. ff. de petit. hered. Gail. 1. observ. 29. num. 4. Ludovic. Roman. conf. 412. incip. Pro habenda substantia. num. 4. Wurmbser. 1. observ. præf. tit. de in jus vocand. conclus. 19. Vult i. conf. Marp. 16. n. 38. tum ne lis in alio, quam ubi cepta, terminetur loco, l. 30. ff. de judic. tum ne causa continentia dividatur, l. nulli 10. C. de judic. c. 1. de caus. poss. & propr. c. 1. de sequestr. poss. quod procedere & in criminalibus allerit Carpov. p. 3. quæst. III. num. 99. Ideoque si reus fuisset punitus in uno loco præventio, domicili vel ubi deprehensus est, tum amplius ab alio iudice delicti puniri non poterit, & vice versa, cum nemo ob unum idemque delictum duplici poenâ afficiendus sit, Fatinac. in prax. crim. lib. 1. tit. 1. quæst. 7. n. 52. per l. si quis posteaquam. 7. ff. de judic. l. pluribus 32. l. si is qui Stichum 66. de procurat. l. qui prior. 29. de judic. l. si à pluribus 107. ff. de legat. 1. cap. proposuisti 19. de foro compet. cap. & debitus 59. extr. de appellat. cap. si duo 6. de procur. in 6. cap. si quis iusto 46. de Elect. in 6. Johan. Damhoud. in praxi rerum criminalium cap. 3. num. 1. Egidius Boss. in tit. de foro compet. num. 39. Speculat. in tit. de rescript. §. ratione autem causæ idem quod sublatum.

Limita I. nisi præventio sit fraudulenta & affectata, seu a reo procurata, Bald. in l. si servus plurium. §. pen. ff. de leg. 2. Farin. d. q. 7. n. 64.

Limita II. nisi prior processus fuerit illegitimus, aut nova supervenerint indicia, adversus reum alibi jam absolutum, vel non satis punitum. Egid. Boss. in tit. de foro compet. num. 102. Bart. in l. 2. §. ult. num. 3. ff. de custod. reorum.

Limita III. si una causâ alterâ sit major, l. contra pupillum §. is qui ad majus ff. de re judic. Bart. in l. 2. §. ult. num. 2. ff. de custod. reor. Oldrad. conf. 243. Facium tale est. Decius in cap. cum

parati. de appellat. Menoch. 2. arb. judic. cas. 232. num. 18.

Limita IV. quando citatus esset contumax, vel quando quidem comparet, sed de præventionem non exciperet, vel quando in præjudicium jurisdictionis verteretur, de quibus Gail. d. observ. 29. in fin. & Socinus in d. c. proposuisti num. 19. & seqq.

V.

Prævenire melius est quam præveniri, præsentim nascenti malo occurrere, quam post vulneratam causam remedium querere. l. 1. C. quando lic. unicuiq. l. ult. C. in quib. caus. res. non est nec. ff.

CAP. XCV.
Pragmatica sanctio.

Pragmatica sanctio est confirmatio ab Imperatore facta, c. 1. ibique gl. extr. de rer. permut. c. ea enim 2. §. sed & permutare 10. q. 2. Ita alii: Tu vide l. 8. C. de LL. l. ult. §. pragmaticas 1. C. de divers. rescript. & pragm. sanct. ibique Tulden. num. 3. Dillingen. cap. 5. de compos. pac. n. 13.

CAP. XCVI.
Preces.

Axioma I.

Preces veritate niti debent, l. 3. l. 4. l. 5. Cod. si contr. jus vel utilit. publ. Omnibus enim mandatis inest clausula, si preces veritate nitantur, cap. 2. de rescript. Canonistæ communiter in cap. super literis eod. tit. ibique gloss. verb. literas. Felin. latè in l. universæ 7. C. de divers. rescript. l. si legibus. C. si contr. jus vel util. publ. Gail. 1. observ. 14. num. 1. Unde & precator mendax impetratis carere debet, c. sedes. c. si quando 15. extr. de rescript. c. super eo 2. extr. de crimin. fals. l. 2. l. 3. l. 4. l. 5. C. si contr. jus vel utilit. publ. Goedd. 2. conf. Marpurg. 28. num. 29.

II.

Precibus frustra impetratur, quod à jure communi conceditur l. 1. C. de thesaur. l. Imperatores 30. ff. de rebus auctor. judic. poss. facit l. nemo 3. C. de Episcop. audi. nt. Bertrandus conf. 154. num. 147. Beriazol. lib. 1. consultat. decis. consil. 76. num. 10. Arnæus 2. polit. 2. sect. 7. num. 58. frustra enim ab homine desideratur quod per legem competit. Surd. decis. 373. n. 18. & decis. 123. n. 11.

III.

Preces majorum sunt mandata, Glossa in l. 1. §. 1. ff. quod iuss. Bald. in l. si mandator. ff. quod cum eo qui. Preces enim superioris habentur pro jussu & coactione. Socin. conf. 263. n. 8. vers. faciat. vel 2. Pacian. conf. 54. num. 59. Hinc Tyranni preces præcepta esse, non preces, dixerunt Gail. 2. observ. 93. num. 20. post gloss. in l. 1. verb. quemadmodum quod iussu. Welsenb. in parat. ff. quod met. caus. adeo ut eæ inferant justum metum. Decius conf. 219. numer. 2. quia preces dicuntur armatæ, Menoch. 2. arbitr. quæst. cas. 461. n. 22. Unde & quoad actus rescissionem tales preces importunæ metui æquiparantur.

(N)

Inno-

Innocent. in c. petitio. in princ. extr. de jurejur. Cacharan. decis. 179. num. 4. vers. secundo præsuntur. Decian. conf. 32. Quod donatio. num. 20. vers. septimam conjecturam vol. 3. Rom. in l. si ob turpem. num. fin. de condict. ob turp. caus. Pacian. d. conf. 54. n. 60. Quin imò & preces solas officialium erga subditum inducere justum metum, quando tales sint, qui favere solent in subditos, tradit Abb. in c. insinuante, in fin. & ibi gl. qui cler. vel vorvent. & post eum Marant. in quest. legal. disp. 6. n. 16.

IV.

Multa, quæ ad preces data irrita sunt, si dentur motu proprio, stabilitatem habent. Brunnem. ad l. 1. c. de petit. bon. sublat. n. 4.

CAP. XCVII.

Pretium. Æstimatio.

Axioma I.

Pretium qui petit, videtur approbasse venditionem, l. quidam 12. ff. de Evict. Carpzov. part. 2. constit. 11. de fin. 31. num. 6. Est enim pretium nota emptionis & venditionis, Gloss. in l. apud Celsum §. si cum legitima. de doli mali except. Bald. in l. ex conventionem. C. de pact. & l. cum dotem. n. 2. de jur. dot. Jason. in l. 1. num. 23. de C. jur. Emphyt. Decius in l. imaginaria. num. 1. de Reg. Jur. & ibi Cagnol. Alciat. in l. 2. in princip. de rebus credit. Tiraquell. de retract. consanguin. §. 1. gloss. 2. num. 1. Fabian. de Monie in tract. de jur. Emphyt. quest. 2. ad fin. Paris. conf. 82. num. 7. & conf. 73. n. 10. vol. 3. Socinus jun. consil. num. 3. & 8. vol. 1. Jason. conf. 45. num. 3. vol. 1. Marfil. sing. 105.

Amplia: non solum qui petit, sed & qui recipit pretium, contractum impugnare non potest. Wesenb. 2. Consil. 65. n. 16.

II.

Pretium justum est, quod pretio pinguiori non superatur, l. 1. ubi Bald. Salicet. C. comm. divid. Carpz. p. 3. constit. 15. de fin. 40. n. 3.

III.

Pretia rerum non ex affectu nec utilitate singulorum, sed communi hominum consuetudine funguntur, l. pretia rerum 63. in fin. ff. ad L. Falcid. l. si servum 33. ff. ad Leg. Aquil. Covarr. 2. var. resolut. cap. 3. num. 4. Goedd. 1. conf. Marp. 27. n. 217. Carpzov. p. 2. constit. 49. de fin. 2. num. 6. & part. 2. const. 33. de fin. 5. num. 1. Non enim ex momentis temporum, nec ex ea, quæ raro accidit, caritate pretia constituuntur, d. l. pretia, Regner. Sixtin. 2. conf. Marp. 12. num. 90. nec justa pretia ex emptione præterita, sed ex præsentis constituuntur, l. 3. §. Divi §. ff. de jur. fisc. vid. Dianer de justo rerum pretio. q. 2. pag. 14. & seqq. Ex tempore traditionis inquit Wesenbec. consil. 91. num. 11. Colleg. Juridic. Argentor. de usufruct. car. rerum quæ usu consum. eb. 6.

IV.

Pretii quantitas (nempe iniqua) est argumentum doli, & præsuntur simulatio, si pretium sit exiguum, l. per diversas 22. C. mand. l. 8. §. 10. ff. de transact. Gail. 2. obs. 7. n. 14. Carpz. p. 3. constit. 24. de fin. 15. n. 5.

V.

Aliud est pretium, & aliud res ipsa, l. 42. §. 1. ff. de usufr. l. nemo 82. in princ. de V. O. l. fundum 28. de Novat. l. 48. §. ult. de furt. verbi gratia, qui ex uno testamento æstimationem seu pretium habet, ex altero rem petere non prohibetur, §. si res. Inst. de Legat. l. 34. §. 1. de leg. 1. l. 66. §. 1. de leg. 2. Imò pretium qui accipit, rem ipsam accepisse videtur, uti habet textus expressus in l. quia qui pretium 30. ff. de usufr. l. 54. de jur. dot. Quod procedit maximè, si contrahentes tacite vel expresse in id consentiunt, ut pecunia succedat loco rei, Hottoman. apud Belsold. conf. 20. numer. 106. Sed hanc regulam per omnia veram non esse, monent Hottomanus & Bachovius ad §. si res aliena 6. Inst. de Legat. Licet enim re ipsa omnino contineatur etiam æstimatio; non tamen vicissim æstimatione res eodem modo contineatur, siquidem affectio etiam ad rem esse potest, etiam ultra æstimationem.

VI.

Pretium succedit loco rei, l. si & rem 22. ubi gloss. ad verb. qui potest. ff. de petit. hered. l. sed etsi lege 28. §. 1. l. si possessor 23. §. 1. ff. eod. l. Imperator 72. §. ult. de legat. 2. l. 55. de donat. int. vir. & uxor. Dd. in l. venditor ex hereditate 2. ubi hered. vel act. vend. Malver. in pract. tit. de societ. §. nomina. Surrogatum enim sapit naturam surrogati, l. si enim 10. §. qui injuriarum 2. ff. si quis caut. in judic. fil. Everh. in loc. à vi surrog. per tot.

Declaratur demum procedere, si ipsa res debita sit, vel ejus existat, aut certe ejus esse vel fieri debeat, qui petit, jure peti possit, atque ita illius rei nomine actionem pariter habeat, l. 14. vers. quia videtur. ff. de V. S. ibidemque gloss. l. 80. §. 1. ff. de furt. l. si grege 22. l. grege 21. de legat. 1. l. planè 38. §. 22. ff. de petit. hered. d. l. Imperator 70. §. fin. de legat. 2. l. res in dotem 42. ff. de jur. dot. l. venditor. 21. ff. de hered. vend. l. mater 3. Cod. de rei vindic. l. vinum 22. ff. de reb. cred. l. si ex legat. 23. ff. de V. O. Coll. ad l. 22. de petit. hered. Goedd. ad l. 14. de V. S. num. 17. & 1. conf. Marpurg. 25. num. 132.

Limita regulam aliter locum non habere, nisi in judiciis universalibus, ut dicunt Bart. in d. l. si & rem. vers. oppono quod pretium. num. 1. ff. de petit. hered. Cyn. in l. mater. col. 2. vers. 1. C. de rei vindic. Jason. in l. si eum. n. 4. vers. & est talis. col. 2. in fin. ff. si cert. petat. Tiraquell. de retract. lignag. §. 32. gloss. 1. num. 21. vers. quod autem traditur. quia universitas comprehendit omnia bona, ideoque sive res, sive pecunia extet, nihil interest. Ita pretium succedere loco feudi, dixit Henning. Goedden. conf. 7. de pret. rei feudal. n. 29. & seq. per text. 2. F. 25. licet aliud videatur Cothma. resp. 2. n. 308. & Carpz. P. 3. Consil. 30. de fin. 1. quia universitas quædam putatur. Panormitan. in cap. tum seculum. num. 1. de jure patron. item quod universalia jura, jurisdictionum, venationum & similia complectatur, Jason. in l. 3. num. 30. Cod. de edend. gloss. in l. quod dicitur 5. verb. sed dotis. de impens. in rem dotal. fact. idem obtinere & in dote, post gloss. in l. Labro 114. verb. pretium. de V. S. tenet Alexand. conf. 4. videtur. num. 23. vol. 2. per l. res quæ dotem 42. de jur. dot. l. si

ex lapidicinis 33. eod. tit. utpote quæ universalis perhibetur Gloss. in d. l. quod dicitur 5. vers. sed dotis. Vide tamen & Argent. art. 418. consuet. Britan. gl. 1. num. 13. & de petitione hereditatis patet ex d. l. si & rem. ff. de petit. hered. cum similibus supra allegatis. Unde curpretium in iudiciis singularibus non succedat loco rei, facit præcipue id, tum quod in illis pretium & res adeo sint diversæ, ut interrogatus, an habeat rem, possit negare, licet habeat jus pretium, Baldus in l. co. gi. col. penult. C. de petit. hered. Jason. in l. si eum servum. num. 6. ff. si cert. petatur; tum quod pretium ex re furtivâ bonâ fide acceptum non sit furtivum, l. 48. ff. de furt. tum etiam quod regulariter res emptæ ex pecunia mea, mea non dicatur. l. si ex ea 6. C. de rei vindicat. Pacian. 1. conf. 35. n. 31. l. venditor 21. ff. de hered. vendit. l. si quis uxoris 2. §. si Titius 17. & l. qui vas 48. §. fin. ff. de furt. l. 38. ff. de noxal. act. l. 7. §. 1. in fin. qui pot. in pign. Carpzovius p. 3. consil. 30. defin. 1. & p. 4. consil. 40. defin. 9. num. 4. Reiger. in voce furrogatum. Gifanius ad l. 82. de V. O. nisi in casibus, quos notavit Bartholom. Socinus in emend. de fallent. reg. 371. quibus adde & tres speciales casus, qui notantur à glossa in l. 1. C. si quis alteri vel sibi. verb. constitutam. Wesenb. 2. conf. 79. n. 13. Licet igitur Nebelkra decif. 10. p. 40. id planè negare videatur, dum inquit: Verum non esse præsuppositum illud, quo ex re quapiam factum, naturam & qualitatem ejus rei indicare putet exemplo. l. qui vas 48. §. ult. de furt. l. 7. §. ult. qui pot. in pign. l. ex pecunia 12. C. de Jur. dot. itemque Bartol. Carpz. 5. responsor. 47. num. 14. Textus tamen in l. si mater. C. de rei vindic. contrarium demonstrat. Confer Johan. Cephal. 1. conf. 20. incip. usus fructus stabilium, num. 10. ubi expressè in rebus particularibus, quod ibi pretium in locum rei nequaquam veniat, limitat.

VII.

Non tam valor & pretium rei quam emolumentum spectandum est. Hinc onera non solvuntur secundum fundorum valorem, sed eorum utilitatem; & quando bonis cedens opponit beneficium competentis, non ad valorem rei sed ad emolumentum est spectandum. Brunneus ad l. 2. C. de pred. & omn. reb. Navic.

VIII.

Nemo tenetur viliori sed justo pretio res suas venales vendere l. 2. C. de fid. baf. igitur nec ipsi Decuriones aut Magistratus viliori pretio frumentum patriæ suæ præstare coguntur l. 5. ff. de admin. rer. ad civit. pertin.

Limita: eo tempore, quo est magna rerum victualium inopia, incolæ cogi possunt res necessarias viliori pretio vendere, ut subveniatur pauperibus. Perez. C. ut nem. lic. in coem. numer. 5.

Declara Axioma, ut justum pretium sit, non quantum ab aliis offertur, sed quod taxatum est à principe vel senatu; hodie enim in bene constitutis Rebus publicis rebus, quarum quotidianus & necessarius est usus, pretium justum imponitur à Magistratu habitâ ratione temporis & loci, non vero arbitrio mercatorum commit-

titur, ne pretia in immensum excrecant. Perez. d. l. n. 5. 6.

IX.

Pretium debet esse certum, maxime in venditione. Gail. Lib. 2. Obs. 13. n. 6. eoque non declarato contractus est nullus. DD. in l. generaliter 78. ff. de R. J. neque Instrumento emtionis creditur sine certâ pretii quantitate. Wesenb. Vol. 1. Conf. 12. n. 96.

Limita, quod pretium certum esse debeat in quantitate; nam si qualitas certa non sit expressa, intelligitur moneta usualis, Myns. Cent. 4. obs. 15.

CAP. XCIX. Primogenitus, Primordium, Primum.

Axioma I.

Primogenitus appellatur, qui primo natus est, quamvis nullus sequatur, c. Joseph. 5. extr. de V. S.

II.

A primordio tituli posterior formatur eventus, l. regula 9. §. fin. vers. ut licet ff. de juris & facti ignor. l. 76. ff. de rei vind. l. unic. Cod. de imp. lucrat. descript. l. qui id quod 33. ff. de donat. l. clam. 6. de acquir. possess. Harprecht. ad §. 1. num. 85. Instit. de injur. Alciat. in tract. de præsumpt. reg. 2. præf. 24. num. 1. Cravett. conf. 91. num. 9. Cephal. conf. 156. n. 3. Surdus conf. 202. num. 16. lib. 2. Confil. Arg. conf. 104. num. 103. Vult. 1. conf. Marpurg. 12. num. 43. ratio, quia postea factum præsumitur in ejus executionem, quod factum erat prius, atque ita declarans nihil de novo addit, sed id, quod est, demonstrat, l. heredes palam. 21. §. si quid post 1. ff. qui testament. fac. poss. Vult. 3. conf. Marp. 21. numer. 204. Nec obstat, quod Pandectum. 2. quæst. 22. numer. 50. scribit, primordium tituli non formare exitum subsequenter, quando aliquid supervenit, quod primordio & origini contractus derogavit. Nam tale aliquid supervenisse probandum est, non ex solo cursu temporis, quippe quod ab obligationem inducendam per se inidoneum est, l. obligationum ferè 44. de O. & A. sed aliis ex causis justis & legitimis, Bart. Socin. 1. conf. 131. num. 7. Ernest. Cothm. 2. resp. 79. num. 97.

III.

Primum quod est, aliud ante se habere non potest, Jason. in l. rescripta. num. 2. l. fin. num. 3. C. si contr. jus vel util. publ. Primo enim nihil esse prius, ex §. nos vero 2. ff. de concept. probat Arnif. 1. de Majest. c. 2. n. 2.

CAP. XCIX. Princeps, Rex, Imperator.

Axioma I.

Princeps est pastor, qui pro grege excubat.
(N) 2 Hier.

Hier. Alban. *de potest. Papa. p. 1. num. 43.* Modest. *Pist. conf. 9. num. 10. lib. 2.* Sicut enim pastor oves suas fovet, ita & Princeps suis subditis pastoris vice esse, eosque cunctis in necessitatibus tueri tenetur, *c. cum Apostolus 6. §. sustinemus. extr. de censibus. Lucas de Penna in l. unic. col. 2. C. de superindict. Gail. 1. obs. 17. Coler. de process. executiv. c. 9. num. 58. Pruckman. conf. 28. n. 70.* Unde & pater vocatur communis, qui filios placido sinu foveat, Baldus *conf. 410. num. 5. lib. 5. Natt. conf. 445. num. 6. Cravett. conf. 933. num. 25.* quomodo Xenophon, in *Cyropædia*, bonum principem à bono patre nihil differre dixit. Menoch. *conf. 1. num. 157. Reincking. de Regimin. secul. & Ecclesiast. lib. 1. class. 1. c. 5. n. 47.* & veluti Deus est in terris. Boer. in *tract. de Auctor. magni consil. num. 128.* cui nihil magis proprium quam humanitas, per quam sola Dei imitatio servatur, *l. fin. Cod. de donat. inter vir. & uxor. Modit. in §. Principum dub. 1. num. 11.* inde etiam debitores iustitiae vocantur ab Hærn. *§. quoniam de prohib. feud. alienat. per Lothar. Vide & Molin. in consuetud. Paris. §. 1. gloss. 5. num. 65.* ubi subijcit, obligationem mutuam esse inter subditos & superiores.

II.

Princeps est propter populum ejusque utilitatem, non populus propter Principem, Cic. *1. de offic. Aristot. 3. polit. 11. Cels. Mancin. lib. 4. de jure Principat. Ludov. Molin. tom. 3. p. 1. de trib. disp. 667. numer. 11. Heig. lib. 1. q. 19. Garfia de expens. cap. 21. n. 32. Paris de Puteo de Excess. Baron. c. 1. n. 21. Molin. in consuetud. Paris. tit. 1. §. 2. gloss. 3. meminisse enim debet, Principatus non ob sui, sed ob utilitatem publicam & subditorum esse institutos, ut eleganter deducit Michael ab Aguerre *Apolog. sua part. 2. num. 224.* allegatus à Vult. *3. conf. Marp. 35. num. 141.* Quapropter Principis est, subditos in eo statu conservare, in quo reperit, *l. neminem 64. in fin. C. de decur. gl. in l. moveor. C. de serv. exportand. ubi ait: Quo statu te invenio, in tali te conservabo, idem tradit Roland. à Vall. conf. 1. num. 104. lib. 1. Laur. Sylvan. conf. 1. n. 27. lib. 1. ubi perhibet Principem, velle ea, quæ consueta sunt. Hinc Princeps consuetudine suorum subditorum ligari, eaque in territorio illo uti debere, *l. Lucius 21. §. fin. ad municipal. not. Johan. Faber in §. ex non scripto. Instit. de jure natural. gent. & civil. Bover. in suis sing. verb. statutum. num. 5.* Quod enim diuturna consuetudo approbat, id pro lege habetur, Bald. *conf. 318. col. 1. vol. 3.* cum sit alterum quasi jus naturale, quod transmutari non potest, idem Bald. *conf. 439. col. 5. vol. 3.* vide Mantuanum *conf. 43. n. 9. tom. 2.***

III.

Principis concessio facta simpliciter semper absque alterius incommodo intelligitur, *cap. super eo 15. de offic. delegat. cap. quamvis 8. de re script. in 6. l. 2. §. merito. ff. ne quid in loc. publ. l. nec avus 4. C. de Emancip. liberor. Jason. in l. Galus. §. & quid sit antum. num. 63. de liber. & posthum. Decius conf. 271. num. 2. conf. 389. num. 4. conf. 544. num. 34. Cephal. conf. 6. num. 28. Lau-*

rent. Tennin. cautel. 207. num. 1. Siquidem Princeps est propter bonum, non ut oblit, sed ut profic. Alphons. Modit. *§. Magistri dub. 1. numer. 5.* qua ratione nunquam jure altero jam quæsito præjudicare velle præsumitur, *l. nec avus 4. C. de Emancipat. libert. Bald. conf. 327. col. 2. vol. 1. & conf. 363. in pr. vol. 1.* neque ejus intentionis esse, præjudicare pactis & transactionibus inter partes firmatis dixit Bartholom. Socinus *conf. 120. num. 2. lib. 4.* cum lædere aliquem velle, de eo non præsumatur, Hyppolit. de Marfil. in *sing. 440. Consil. Argent. conf. 2. num. 36. cum seqq. lib. 1.* Unde & malum in Principe non potestas, sed tempestas dicitur. Valsq. *1. controvers. cap. 1. num. 20. & 2. cap. 51. num. 65.* Hinc quando Princeps quid ini-qui concederet, præsumitur ad instantiam partis, non motu proprio fecisse, *cap. si motu proprio 23. de præbend. in 6. cap. si quando 5. in fin. de re script. & in cap. fin. eodem in 6. cap. super 1. de crimine falsi cap. 1. de religiof. in 6. l. 1. Cod. de peti. bonor. l. ex facto 43. in princip. de vulgar. substitut. l. fin. Cod. si contra jus vel utilit. public. Gail. 1. observat. 14. num. 16. Alciatus de præsumpt. reg. 3. præsumpt. 8. cum præsumatur, ut iustitiae plenus omnia deliberatè, & prout convenit, nec nisi ex justa causa facere, Mascardus de probat. conclus. 1227. num. 21. Cravett. conf. 168. num. 9. Regner. Sixtin. lib. 2. Consil. Marpurg. conf. 14. numer. 51. Vide Gail. ubi exemplis hoc demonstrat, 2. observ. 58. num. 10. & 11.*

IV.

Quodcunque jus olim omnibus de populo competit, illud regulariter hodie est solius principis, quia omne jus populi hodie in principem collatum *§. 6. Inst. de Jur. Nat. Gent. & Civ.*

V.

Quicunque jus soli Principi competens sibi prætendit, ille legitimam acquisitionem probare debet, quia præsumtio est contra ipsum prætendentem: exemplum est in Jure piscandi in flumine publico. Conf. Köppen in *Usu Publ. Instit. obs. 69.*

Limita, ut possit hanc acquisitionem probare vel privilegio speciali, vel etiam præscriptione immemoriali, quæ privilegio æquipollet,

VI.

Principis intentio semper intelligitur esse talis, qualis esse debet de jure & æquitate, Baldus in *c. 1. n. 3. vers. si autem non est. colum. 2. apud quem vel quos contr. feud. defin. & in l. omnes. num. 87. vers. item quia. ff. de justit. & jur. & cap. licet. n. 1. extr. de offic. judic. ordinar. Cravetta conf. 103. Visis. num. 14. sub vers. videamus. colum. 4. Cephal. conf. 468. numer. 110. vers. nec obstitit oñium. volum. 4. Pacianus 1. conf. 161. num. 21. Talis enim ea præsumitur, qualis est legum candor & rationis naturalis integritas, Gail. 2. obs. 76. n. 11. quia ipse Lex animata in terris dicitur, *Autb. de Consul. circ. fin. gl. in l. prohibitum. de jur. ffe. Ludov. Gomez. ad §. item si quis. num. 23. Inst. de Actionib. quod tamen iterum notabiliter vide declarantem Gail. 2. observ. 58. per tot.**

VII.

Princeps quando aliquid facit, semper præsumitur

sumitur ex iusta causa facere, Bald. in l. si testam. C. de testam. Decius conf. 292. colum. 2. Alciatus reg. 3. presumpt. 8.

Declaro, hoc verum esse, quando aliquid facit aut scribit motu proprio, secus ubi rescribit ad alterius postulationem; tunc enim presumptio cessat, quia in tali casu magis presumitur ad importunitatem postulantis, quam ex sua voluntate scripsisse, ita singulariter dixit Ludovic. Roman. conf. 436. incip. quod indultum. col. 4. num. 19. & repet. l. si verò. §. de viro. num. 47. fallent. 24. ff. solut. matrim. Johan. de Imol. in l. si testamentum. vers. ultimo limita. C. de testam. Dec. in c. Ecclesiarum. num. 29. secund. Lugdunens. & num. 135. secund. Venet. am. impress. extr. de Constit. Mynsing. 4. observ. 8. Thom. Grammatic. decis. 65. num. 30. cum seq. & pro memorabili dicto refert Hyppolit. de Marfil. sing. 6. idemque sentit & Alciat. in l. causas, in pr. C. de transact. Unde quando Princeps procederet parte non citata, pro eius actu non presumetur, sicut declarant Abb. in c. 1. de caus. poss. & prop. & in cap. cum olim. de re iudic. Barthol. Socin. conf. 120. Memini. num. 9. vers. praterea. & vers. tertium autem. lib. 4. quin imò si princeps revocaret, quod fecit motu proprio, fingitur circumventus ad id, ut probari contrarium non possit, Dec. conf. 580. col. 2. num. 5. conf. 286. col. fin. n. 8. conf. 282. col. & seq. Restaur. Castald. in tract. de Imperat. quest. 110. Ægid. Boll. in tract. crim. tit. de Princip. num. 18. & seqq.

Excipe, nisi quando aliquid rescriberet aut mandaret contra ea, quæ sunt juris divini aut gentium, aut contra recessus Imperii, aut conventionem Statuum. Tunc enim non presumitur iusta causa in Principe, nec libera voluntas pro tali habetur, Alciat. in tr. de presumpt. reg. 4. pres. 8. & ibid. Nic. Arelat. in annot. adde & Myns. 4. observ. 8. quæ de causa si tale rescriptum contra jus divinum curreret, regulariter nullum erit, l. fin. C. si contr. jus vel utilit. publ. cap. quæ in Ecclesiarum 7. ibique Dd. de Constit. neque ei, quando de iniustitia mandati constaret, parendum, sed bene resisti poterit, per ea quæ tradit Bartolus per ill. text. in l. prohibitum §. C. de jur. fise. & not. Joh. Andr. post Hostiens. in c. significamus de Const. Dec. in l. non videntur. §. qui iussu. num. 4. de Reg. Jur. Abb. in c. si quando. col. 3. de off. deleg. idemque Dec. vol. 2. n. 8. secund. Venet. impress.

VIII.

Principem summum decet pacta & concessionem suorum Majorum & Antecessorum observare c. 1. de prob. ibique Aug. Bero. numer. 31. ubi ait, Principem ad hoc & naturaliter & civiliter obligari, Paul. de Castr. in l. digna vox. C. de LL. Bald. in d. c. 1. & conf. 271. Casus consilii talis est. vol. 1. Alex. conf. 16. col. pen. vers. quia. vol. 5. Roman. conf. 52. In questione Magnificorum. dub. 2. Socin. jun. conf. 116. n. 2. vol. 2. Laur. Sylvan. conf. 98. Joh. Bapt. Villalob. in suis comm. opin. lit. P. n. 323. Nam, ut gravissime dixit Bald. in cap. item si de nat. feud. Deus non subiecit Principi contractus, ex quibus obligatur, licet Leges subjecerit, Soc. jun. conf. 115. n. 11. lib. 2. siquidem

non solum Princeps, sed Deus ipse ex conventionem obligatur, Bald. in l. 1. ff. de pact. Panorm. in d. c. 1. not. 1. de prob. neque suæ promissioni potest etiam de plenitudine potestatis contravenire, Paulus de Castr. in d. l. digna. Cod. de LL. Restaur. Castald. in tr. de Imperat. q. 111. in casu 188. Cravett. conf. 135. num. 5. Grammat. conf. 56. n. 25. cum seqq. conf. tract. meum de oblig. success. in offic. c. 5. n. 21. & seqq. Clariss. Habensium ad Wesenbec. de constit. Pp. pag. 94.

IX.

Princeps quod non potest, id nec voluisse censendus est, Vult. 3. conf. Marp. 19. n. 51. Quia Princeps in dubio censetur habere voluntatem conformem juri, l. digna vox 4. C. de LL. & voluntas ejus talis presumitur, qualis de jure esse debet, Bald. in l. ex facto. not. 4. ff. de vulg. subst. nec ut homo, sed quasi Lex animata imperat, vocaturque inde sanctissimus, in l. Titia 87. §. Lucius 4. ff. de Legat. 2. cap. Cleros. 1. diff. 21. Oldend. 1. Conf. Marp. conf. 5. num. 39. indeque in Principe tanquam fonte Justitiæ constants voluntas presumitur, Gail. 2. observ. 55. n. 3.

X.

Princeps quilibet potest in suo territorio, quod potest Imperator in Imperio. Bart. in l. infamem. num. 14. ff. de publ. judic. Felin. in c. quæ in Ecclesiarum. num. 32. extr. de constit. Alex. conf. 2. n. 9. col. 1. Castrenf. conf. 34. num. 1. Socin. sen. conf. 66. num. 13. vol. 3. Socin. jun. conf. 98. n. 1. vol. 3. Curt. jun. conf. 61. num. 9. Zaf. conf. 1. num. 21. vol. 2. Schurf. conf. 18. num. 2. cent. 3. Vult. 1. conf. Marp. 16. n. 46.

XI.

De Principis potestate disputare instar sacrilegii est, l. disputare 2. C. de crim. sacril. l. sacrilegii §. C. de divers. rescr. hoc enim grande nefas esse dixit Ant. de Padill. ad d. l. §. C. de divers. rescr. add. & Bender. de reviv. concl. 36. n. 4. Borell. de comprom. §. 2. gl. 1. n. 231. Decian. resp. 41. num. 137. Pfeil. conf. 76. n. 39. cent. 1. Val. Forst. de success. ab intest. lib. 1. c. 47. n. 23.

Excipe, nisi quando super aliquo facto Principis jus alicujus tertii laderetur, tunc enim de voluntate & scientia Principis disputare & inquirere prohibitum non est, l. 2. ff. de supellect. legat. l. ex facto 43. in pr. ff. de vulg. subst. quia nonnunquam per sub- & obreptionem male instruitur & informatur, d. l. 1. C. de pet. bon. sublat. Gail. 2. observ. 58. num. 8.

XII.

Principi non obediens morte moriatur, 1. Reg. 14. c. 2. de major. & obed. urg. l. unic. C. de vet. numism. potest.

Intellige verum, cum in remagni momenti ac præjudicii, unde scilicet Deus, Respublica magnopere offenditur, & mandatum Principis negligitur. Cæterum si de levioribus causis agitur, pena mortis tum non obtinet, sed alia mitior, iudicis tamen arbitrio personarum & rerum circumstantiis consideratis, statuenda erit, Fach. 1. contr. 1. Menoch. de arb. jud. quest. cas. 365. Farin. comm. concl. 9. crim. tit. de delict. & pan. q. 19. n. 22.

Limita: Judices non tenentur inverecundas

(N) 3

das

das petitiones & desuper obtenta mandata admittere, quæ pugnant cum legibus & commodo publico vel privato partium, imò si fecerint hoc, puniantur.

Sublimitas: nisi Princeps facta ipsi à Iudice demonstratione secundam iussionem emittat, tunc enim obsequendum. Perez. *C. de petit. bon. sublat. num. 4.* Nam quando princeps aliquid concedit contra jus commune, præsumitur importunitate & falsis narratis supplicantis circumventus esse; principes enim propter importunitatem petentium, dum interdum metuunt offendere aliquos, scribunt quod fieri nollent, & sæpe non concedenda largiuntur, itaque ea revocare possunt. Brunnem. *ad l. 1. §. 2. C. de petit. bon. sublat.*

XIII.

Princeps est mundi Dominus. *l. deprecatio 9. ad L. Rhod. de jact. l. bene à Zenone. 3. §. qui enim ultim. C. de quadr. præscript. l. si duas 6. §. est autem 2. ibi universo orbi. ff. de excusat. tur. imò corporalis mundi Deus, eminens super omnes tanquàm stella matutina in medio nebulae, Matth. Stephan. l. 2. c. 1. n. 49. de jurisdict.*

Intellige verum (1.) de superioritate ac dominio protectionis & jurisdictionis, non de cuiuslibet hominis privati re & substantia; non de privato moderamine, sed publica tutela. *l. 2. rescripta 7. C. de precip. imp. offer. Phil. Matth. ad l. 1. de R. 7. (2.) non de quaestu & lucro, sed pro utilitate Imperii. l. principibus 72. C. de appellat. (3.) non de privati arbitrii libidine, sed legitimo Legum ordine & præscripto. l. non omnes 8. C. de LL. l. 1. in princ. C. de summ. Trinit. (4.) non de usu, sed utendi potestate, si evidens Reipubl. utilitas flagitet. Gail. 2. obs. 56. Valsq. illustr. contr. c. 5. (5.) non de re privatorum ipsa, nisi fortè privatus quis decedat sine herede. Just. Meier. in disp. ad L. Rhod. de jact. thes. 4. (6.) non de enervatione, sed Reipubl. sustentatione, quando Rempubl. administrat, non quando spoliatur. Melchior Goldast. in polit. Imperial. p. 12. §. præterea ac imprimis.*

XIV.

Principem facere non oportet ea, quæ injuste fieri solent. *l. digna 4. C. de LL. causas 16. C. de transact. l. 2. C. de sentent. rescind. l. autoritatem 3. C. unde vi. l. 10. C. de testam. Castald. de Imperat. quest. III. imò ne fieri quidem posse putantur, quæ inhonestè facienda essent. l. filius qui 15. ff. de condit. insti. l. Nepos Proculo 125. de V. S. cap. faciat. 22. quest. 2. cap. fin. de rescript. in 6. Rauchbar. 2. quest. 11. n. 37. quanquam enim principi data sit omnis potestas, nulla tamen ad malè agendum vel alienum auferendum data intelligitur, Ezech. c. 45. 3. Reg. 10. c. scelus. 2. quest. 1. Arnif. 3. de Majest. c. 1. n. 7.*

XV.

Principis præsentia omnes supplet solennitates. *l. 19. C. de testam.* hinc servi cubicularii principis donati ipso facto sine ullà scripturæ solennitate fiunt liberi. *l. 4. C. de Præpos. sacri Cubic.*

XVI.

Principis splendor omnia illustrat; hinc & vile munus, si in eo quis deserviat principi, nobile reputatur. Brunnem. *C. de præpos. Sacri Cubic. col. 2. n. 1.*

XVII.

Principis non est minuire sed augere immunitates & Privilegia. Brunnem. *C. de Veteran. n. 1.*

XVIII.

Omnia jura ex supremo principe tanquam Oceano fluunt & ad eundem refluunt. Et quoad Jurisdictionem est instar maris, quod fluminum concursu non augetur vel minuitur. Perez. *C. de annon. & tribut. n. 4.*

XIX.

Principi per suos ministros præjudicari potest. Brunnem. *ad l. fin. C. de fund. rei priv. numer. 3.*

XX.

Aditus ad principem nemini est præcludendus. Intellige scriptis. Nam non omnes passim sine sacra revocatoria seu permissione aulam Principis accedere poterant. *l. 9. C. de offic. Reclor. Provinc. exceptis Illustribus l. fin. C. de dignit.*

XXI.

Date principi quæ sunt principis. Hoc axiomad Gynæciarios seu tinctores muricis, qui serioblattas & metaxas Principis scrinio non inferunt, applicat Perez. *Cod. de murileg. n. 5.*

XXII.

Principum compositiones cum subditis super quorà collectandi à Principe revocari non debent, habent enim vim legis. Brunnem. *in l. ult. C. de amon. & tribut.*

XXIII.

Princeps privato succedens ejus jure utitur, & ratione bonorum acquiritorum tenetur ad onera, nisi aliqua sint extraordinaria, quibus princeps solutus est. Perez. *C. de Præd. & omn. reb. Navicular. num. 2.* hinc ditiones Imperatoris in censum Imperii sunt relatæ. Brunnem. *ad l. 1. C. cod.*

XXIV.

Princeps Legibus est solutus. *l. Princeps 31. de LL.*

Intellige scilicet. quoad vim coactivam, quia enim nemo ad leges observandas cogere potest. *l. digna vox 4. C. de LL. secus quoad vim directivam, quia eas servare tenetur. d. l. 31. ff. de LL. l. ex imperfecto 23. ff. de leg. 2. l. 3. C. de testam. ibi nihil tamen. §. ult. Inst. quib. mod. test. infirm. Matth. c. 3. D. Thom. quest. 96. art. 5. p. 1. Sot. de just. & jur. lib. 1. quest. 6. art. 7. Didac. Covar. in relest. c. alma mater. part. 1. §. 1. num. 4. Gregor. de Valent. 2. tom. comm. Theolog. disp. 7. quest. 5. p. 4. Fachin. 1. contr. 2.*

XXV.

Principis placitum Legis habet vigorem. *l. 1. ff. de constitut. Princip.* quicquid enim Princeps decrevit, vel de plano est interlocutus, pro lege habetur. *l. ult. C. de LL. Costal. d. l. 1. de constit. Princip.*

Intellige verum in terminis habilibus; non enim

enim quodvis placitum Principis Legis habere vigorem dicitur, sed illud demum quod juri ac Legibus consentaneum, nec in læsionem alterius tendit, prout demonstrant Covar. 3. *variar. resolut.* c. 6. num. 8. & post eum Philip. Marth. ad l. 11. de R. I. Quod igitur dicitur principis contractus Legibus comparari, l. penult. C. de donat. int. vir. & uxor, illud intelligitur non tam ratione effectus, quam ratione constitutionis, ut quemadmodum simplex Principis placitum sine ulla alia solennitate Legis vigorem habet, ita etiam contractus Principis omnia licet solennitate Legis firmitatem obtineat & per se subsistat, vid. Not. nostras in quest. Wesenb. disp. 1. ad lib. i. tit. 3. n. 2. quest. 27.

CAP. C. Principale. Axioma I.

Principale quando non tenet, tunc nec accessorium tenet, c. si diligenti 11. extr. de for. comper. c. inter 6. in fin. extr. de fid. instrum. c. cum inter 13. extr. de sentent. & rejudic. c. relatum 3. extr. de concess. preb. cap. ult. extr. de rer. permut. c. de prudentia 3. extr. de donat. inter vir. & ux. c. cum sit 16. extr. de Judais & Saracen. c. penult. extr. de purgat. Canon. principali enim cassato, omnia accessoria cassata intelliguntur. c. qualibet 17. extr. de Elect. c. venerabilem 34. extr. eod. c. auditis 8. extr. de procurat. c. tua 26. extr. de sponsal. c. cum ex injuncto 2. extr. de nov. oper. nunc. c. fraternitatis 4. extr. de heretic. Et principali destructo corrumpitur accessorium. l. cum principalis 128. l. nihil dolo 129. §. 1. ff. de R. I. c. accessorium, extr. eod. Math. de Afflict. in c. unic. n. 11. de success. frat. Regner. Sixt. 2. consil. Marpurg. 21. num. 36. & adjudicato vel irritato facto principali simul censetur esse adjudicata & irrita, quæ ex eo dependent, l. Pomponius 13. §. fin. ff. de acquir. poss. c. cum inter vos 15. in fin. de re judic. c. inter dilectos 6. de fid. instrum. Oldend. 2. consil. Marpurg. 5. n. 123. & principali præsupposito falso non possunt esse vera, quæ inde colliguntur. l. fin. ff. de acquir. poss. Oldend. d. consil. 5. n. 54. Fallit tamen in actione hypothecaria per l. 7. C. de præscript. 30. vel 40. ann. ibiq. tradita Cujac.

Limita: quod principali destructo non corrumpatur accessorium, sed subsistat, quoties accessorium speciali lege fuscitum est; autoritas enim legis facit, ut accessorium per se valeat. Ita legata subsistunt sublato principali scilicet testamento juxta Nov. 113. cap. 3. n. 3. in fin.

Limita iterum, modo accessorium sui naturæ per se subsistere possit.

II.

Principale debet attendi, ad quod res principaliter paratur, non illud, ad quod paratur secundario. l. quamvis 26. de aur. legat. vid. & l. 7. §. 1. de injur. ubi distinctionem inter id, quod principale & minus principale, expresso textu niti videmus, vid. sup. lib. I. c. Accessorium.

III.

Principale ad se trahit minus principale. cap. accessorium 42. de Regulis juris, ad quem enim principale pertinet, ad eundem & accessorium pertinebit. c. sollicitudinem 54. extr. de appellat. adeo ut idem obtineat eo casu, quo accessorium majus & dignius suo principali. l. 19. §. perveniamus 13. ff. de aur. legat. §. si tamen alienam 26. Inst. de rer. divis. Caltrenf. in l. si ita stipulatus, §. Chrysogonus, vers. quod nota de V. O. Hyppol. de Marfil. in sing. 7. num. 6. cum magis intueendum sit principale negotium quod agitur, quam accessorium, ut fraus abesse videatur & alienatio valeat. l. in modicis 24. ff. de contr. empt. Welenb. 1. consil. 23. num. 37. unde simul accessorium cum principali per appellationem legitimam ad superiorem deferuntur cap. dilectis 55. extr. de appellationib. Exemplo sunt focus animalium §. 19. Inst. de R. D. l. 6. §. 6. ff. de A. R. D. & omnes species accessionum, ex tit. Inst. de Rer. Divis.

Limita, ut procedat (1.) nisi res principalis vilior fuerit suo accessorio. Zaf. ad ff. b. 1. p. 33. (2.) modo id, quod accedit, bonâ fide accedat.

IV.

Principalem causam facit quiescere quæstio præjudicialis. cap. si judex 12. in fin. de sentent. excomm. in 6. vid. sup. c. Præjudicium.

CAP. CI. Principium. Axioma I.

Principium est ejusque rei pars præcipua. l. 1. de O. I. ratio est, quia omne principium grave est, ubi fundamentum rectè positum fuerit, cætera facile consequuntur. Bachov. in Comm. 16. n. 2.

II.

Adversus negantem principia non est disputandum, post Aristoteli. & cæteros Philosophos Dannhauerus epitom. dialect. p. 2. cap. 2. p. 158. Cujac. 4. obs. 31. in fin. & in Papin. lib. 23. quest. ad l. peregrin. §. quibus. ff. de acquir. poss. Ratio est: quia principia & δὲν τῶν ὁρίων ἢ γωνιῶν τῶν ὁρίων, Arist. lib. 1. post. analyt. c. 2. text. 12. Ita Aristoteli. lib. 1. advers. Gentes stultitiæ esse censet rebus perspicuis & nullam desiderantibus defensionem diutius imitari.

Limitari potest adversus eos, qui negant principia ex iisdem principiis frustra disputari, sed principia utrisque superesse, ex quibus utiliter & apte cum iisdem disputari potest; ita quidem, ut communium principiorum adminiculo propriè illa & peculiaria principia probentur, interdum & evincantur. Philipp. Mornæus de verit. religion. in præfat. confer Dannhauerum. d. loco.

III.

Principium quod habet, habet etiam finem, & quod non habet principium, non etiam potest habere finem, Alber. in l. Titio ususfructus, in pr. de condit. & demonstrat. per illum text. ubi dicitur, quod conditio non habeat initium, quando actum suspendere non potest. Ergo à contrario

trario sensu, tunc dicitur conditio nasci, & principium habere, cum incipit suspendere obligationem. Facian. 1. *conf.* 30. n. 48. Quando itaque finis habet necessariam causam cum principio, attendendum est principium, non finis. arg. l. quod ait. 23. §. ult. ad L. Jul. de adult. l. qui cum major 14. §. sed si minor. 2. C. de bon. que liberis l. damn. infest. 18. §. Sabin. 11. de damn. infest. Ant. Gomez. 3. *resol.* 9. n. 3. quod tamen ut nimis incertum taxat Ant. Matth. lib. 48. tit. 14. c. 1. n. 3.

IV.

PRINCIPIUM & initium à DEO est, *auth. de hered. & falcid. in princ. Novell. 1. c. in nomine Domini 1. 23. dist. Bald. in proemio Decretal. in princ. Barbat. in rub. de fide instrum. col. 18. cum seq. Nicol. Mozz. de contract. tit. quomodo contractus deficiat. à n. 27. cum seqq. Stephan. Gratian. Marchie decisi. Fr. Paulin. Berti Lucen. in praxi crimin. Regular. tit. 4. in princ. num. 6. Cald. Pereira de emptione & vendit. c. 1. num. 1. & 14. Card. Tusch. *pract. conclus.* tom. 6. lit. P. *concl.* 705. per totam. [Bene enim omnia geruntur, si principium rei fuerit decens & amicabile Deo. §. nos igitur. *Novell. 6. can. non observetis 16. in fin. Harprecht. in comment. ad Inst. proem. tom. 1. n. 1.]**

V.

PRINCIPIUM cujusque rei est spectandum, l. Pomponius 15. ff. de negot. gestis. l. si procuratorem 8. ff. mandati. l. nam origo 8. ff. quod vi, aut clam. l. sitantum 12. ff. ad Macedon. l. si filiusfam. 7. C. eod. tit. l. unic. C. de impon. luc. descript. lib. 10. [ratio est, quia ex primordio tituli posterior formatur eventus. l. un. & ibi gloss. de Imp. lucrat. descript. l. potior. l. balnea. qui potior in pignor. Befold. 5. *conf.* 238. n. 38. l. 1. §. pretor 1. l. scio. 3. in fin. de minor. Anton. Faber C. suo de liber. causa desin. 7. num. 19. & in rational. ad l. 3. §. 3. verb. licet ad SC. Maced. Peck. ad reg. 81. de R. I. c. scientes 3. c. olim. 20. c. penult. extr. de censib. Speculat. de resit. in integr. p. 2. §. 2. vers. sed cum etiam. Alex. in l. denique. §. si quis. post Bart. ff. de minor. Bart. in l. 1. ff. qui pot. in pign. Mynsing. *decad.* 1. *conf.* 10. num. 46. Treutl. 1. *conf.* 13. num. 51.] Tiraquell. in l. si unquam. verb. donatione largitus. n. 257. C. de revocand. donat. Menoch. *conf.* 843. n. 37. & *consil.* 844. num. 45. ubi quod principium contractus, non finis, spectari debet. Avendan. *jun.* l. 44. Tauri. gloss. 15. num. 5. Surd. de aliment. tit. 7. *quest.* 34. & *decis.* 102. num. 10. & *decis.* 297. num. 12. Flamin. Paris. de resignat. benef. lib. 1. *quest.* 11. num. 7. & 8. D. Barbof. in l. post dotem. num. 75. ff. soluto matrimon.

Cald. Pereira de potestate elig. cap. 10. num. 41. & *quest. forens. conf.* 8. num. 19. & *conf.* 43. n. 30. Steph. Grat. *discept. forens. c.* 202. n. 15. cum seqq. Card. Tusch. tom. 6. lit. P. *conclus.* 703. [Idem etiam obtinere in delictis, tradit Gail. 2. obs. 110. num. 18. per l. quod ait Lex 23. §. quod ait 4. ff. ad L. Jul. de adult. ibidemque Bart. n. 2. l. quoniam multa 6. C. ad L. Jul. de vi publ. Hyppolit. in *pract. crimin. §. quoniam. n. 91. & Dd. in l. 1. C. unde vi.* Siquidem cujusunque rei potissima pars est principium. l. si procuratorem 8. ff. de procurat. Wefenb. in *parat. ff. de orig. jur.* Johan. Andr. ad tit. de R. I. *quest.* 9. cum ignoratis principiis ignoretur & ars sive principiatum. *Auth. de non alienand. §. scimus, in fin. collat. 8. Dyn. in c. nullus pluribus de R. I. in 6. Schneidevv. ad princ. Instit. de interdict. numer. 2.] Unde recte ait text. in c. principatus 1. g. 1. quod vix bono peragantur exitu, quæ malo sunt inchoata principio, allegatus à Molin. de primogen. lib. 1. c. 2. n. 8. & Kling. lib. 1. de regim. secul. cap. 5. num. 11.*

VI.

PRINCIPIUM est de esse, & jure principiati, sicut pars de esse totius, & fundamentum de esse superædificati. Oldrad. *conf.* 200. *Principium est, quem refert Cardin. Tusch. d. tom. 6. lit. P. conclus.* 702. numero 1.

CAP. CII.

Prior vid. supra Occupatio.

Axioma I.

In judiciis pluribus occupantis melior est conditio. l. 6. de tribut. act. Equitas enim non patitur, ut quod quis semel præstitit, id denovo ipsi vel alii præstare teneatur. l. 18. ff. rer. am. l. qui servum 20. de interrogat. Cujac. lib. 36. Paul. ad edict. in l. 26. de pecul. siquidem creditoris est, vigilare ad suum consequendum. l. 21. in fin. pr. d. 1. unde dicitur, quod qui primus petit (inter creditores) habeat etiam prærogativam in l. ult. §. 4. C. de testam. manumiss. & qui prior accipit beneficium seu feudum vel expectativam à Principe, præferatur posteriori, quia etiam possessionem impetravit, quia impetratio ista censetur esse surrepticia. Bl. in l. 2. num. 2. C. de LL. C. A. 1. *conf.* 37. num. 9. *conf.* quæ d. in tract. de gratificatione.

II.

PRIOR qui est tempore, potior est jure. l. qui balneum 9. in princ. l. potior 11. in princ. ff. qui potiores in pignore hab. l. si fundum 4. C. eod. c. qui prior 54. de R. I. lib. 6.

lib. 6. exornant Duen. reg. 198. Oldrad. conf. 218. Gratia, in princ. Anton. de Butr. conf. 22. in princ. Roman. conf. 47. in princ. vers. tertio hoc ostenditur. Neguzant. de pignorib. parte 5. princ. memb. 2. num. 11. & num. 39. Capolla caut. 122. & 124. Barthol. Peretr. ad extravag. ambitiosa, de rebus Eccles. non alien. verb. datum. numero 16. Cott. in memorab. verb. creditor 7. Chaffan. in catalogo gloria mundi part. 12. conf. 99. Rebuff. tom. 1. ad leges Gallia. tit. de constit. reddituum gloss. 8. Vital. de Cambanis in tract. clausul. pag. mibi 37. num. 14. Bertazol. de clausulis instrument. clausul. 1. gloss. 5. num. 42. Mascard. de probat. conclus. 1228. Joseph. Ludov. Perus. decis. 45. num. 7. Surd. de aliment. tit. 1. quæst. 94. num. 15. & decis. 253. num. 1. Matienf. l. 7. gloss. 5. num. 3. tit. 16. lib. 5. nova Recop. Felician. de censib. tom. 1. lib. 3. c. 5. num. 12. Cardin. Tusch. pract. conclus. tom. 6. lit. P. conclus. 405. Flores de Mena var. tom. 1. quæst. 6. art. 3. num. 24. Gonzal. ad reg. 8. Cancellar. §. 3. proœm. num. 22. Valasc. conf. 129. num. 2. Cardin. Mantic. de tacitis & ambig. convent. lib. 11. tit. 22. num. 1. Cardos. in praxi Judicum & Advocat. verb. jus. num. 15. & verb. pignus num. 26. Mari. Antonin. variar. resolut. lib. 1. resol. 81. num. 7. & lib. 2. resol. 50. num. 32. Garc. Girona de privilegiis, seu exempt. explicat. num. 357. Seraphin. decis. 187. num. 1. Aloyf. Ricc. in collect. decis. p. 3. collect. 473. latè Ovid. de Amicis de jure emphyt. quæst. 99. num. 1. & 9. Steph. Gratian. discept. forens. tom. 4. c. 730. num. 14. & c. 771. num. 1. tom. 5. c. 963. num. 1. Narbona l. 56. gloss. unica. num. 2. tit. 24. lib. 2. Recop. Carpov. 1. constit. 28. defin. 102. n. 5. & d. constit. 28. defin. 12. n. 9.

Amplia primò, ut procedat, etiam si prioritas sit in hora & puncto. Decian. conf. 109. numer. 22. lib. 2. quem refert Cardinal. Tuschus d. lit. P. conclus. 465. num. 4.

Amplia secundo, ut procedat tam in agendo, quam in excipiendo, & replicando, l. creditor qui prior 12. in princ. ff. qui potiores in pignore. Ripa in l. privilegia. num. 18. ampl. 13. ff. privileg. cred. Neguzant. d. memb. 2. ampl. 2. num. 2. Garc. Girona ubi supr. num. 358.

Intellige hoc Axioma, quando sunt pares in causa, aliàs secus. Federic. de Senis conf. 197. in princ. vers. restat respondere. & conf. 69. circa fin. vers. non obstat. Roman. conf. 47. vers. secundo. quos refert Card. Tusch. d. lit. P. conclus. 465. num.

39. Intelligit etiam in concursu, non in separabilibus & diversis. Polydor. Ripa sing. observat. 174. num. 6.

III.

PRIOR nominatus censetur magis dilectus, l. si communis servus 37. ff. de stipulat. serv. c. si quis 46. de elect. lib. 6. Thom. de Thomasset. in floribus legum, regul. 235. Card. Tusch. de coniect. ultim. volunt. lib. 6. tit. 11. num. 13. & lib. 8. tit. 4. numer. 12. & tit. 9. num. 7. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præf. 16. num. 3. cum seqq. [& cæteris est præferendus. cap. si quis 46. in fin. pr. ibi: is qui primo instrumento vel literis procurationis extiterit nominatus. de elect. in 6.

IV.

PRIOR nominatio majorem dignitatem arguit, Tiraquell. de jure primogen. quæst. 19. num. 2. quia prior descriptus dicitur dignior, & præcedere debet, l. 1. ff. de albo scrib. Paris. conf. 38. num. 1. vol. 4. Peregr. conf. 3. num. 60. lib. 1. quos refert Mar. Antonin. var. resolut. lib. 1. resol. 81. num. 1. [& prior in nominatione censetur esse prior in dispositione, l. cum pater 77. §. à te peto 32. ff. de legat. 2. Pacian. 1. conf. 46. n. 13.

Excipe: nisi Lex expresse sit in contrarium vel consuetudo aliud doceat. Ita Bucher. lib. 1. c. 18. populum prætulit Principi propter contextum Biblicum, ubi sæpe populus ante Principem nominatus reperitur, 2. Paral. 23. 1. Reg. 30. ita militem in actibus indifferentibus præferendum esse literato, ex eo quod jura arma semper priori loco, leges vero secundo nominent, per l. 1. in princ. C. de Just. Codic. confirm. l. 1. C. de vet. jur. enucl. probat. Chaffan. p. 9. gloss. mand. carol. conf. 1. Unde & Alphonsus de Castr. lib. 12. contra bareticos verba Papa. p. 89. lit. b. prærogativam Petri præ reliquis Discipulis inde evincere voluit, quia Petrus plerumque primo loco nominatus invenitur id autem facile retorqueri poterit; ex 2. Reg. 6. 3. Reg. 8. 4. Reg. 11. & 22. 2. Paral. 15. & 30. & Ps. 130. Si enim jus esset ita argumentari, filii hac ratione superiores essent parentibus, Gen. c. 24. aut uxor marito, quia Sara ad Abraham dicit, judicet Dominus inter me & te, aut Moyses DEO, quia ejus nomen DEO præponitur, Num. ult. aut Cæsar DEO, Matth. 22. aut Medicus Patrono, cap. non sane 15. 14. quæst. 5. Arnif. 1. de Majest. c. 2. n. 2.]

CAP. CIII.
Privatio.

Axioma I.

Nemo jure suo est privandus, nisi hoc expresse cautum sit. *Novell. 2. cap. 3. §. cum igitur de non elig. secund. nuben. c. 2. in verb. cum nusquam invenitur autum. Ne sede vacant. l. & si quis 14. de relig. & sumpt. funer. cap. 2. de constitut. ubi Barbofa num. ult. gloss. in c. ult. de jur. patronat. Hartman. Pistor. lib. 2. quest. 36. num. 13. Menoch. de arbit. jud. quest. cas. 276. num. 1. Frantzk. de laudem cap. ult. num. 5. Didac. à Segura in tract. de lucr. marit. & uxor. num. 1. p. 453. Joh. Campeg. p. 1. de dote quest. 47. num. 3. Sæpè tamen contingit, ut quis sine sua culpa jure suo privetur, sed non sine causa. cap. antiqua 23. & ibi gl. de privil. Dyn. in c. sine culpa, de R. l. in 6. Tiraquell. de jur. primogen. q. 4. n. 36.*

II.

Quousque quis jure suo abutitur, eousque etiam jure suo privandus, quia poena debet esse conformis delicto l. 31. in fin. C. de Episc. & Cler. ita ergo qui usufructu sibi concessio pro parte abutitur, pro parte etiam illum amittit, l. 14. ff. quib. mod. usufr. amitt. Idem est in Emphyteusi Carpz. P. 2. Conf. 38. def. 23. & seq.

III.

Ex privatis dispositionibus nunquam resultat habitus, l. ex facto 35 ff. de hered. instit. l. Titia 59. ff. de manumiss. testam. Forster. 1. Conf. Marp. 8. num. 14. Ejus enim quod non est, impossibile est dari partem aut qualitatem, l. adeo 7. §. quod si toto 5. ff. de acquir. dom. l. 2. ff. de usufr. & introducta ad privationem, effectum contrarium non pariunt. l. 1. §. 4. vers. unde queritur ff. de publican. l. legata inutiliter 14. ff. de adim. legat. Arnif. lib. 2. de Majestat. c. 2. num. 5. hinc inferri solet, quod venditio rei non existentis non valeat, l. domum 57. ff. de contr. empt. nec iudex etiam possit rem non existentem æstimare. l. in actionibus 5. in fin. de in lit. jur. and. nec demonstratur quod non est, Bald. in l. demonstratio. colum. 2. ff. de condit. & demonstr. nec bonitas rei, quia non extet, æstimetur, l. qui servum 34. §. 1. de O. & A. nec notorium appellatur, quod non est in rerum natura. Cravett. confil. 221. n. 2. Sicut itaque se habet causa in productione, ita etiam ejus privatio se habeat in destructione. Decian. resp. 129. num. 39. col. 3. Pantichman. p. 2. q. 21. num. 82. cum non possit desinere esse, quod nunquam esse coepit. l. 26. de usufruct. legat. l. si in diem 46. ff. de cond. & demonstr. l. non videtur 83. ff. de R. l. l. nam etsi 5. ff. de injust. rupt. & irrit. testam. l. nulla femina 13. de suis & leg. l. si partem 19. quemad. serv. amitt. l. decem 116. de V. O. Anton. Fab. in ration. ad l. 3. §. 1. Usufr. quemad. cav. cap. ad dissolvendum 13. de desponsat. impub. Gylman. 1. p. 2. vot. 4. tit. 11. Bald. in tr. de præser. p. 1. ult. p. pr. n. 1.

IV.

Privatio juris non competentis nunquam in-

ducta intelligitur, nisi id expresse dicatur, Novell. de non elig. secund. nuben. §. cum igitur. l. & si quis 14. §. Divus 14. ff. de relig. & sumpt. fun. Gloss. & Abb. in c. fin. de jure patron. n. 7. Felin. in c. ex parte 3. in pr. extr. de rescript. Alex. conf. 103. n. 15. & consil. 124. in fin. vol. 1. Regn. Sixt. 1. Conf. Marp. 14. num. 60. Carpzov. p. 4. conf. 43. def. 8. num. 3. Valasc. de jur. Emphyt. q. 29. n. 23. poenam itaque privationis nemini irrogatam censeri, nisi hoc expresse Lex determinet vel sanciat, ex Nov. 2. c. 3. vers. nec enim Nov. 115. cap. 3. deducunt Menoch. 2. arb. jud. cas. 276. conf. 215. n. 2. & conf. 216. n. 4. Modest. Pistor. quest. 57. n. 4. q. 68. Schrad. de feud. 2. part. q. pr. sect. 8. num. 15. Rauchbar. p. 2. quest. jur. civil. & Saxon. q. 20. n. 17.

V.

Privatio filii non est privatio Nepotis. l. Galvus 29. §. & quid sit antum 5. ff. de liber. & post. l. qui in aliena 9. §. interdum 3. ff. de acquir. hered. Bald. in l. maximum vitium. C. de acq. hered. Fichard. 1. conf. 46. n. 17.

VI.

In privatione prius aliquid esse, quam in habitu, impossibile est, cap. ad dissolvendum 12. ibique gloss. extr. de despons. impub. Aretin. in §. 1. notab. 5. vers. nota quod habitus. Inst. de libertin. & plura cum multis concordantiis notat Jason in l. decem stipulatus. num. 17. vers. & ex hoc textu. col. 3. in fin. ff. de V. O. Everhard. in loc. Top. loc. 60. de mod. arguendi. Pacian. 1. conf. 30. n. 24. ratio, quia ea semper posterior præsumitur. Pacian. 2. de prob. c. 25. n. 29. unde & privationem à negatione ita differre patet exinde, quod privatio in subiecto sit, negatio subiectum non supponat: itaque vacuum potius est negatio, quam privatio, quia vacuum non est in subiecto. Est ergo simplex entis negatio, ac proprietas non ens. Jac. Martin. lib. 1. de loco, c. 1. p. 4.

VII.

Privatio jam collata in personam unius, non potest differri ex defectu alterius, l. pater jam, testamentum 44. ff. de hered. Inst.

VIII.

Quotiescunque agitur de privatione juris jam quaesiti, semper requiritur monitio præcedens, Wesenb. conf. 57. num. 10. & sententia declaratoria, Treutl. 2. disp. 18. thes. 9. lit. D. vid. tamen Bachov. ibid. & Dd. ad l. 2. C. de jur. Emphyt. vid. & supr. lib. 11. cap. Monitio.

IX.

PRIVATIO præsupponit habitum, quia nemo privatur, nisi prius habuerit id, quo fuit privatus, l. decem 116. ff. de verb. oblig. l. 4. §. condemnatum 6. ff. de re judic. l. nec utilem 20. ff. ex quibus causis majores. l. Titio usufructus 96. ff. de condit. & demonstr. l. remittit. 6. ff. de jurejur. l. non potest videri. ff. de Regulis Juris. §. servus. instit. de capitis diminut. ubi Pichar. num. 2. cap. ad dissolvendum. de desponsat. impub. [l. nam etsi 5. ff. de injust. rupt. l. manumissiones 4. ff. de justit. & jur. l. Julianus

anus 4. ff. de divortiis. Pacian. conf. 4. num. 82. & conf. 30. num. 55. 61. cum seq. Johan. Honded. conf. 72. num. 25. vol. 1. Aym. Cravett. conf. 976. num. 1. Carentia enim sunt habentium, Bald. in l. liceat 3. oppos. C. de locat. Octav. Cacheran. decis. Pedem. 95. n. 12. Joh. Petrus Surdus conf. 305. num. 65. fac. l. 1. C. per quas personas cuig. acquir. v. g. Intestatus nemo dici potest, nisi qui potuit facere testamentum. Cujac. in *Juliano ad l. Lex Cornelia 20. de vulgar. & pupillar. substit.* pag. 522. C. ubi tamen exceptionem addit in eo, quem lex Cornelia pro intestato habet. Ita quoque petitionem absolutionis præsupponere excommunicationem dixit Cravett. conf. 976. num. 1. in fin. Adde Coll. Conimbric. in comm. ad Logicam, tit. de oppositis, cap. 10. quest. unic. art. 3. Baldus in l. licet. in 3. opposit. C. locati. Anchoran. conf. 179. Prima facie videretur. Everhard. in *Topicis legal.* loco 6. Vitalis de Cambanis in tract. clausul. pag. mibi 224. num. 12. Bertazol. in repet. l. si quis major. Cod. de transactionib. num. 571. Menochius conf. 171. num. 1. & conf. 241. num. 27. & conf. 326. numer. 2. & conf. 378. num. 9. & conf. 442. numer. 8. & conf. 466. num. 26. & conf. 484. num. 17. & conf. 613. num. 9. Surdus de aliment. tit. 6. quest. 23. & conf. 52. num. 57. & conf. 73. num. 76. & conf. 160. num. 38. & conf. 305. num. 64. Olafsch. decis. 95. num. 12. Anton. Monach. Bononiens. decis. 30. num. 5. Monet. de decimis, cap. 9. quest. 2. num. 18. Cardinal. Tusch. practie. conclus. tom. 6. lit. P. conclus. 715. per totam. Mar. Antonin. variar. resolut. lib. 2. resolut. 59. casu 15. Cald. Pereira quest. forens. conf. 16. num. 3. Rot. decis. 242. num. 4. & decis. 307. numer. 1. apud Farinac. p. 2. recent. Mangil. de imputat. quest. 93. num. 4. Sigismund. Scaccia de commerc. §. 2. gloss. 6. num. 89. vers. intellige. & num. 290. & seq. in fin. ubi quod à privatione ad habitum non est regressus. Rot. decis. 415. numer. 4. & decis. 477. num. 7. p. 2. in posthumo Farinac. Duran. decis. 439. num. 6. [Cravett. conf. 976. num. 1. Rivius decis. 513. numer. 2. Gail. lib. 1. observ. 21. num. 5. Baldus in l. licet 30. oppos. Cod. locat. Cacheran. decis. Pedemont. 95. n. 12. Gœdd. 1. conf. Marp. 24. num. 124. Wessenh. in Parat. ff. de oper. servor. ubi exempl.] unde spoliatus is dicitur, qui semel possedit. l. 1. §. de jectur 9. ff. de vi, & vi arm. c. fin. 3. quest. 3. Bald. in cap. cum Ecclesia Sutrina, col. 4. de caus. poss. & prop. Alex. conf. 152. In causa num. 2. vers. secundo probatur. lib. 6. Menoch. de remed. recuper. poss. in pralud. num. 1. Surdus

conf. 160. numer. 39. & conf. 221. num. 17. Cardinalis Tuschus dict. lit. P. conclus. 715. num. 2.

CAP. CIV. De Privigno.

Axioma I.

Privignus famosis actionibus contra vitricum experiri potest, quia reverentia paterna hic cessat. Hinc furti agere potest adversus vitricum res suas auferentem l. 3. C. de furt. item extraordinaria persecutione contra vitricum vel novercam propter expilatam hereditatem l. 3. ff. expil. hered. l. 2. C. eod. modo avi vel tertii hereditatem expilaverint, non etiam, si filii vel mariti hereditatem expilaverint; cum enim hæ personæ quasi in communione bonorum fuerint, & reverentia vinculum intercedat, non famosa hæc actio, sed rei persecutoria experiendum, l. pan. ff. & l. 4. C. eod. l. 33. de Neg. Gest.

II.

Privignus succedere nequit vitrico vel novercæ ab intestato l. 3. l. 5. C. commun. de success.

III.

Vitricus potest esse tutor privigni, si mores ejus probati sint; tunc enim sinistra opinio, quæ contra eum militat, facile eliditur. l. 32. §. 1. de adopt. l. 2. C. de interdict. matrim. inter pup. & tut. l. fin. C. de contrar. judic. tutel.

IV.

Inter privignos & privignas nec consanguinitas nec affinitas intercedit, & inde nihil impedit, quin matrimonio jungi possint. Carpz. Defin. Consist. L. 2. def. 105. n. 2.

CAP. CV. Privilegium, Privilegiatus.

Axioma I.

Privilegia strictè sunt accipienda, cap. porro 7. extr. de privileg. Hottom. ad l. F. 14. in verb. ille tantum debet habere, per l. 3. de censib. Cujac. l. F. 12. siquidem illa non debent ad aliud extendi, quàm ad ea, quæ continentur in ipsis, cap. ex parte 10. extr. de privileg. nec ullus eorum fines excedere debet, cap. potissis 2. extr. eod. tit. sicut & immunitates, l. 1. de jure immunitatis. l. vacatio 13. ff. de muner. & honor. Unde quod dicitur, beneficia Principum plenissime interpretanda esse, hoc de liberalitatibus & largitionibus, non privilegiis intelligi debet, veluti cum pupilis largiuntur alimenta usque ad pubertatem, hanc beneficentiam sic interpretamur, usque ad plenam pubertatem, l. Mela 14. de alimentis legat. Cujac. d. loc. Retenta tamen aliorum sententia, quod privilegia latissimè sint interpretanda, l. pen. ff. const. Princip. Alexand. in l. si finita. §. si de verigalibus. de damn. infect. & confil. 1. col. 4. in princ. & col. fin. lib. 4. Bart. in Auth. de hered. & Falcid. in pr. colum. 2. Joh. Franc. Balb. in tract. præscript.

prescript p. 2. §. principalis. quest. 2. quam & Baro Enenkelius propugnat lib. 2. de privileg. cap. 4. num. 4. & seqq.

Declarari debet, I. eam non esse intelligendam respectu tertii, vel omnium, quæ ad omnes causas & personas in genere referri possint, quia horum natura est, ut intra se maneant, l. quod vero 14. cum 2. seqq. ff. de LL. l. 1. §. fin. de constit. Princip. sed respectu ipsius concedentis, vel illius, in cuius gratiam scilicet data sunt, quia fontes privilegiorum, nempe beneficentia, pietas, clementia, & publica utilitas, benignam hanc interpretationem ex utroque latere exigunt, prout not. interpretes ad d. l. 1. §. fin. ff. de constitut. Princip.

II. Procedere, si nimirum ea secundum jus commune versentur, secus si contra jus, Zoes. Comment. ff. de Constitut. Princip. n. 22. Talia enim privilegia ad casum expressum tantum restringuntur, ut not. gloss. 2. in l. à Divo Pio. ff. de rejudic. & in l. bene à Zenone. verb. cum enim. Cod. de quadr. prescript. fac. l. jus singulare 16. ff. de Legib. Dd. in cap. sanè de privileg. Vult. 1. conf. Marp. 16. num. 63. quo respectu concessum uni Ecclesie, non habere locum in alia, tradit Baldus in l. non tantum, §. non omnia. per illum text. ff. de excus. tut. & concessum Regi, nec ad Reginam, nec ad filios ejus extendi, nisi exprimatur, addunt Germinian. in cap. ne aliqui. per illum text. de privileg. in 6. in 4. notab. Angel. conf. 272. incip. quoniam.

Limitatur ergo & fallit I. quoties agitur de damno & præjudicio tertii, l. 2. §. merito. 10. §. si quis à Principe 16. ne quid in loco public. Reinking. lib. 2. de Reg. sec. cl. 2. c. 8. n. 36. Gail. 2. obs. 1. n. 14. Zoes. comment. ff. de constit. Ppum. n. 22.

Limitatur II. quoties interpretatio mitior vergeret in præjudicium impetrantis ob eventum, aliquem, ut in l. ex facto 43. ibi: iniquum incipit fieri beneficium Principis si adhuc id valere dicamus. ff. de vulg. subst.

Limitatur III. eam nec exaudiendam esse de causa ad causam, vel persona ad personam, Carpovius 2. constit. 12. defin. 13. num. 6. per l. si vero 64. §. 3. solut. matrim. nisi (1.) favore Reipub. Bart. in l. quemadmodum C. de agric. & censu. & in l. si constante 9. §. p. t. sol. matr. (2.) quod eas personas, sine quibus privilegiatus privilegio uti nequit Brunnem. C. de Excusat. muner. pag. 901. col. 1. (3.) privilegia realia extenduntur ad colonos prædii habentis immunitatem, non autem ad colonos propria prædia habentes, Brunnem. C. de dignit. col. 3. in med. (4.) Privilegia data masculis extenduntur etiam ad feminas, sed non contra Brunnem. C. de prepos. sac. Cubic. n. 4. (5.) privilegia data scholaribus, eorum etiam famulis competunt. (6.) privilegia magistratibus data ad subditos extenduntur. (7.) Privilegium concessum hospitali communicatur œconomo. (8.) Privilegium concessum habili communicatur etiam inhabili ob communionem. (9.) privilegia concessa familie vel Civitati extenduntur ad villas vel castra, Brunnem. C. de Comit. Consistor. (10.) interdum privilegium etiam adversario prodest, e. g. litiganti cum milite

ratione sportularum. Perez. C. de milit. n. 55. (11.) privilegia interdum etiam ad ascendentes transeunt, vid. Brunnem. C. de proxim. sac. scrip. col. 3. n. 1. l. 4. §. 1. C. de Castrensi. interdum non in totum sed pro parte transeunt ad heredes, ut in l. 10. C. de Metat. interdum ad Collaterales d. l. 10. Brunnem. C. eod. col. 4. (12.) Quædam Privilegia tantum ad liberos primi gradus transeunt, e. g. veteranorum ne torqueantur, l. 5. C. de pen. quædam ad omnes ut Decurionum, l. 9. §. 13. ff. eod.

Limitatur IV. non obtinere regulam in paribus vel majoribus locis seu personis, secus in minoribus, quia ad illa poterit fieri extensio à paritate rationis, per ea quæ tradit Baldus in sua Margar. verb. privilegium. vers. 7. Rom. conf. 180. Bald. in Auth. habita. not. 5. C. ne fil. pro patr.

Limitatur V. locum non invenire ratione, communionis majoritatis, Socinus conf. 12. incip. quoniam. colum. 6. lib. 1. Hypopolitus de Martili. notab. 180. incip. plura.

Limitatur VI. verificari tantum in favorabilibus, secus in odiosis & strictis, Roman. ad d. §. si de vestigialibus. Nicell. in trakt. contrar. contr. 62. siquidem in pœnalibus dispositiones privilegiatas extendendas non esse, juxta gloss. in §. pœnales. Inst. de Actionib. nisi concurrat vel favor publicus, vel honestas, ut post alios tradit Ludovicus Gomez. ad d. §. pœnales. n. 39. cum nec privilegia exorbitantia per subauditiones glossarum & Doctorum inducenda, ubi Legis dispositio non habetur, Alexander ab Alex. in rubric. de nov. oper. nunc. per gloss. in cap. cupientes. §. quod si. in verb. petere. de Ecl. in 6.

II.

Privilegio non potest acquiri, pariter etiam consuetudine induci potest, cap. duog. extr. de offic. Ordinar. & cap. cum contingat. 13. extr. de for. compet. Alexand. conf. 125. incip. visio titulo. in princ. lib. 4. Bald. conf. 10. incip. antiqua questio. col. 1. num. 1. Conf. Arg. 1. conf. 2. numer. 3. Vasq. lib. 1. contr. jur. cap. 2. num. 5. ratio, quia privilegii & consuetudinis par censetur ratio, nec plus tribuendum consuetudini, quam Imperiali privilegio, l. fin. C. nov. vestigial. c. super quibusdam 26. §. præterea. de V. S. Regner. Sixtin. 2. conf. Marp. 12. num. 108.

III.

Duo privilegia circa unam eandemque rem in eadem causa concurrere non debent, Jason. in l. 2. §. 2. ff. qui satisd. cõg. Carpovius p. 1. constit. 5. defin. 22. num. 4.

IV.

Privilegii causa cessante, ob quam illud est concessum, cessat & deficit ipsum privilegium. l. Titia 87. §. usuras. 1. de legat 2. l. ex facto 43. & ibi latè Rip. n. 20. de vulg. subst. Marc. Anton. de Amatis in decis. provinci. Marchia decis. 159. numer. 4. Modestini. Pistor. conf. 52. numer. 7. lib. 1. Coler. de process. executiv. p. 2. c. 3. n. 132.

Limita, nisi aliqua remaneant reliquia, propter quas non cessat privilegium, licet cesset causa finalis

finalis ipsius privilegii, Socinus *conf. 84. num. 9. volum. 3. Modest. Pistor. conf. 11. num. 26. volum. 2. vel nisi privilegium post causae cessationem esset consummatum*, Socinus *conf. 150. numer. 12. vers. 6. volum. 1.*

V.

Privilegium non datur rei, quae non est, *cap. pen. extr. de Eccles. edific. Et Privilegium nunquam observatum, perinde est ac si nunquam fuisset concessum, Dd. in c. cum accessissent. extr. de const. adeo ut in iudicio etiam allegari non possit. Bartolus in l. data opera. C. qui accusare non possunt. & l. quamdiu. C. qui admitti. Conf. Arg. 1. conf. 11. n. 128.*

VI.

Privilegia sic intelligenda sunt, sicut intellexit auctor ipsorum, *c. dilecti 8. extr. de decim. nec contra auctorem interpretatio verti debet, l. si iudex circumvento 41. ubi Bart. & Bald. ff. de minor. l. amicissimos 36. de administ. tutor. ut qui in generali locutione comprehensus non putatur, Arnif. lib. 2. de jur. Majest. cap. 2. numer. 1.*

VII.

Privilegium non debet dari in praerudicium, & injuriam alterius, *c. quia 2. extr. de religiof. domib. c. cum dicat. 2. extr. de Eccles. edific. c. quod per 21. & seq. extr. de V. S. l. 40. ff. de administ. tutor. l. 8. ff. de praetor. stip. Parif. de Puteo rubr. officialis cap. 2. Pruckman. conf. 39. num. 85. Ant. Faber lib. 1. C. tit. 2. de fin. 22. & tit. 22. de fin. 22. Seraphin. decis. 351. num. 2. Cabedo decis. 65. n. 6. p. 1. Victor in disp. de caus. exempt. Imp. conclus. 24. Unde etiam nec privilegium in praerudicium alterius partis lite pendente impetratum, nullam de lite mentionem faciens, valere dicitur, & eo non obstante, iudex procedere debet, *cap. causam 19. extr. de testib. siquidem privilegium semper intelligitur concessum sine alterius injuria, c. pastoralis 19. c. in his 30. extr. de privileg. ideoque etiam sic servandum est, ne laedat, vel impediat justitiam aliorum, cap. patentibus 10. extr. eod.**

Post tamen privilegium concedi in praerudicium ipsius concedentis, quia quilibet juri suo renunciare potest. Si igitur Princeps civitati immunitatem det, ei decrevit, ac tanto minus a reliquis incolis tributi nomine accipit. *Perez. C. de Immun. nem. conced. n. 14. Brunneman. ad l. un. C. ut nullus ex Vicaneis.*

VIII.

Privilegia ob publicam utilitatem late sunt interpretanda. Quod tamen limitandum, si una utilitas publica resistat utilitati alteri publicae. Hinc privilegia ob dignitatem Doctoribus concessa non competunt studiosis. Utilitas enim, quae versatur in studiosis, repugnat alteri, quae consistit in publicis muneribus. *Perez. C. de Excus. Artif. n. 7.*

IX.

Omnia privilegia favorabilia extensionem & ampliationem admittunt. *Brunnem. C. de Palat. sacr. largit. in fin.*

X.

Privilegia ad beneplacitum auff Wohlgefal-

len concessa morte concedentis non revocantur. *Gail. L. 2. obs. 60. n. 25.*

XI.

Privilegium secundum non tollit primum habens clausulam derogatoriam, *Casir. Conf. 116. Neque privilegium speciale revocatum censetur per generalem privilegiorum revocationem. Bald. in l. 4. C. de SS. Eccles.*

XII.

Confirmatio privilegiorum, so da wol erworben, besessen und gebraucht / intelligitur de illis privilegiis, quae in viridi mansere observantia. *Schrad. 1. Conf. 1. n. 549.*

XIII.

Privilegium contra privilegium non valet & praesumitur subreptitium. *Bald. in l. 1. C. de LL.*

XIV.

Privilegio semel concessio amplius revocari non potest, *l. 5. ubi Bart. ff. de decret. ab ordin. faciend. quia transit in vim pacti & conditionis, Cluten. in disp. de vestig. rh. 7. lit. a. Afflict. in rubr. quae sint regal. n. 73. Carol. Tapia in l. fin. p. 2. c. 9. & seqq. de Const. Princip.*

XV.

Privilegio privari debet, qui contrario actu utitur, *Hieron. Grat. resp. 61. n. 45. vol. 1. Gylman. 1. p. 2. in symph. suppl. tit. 11. vor. 3. n. 93. Rebuff. d. l. 1. C. de bis qui sponte. Chassan. ad consuet. Burg. rubr. des justices §. vers. novissimè n. 16. Carol. Tapia ad l. fin. p. 2. c. 2. de const. Meichner. decis. 6. n. 124. tom. 2. lib. 1. cum quandoque quis contravenit, videatur ei renunciare, & consequenter amittere, c. si de terra 6. ubi gloss. & Dec. n. 21. de privileg. idem in d. c. cum accessissent. n. 17. & Felin. n. 28. de consuet. gl. in cap. 1. verb. Treugas, de Treug. & pac. Anton. de Butr. in c. pastoralis. col. 8. vers. non est dubium an possit, de caus. possess. & propriet. Bart. in l. fin. §. sed cum antiquitas in fin. C. de curat. furios. Marfil. in l. fin. C. de curat. furios. Marfil. in rubr. ff. de fidejuss. n. 335. Menoch. de praesumpt. lib. 6. praes. 41. n. 3. Henning. Goeden. conf. 39. n. 60. Gylman. 4. 1. n. 101. pag. 65. Unde si immunis a muneribus civitatis patitur se describi, inestimo praesumitur privilegio immunitatis renunciasse, Bartolus in l. 1. de his qui sponte publ. muner. Angel. in l. 1. §. si quis tutor. ff. quando appellandum. Decius conf. 638. num. 9. Jalom. conf. 25. num. 2. vol. 3. Decianus conf. 41. num. 91. volum. 2. & conf. 19. num. 103. vol. 4.*

Declara, quod procedat, si quis non cogitatione necessitatis, sed suo arbitrio & libere privilegio contravenierit, *l. voluntarie 12. C. de excusat. tut. Gylman. d. l. num. 106. secus si ignoraverit contrarios actus factos fuisse, nec plane consensuerit tunc enim istiusmodi casus privilegiati nocere aut praerudicare non poterunt, textus in l. qui cum uno 4. §. fin. de re milit. Bald. in l. data opera. C. qui accusare non poss. & l. quamdiu. C. qui admitti. Conf. Argent. 1. conf. 11. n. 28.*

XVI.

Privilegium expirat, si privilegiatus eo spatio decennii non utatur, *l. si quis 26. C. de pactis l. 1. ff. si quis in jus vocat. l. 6. Cod. de Nundin. cap. ad audientiam 13. de praescript. Enenckel. lib. 3. de pri-*

de privil. cap. 15. num. 27. Villalob. commun. opin. lit. P. num. 306. Bart. conf. 189. n. 10. vol. 1. Alexand. conf. 16. num. 23. vol. 5. Cabed. decif. 17. n. 3. & 93. n. 11. Mastrill. decif. 96. num. 1. Seraphin. decif. 1043. n. 3. & decif. 1410. num. 27. Vietor de exempt. Imper. conclus. 39. Conf. Arg. 1. conf. 2. num. 61.

Intellige, scilicet quando sit in nostra potestate, & aliqua occasio utendi privilegii se offerat, Sichard. ad l. rem novam num. 9. C. de judic. Conf. Arg. 1. conf. 11. num. 29.

Limita I. secus esse, si occasio utendi nunquam contigisset. Glossa & Dd. in c. Abbate. d. V. S. Bart. in l. filiis. n. 3. C. de decur. Ant. de Padill. in l. falso. n. 4. C. divers. refer. Tap. in l. fin. ff. de Const. Princ. p. 2. c. 1. n. 10. habereque in quolibet jure locum, quo occasio utendi defuit, Burfat. conf. 87. n. 15. lib. 1. Felin. in c. cum venissent. n. 25. de consuet. Kirchoy. commun. opin. cent. 3. op. 90. Bellon. conf. 1. n. 11. Regner. Sixtin. 3. conf. Marp. 14. num. 17. quin imò nec privilegium unquam tolli, si casus, super quo est concessum, nunquam evenierit, etiamsi steterit per mille annos, tradit Panorm. in c. antiqua. num. 4. de privil. & in c. ad audientiam. col. fin. de prescr. & in c. Abbate. n. 18. de V. S. Joh. Andr. in add. ad Speculat. sub tit. de feud. Vult. 1. conf. Marp. 16. n. 70. add. & l. Attilicinus 17. ff. de pact. dotal. Bart. in l. in filiis C. de decur. & l. cum scimus. C. de agricol. & censu.

Limita II. si privilegiato data sit facultas faciendi pro arbitrio suo & mera facultate; hoc enim casu privilegium quandoque; tempore per non usum non amitti, post gl. in c. ut privilegia. in fin. extr. de privil. trad. Gemin. in c. ult. de consuet.

Limita III. in privilegiis Ecclesiarum, ut quæ non minore quam 40. annorum spatio per non usum amitti dicuntur, in d. cap. de quarta 4. c. illud 8. de prescript.

Limita IV. in privilegio immunitatis, quod 30. annis amitti, testis est Alexand. 5. conf. 23.

Limita V. si privilegiatus per id tempus, quo privilegio suo non utitur, certam pensionem præstiterit ei, à quo impetravit. Hac enim præstatione privilegium suum retinet, licet eo non utatur, Alber. in l. de quibus ff. de LL. Felin. in c. illud. de prescr.

XVII.

Privilegia probatione indigent, Vult. 3. conf. Marp. 35. n. 246. ratio, quia dicuntur esse facti. l. i. C. de mans. princ. cum in jure 31. ubi communiter Dd. l. deleg. c. porro 7. extr. de privileg. Bald. in l. fin. de rejud. Gail. 1. obs. pr. 1. numer. 9. atque ita in specie privilegii exemptionis à jurisdictione ordinarii consuluerunt Parif. conf. 95. n. 8. col. 4. per not. in c. ut Apostolica 6. de privil. in 6. & Hen. Goeden. conf. 39. n. 20. quæ autem sunt facti, ea non præsumuntur, atque ideo si negata sint, probari debent, l. in bello 12. §. facti 2. ff. de captiv. & postl. revers.

Limita, nisi privilegia sint antiqua, hoc enim respectu talia verificatione quadam non indigere, post Innoc. in c. Abbati. extr. de V. S. & Imol. in clem. literis. col. 3. prop. fin. extr. de prob. colligit Verall. decif. 378. n. 2. p. 2.

XVIII.

Privilegium facilius tollitur, quam jus commune, l. Ejus militis 34. §. militia missus 1. ff. de reft. milit. l. 1. ff. de mundin. §. quia verò versum. li in Auth. de non alienand. aut permut. reb. Eccles. Ruin. conf. 9. n. 18. vol. 2. Parif. conf. 46. n. 22. vol. 2. Angel. conf. 233. Pantichm. 2. quest. 17. num. 12. Cephal. conf. 616. n. 21. vol. 5. Jason. conf. 221. n. 2. vers. ego ut prædixi. Afflict. decif. Neapol. 133. num. 3. Vult. 3. conf. Marp. 19. num. 42. unde & in dubio privilegio potius quam juri communi renunciatum esse censetur, per notata ab Alciat. in tr. de pres. reg. 3. pres. 36. num. 13. neque etiam privilegium personale ad jus commune trahi debet. c. consuetus u. extr. de concess. præbend.

XIX.

Privilegia generalia & communia exigui sunt momenti, c. quia diversitatem 5. ibi: non obstant te confirmatione à sede Apostolica sub forma communi obtenta. de concess. præb. Hieron. Schurf. 1. conf. 59. n. 9. ubi ait in generali concessione non venire ea, quæ specialem desiderant mentionem, Rosenthal. de feud. c. 5. conclus. 85. n. 1. Marpurgenf. apud Rövestrunk in Confil. de Contribut. p. 288. n. 407. quos citat & sequitur Georg. Mundi. de muner. & oner. c. 6. n. 699. addens. c. cum dilecti 4. de confirm. util. & inutil. cap. quia intentionis 29. de privileg.

Cæterum ut verum fatear, brocardicum hoc mihi valde suspectum est, tum quia vim propositionum generalium eludit, de quibus supr. in axiom. de Generalibus lib. 7. tum quia Principium beneficia nimis stricte interpretetur contra regulas in tit. de beneficiis traditas, tum quia textus fidem postulato non faciunt: Nam posteriores duo tantum loquuntur de confirmatione privilegiorum generali, quod ea nihil novi det, sed vetera tantum confirmet. Is autem, quem primo loco posuimus, loquitur de clausula communi, quod ea non contineat, quæ speciali opus habent expressione, adeoque ut exceptiones regulam potius confirment, uti Schurf. ab illis laudatus seipsum explicat. Rosenthal equidè de privilegiis immunitatis agit, sed longe aliter sentit, atque ab illis allegatur. Sic enim tradit immunitate simpliciter data, tantum immunitatem à muneribus personalibus, non item a realibus competere; secus autem si data sit à muneribus omnibus vel quibuscunque (generaliter) tunc enim concessione ad realia quoque porrigi extraordinaria. Sanè si de vi & effectu comparatè loquatur, major fortè vis concessioni speciali fuerit, imputanda: perinde ut in converso casu major vis tribuatur speciali prohibitioni, Clem. unic. in fin. de Excessib. Prælat.

XX.

Privilegia universitatibus concessa plius favoris habent, quam concessa privatis; & facilibus tolluntur privilegia quæ privatis competunt, quam quæ publico. Brunn. ad. l. 1. C. de nav. non excus.

XXI.

Superiores; qui jus privilegia concedendi habent, possunt extendere atque transferre ad alios eadem privilegia verbis generalibus l. un. C. de

de Metropoli, Beryto. Sic Nundina Privilegia Academicarum, aliis Civitatibus communicari possunt. *Brunnem. ad d. l. un. C. n. 3.*

XXII.

Privilegium si concessum est Collegio ut Collegio, per singulos ei renunciari haud potest; sed ubi est concessum universis & singulis, potest ei renunciari per singulos. *Ziegl. Jur. Canon. p. 653.*

XXIII.

Privilegium dare, illud declarare & de mente ejus statuere ad reservata principis spectat. *Mev. P. 6. decis. 341.*

XXIV.

Privilegium aliquid diversum & separatum a jure communi inducere, & ultra illud aliquid aliud operari debet, *l. fin. C. de inoff. testam. l. quod Labeo. 9. ff. de Carbon. edit. l. Divus 22. ff. de usu & habit. l. unic. C. de thesaur. c. in his 30. extr. de privileg. Bald. in Auth. habita not. 3. C. ne fil. pro patr. Felin. in cap. causam. n. 10. extr. de rescr. Jason. in l. miles. n. 10. ff. de R. I. & in l. fin. n. 27. ff. de Const. Princip. Coler. in tr. de process. execut. p. 1. c. 4. n. 3. Cephal. conf. 431. n. 17. Alphons. Villag. in tr. de Extens. privileg. n. 106. allegans ad hoc text. in l. si quando 109. in pr. ff. de legat. 1. & c. si Papa 10. de privil. in 6. Camill. Gallien. de V. S. lib. 8. c. 14. n. 15. inde appellatur Lex singularis, *Surd. conf. 419. n. 20. vol. 3. Jus singulare. l. jus singulare 16. ff. de LL. Menoch. conf. 466. n. 21. vol. 5. Lex privatorum, c. privilegia 3. dist. 3. Legem quasi privans, Coler. de process. executiv. p. 1. c. 4. n. 3. Menoch. conf. 229. n. 24. vol. 3. Vult. 3. Consil. Marpurg. conf. 19. num. 96. quod specialiter aliquid indulgere debet, cap. Abbati 25. extr. de verb. signif.**

XXV.

Privilegium dantis intentio in dubiis est servanda, *cap. ex multiplici 3. cap. suggestum 9. extr. de decim. cap. ut privilegia 24. extr. de privileg. cap. tua 12. extr. de cleric. non resident. nec verba ejus contra mentem concedentis restringenda aut limitanda, quia si concedens limitari illa seu restringi voluisset, utique & ipse limitationem expressisset, ut arguit Paris. conf. 36. vol. 1. per text. in l. unic. §. si ad deficientis. C. de Caduc. toll. & quoad fieri potest, verbis ejus inhaerendum, Gratian. conf. 65. num. 40. volum. 1. Curtius jun. conf. 221. n. 7. vol. 3. & si de illo dubitetur, interpretatio fiat ab eo, qui privilegium dedit, c. ex parte 23. extr. de V. S.*

XXVI.

Privilegium omne salvo jure tertii concessum intelligitur, *Rol. à Valle conf. 45. num. 12. vol. 4. & ideo privilegio dato ab aliquo Imperatore vel Imperio prajudicare non potest, sed perinde habendum ac si datum non esset, l. si impuberi. 13. ubi Bartolus ff. de tut. dat. Natt. consil. 657. numer. 2. volum. 1. Tiber. Decianus conf. 25. num. 49. volum. 1. & conf. 97. num. 43. vol. 3. Cephal. conf. 96. n. 5. & conf. 342. num. 71. & conf. 663. num. 7. vol. 5. Menoch. conf. 43. n. 3. vol. 1. Myns. resp. 92. n. 42. Kirchof. conf. 8. n. 13. vol. 5. conf. Germ. vide & Gail. lib. 2. observ. 132. num. 2. & lib. 2. de P. P. observ. 4. num. 31. Hartman. Pistor. lib. 2. quest. 26. num. 4. & seqq.*

XXVII.

Privilegium posterius non tollit prius, *cap. interveniens 19. cum ibi not. de prescript. c. 1. c. posse a quam 21. §. si ergo 25. q. 2. Gl. in c. quia sepe de Elect. c. ut officium 11. de heret. c. 1. de sent. excomm. lib. 6. c. 1. de sepultur. & in clem. c. alma. de sentent. excomm. Fridericus Senens. conf. 47. Panciroll. conf. 19. allegati à Pantschm. 2. q. 13. n. 42.*

Excipe: nisi de ipso faciat mentionem. *cap. 19. de prescr. cap. dudum 31. extr. de privileg. Ad hoc enim ut tollatur privilegium, non sufficit generalis mentio, sed specialis expressio requiritur. cap. 2. de dol. & contum. c. bone 3. de confirm. util. vel inutil. clem. 2. de prebend. c. nonnulli 23. de rescript. clem. per literas 2. de prebend. Bart. in l. omnes populi n. 13. de just. & jur.*

XXVIII.

Privilegium personis concessum censetur etiam familiae indultum. *arg. Auth. habita. C. ne fil. pro patre ubi Dd. Bald. in l. semper. §. immunitati. ff. de jur. immunit. Tiraquell. de Nobilitat. cap. 10. num. 124. Carpov. part. 1. constitut. 32. defin. 17. num. 4.*

XXIX.

Privilegium certo tempore determinatum, contra Legis voluntatem ulterius porrigendum non est. *arg. l. Imperator. 8. in fin. ff. de postul. Carpov. p. 2. constit. 30. defin. 23. num. 6. sicut & privilegium competens ob certam aliquam facultatem finitur illa qualitate finita. l. 8. §. jam 7. ff. de excusat. Carpov. part. 2. c. 6. definit. 76. num. 4.*

XXX.

Privilegium ad res futuras & consecuturas trahitur, *cap. ex parte 27. extr. de decim. illud enim indefinite conceptum, non de praeteritis tantum intelligitur, sed etiam ad futura extenditur, c. quia 22. extr. eod.*

XXXI.

Privilegium & praescriptio sunt contraria, *cap. auditis 15. c. veniens 19. extr. de prescript. c. cum dilectus 8. extr. de religiof. domib. & ideo privilegio & praescriptione non potest se simul conjungere quis tueri. cap. penult. de religiof. domib.*

XXXII.

Privilegia concessa per superiores non possunt nec debent infringi per inferiores. *c. conquesitus 8. q. 3. c. Viterbana 25. 12. q. 2. c. privilegia 17. 25. q. 2.*

XXXIII.

Privilegio concessio non est de more vel de jure, ut aliquis citetur. Quia est donum superioris, *Bald. in l. nam ita Divus. de adopt. Argentinenf. 2. consil. 57. num. 16.*

Limita, non procedere in his, quae non dependent à libera Principis potestate, prout sunt contractus, & ubi agitur de privando aliquem jure, quæsito: tunc enim sine causa princeps procedere non poterit parte non citata. *Socin. consil. 164. col. penult. num. 17. vers. & possent. Dec. conf. 498. ad fin. Argentinenf. d. loc. num. 29. & numer. 30.*

XXXIV.

Privilegia frustra dantur iis, quos constitutio concedentis arctare non potest. *Hostienf. in summ.*

in summ. titul. de privileg. verb. cui concessum est. Arnif. 2. relect. polit. 2. sect. 14. n. 15.

XXXV.

Privilegium veritate tacita impetratum non valet. cap. & multiplici 3. extr. de decim. privilegium enim per subreptionem obtentum nihil operatur, c. cum olim 12. extr. de sentent. & re judic.

XXXVI.

Privilegia ante notitiam non profunt iis, in quorum commodum data sunt. Brunnem. C. de Consul. col. 3.

XXXVII.

Privilegia data collegiis de iis intelligenda sunt, qui strenue rem suam agunt, l. 58. C. de decur. Brunnem. C. eod. in fin. Hæcque privilegia data corpori vel dignitati sunt realia & transeunt ad successores cap. pen. X. de Instit. Brunnem. C. de Excus. mun. p. 901. col. 1. scil. ad successores in dignitate, non in bonis, Brunnem. d. l. col. 2.

XXXVIII.

Privilegium non debet esse inane nomen & titulus, sed rem certam continere. Brunnem. C. de Veteran. n. 1.

XXXIX.

Privilegia locis & civitatibus data sunt realia & ad posterum transeunt, licet nemo amplius ex primis privilegiatis vivat, Perez. C. de immun. nem. conced. n. 12. seqq.

XL.

Privilegia alicui aut familiæ concessa regulariter debent esse perpetua. Possunt tamen à successore revocari aut saltem suspendi, licet in contractum transeverint, (1.) nisi petita & impetrata sit privilegiorum confirmatio. Perez. C. de Immun. nem. conced. n. 5. (2.) nisi incipiant esse damnosa communitati, cuius causa potior est. Perez. ibid. n. 6.

XLI.

In dubio privilegium habendum pro personali ad heredes non transeunte nec ad emtores, adeo ut verba concessionis referantur ad personam. hinc privilegium ecclesiasticis concessum non solvendi Gabellas, non est reale sed personale, quod personis contemplatione dignitatis illius, non verò rebus est concessum, l. 13. C. de Excusationibus munerum. Imò saepe dictio in perpetuum appositæ concessioni restringitur ad vitam possessoris l. 4. de Procunt. l. 1. pro socio. l. 16. C. de usuf. Si autem concedens principaliter respiciat privilegiati bona, & verba referantur ad rem, tunc immunitas concessa realis censetur & inseparabilis ab ipsis bonis, atque persona tantum est causa impulsiva concessionis, l. 4. §. 3. de Cons.

XLII.

Privilegia ex usu subsequenti interpretanda. Hinc is, qui semel usus est privilegio strictè, non potest eodem uti postea latè. Brunnem. ad l. 4. C. de aqueduct. in fin.

XLIII.

Privilegiatus succedens non-privilegiato, utitur privilegio suo in futurum tempus, non in præteritum Gothofred. in l. 17. §. 1. ff. de usur. lit. C. itaque fiscus privato succedens solvat usuras pro

eo tempore, quò privatus possedit, non pro suo. Perez. C. de fisco al. usur. n. 4. Fiscus semilles pro suo tempore exigit usuras, etiam si creditor successerit, cui leviores debite fuerant, Brunnem. ad l. 2. C. eod.

XLIV.

Privilegia regulariter non sunt cessibilia, neque semper, qui causam habet à privilegiato, utitur ejus privilegio. Neque privilegium concessum uni personæ ad alias extenditur. Perez. C. de quib. muner. excus. n. 6. 7. Imò si privilegiatus privilegium suum, licet motu proprio datum, communicet alteri, illud amittit. e. g. Studiosi, qui privilegia immunitatis ab Accis aliis vendunt. Perez. C. de Navib. non excus. n. 6.

XLV.

PRIVILEGIATUS contra pariter privilegiatum non utitur privilegio suo, l. sed & milites 8. in pr. ff. de excusat. tutor. l. assiduis 12. vers. in duabus. C. qui potiores in pignore hab. l. scire. ubi gloss. verb. ad beredem. C. de privileg. dor. Exornant & declarant Marfil. sing. 99. Privilegiatus, & sing. 681. Tradidi tibi. Petr. de Anchar. cons. 37. Contra Joannem, in princ. Rimin. jun. cons. 278. num. 72. Socin. jun. cons. 74. numer. 21. lib. 1. Covarr. in reg. possessor. p. 2. §. 2. num. 4. & pract. cap. 7. num. 4. Costa in c. si pater. verb. si absque liberis. num. 2. de testam. lib. 6. Mauriti. de resit. in integrum. c. 218. Sfort. Odd. in simili tract. q. 18. art. 4. num. 31. & art. 5. Cald. Pereira in l. sicuratore, verb. lassis. num. 169. C. de in integr. resit. minor. Surd. de aliment. tit. 8. privil. 18. num. 5. & 7. & privileg. 61. num. 11. Peregrin. de fideicom. art. 3. num. 70. Azeved. l. 10. tit. 3. num. 15. 17. & 18. lib. 5. nova Recopil. Alexand. Trentacinq. variar. resolut. lib. 1. tit. de rescript. resol. 1. Curia Philipp. part. 2. §. 17. numer. 32. Cevall. comm. contra communes. quæst. 756. num. 45. & quæst. 822. num. 46. Card. Mantica. de conjec. ultim. volunt. lib. 6. tit. 2. num. 11. & de tacitis & ambig. convent. lib. 11. tit. 26. numer. 6. Stephan. Gratian. Marchia decif. 196. n. 18. & 19. Card. Tusch. pract. concl. tom. 6. lit. P. conclus. 760. per totam. Cardol. in praxi Judicij & Advocator. verb. privilegium. num. 46. Mar. Antonin. variar. resolut. lib. 2. resol. 8. num. 58. Castill. quotidianar. quæst. lib. 3. c. 25. n. 27. D. Barbosa. in l. 2. §. legatis. num. 252. ff. de Judic. Polyd. Ripa observ. 7. num. 3. Joan. Maria Novar. in praxi elect. & variat. for. quæst. 21. sect. 2. num. 2. Mangil. de imput. quæst. 118. num. 23. uno ore proferentes, hujusmodi Axioma procedere, ubi utrumque privilegium æquale est, & æquè favorabile, & insuper concurrat in actu & exercitio. [Ita minorem non restitui adversus

versus minorem dicitur in l. verum 11. §. item quæritur 6. de minorib. ita qui corporis vel collegii jure à tutela excusantur, ii à collegiarum filiorumve eorum non excusantur. l. administrantes 41. §. ult. C. de excus. tut. l. penult. C. eod. idem in veteranis locum habere, patet ex l. 2. C. de excusat. veteran. vide Hostiens. ad l. 1. ad SC. Vellejan. quare si duo privilegiati concurrunt, qui in privilegiis sunt pares, tunc mutuo concursu se impediunt privilegiæque confunduntur, & pro privilegiatis (ad invicem) non habentur, l. verum 11. §. ultim. de minor. l. sed & milites 8. pr. de excus. tutor. Joh. à Sande 1. defin. 2. Non si alterum privilegium fortius sit, ut in terminis l. sed & milites 81. in princ. ff. de excusat. tutor. Sfort. Odd. de restitut. in integr. p. 1. quæst. 18. art. 4. n. 32. Steph. Grat. discept. forens. tom. 4. cap. 661. n. 13. cum seqq. Joan. Maria Novar. d. q. 21. n. 20.

Limita primò, quia dupliciter privilegiatus bene utitur suo privilegio contra privilegiatum, Cephal. conf. 748. n. 18. quem refert Card. Tusch. d. lit. P. concl. 761. n. 12.

Limita secundò, quando tractat unus de damno vitando, alter de lucro captando, l. 1. C. si advers. sisc. quia tractans de damno utitur suo privilegio, l. ult. ff. ex quibus causis major. l. verum 11. §. ult. vers. proinde ff. de minor. Castrenf. conf. 37. in fin. lib. 2. Alexand. conf. 55. in fin. vers. circa septimum. lib. 5. Covarr. in d. regul. posses. p. 2. §. 2. n. 4. Rimin. jun. conf. 285. n. 127. & conf. 351. num. 51. Roman. conf. 166. Visa diligenter, in fin. num. 14. Sfort. d. quæst. 4. art. 4. & quæst. 18. art. 5. Menoch. conf. 447. num. 37. Card. Tusch. d. lit. P. concl. 761. num. 14. cum seqq. Mar. Anton. d. resol. 8. num. 59. Polyd. Ripa d. observat. 7. num. 4. & 5. ubi quod licet pariter privilegiatus gaudeat privilegio adversus privilegiatum certantem de lucro; si tamen uterque de damno vitando agat, non gaudebit, & Cephal. conf. 7. n. 12. vers. secus. lib. 1. latè Leo Valent. decis. 90. n. 3 cum seqq. ubi probat, quod quando duo privilegia contraria concurrunt, attendendum est illud, in quo agitur de damno evitando, non illud quod in lucro captando versatur, quod n. 23. & 24. intelligit in eadem specie privilegii, secus quando privilegium unius est potentius privilegio alterius, & n. 26. subdit, quod privilegium potentius est, in quo major utilitas versatur.

Limita tertio, quia privilegiatus in specie præfertur privilegiato in genere. Co-

varr. d. parte 2. §. 2. num. 4. vers. quod verò diximus. ubi maxime quando in eadem re est specialiter privilegiatus, Menoch. conf. 52. num. 43. quos refert Card. Tusch. d. lit. P. conclus. 761. num. 13. Sfort. d. quæst. 18. artic. 4. numer. 34. Anton. Mangil. de imput. quæst. 18. num. 25. & quæst. 120. n. 12. [& magis privilegiatus minus privilegiato, Bacquet. des droicts de Justice, c. 8. num. 54. Sandæus 1. definit. 2. vel ut loquitur cum Alphonso de Azenedo Carpzov. 2. respons. 37. n. 11. qui privilegiatus est actu, utitur suo privilegio contra privilegium habitu tantum seu potentia. conf. Zæf. Axiom. de privileg. n. 27.

Limita quartò, in SC. Vellejan. ubi mulier ne quidem pro muliere potest intercedere; in cæteris enim exemplis, quæ supra allata sunt, non agitur de damno aut periculo rei familiaris, sed de munere personali. Cæterum ubi mulier intercessit pro muliere, non ante læduntur aut periclitantur de re familiari, sed ea quæ tantum intercessit, Hostiens. dicto loco. Ergo merito privilegio & SCri Vellejani adversus aliam mulierem etiam juvatur, Carpzov. lib. 2. respons. 37. n. 8. & seqq. ubi hanc regulam eleganter declarat.]

XLVI.

PRIVILEGIUM personale personam sequitur, & cum persona extinguitur, l. in omnibus 18. ff. de Regulis Juris, cap. privilegium 7. eod. tit. lib. 6. ubi in collectan. latè explicavi, Tiraqvell. de retract. lign. §. 26. gloss. num. 60. & de Jure primogen. quæst. 37. numer. 1. Xuar. in l. quoniam in prioribus, super leg. Regni, limit. 11. dub. 1. numer. 1. Menoch. conf. 136. numer. 2. & conf. 1007. à numer. 95. & de præsumpt. lib. 3. præf. 103. numer. 45. Cardos. in praxi Judicium & Advocat. verb. privilegium, num. 4. Cardin. Tusch. d. tom. 6. lit. P. concl. 746. per totam. Azor. Instit. moral. p. 1. lib. 5. c. 22. quæst. 6. D. Barbof. in l. quia tale ff. solut. matrim. ubi latè Mari. Antonin. var. resolut. lib. 1. resolut. 109. num. 6. Soar. de legib. lib. 8. c. 10. & 11. Joan. de Salas in simili tract. disput. 17. sect. 6. & 8. latè Rol. à Vall. conf. 61. n. 10. cum seqq. lib. 4. Mangil. de imput. q. 7. num. 94. cum seqq. [Privilegium enim quod sonat in personam, non extenditur ab alio. c. privilegium. 7. de R. i. in 6. l. privilegia quedam 196. ff. de Reg. Jur. l. 1. ff. de constit. Princip. l. cum patronus 28. ff. de legat. 2. l. quia tale 13. ff. solut. matrim. c. petiisti 17. q. 1. siquidem privilegium non extenditur principaliter ad alias personas, quam in eo expressas. cap. penult.

penult. de privileg. in 6. vid. omnino Carp-
zov. 3. conf. 4. de f. 12. n. 16. Dan. Otto de ju-
re publ. cap. 12.

Intellige procedere ita demum, quan-
do tale privilegium conceditur personæ
ita, ut persona sit causa privilegii imme-
diata, prout declarat Dyn. in d. cap. privi-
legium. & Dec. in l. omnibus causis 4. ff. de
Regulis Juris.

Limita in privilegio ob bene merita
concesso, tunc enim reputatur esse rea-
le, & ad heredes transitorium. Bald. conf.
355. vol. 1. Menoch. l. 3. præs. 103. numer. 13.
& seq. Ratio, quia causa bene merito-
rum contractui par est, atque sic privi-
legium ob merita concessum non modo
transit in contractum. Bald. in l. qui se
patris. C. unde liberi. quem sequuntur fe-
rè Dd. communiter omnes, quos accu-
mular Tiraquell. in l. si unquam. verb. do-
natione largitus. numer. 14. C. de revo-
cand. donat. iisque multos alios addunt
Tiber. Decian. conf. 25. numer. 35. Rol. à
Valle conf. 76. num. 6. vol. 2. Cravett. conf.
963. n. 26. vol. 6. verum etiam ob remu-
nerationem tales concessiones, ut quæ
non gratuito, sed oneroso titulo factæ
sunt, instar compensationis seu permuta-
tionis esse censentur. l. sed et si lege 25. §. con-
sultuit 11. ff. de petit. hered. atque ideo ob be-
ne merita irrevocabile fit, quod aliàs erat
revocabile. Ripa in d. l. si unquam. verb. lar-
gitus. num. 10. Alex. conf. 216. num. 2. vol. 2.
Dec. conf. 286. num. 4. vers. & per hoc. &
conf. 292. num. 7. Ruin. conf. 217. n. 7. vol. 1.
Parisi. conf. 2. numer. 127. vol. 4. Riminald.
jun. consil. 40. numer. 96. & conf. 556. num.
107. Decian. conf. 25. num. 30. & conf. 51. n.
25. vol. 3. Menoch. conf. 2. num. 139. Reuf-
ner. conf. 1. n. 65. vol. 1. Capyc. decis. Nea-
pol. 121. num. 16. Pruckman. conf. 39. n. 51.
Cacheran. decis. Pedem. 139. n. 28. Berret.
conf. 11. n. 16.]

XLVII.

PRIVILEGIUM oportet ostende-
re, & inspicere, nec alleganti creditur,
cap. porro 7. ubi Abbas num. 1. de privileg.
c. cum persone 7. cod. tit. lib. 6. Tusch. de vi-
sitat. lib. 2. cap. 18. à num. 5. & cap. 20. num.
6. Mascard. de probat. concl. 1200. numer.
36. Menoch. de presump. lib. 6. præs. 14.
numer. 15. Card. Tusch. d. lit. P. concl.
762. Cabed. Lusit. decis. 93. n. 3. p. 2. & no-
tat eleganter Covarr. pract. cap. 20. nu-
mer. 7. quod quando agitur de privilegio
exhibendo Judici, tunc oportet quod to-
tum præsentem parte coram Iudice lega-
tur, & Judici petenti exhibeatur; at ve-
rò quando agitur de eo parti exhibendo,

tunc illud tantum capitulum, quod ad
eum spectat, & subjectam tangit materi-
am, exhiberi oportet, juxta text. in cap. con-
tingit 5. de fide instrument. & longam di-
stinctionem. Gloss. verb. dic. & consule, in
l. 1. §. editiones. ff. de edendo.

XLVIII.

PRIVILEGII tenor attendendus
est, nec de illo judicandum, nisi ipsius te-
nore inspecto, c. porro 7. c. recipimus 8. de
privileg. c. ult. de translat. Præl. c. considera-
dimus 10. de elect. Tiraquell. in l. si unquam.
verb. libertis n. 8. C. de revoc. donat. Burg.
de Pace quest. 2. numer. 17. Surd. consil. 1. à
numer. 31. Intellige non solum quoad
verba, sed etiam multo magis quoad men-
tem, ut si de ea appareat, à verbis receda-
mus, ut quid senserit concedens potius
sequamur, cap. quanto 26. ubi gloss. verb.
sola. de privileg. Sanchez. de matrimon. lib.
8. disputat. 1. numer. 11.

XLIX.

PRIVILEGIUM meretur amitte-
re, qui permixta sibi abutitur potestate,
c. ubi 7. 74. distinct. c. privilegium 63. 11.
quest. 3. c. tuarum. 11. c. ut privilegia 24. in
princ. de privileg. c. contingit 45. de sent. ex-
comm. [cap. denunciamus 23. 25. q. 2. c. poste-
aquam 21. §. bis. d. q. 2. c. licet 28. extr. de re-
gular. c. ea que 12. extr. de censib. c. cum &
3. extr. de privileg. c. cum illorum 32. in fin.
de sent. excomm. l. fin. C. de pact. dotal. Da-
masc. in tract. de Brocard. membr. 3. n. 28.
Aufser. in Clem. 1. num. 12. de officio Ordin.
Nep. de monte Albano de except. art. 2. n.
13. Card. Tusch. d. lit. P. conclus. 754. Soar.
de legib. lib. 8. cap. 36. per totum. [Oldrad.
conf. 101. Cravett. conf. 96. numer. 10. Fran-
cisc. Marc. in decis. Parlam. Delphinat. 529.
numer. 1. Carol. Ruin. conf. 230. numer. 7.
vol. 1. Mascard. de probat. conclus. 944. nu-
mer. 30. vol. 2. Coler. de process. executiv.
part. 2. c. 3. num. 133. Personal. in coron. quest.
9. 10. n. 26. eo enim privari debet, qui con-
tra illud quid committit. c. cum accessissent
8. extr. de constit. cap. pro illorum 22. extr.
de præbend. l. 4. §. 2. quodcum eo qui in ali-
en. potest. l. 37. de minor. l. 7. ff. de interd.
& releg. Menoch. 2. arb. quest. cap. 182.
numer. 47. Felin. in c. fin. numer. 5. de for.
compet. Unde si quis delinqueret in offi-
cio, munere vel dignitate, merito etiam
ea privabitur. l. si aliquid 12. & ibi Dd. C.
de susceptor. præpositis & arcariis. 10. 70.
Bald. in l. reum. C. de precar. Dec. in c. ut no-
strum. num. 4. de appellat. Capyc. decis. 121.
n. 27. Capel. Tholos. decis. 270. ibique Gof-
fred. & quod fabricantes falsas monetas
noñ sint

possint omni gradu, dignitate, & privilegiis privari. textus est in *l. 1. & 2. C. de fals. monet.* Tiber. Decian. *lib. 7. crim. c. 8. num. 23.*

CAP. CVI. Prius.

Axioma I.

Prius quod est in voce, praesumitur etiam prius in sensu, *l. si communis servus i. 21. de stipul. serv. Wessenb. 1. conf. 41. n. 72.* quia ex ordine verborum manet intellectus, & praetatio inducitur, *l. beredes mei 57. §. fin. ff. ad SC. Treb.*

II.

Quae uno contextu fiunt, non est dari prius & posterius. *l. 2. §. prius 4. ubi Dd. ff. de vulg. & pupill. substit. l. nec enim 6. ff. de solut. §. ante. Inst. de legat. Goedd. ad l. 243. num. 2. de V. S.*

III.

Quotiescunque duo sunt, quorum quodlibet habet perfectionem in se ipso, & se habent ad invicem ut prius & posterius, & quidem in oppositum, tunc necessario posterius debet tollere prius. Pantschman. *lib. 2. pract. quast. 13. num. 12.* Exemplum est in contractibus. *l. si servus 7. §. paterne peteret 2. ff. de pact.* quamvis enim illi in generalitate sunt concepti, nihilominus tamen posteriores contractus tollent priores. *l. §. uno 18. §. & ejus 1. ff. de Acceptil. §. est autem prodia 2. Inst. quib. mod. toll. obligat. l. qui Rome 122. §. duo fratres 6. de V. O. idem esse & in testamentis, textus est in *l. sancimus 27. C. de testam.* ut enim secundum testamentum per se subsistat & primo opponatur, consequens videtur, ut tollat etiam primum ipso jure. In privilegio tamen non procedere, per cap. *veniens 19. de prescript.* limitat Pantschman. *2. quast. 13. n. 22. vid. supr. cap. praeced. 22. 15.**

CAP. CVII. Probabile.

Axioma I.

Quod non est probabile, non etiam est punibile. Vultejus *lib. 3. Consil. Marpurg. 29. numer. 57.*

II.

Probabilia ut plurimum inter se sunt contraria. Aristot. in *Rhetor. c. 25. Vigel. in rat. eleg. jur. contr. col. 10. & in Dialect. jur. tit. de thes. seu questione juris infinita disputanda, p. 393.* Nebelkæ *decis. 2. p. 47.*

III.

Probabilis causa cum deest, audiendus non est, quia nova molitur. Mev. *Conf. 49. n. 35.*

CAP. CVIII. Probatio, Probare.

Axioma I.

Probare est persuadere Judici, *l. 12. de probat.* Quod non contingere semper ut volumus, scribit Cujac. *l. 3. 99. Papin. ad l. 1. ff. de probat.* Quare & Oratorem Apollodorus apud Quintilian. fortuna & eventui subicit, ut si forte non pervalerit, nomen suum retinere possit. Cujac. *12. resp. Paul. ad l. 73. de condit. & demonstrat.*

II.

Non est boni viri ea dicere, quae probare non possit, sed potius silere debet. *cap. plerumque 27. 2. quast. 7. vid. Anton. tit. 7. de rescript. conclus. 22. num. 23.* quod enim quis probare non potest, non proferat. *can. si tantum 2. & seq. 6. quast. 2. vid. Gail. 1. de pace publ. cap. 5. n. 3.*

III.

Probationis suae initium nemo è domo rei deferre debet. *l. de minore 10. §. tormenta 3. ff. de quast. l. nimis grave 7. C. de testib.* origo enim petitionis ex instrumentis ejus, qui convenitur, fundari non oportet. *l. 1. l. fin. C. de edend. Regner. Sixtin. 1. Consil. Marpurg. 9. num. 97. cum seq. Pacian. 1. de probat. cap. 61. num. 49.* sed potius actor ipse probationes adferre & domo instructus venire debet, quam ut à reo eas quasi gladium exigat. *l. 7. C. de testib. Wessenb. parat. de interrog. in jur. fac. num. 5.* siquidem probandi necessitas onus est & molestia. B. Argentæus *Comm. in consuetud. Britan. artic. 164. n. 3. §. retinendi.* ubi Bachov. & Dd. communiter. *Institut. de interd. adeo ut is, cui incumbit probatio, adversarium necessitate probandi contrarium adstringere nullatenus possit. l. actor. 23. C. de probat.*

IV.

Probare talem se debet, qui vult ut talis admitti. *l. non ignorant. 9. ibique Salicet. & Buttrigar. Cod. de his qui accusar. non poss. Bald. in l. eum qui duas. num. 3. vers. & nota quod qui petit. C. ad L. Jul. de adulter. Jafon. conf. 102. numer. 4. vol. 4. Marfil. in pract. crimin. §. diligenter. numer. 171. vers. pro quibus facit. Roland. à Valle conf. 65. per spectis. num. 12. vol. 1. Paris. consil. 115. incip. Johannes. num. 2. vol. 4. ita fraternitatem esse ab eo probandam, qui eam allegat, probat *l. non epistolis 13. in fin. C. de probat.* ita etiam in terminis legitimationis consulere Roland. à Valle conf. 43. incip. Legitimationem. n. 23. vers. verum si diligenter. vol. 4. & conf. 100. incip. revocatur. num. 19. vers. quibus tamen non obstantibus. vol. 2. Alex. conf. 60. visa legitimatione. num. 17. vers. venio ad secundum. vol. 2. Castren. conf. 178. super num. 1. vers. cum igitur ille. vol. 2. idem obtinere & in terminis adoptionis tradit Alex. in *l. neque professio.* & ibi Jaf. C. de testam. idem Alex. in *l. si pater tuus. num. 2. C. de ber. inst. Pac. 2. de prob. c. 18. n. 3.* quin imò extendi eam posse ad quodcunque consanguinitatis genus, sive sit agnatio, sive cognatio, sive alia affinitas, quae in iudicium deducatur, latè deducit Pacian. *2. de probat. c. 12 per tot.**

V.

Quicumque modus probandi nullà ratione naturali nititur, sed Dei tentationem involvit, ille

est illegitimus, e.g. duellum, gestatio ferri candentis *cap. fin. X. de purgat. vulgar.* immersio in aquam frigidam, *Wasser-Probe* / cruentatio cadaveris interfecti in praesentia insimulati homicidae, vulgo *Baarrecht*. *Speckh. 3. Class. 3. q. 11. numer. 22.*

VI.

Probationum facultas non debet angustari, sed ampliari. *l. quoniam 21. in fin. C. de heret. l. generaliter 12. Cod. de reb. credit. l. ne quid 7. ff. de incend. ruin. naufr. c. quoniam 5. extr. ut lite non contest.* Bald. in *Auth. at qui semel. n. 3. C. de probat. Speculat. in §. 1. n. 80. de teste, gl. in Auth. ut sine probib. matr. verb. SCto. Dec. in c. 2. n. 25. v. quod absurdum extr. de probat. Bald. conf. 317. punctus super quo. n. 2. vol. 4. Butrig. in c. si diligenti num. 16. vers. per hoc dicunt. col. 3. extr. de for. compet. & ibi Joh. Imola n. 9. col. 2. Cravett. conf. 207. responsiones n. 9. vers. postremo. col. fin. Chassan. conf. 19. iuxta predicta n. 32. vers. & probationum facultas Signorol. de Homodeis conf. 156. Factum. num. 10. Alban. conf. 15. Non est dubium. num. 5. col. fin. Paris. conf. 70. Pro resolutione. n. 8. vol. 4. Marfil. in rubr. C. de probat. num. 443. vers. ultimo pro complemento, adeo ut nec statuto Alban. conf. 15. num. 5. vers. & regulariter reprobat. col. 2. nec pacto privatorum angustari possit. Gloss. in d. *Auth. ut sine probib. matr. verb. SCto. Anton. de Butr. in cap. si diligenti. col. 3. num. 16. vers. fallit tertio. extr. de for. compet. Florian. in l. 1. num. 1. ff. de testib. Jacobin. de S. Georg. in *Auth. jubemus. num. 7. Cod. de judic. & ibi Paul. de Castr. numer. 3. vers. sed si fiat extr. judicium. colum. 2. Angel. in l. pactum inter heredem. vers. sequitur. colum. 3. ff. de pactis.***

VII.

Probatio nulla melior, quam quae sit per facti evidentiam, ideoque omnibus praefenda. *l. Magistros 7. C. de professor. G. & Bald. in l. si vero. §. 1. verb. evidentissime locupletem. ff. qui satisd. cog. Bald. in l. contra negantem in fin. C. ad L. Aquil. Zaf. conf. 15. n. 24. lib. 1. & conf. 2. n. 10. lib. 2. per evidentiam enim rei res fit notoria & manifesta, c. manifesta 15. caus. 2. q. 1. Regn. Sixtin. 2. conf. Marp. 8. n. 17. multumq; declarat, quia, ut dicebat Baldus in conf. 379. Sequitur num. 6 vol. 1. quod oculus videt, nemo fideliter negat. Bertazol. 1. consult. decis. conf. 1. n. 15. probationem ergo naturae manifestam humanae demonstrationis adminiculo non indigere, ex l. ubi autem non apparet 75. §. illud dubitationem 4. de V. O. consultuit Oldenb. 2. conf. Marp. 5. num. 32. multis tamen eam innatam esse *Φιλαυρία* seu vacoriam, ut ipsis, quod narras, nunquam videatur probatum, etiam si litteram expressam actorum ostendas, & ipsum solem quasi in tuis manibus geras, ait Mascard. de prob. vol. 1. q. 2. numer. 24. Hinc eleganter de probationibus ineptis ait Cujacius in *Mercatore lib. 1. c. 1.* Aut meliore argumento uti debuisti, aut pravo non debuisti rem certam incertam facere atque suspectam: Hoc enim genere veritatem quodammodo impugnas, nullo modo tueris. Adde & A. Robert. lib. 1. rer. judic. c. 14. p. 270. cum seq. quibus ad stipulatur &*

Lud. Viv. lib. 5. de tradend. disc. dum refert: Fuisse quosdam, qui magnae pietatis loco ducerent mendacula pro religione confingere: quod & periculosum est, ne veris adimatur fides propter falsam, & minimè necessarium: quoniam pro pietate non tam multa sunt vera, ut falsa, tanquam ignavi milites atque inutiles oneri magis sunt quam auxilio, siquidem detorta (inquit Rivetus in *apolog. pro Virgine Maria lib. 1. cap. 1. numer. 22.*) infringunt vim eorum, quae per se sufficiunt, & proprio splendore mentem illustant, & in veram tanti mysterii cognitionem recta & sine ambagibus deducunt: quae obtorto veluti collo & per vim ed trahuntur, veris saepe praedjudicant, & contradicentibus ansam calumniandi praebent. Dum enim incerto (ut loquitur idem Rivetus lib. 1. cap. 9.) incerta confidenter asseruntur, certis etiam hac ratione derogatur. Cum supervacuis (verba sunt Anacleti Papae in c. si omnia 7. caus. 6. q. 1.) ad beneficia laboret impendii qui solem certat facibus adjuvare: Quo alludunt & Quintil. lib. 5. inst. orat. c. 12. dum ait, in rebus apertis argumentari tam est stultum, quam in clarissimum solem mortale lumen inferre. Sen. ep. 83. Superest ex hesternis mihi cogitatio, quid sibi voverint prudentissimi viri (Stoici & inter hos imprimis Zeno) qui rerum maximarum probationes levissimas & perplexas fecerunt, quae ut sint verae, mendacio tamen similes sunt (quomodo Zeno colligebat) virum bonum non futurum ebrium; ebrio, inquit, sermone secretum nemo committit. Viro bono autem committit. Ergo vir bonus non est ebrius: Huc adde, quae tradit Antecessor Gröningensis in *Regulis Juris Anno 1630.* Lambert will der Sau ein Ohr abbauen / und triff den Schwanz. Et Guntherus in *Ligurino, lib. 3. de Arnoldo Brixienfi:*

Et fateor pulchram fallendi noverat artem

Veris falsa probans: qui tantum falsa loquendo

Fallere nemo potest: veri sub imagine falsum

Inluit & furtum deceptos occupat aures.

VIII.

Probatione deficiente deficit substantia causae, Pacian. lib. 1. de probat. cap. 5. num. 5. Nichil enim nobis iura sunt profutura, ubi probatio deest, cum multos saepe videamus iustam causam foventes propter probationum inopiam succumbere, iuxta illud: Amice, jus tibi non deficit, sed probatio, *l. sunt duo Titii 30. ff. de testum. tutel. ibique Bald. & in l. ingenium. num. 9. vers. csi nescit. ff. de stat. homin.* Ancharan. conf. 242. Prius in princ. cum virtus causarum pondus litis & exitus totius controversiae in ea consistit, ut not. Bald. in *cap. quia propter. num. 23. colum. penult. extr. de Elect. & in l. 2. num. 8. vers. brevis ego dixi. col. 4. C. de Episcop. audient.* à qua omnis contentiosi fori iustitia dependere dicitur, ut ait Imol. de S. Georg. in rubr. de probat. n. 8. vers. addit. colum. 2. Baldus in rubr. extr. de judic. n. 10. vers. est & iustitia. colum. 3.

IX. Pro-

IX.

Probatio ubi ex dispositione legis actum debet præcedere, ex intervallo seu post factum admittenda non est. Rolandus à Valle *conf. 65. num. 10. vol. 3.* Afflict. *decis. 355. num. 5.* Tempus enim ad formam maxime pertinet, Baldus in *l. ordo C. de Exec. rei judic. Marfil. conf. 65. num. 4. & conf. 117. num. 15.* Socin. jun. *conf. 37. num. 10. volum. 2.* ita si quis debitorem suum tanquam fugitivum fecit incarcerationi omilla probatione, quæ vigore Legis capturam præcedere debuit, tum creditor, etiam si postea probationes afferat, audiendus non erit, Baldus *conf. 318. lib. 4.* quia captura fuit injuriosa, inde infirmandum id, quod sine ratione processit, *l. si cum nulla 58. de re judic. Clem. appellanti de appellat. adde & Roman. conf. 241. n. & post eum Peck de jur. sssend. cap. 12. numer. 6.*

X.

Probationes dicuntur fieri ad fidem faciendam judici, non parti, *l. quingenta 12. in fin. ubi gloss. de probat. l. si quando 19. C. de testib. l. 1. C. de condit. ob turp. caus. l. 1. §. 16. ibi: dicturi sententiam. consilium instruit. ff. de quest. cap. Statutum 11. §. cum vero 1. de rescriptis. in 6. Carpzov. p. 1. conf. 17. definit. 5. num. 3.* Is enim semper negaturus esset, donec adversarius bona fide agnosceret, & sibi satis probatum esse diceret, frustra litigaretur. Etiam si solem ipsum ad ostendendam veritatem in manibus gereres. Vide Oldendorp. in *Enchirid. de probat. sub rubric. quid sit probatio. §. ceterum quod sequitur.* & ut bellissime dictum laudat Mascard. *1. de probat. quest. 2. num. 24. & quest. ult. num. ult.*

XI.

Probatio & sententia pari passu ambulant, Chaffan. *conf. 68. Visis. n. 35. vers. item plus dicit.* Tanta enim ejus est vis, ut argumentum à sententia ad probationem validum esse dixerit Everh. in *Topic. loc. 50. à sent. ad prob. per l. Lege Junia Petronia 28. ff. de manum. ff. adeo ut hoc æquiparatum procedat non modo in iis, quibus prodest nocere sententia, iisdem noceant proferre probationes, Bartolus in *iis apud quem. col. fin. vers. sed an porrigatur. C. de edend. & ibi Jafon. nam. 28. vers. limita in omnibus. colum. fin. & Alexand. num. 11. v. r. secunda conclusio. Curtius sen. conf. 62. Magnificè. num. 2. vers. sic etiam coningit. colum. 1. sed etiam in quibus sententia nulla non nocet, obsint tamen acta, ut ait Ripa in *l. is apud quem. num. 38. colum. penult. Cod. de edend. maxime in favorabilibus, Everhardus d. loc. num. 1. per exempl. ibi allegata.***

XII.

Probationes duæ semiplenæ faciunt unam plenam probationem, *l. instrumentas. C. de probat. l. qui sententiam 16. Cod. de penis. cap. præterea 17. extr. de testib. & attest. cap. ult. extr. de success. ab intest. Pract. Papicenf. in pract. form. respos. rei conventi. §. jurisjurandi. num. 14. Salicet. in *l. bone fidei 3. Cod. de reb. credit. Campegi. in trakt. de testib. reg. 303. Carpzovius p. 1. conf. 17. definit. 36. n. 3.**

XIII.

Probatione supervacua nemo debet gravari, arg. *l. hac stipulatio 14. §. 1. ff. ut legat. nom. ca-*

veatur. Carpz. p. 1. conf. 17. definit. 25. n. 3. vide infra de Superfluo axiom. 7. Hinc notorium non est probandum, quia probatio ideò injungitur, ut per eam fides fiat judici, in notoriis verò fides jam adest. *conf. cap. 9. X. de Accusat.* Ita attentata notoria statim absque ulteriori probatione à judice revocanda. *Mev. P. 4. dec. 206.*

Amplia, ut si notoria non fuerint allegata, judex illa ex actis supplere debeat. *Mev. P. 7. dec. 155. & P. 8. dec. 202.*

Limita: nisi negetur esse notorium, quò casu tamen non veritas probanda, sed notorietas.

XIV.

Per quodcumque aliquid introducitur, per id etiam probatur, quia ipsa introductio probanda, ergò etiam ejusdem media: ita cum actibus, etiam extrajudicialibus introducatur consuetudo, iisdem etiam probatur.

Limita, ut hæc probatio plena sit, præsertim si sit contra jus. *Mev. P. 4. dec. 3.*

XV.

Quicumque alterum servum sive hominem proprium esse dicit, illi incumbit probatio, quia pro libertate ut naturali facultate semper præsumitur & semper adesse censetur salva indoles rei primigenia. Probatur verò hominem aliquem esse proprium (1.) ex præstatione servitiorum, (2.) ex testibus, (3.) ex nativitate, si scilicet parentes tempore nativitatis fuerint rusticæ conditionis. *Mev. P. 6. Dec. 335.*

XVI.

Probata causâ probatur effectus, & ita probatâ copulâ carnali probatur quoque filiatio filii naturalis, hinc si mulier probet copulam Titii, Titius pro patre infantis erit habendus.

Limita, ut non procedat quoad effectus Civiles, e. g. successionem, (2.) ut civiliter quidem ita probetur filiatio, vix tamen naturaliter.

XVII.

Quodcumque quis ad fundandam suam intentionem allegat, illud probare tenetur, quia non probanti non creditur, & præsumitur, quis ejus, quod allegat, optimam habere notitiam.

Limita, nisi allegans habeat pro se præsumtionem juris, *l. 16. in fin. C. de probat.*

XVIII.

Quocumque modo jura possidentur, eodem modo probantur, quia quatenus possidentur, eatenus etiam in sensu incurrunt. Hinc igitur quoniam jura exercitio possidentur, probato exercitio v. g. juris vehandi aut actuum jurisdictionis, probatum censetur ipsum Jus venandi vel Jurisdictionis.

XIX.

Quicumque possidet, ille non tenetur probare, *l. fin. ff. de R. V.* quia in dubio pro possessore præsumitur *l. 47. de O. & A.* nisi contra possidentem militet præsumtio juris. *vid. Rubr. Possessio.*

XX.

Quoties probatio fieri debet in continenti, toties intelligitur terminus probatorius, ein *Gerichts-Termin.* Quia verba secundum subjectam materiam & naturam actus sunt explicanda *l. 22. §. 26. ff. de Legat. 2.*

XXI. Fa-

XXI.

Factum, quod quis allegat, probari debet, non jus, facta enim ut plurimum incerta sunt & dubia, cum contra jura sunt certa & indubia.

Limita (1.) nisi de facto aliunde, v. g. ex natura cursu vel ex aliis præviis indiciis, constet. (2.) nisi jus fuerit illiquidum, adeoque negetur esse juris, sic consuetudo est probanda. *cap. 1. de Consuet. in Geo.*

XXII.

Probationis difficultas dicitur adesse, ubicunque res non possunt oculorum casui demonstrari, ut quia sunt peremptæ. Nam tunc semper dicitur adesse difficultas probationis, ita post JASONEM scribit Mascardus. *concl. 472. numer. 31. & 32.* Unde & in his, quæ probationis sunt difficilius, sufficere probationes per conjecturas, ex l. *consensu 8. C. de repud. l. filium eum. 6. ff. de his qui sui vel alieni jur. deducunt Anton. de Butr. in cap. veniens. cl. 2. de testib. Bald. in Auth. quas actiones. col. ult. numer. 9. C. de SS. Eccles. & cons. 229. numer. 11. vol. 2. Alexand. cons. 77. numer. 4. in fin. vol. 7. Feder. de Senis cons. 119. Nulli dubium. Marfil. sing. 1. in fin. Bart. in l. de pupillo §. si quis ipsi, & ibi Alex. numer. 22. ff. de nov. oper. nunc. JASON. in l. si quis ex Argentarius. §. Prator. numer. 18. ff. de edend. Benintend. decis. Bonon. 43. numer. 3. Gail. 2. observat. 93. numer. 18. quod tanquam axioma inter regulas retulit Duen. reg. 553. & pro singulari habuerunt Hyppolit. sing. 1. in fin. Diaz. reg. 598. Carpov. p. 1. constit. 12. defin. 5. numer. 4. quia, ut ait Gailius 2. obs. pract. 149. n. 9. Lex est contenta eâ probatione, quæ haberi potest, si materia sui natura difficultatem probationis habeat, & adminiculum vehemens suppleat, si quis sit defectus probationis. Baldus in l. ea quidem. numer. 9. vers. adminiculum Cod. de accusat. unde sicut sæpe magna per testes probandi difficultas est, l. testium 18. C. de testib. Wesenb. in Comment. de condit. & sub rubr. de condit. sine causa. ita & in specie dominiû (quod difficilis probationis esse perhibetur à Gail. 2. obs. 26. numer. 2.) probari posse per conjecturas apparet ex l. indicia. 19. C. de rei vindicat. l. proprietatis 4. C. de prob. allegatæ a Menochio de arbitr. judic. quest. lib. 2. cas. 42. numer. 1. Calcan. cons. 31. numer. 11. Decius cons. 140. numer. 14. Socinus sen. cons. 205. numer. 3. vol. 2. Socinus jun. cons. 135. numer. 14. vol. 21. idem de consanguinitate & proximitate not. Bart. ad l. qui ignorat C. de his qui accusare non poss. Fernand. Valq. 2. illustr. quest. 8. numer. 20. Mascard. de probat. conclus. 409. numer. 3. Mandel. cons. 83. n. 11. Burfat. cons. 89. numer. 1. atque ideo in iis, quæ sunt difficilius probationis, à regulis ordinariis sæpe receditur, & sufficit, probationem fieri eo modo quo potest. Argent. 1. cons. 38. n. 11.*

XXIII.

Probare qui non potest quod objicit, poenam quam intulit ipse patiatur, *cap. Paulum. in fin. 6. 2. quest. 3. cap. quia. 2. q. 8. cap. ibi 3. q. 6. quia 5. q. 6. cap. 1. extr. de calumn. c. 1. 2. extr. de procurat. ac condemnatur alteri parti in expensis, cap. 1. in fin. de Elect. in 6. c. significaverunt 36. extr. de testib. ita accusator si probare nequeat crimen illatum, fit infamis, & posthac ad accusandum non ad-*

mittitur, *cap. si quis 2. quest. 3. cap. ult. extr. de calumniat. nisi respicerit, tum si forte iratus allicui objecerit, reum objecti criminis non facit, d. c. si quis. quest. 3.*

XXIV.

Probatio incumbit affirmanti, *cap. sicut. 39. extr. de sentent. excommunic. factum enim negantis nulla est probatio. c. ult. 6. q. 5. c. bone 23. extr. de Elect. cap. super hoc 5. extr. de renunciat. c. quoniam 11. extr. de probat. & accusatus exceptionem non negationem probare debet, c. quod autem 1. §. item accusatus 6. q. 5. unde probatio affirmativa negativæ prævalere dicitur. cap. ad nostram 12. extr. de prob. nisi quando negativa in se includeret affirmativam, tum enim eam quis probare poterit, *cap. cum dilectus 3. extr. de success. ab intestat. vid. sup. lib. 12. c. Negatio. aut. quando pro affirmante militat presumptio l. 5. §. 1. de re milit. aut ille est in possessione l. 16. C. de probat.**

XXV.

Probant multa simul collecta, quæ singula non probant, *c. cum causam 13. extr. de prob. c. præterea 27. extr. de testib. adeoque etiam imperfecta seu semiplenæ probationes conjungi possunt ad fidem faciendam. Mynsing. resp. 1. numer. 30. Cujac. ad l. 3. C. de reb. credit. Mevius Cons. 73. numer. 35.*

XXVI.

Probationis subtractio amissione causæ puniatur, *l. 20. C. de probat. l. 2. §. 1. de jur. fife. cap. pervenit 5. de testibus. cap. constitutus 30. in fin. & cap. intimavit 18. de testib. Castren. in l. providendum. C. de postuland. Gloss. in c. cum causam. verb. compelli de testib. Angel. in l. 1. ff. de eo per quem fact. Argent. in cons. 55. numer. 55. vol. 2.*

XXVII.

Probari alterum sufficit, ubi narrantur plura, quorum alterum per se sufficit, *cap. gravem 15. extr. de Excess. Prælator. si tamen quis se ad plura probanda adstrinxit, non sufficit, si alterum probet, cap. licet 9. extr. de probation.*

XXVIII.

Intentionem suam quis apertè probare debet, *cap. pen. extr. de compensat. & quidem cum sua qualitate & sub succumbentia, plenissime & punctualiter (ut loquuntur) demonstranda est, scilicet ex singulari effectu prætenfæ qualitat. c. ab eo 31. de Elect. in 6. cap. licet 9. ubi Felin. de probat. l. non solum 8. §. sed ut probaris. ubi Bartol. de nov. oper. nunc. probatio enim dubia non dicitur probatio, c. in præsentia 8. extr. de probat. quapropter si actor plenè probaverit, non debet compelli jurare, c. sicut 2. extr. de probat.*

XXIX.

Probationis onus auctori incumbit, non reo. *cap. quod autem 1. & seqq. 6. q. 5. nisi quando contra eum sit præsumptio, tum & probandi onus in reum transfertur, c. un. extr. ut Eccles. benific.*

XXX.

Probationes Jus non inducunt, glossa in l. sed si possessori 11. §. item si 2. ff. de jurejur. Vasquez. 2. controvers. jur. cap. 25. numer. 12. Nec questio juris requirit probationem, *cap. sæpe 44. extra.*

de appellation. & idem contra presumptionem juris & de jure probatio non admittitur, *cap. is qui 30. extr. de sponsalib.* secus est in violenta presumptione, hanc enim recipere probationem in contrarium. Textus est in *cap. ult. extr. de presbyt. non baptizand.*

XXXI.

Ante probationem iustam nemo damnandus vel iudicandus est, *cap. nullum 10. c. iudicantem. 11. 30. quest. 5.* nec iudex ad unam speciem probationis se applicare debet, *cap. in presenti 6. extr. de renunc.* sed omnia, quae coram se acta sunt, diligenter debet considerare, ex his omnibus animum suum informare, & secundum ea ferre sententiam. *c. causam 14. extr. de sentent. & re jud.* probatio itaque ut salva sit, debet iudex curam habere, *c. quoniam 5. extr. ut lit. non contest.*

XXXII.

Nemo ex propria annotatione probationem sumere potest, ne fiscus quidem, *l. 7. C. de probat.* cum liber rationum pro scribente nil probet. Perez. *C. de exact. Tribut. n. 4.*

Limita (1.) Exactorum rationibus & scripturis in his, quae officii eorum sunt, credendum est: requiritur tamen, ut sit de officio eorum, & non sit magni praedicti, quia hic exactor Tributorum religione Juramenti obstrictus est. (2.) Libris mercatorum creditur, si causa debiti in iis exprimitur. Brunem. *ad l. 5. C. de exact. Tribut.*

XXXIII.

Probationes imperfectae admittuntur favore innocentiae. Dec. *conf. 499. num. 7.* neque contra reum in criminalibus conjunguntur. Salicet. *in l. fin. C. de probat.*

XXXIV.

PROBARE oportet, nec sufficit dicere, Gloss. *verb. dicatur. in l. 1. in princ. ff. si quadrupes pauperiem fecisse dicatur. cap. dilecti 8. de except. [cap. cum 12. extr. de beret. cap. ult. extr. de Schismatic. cap. cum l. & d. 22. extr. de re judic. Gloss. in l. 2. verb. aspectu. ff. de fer. & in l. Pretor ait 4. ff. de vi bon. rapt. cap. plerumque in fin. 2. quest. 7. Vult. 1. cons. Marpurg. 30. n. 3.] Jason. in l. si prius. num. 97. ff. de novi operis nunc. Felinus in cap. cum dilectus. num. 6. de accusat. Paris. *conf. 115. num. 5. volum. 1. Menoch. remed. 2. recuper. num. 178. & remed. 15. n. 403.* (Qui enim idoneum quid affirmat, illud probare debet, *l. non est necesse 11. ff. de probat. l. si contendat 28. ff. de fidejuss. Nicol. Boer. decis. 59. Carpzov. part. 2. constit. 11. de fin. 26. num. 4.* ita qui praescriptionem objicit, eam probare tenetur, *cap. ex literis 8. ff. de probat.* probata enim creduntur, non probata non creduntur, *cap. quamvis 75. 11. q. 3.* Unde si actor probare nequeat, reus absolvitur, *cap. cum Ecclesia 3. in fin. extr. de causa poss. & propriet. cap. 1. in princ. 6. quest. 5. c. 5. cap. ult. d. quest. 5. cap. unic. extr.**

ut Eccles. benefic. ut appellans qui causam appellationis probare non potest, remitti debet ad eum iudicem, a quo appellavit, cap. cum speciali 61. extr. de appellation. Nec sufficit dicere partes hoc vel illud probasse, sed demonstrandum est, per quae & quibus dictis probarit, post Baldum Wefenbec. conf. 345. pag. 1607. n. 25. & 26.

XXXV.

PROBATIO debet de necessitate concludere, (*l. veteribus 39. ff. de pact. ubi Bart. l. stipulatio ista 38. §. in stipulationib. 18. de P. O. Bartholom. Socin. conf. 74. vol. 1. Corn. conf. 126. volum. 1. Alex. conf. 112. num. 5. lib. 2. & conf. 10. n. 6. lib. 3. Bertrand. conf. 62. In facto. num. 4. lib. 7. Jason. conf. 39. Tota dubitatio. lib. 1. Riminald. conf. 78. num. 11. & conf. 125. Quoniam. n. 21. Cravett. 234. Paris. conf. 64. num. 19. lib. 1. Pantschman. lib. 1. pract. quest. quest. 11. n. 28.*) quia non probat hoc esse, quod ab hoc contingit abesse, *l. non hoc 4. C. de legitimis heredib. ubi Jason. regulam ponit cum ampliationibus & limitationibus, l. neque natales 10. C. de probat. cap. in presentia 8. cod. cap. inter corporalia 2. §. cum quis. de translat. Episcopi. cap. recepimus 8. de privileg. Bald. conf. 62. Alia vice. circa princip. vers. quinta conclusio. lib. 2. Mascard. de probat. conclus. 671. num. 11. Brunor. à Sole in locis communib. verb. probatio 10. Morla in emporio Juris, part. 1. tit. 11. in preclud. numer. 53. Alexand. Trentacinq. var. resolut. lib. 1. tit. de servitut. resolut. 1. sub n. 19. vers. hac prima declaratio. Aldovin. conf. 44. num. 6. & conf. 51. n. 18. Surdus conf. 5. num. 46. Galganet. de condit. & demonstr. part. 2. cap. 1. quest. 92. num. 5. Caesar. Argel. de contradic. legitim. quest. 15. num. 107. Cardin. Tusch. pract. conclus. tom. 6. lit. P. conclus. 765. per tot. Mar. Antonin. variar. resolut. lib. 1. resolut. 46. num. 3. Rot. decis. 127. apud Farinac. p. 1. recent. Sebast. Medices de Regulis Juris 4. num. 10. Stephanus Gratianus discept. forens. tom. 5. cap. 985. num. 25. (vid. & Bald. in d. l. neque natales. in princ. & vers. quare. Goedd. 1. cons. Marp. 26. num. 152. Unde probatio, quae non relevat, nihil concludit, *d. c. presentia. l. Duo sunt 30. ff. de test. int. Bald. in l. multis. C. de liberal. caus.* quia non concludens non habetur pro probatione. Baldus in l. matrem. C. de probat. Vult. 1. conf. 30. num. 18. nec factum probatum censetur, nisi & illius requisita probentur, *l. 1. in fin. de incend. ruin. naufrag. Mynsing 1. observ. 40. Wefenbec. conf. 19. num. 2.*)*

XXXVI.

XXXVI.

PROBATIO dubia & incerta non relevat probantem, d. l. neque natales 10. C. de probat. d. cap. in presentia (l. si fuerit 10. ff. de rebus dubiis. l. duo sunt 30. ff. de test. tutel. l. ad probationem 21. C. de probat. Bart. & Dd. in l. inter stipulantem. §. 1. de V. O. Cravetta conf. 218. num. 5. conf. 203. numer. 28. & consil. 276. num. 4.) Egid. conf. 2. n. 37. Joan. de Imola consil. 96. per tot. Hypopolit. conf. 20. num. 8. Mascard. de probat. conclus. 1363. num. 6. Surdus decif. 75. num. 17. & decif. 288. num. 45. & consil. 5. num. 45. & segg. & consil. 24. num. 16. Dn. Barbola in l. si quis intentione. num. 38. cum seq. ff. de judic. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 144. num. 21. cum seq. Seraphin. decif. 103. num. 2. Aloys. Ricc. in praxi rerum forens. Eccl. resolut. 586. num. 6. in 2. edit. Farinac. in praxi crimin. p. 2. tit. de opposit. contra dicta testium, quest. 68. num. 1. cum seq. Mar. Antonin. var. resolut. lib. 1. resolut. 106. num. 9. & resolut. 110. num. 6. & lib. 3. resolut. 36. num. 5. Rot. decif. 149. num. 2. apud Farinac. p. 1. recent. Imò contra producentem esse interpretanda. Rebuff. in tract. de reprob. testium. num. 9. Seraphin. decif. 469. num. 5. Rot. decif. 854. num. 1. apud Farinac. collect. 1. novissimarum. Surdus consil. 5. num. 48. & consil. 135. num. 86. & consil. 311. num. 34. & consil. 327. num. 48. & consil. 339. num. 21. & consil. 429. num. 74. & consil. 483. num. 5. Stephan. Gratian. tom. 4. cap. 640. num. 25. & cap. 703. num. 1. & d. tom. 5. cap. 874. num. 29. etiam in materia favorabili, Surdus d. consil. 5. num. 49. (& in terminis consanguinitatis consulendo argumentati sunt Decius conf. 321. col. 2. numer. 12. vers. non obstat. Alex. conf. 82. vol. 1. & consil. 182. num. 10. vol. 7. Cuman. conf. 43. col. 1. Corn. conf. 341. vol. 1. Anchar. conf. 52. n. 8. vers. item statutum. Capra. consil. 156. num. 6. volum. 2. Nevizan. conf. 10. num. 9. & docendo secuti sunt Alciat. de presumpt. reg. 1. pres. 28. num. 9. Tiraquell. de retract. consanguin. §. 11. gloss. 1. num. 9. vers. sed banc tamen. Gabriel. libr. 1. commun. opinion. conclus. 6. num. 24.)

XXXVII.

PROBATIO probationem non excludit, Seraphin. decif. 575. num. 5. Fortior vero tollit debiliorem, l. penult. ff. de rest. in integr. Mascard. de prob. concl. 225. num. 15.

XXXVIII.

PROBATIO specialis semper prævalet generali, Innocent. in cap. auditis. num. 4. de prescript. Hyppolit. in princip. §. dili-

genter. num. 193. & in l. de minore. §. plurimum. num. 100. ff. de questionibus. Seraphin. decif. 818. num. 5. Farinac. in praxi crimin. p. 2. q. 65. num. 170. (Non enim sufficit in genere demonstrari, nisi probetur obtinere in specie, de qua agitur. Wesemb. l. consil. 245.)

XXXIX.

PROBATIO per testes habet eandem vim, quam per instrumentum, l. in exercendis 15. Cod. de fide instrum. cap. cum Johannes 10. eodem tit. Alexand. conf. 94. vers. corroborantur, lib. 2. Gratian. consil. 90. num. 40. lib. 2. Paris. conf. 83. numer. 10. lib. 1. Soar. de Pace in practica, tom. 1. part. 2. temp. 8. num. 7. Mascardus de probat. in proem. quest. 6. & conclus. 1095. numer. 3. Morla in empirio juris, part. 1. tit. 11. in prelud. num. 4. Cardos. in praxi Judicum, verb. instrumentum 11. & verb. probatio 7. Cardinalis Tusch. d. tom. 6. lit. P. conclus. 771. Ubi duabus conclusionibus sequentibus refert, quibus casibus probatio per testes non admittatur.

De probatione Dominii vid. Dominium.

CAP. CIX.

Probatus vid. Approbatio.

Probatus semel & dignus iudicatus non debet temere reprobari, l. quod semel 5. de decret. ab ord. fac. l. 9. de negot. gest. l. sancimus 25. C. de administrat. tut. Cavallos pract. quest. 423. num. 15. Gratianus tom. 3. forens. discipl. cap. 590. num. 5. Latre in decif. Grana. disp. 2. per tot. Non, inquam, temere, sed ex causa aut culpa, Gothofred. in l. 2. per ill. text. C. de profess. & Medic. & sic compone text. l. ut gradatim 11. §. reprobat. 3. de muner. & hon. confer Locam. de iur. fasc. 15. quest. 4.

CAP. CX.

Processus.

Axioma I.

Processus contra formam mandati frivolus est. cap. cum dilecta. 22. extr. de refer. cap. ult. de resist. spoliat.

II.

Processus nullus est, ubi litis contestatio non processit, cap. dudum 54. extr. de Elect. c. unit. extr. de litis contest. c. cum causam 62. extr. de appellat. c. olim. 7. extr. de injur. c. pen. extr. de purgar. Canon.

Excipe (1.) nisi causa sit spiritualis clem. dispensandis de judic. c. 1. de eo qui mist. in possess. 106.

in 6. (2) si coram Papa aut Imperatore ageretur, Gilken. in l. unic. C. de lit. contest. num. 53. Socin. ad c. quoniam. ut lit. non contest. num. 25. (3) in causis, quibus libellus non exigitur, Socinus d. loc. num. 27. (4) in causis summariis seu extraordinariis, Clem. saepe. de V. S. Socin. d. loc. num. 26. (5) in causis brevioribus, Auth. nisi breviores, C. de sentent. ex brev. recit. Socinus ad d. cap. num. 57. (6) in causis pauperum, Umm. in diss. ad Process. judic. 22. thes. 3. num. 11. (7) si homines rudes & simplices seu rustici invicem contendunt, O-brecht. in tract. de litis contest. c. 4. n. 50. (8) in causis Notoriis, Socin. d. loc. num. 60.

III.

Processibus diversis negotium non est intricandum, cap. penult. extr. de ordin. cognit.

IV.

Quaecunque ad causae dijudicationem de Jure Gentium requiruntur, illa sufficiunt ad Processum summarium, quia in Processu summario de simplici & plano proceditur & sola facti veritas inspicitur. Non igitur opus erit solennis libelli obligatione, solenni litis contestatione, articulorum exhibitione, Clem. saepe fin. de V. S. sed sufficiet qualisqualis facti narratio, petitio summaria, rei citati responsio, defensio, probatio & causae cognitio. Carpz. in Process. Tit. 1. art. 1. n. 30.

V.

Quoties res moram non patitur vel ob favorem causae vel commiserationem personae, toties processus est summarius. Quia sic publice expedit, ne Judicium solennitatum tanta habeatur ratio, sed lites ocyus finiantur.

VI.

Processus ab Executione non est inchoandus. Limita: Fiscus potest à captura personae eum inchoare. Brunnem. ad l. 2. C. de Exat. Tribut.

CAP. CXI. De Proclamatione.

Axioma I.

Quicumque est effectus edictalis citationis, idem effectus est proclamationis Ecclesiasticae: Utraque enim ex eadem causa fit, nimirum ut contradictor incertus appareat & de jure suo doceat. Ita igitur uti post trinam edictalem citationem, nemo auditur, ita nec post trinam proclamationem. Mev. p. 7. dec. 250. n. 2.

II.

Quoties satis constat, inter partes desponsatas nullum impedimentum vel sanguinis vel alterius desponsationis adesse, toties sine proclamatione publicà benedictio sacerdotalis concedi potest; frustra enim adhibetur id, cujus nullus superest effectus. Stryck. in annot. ad Brunnem. Jus Eccles. l. 11. cap. 16. th. 6.

CAP. CXII. Procrastinatio.

Procrastinatio (sponsaliorum) vel contra leges, vel contra conventionem facta pro tacito habetur repudio. Cynus in l. is qui 2. Cod. de sponsalib. Unde antiquum proverbium: Qui diu dubitat, diu noluit, Johannes Sichardus ad d. l. 2. numer. 2.

CAP. CXIII. Procurator.

Axioma I.

Procuratio alienarum facultatum abjecta & servilis functio est, non verò causarum l. 34. C. de Decur. Perez. C. eod. n. 63.

II.

Procurator non utitur immunitate sui principalis. Brunnem. C. de excus. mun. in fin.

III.

Contumacia & negligentia Procuratoris nocet domino, & si dominus ejus contumaciam non purgavit, ipse punitur, l. 2. C. de Excus. & Translat. militar. annon.

Limita (1.) ignoranti domino non nocet in rebus magni praedicii, ut in indictione multa. (2.) ignoranti domino in omnem eventum datur restitutio in integrum. Brunnem. C. eod. Col. 3.

IV.

Procurator in casibus magni praedicii non admittitur absque speciali mandato. Carpzov. Part. 1. Const. 17. def. 43. & Lib. 2. Resp. 99. n. 5.

V.

Procurator hodie in quibusvis causis criminalibus à parte accusatoris admittitur ob cessantem hodie inscriptionem ex Const. Crimin. Carol. V. Ziegl. Jur. Can. p. 696.

CAP. CXIV. Prodesse.

Axioma I.

Prodesse alteri nemo cogi potest, sed ne noceat. l. 2. §. 5. ff. de aq. pluv. arc. Berlich. 2. conclus. 22. num. 70. de diverso & aliter gloss. hoc effert. d. loc. & in l. creditore 38. de evict. quod scilicet quisque teneatur facere, quod sibi non nocet, & alteri prodest.

II.

Prodesse alii non debet fraus & dolus, cap. ex insinuatione 50. extr. de appellat. cap. tua 12. de cleric. non resident.

III.

Prodesse qui non vult, sed tantum praesse, Episcopus non est. cap. qui Episcopatum 11. 8. quest. 1.

IV.

Profant collecta, quae singula non profunt. cum causam 13. extr. de prob. c. praeterea 27. extr. de testib. vide infr. axiom. 17. c. Singula.

V.

Quod alii prodest & tibi non nocet, facile concedi debet. l. 2. §. 5. in fin. de aq. & aq. pluv. ar. cend.

Limita: debitor fisci à publico susceptore acceptam pecuniam transmutare volente eam accipere non tenetur, licet inde damnum non sentiat. Perez. C. de auri publ. persecut. num. 4. Dominus subditum, cujus opera uti non potest, e. g. mutilum, agrum, vindicare nequit; videtur enim ex solâ invidia petere. Brunn. ad l. 2. C. de Agric. & Mancip. n. 2.

CAP. CXV.
Prodigus.

Axioma I.

Prodigus is dicitur, qui neque finem expensarum habet, sed bona sua dissipando & dilapidando profundit, l. 1. ff. de Curat. furios. Unde quia ipsi interdictum commercium, Ulpianus in fragment. instit. tit. 20. de testam. §. mutus 12. comparari solet furioso, l. 12. ff. de tutor. dat. l. Fulcinius 7. §. adeo vers. idemque de prodigo. ff. ex quib. caus. in poss. eatur. Francisc. de Cald. ad l. securitorem 3. cum non absimilis. C. de in integr. restit. minor. num. 6. Reuiner. de testam. p. 2. cap. 11. num. 10. Carpzov. p. 2. const. 6. defin. 9. num. 3. haecenus scilicet ipsi circa bonorum administrationem in bonis diminuendis furiosum faciat exitum, d. l. 12. §. ult. ff. de tut. dat. siquidem extra bonorum administrationem potius minori vel pupillo equiparabitur, l. certi conditio 9. §. sed et si 7. ff. de reb. cred. Harprecht. in Comment. ad §. 2. n. 3. Instit. quibus non est permillum fac. testam. cum contrahendo sibi obligationem acquirere, suamque conditionem meliorem non minus quam pupillus facere non prohibeatur, l. 6. de V. O. Philipp. Matth. ad l. 40. de R. I. Licet enim bonorum administratione interdicta prodigus absque curatore contrahere valide non possit, nec contrahens efficaciter obligetur, d. l. 6. Johann. Goedd. de contr. stipulat. conclus. 10. cap. 7. num. 134. Johan. Borcholt. de pact. c. 3. num. 11. Anton. Faber in Cod. lib. 5. tit. 38. defin. unic. num. 11. modò contrahens cum prodigo bonorum interdictionem non ignoraverit, ut rectè animadvertit Antonius Faber d. loc. num. 1. & 2. allegatus à Carpzovio part. 2. constit. 15. defin. 37. num. 8. attamen non in omnibus ipsi bonis interdictur, sed ratione diminutionis, nec semper, nec in omnes partes voluntas ejus nulla est, sed eatenus, quatenus bona sua dilapidando profundit, ac nec tempus nec finem expensarum habet, ut loquitur l. 1. in pr. ff. de curat. fur. adeoque prodigus non dicitur, nisi talis sit declaratus. Gail. Lib. 2. obs. 51. n. 2. & ante interdictum iudicis potest contrahere & alienare. Zas. in l. 10. cui bonis 6. ff. de V. O.

II.

Prodigum nemo fert libenter Novell. 3. praefat. circa fin. l. 13. §. 2. C. de sentent. pass. & restitut. Prodigalitas enim & profusio nimia suspicionem furti & rapinae de se praebet. Constit. Carol. art. 39. & 43. Carpzov. lib. 3. quest. crim. 122. num. 4. & seqq.

CAP. CXVI.
Proditio, Proditor.

Axioma I.

Qui proditoriè secreta hostibus nunciant, capitis poenam luunt l. 6. §. 4. de re milit. vivique exuruntur aut furcà suspenduntur l. 38. §. 1. de pan. Cremantur etiam qui hostibus praedandi fa-

cultatem praebent. l. 9. C. de re militar. Regulariter poena prodicionis in masculo est dissectio in quatuor partes, in foemina verò submersio in aquis, quae poena nonnunquam exasperatur. Dan. Clafen. Comment. ad Constit. Crimin. Carol. V. pag. 202.

II.

Criminis prodicionis reus non fit, qui aliquis privati secreta revelat, aut eum inimico suo infidiosè prodit. Nam prodicionis crimen species perduellionis est, quae non nisi in Rempubl. à subdito committitur. Dec. 7. c. 29. numer. 12. seqq. hinc quoque proditores non sunt speculatores ab hostibus in nostra castra missi, cum subditi non sint. Theodoric. Colleg. Crim. cap. 5. aph. 3. lit. G.

De Productione Instrumentorum
vide Rubr. Instrumentum.CAP. CXVII.
Professor.

Axioma I.

Professores Academici comparantur Clericis. Brunnem. Conf. 163. num. 15. & gaudent immunitate ab oneribus patrimonialibus, scil. extraordinariis. Brunnem. d. l. Neque commissionibus & Legationibus gravandi sunt. Carpzov. L. 2. defin. 405. num. 12.

Limita: modò actu legant, alias enim immunitate Academicà non gaudent, nisi certis in casibus. Mey. P. 8. dec. 99. n. 4. 5.

II.

Professorum Theologiae officium est, ut vivà voce doceant in scholis suos discipulos, quae ad doctrinam pertinent docere, non verò praesè ut scriptis in totà Ecclesià doceant veram Dei cognitionem & cultum; hoc enim officium Apostolorum fuit, nec doctoribus speciatim injunctum, ut doceant omnes, id enim in scriptis posuit & alii in nullo officio Ecclesiastico & scholastico constituti. Neque professorum Theologiae proprium aut peculiare est iudicium ferre de rebus fidei tum extra Synodum, tum in Synodo. Brunn. Jur. Eccles. Lib. 1. Cap. 6. membr. 12. §. 13.

CAP. CXIIX.
Procemium.

Axioma I.

PROOEMIUM denotat causam finalem, & mentem loquentis ostendit, l. fin. ff. de hered. instit. l. 1. ff. ad Macedon. l. cum bi 8. in princip. & ibi Bart. ff. de transact. Alex. conf. 7. numer. 3. vol. 1. Cravett. consil. 192. num. 21. Roland. consil. 44. num. 9. volum. 4. Castrenf. consil. 261. Visis. numer. 2. vers. capio. lib. 2. Tiraquell. in tract. cessan-

re causa. num. 64. Molin. de primogen. lib. 1. cap. 5. num. 1. Alexand. conf. 55. Quoniam in princ. lib. 5. ubi loquitur in sententia, & conf. 75. num. 3. lib. 6. ubi de divisione, & conf. 204. Perspectis verbis. num. 9. vers. praterea, cod. lib. 6. Ubi ampliatur in codicillis, & ultimis voluntatibus, Curtius jun. conf. 185. num. 2. ubi extendit in rescriptis, & conf. 238. num. 33. & seqq. ubi loquitur de decreto, Cravett. conf. 301. De anno. num. 2. ubi de donatione, & conf. 351. num. 2. ubi ait, & extendit in transactione, Roman. conf. 180. num. 6. ubi loquitur in privilegio, Gratianus conf. 78. num. 13. lib. 1. ubi de locatione, & conf. 117. num. 6. lib. 1. ubi de libro rationum, & conf. 137. num. 14. lib. 1. ubi extendit in gratia, & conf. 44. num. 18. lib. 2. ubi loquitur de statuto habente proœmium, quod interficiens bannitum pramietur, & conf. 60. num. 8. cod. lib. 2. ubi de permutatione & legato, Anchar. conf. 141. Super predicto in princ. ubi de concordia, & conf. 180. Viso diligenter. num. 6. cum seqq. ubi de executione laudi & cura decreta, Gozadin. conf. 1. numer. 14. & Beroi. conf. 141. num. 8. lib. 3. ubi generaliter in omni dispositione, Menochius de presumpt. lib. 6. presumpt. 2. à princip. ubi loquitur in statutis, bullis, rescriptis, sententia Judicis, laudo, investitura, contractibus, dispositione testatoris, Mandos. in reg. 15. Cancell. quest. 2. num. 2. ubi de supplicatione, Ludovicus Gomez. in reg. de verissimi noticia, num. 2. in proœm. ubi extendit in regulis Cancellaria Decianus conf. 3. n. 116. lib. 1. ubi in statutis & contractibus, Menoch. conf. 184. num. 11. & conf. 331. num. 67. & conf. 351. num. 24. & conf. 999. num. 22. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. §. 7. proœm. num. 122. Ferrer. in Constit. Catalonia, gloss. 1. num. 135. & gloss. 8. num. 146. Cardin. Tusch. pract. conclus. com. 6. lit. P. conclus. 892. Rot. decif. 185. num. 4. in fin. §. 6. & decif. 491. num. 5. apud Farin. p. 1. recent. & decif. 167. num. 2. decif. 213. n. 7. & decif. 218. num. 4. & decif. 569. n. 4. apud eundem p. 2. recent. Surdus conf. 210. num. 28. & conf. 240. num. 15. & conf. 241. n. 17. & conf. 272. num. 8. & conf. 361. num. 4. & conf. 393. num. 13. & conf. 515. num. 7. & conf. 511. num. 5. Sigism. Scacc. de commerc. §. 7. gl. 2. n. 80. Steph. Grat. de recept. forens. tom. 5. c. 809. n. 8. & 924. n. 22.

Et quod ex proœmio colligitur mens & intentio disponentis, & ratio finalis, tradunt per l. quia 2. §. fin. ff. de pactis & l. cum hi 8. in princ. ff. de transact. Alexand.

conf. 160. Viso, ac diligenter. num. 9. lib. 6. & conf. 7. Visis, & diligenter. num. 3. lib. 2. Socinus conf. 153. num. 27. & conf. 159. num. 20. lib. 2. Barbat. conf. 1. in princ. lib. 3. & conf. 20. in princ. lib. 2. Cravett. conf. 888. num. 2. Roman. conf. 16. num. 4. Mascardus de probat. conclus. 1284. numer. 6. Gutier. pract. lib. 1. quest. 89. à numer. 3. Mar. Antonin. var. resolut. lib. 2. resol. 43. num. 3. & lib. 3. resolut. 1. num. 59. & resol. 15. num. 8. Robles de represent. lib. 2. cap. 14. numer. 32. (quin & tota substantia & qualitas, l. ut liberi 17. C. de collat. ibique Bald. Tiraquell. de caus. cess. limit. 1. num. 64. & 65. Vincent. Honded. conf. 48. num. 51. vol. 1. Myns. resp. 10. num. 46. imò in omnibus actibus primordialis causa est attendenda, l. tutor 69. ff. de fidejuss. l. si id quod 33. in princ. ff. de donat. Vult. 3. conf. 31. num. 28. cum à primordio tituli posterior formetur eventus, regula 9. §. fin. vers. & licet. ff. de juris & facti ignor. Alciatus in tract. de presumpt. reg. 2. pres. 24. num. 1. Cravett. conf. 91. num. 9. Cephal. conf. 156. num. 13. Surdus conf. 202. num. 16. lib. 2. Conf. Arg. 1. conf. 104. n. 103. Vult. 1. conf. Marp. 22. num. 43. Text. in l. 1. Cod. de imponend. lucr. descript. l. si heres testamento 5. ff. de act. empt. Corn. conf. 250. in fin. volum. 4. quia postea factum, presumitur factum in executionem ejus, quod factum erat prius, Fulgos. conf. 147. in fin. Ancharan. conf. 339. in fin. Vult. 3. conf. Marp. 21. num. 204.

II.

PROOEMIUM declarat decisionem, d. l. fin. ff. de hered. instituend. l. cum pater. 77. §. dulcissimis 24. ff. de legat. 2. Molin. de primogen. lib. 1. cap. 5. num. 7. Mar. Antonin. d. resol. 15. num. 8. Armendar. in proœm. addit. ad recopil. legum Navarra, num. 107. quia intentio legislatoris colligitur ex proœmio, seu explicatione, Angel. 67. Municipali lege. n. 2. vers. de secundo. Barbat. conf. 1. n. 1. lib. 3. & quod proœmium dat intellectum toti legi, Curtius jun. conf. 185. n. 2. Menoch. d. lib. 6. pres. 2. num. 2. Hinc dicimus, quod sicut corpus ab anima, ita dispositio à proœmiali ratione regulatur, ex Jas. in l. qui quadringenta. col. 2. ad Trebell.

III.

PROOEMIUM declarat animum proferentis, Anchar. conf. 358. Dominus R. numer. 5. & disponentis, Cravett. conf. 888. numer. 2. refert Card. Tusch. d. conclus. 891. numer. 3. & n. ita ut dicta in praefationibus censeantur repetita in dispositionibus

(P) 2 one

one sequenti, Rolandus à Valle *conf. 67. num. 83. lib. 3. Cardin. Mantica. de conject. ultima voluntatis lib. 5. tit. 15. num. 7.*

CAP. CXX.

Prohibitio. Prohibitum.

Axioma I.

Quæ propter Legis prohibitionem fieri non possunt, si tamen adversario non contradicente fiant, minime improbantur. Felin. in cap. Exceptionem 12. n. 32. extr. de Except. Hyppolit. de Marfil. in praxi crim. §. sequitur num. 8. Gail. 1. de P. P. c. 12. n. 9. Andr. Rauchbar. part. 1. q. 10. num. 28. Jac. Schultz. obs. 52. n. 38. Carpov. p. 1. conf. 12. de fin. 18. n. 6.

II.

Prohibitionis remotio ejusdem est juris, cujus est prohibitio, Pacian. 1. conf. 142. n. 10. ubi hoc illustrat exemplo §. 1. l. de libertat. dum dicitur, quod quia servitus est de jure gentium, ob id manumissio (quæ est remotio servitutis) de jure gentium pariter esse censetur, cum manumissio non esset nota, si servitus fuisset incognita.

III.

Prohibitionis causa cessante, cessat ipsa prohibitio, c. quoniam 5. §. porro & §. ult. ut lit. non contestat. c. cum cessante 60. de appellat. l. adigere 6. §. quavis 2. ff. de jure patron. Jason. in l. quod dictum 32. num. 2. ff. de pati. Cravett. lib. 4. conf. 556. num. 4. Nicolaus Everhard. in loc. à cessat. rationis, numer. 28. Andreas Tiraquell. cessante causa, num. 130. Petrus de Ubaldo. de duobus fratrib. part. 6. quæst. 9. num. 10. vers. quinto quia responsio. Clarus lib. 4. sent. §. feudum, quæst. 73. num. 7. Hartman. Pistor. 2. quæst. 34. num. 29. Rol. à Vall. 1. conf. 23. num. 10. Ludolphus Schrad. de feud. q. 7. c. 4. num. 56. Carpov. p. 3. conf. 28. def. 12. num. 5. & p. 3. q. 9. crim. 105. n. 7. sicut & prohibitionis ratione correctæ, ipsa quoque prohibitio correctæ censetur Salicet. ad Aub. ingress. n. 2. C. de SS. Eccl. Felin. in c. 1. sub fin. vers. confidem quod verum. ext. de refer. Carpov. 3. conf. 6. de fin. 3. num. 5.

IV.

Prohibitio est odiosa, ideoque restringenda, Mascard. vol. 3. de prob. conclus. 1256. numer. 3. è contrario permissio favorabilis, adeoque amplectenda, Menoch. lib. 6. præf. 16. num. 3. Finckelth. obs. 84. num. 19. & 20. hinc prohibitio venditionis stricte est accipienda, nec ad alios contractus extendenda, nisi eadem ratio militet, v. g. in venditione prohibita per testatorem. Quando autem non est eadem ratio, contrarium verum est. Idque in omnibus locum habet, quotiescunque aliquid de venditione disponitur, quod generali regulæ & juri communi aliàs repugnet, Brunnem. ad l. 3. C. de præd. Decur. in fin. Prohibitio quoque alienationis se non extendit ad alienationem inter propinquos l. 4. C. de fidei-comm.

Limita, quod prohibitio non restringatur in Commissis: si enim prohibita sint aliquæ merces

evehi, e. g. arma, frumentum, & tales nautæ vel auriga sciens imponat, etiam non vetite, navis, currus & equi in commissum cadunt l. 1. §. 2. de publican.

V.

Prohibitio omnis sic facta intelligitur, ut tamen justa causa non excludatur. l. 7. §. 1. de don. l. 13. C. de jur. dot.

VI.

Prohibitio testatoris similis est prohibitioni legis, l. fin. C. de reb. al. non alien. Jas. in l. nemo, in 2. lect. n. 14. de leg. 1. vid. omnino Novell. 1. cap. 1. & ibi M. Stephani. n. 5. vers. hæres itaque & n. 7. Est itaque hæc firma conclusio: Ubi tamen quinque limitationes & conditiones ex eodem textu subijcit n. 18. & seqq.

VII.

Prohibentur multa fieri, quæ tamen si facta fuerint, obtinent firmitatem, cap. ad Apostolicam. 16. extr. de Regularib. & transact. ad Relig. cap. consuluit. 4. Qui Clerici vel vorant. latè Jason. in l. parre. ff. de his qui sunt sui vel alieni juris. colum. 3. in fin. ibique Bald. & Alberic. liquidem multa impediunt contrahenda, quæ tamen contracta non tolluntur, Honthem. 3. de Art. Notar. c. 16. n. 3. Exemplum est in l. 2. §. biduum 5. ff. quando appelland. ubi sententia prohibetur ferri sub conditione, lata tamen tenet, quia Lex ulterius procedit ita disponendo, ut not. Bart. in l. in dubium C. de LL. col. 3. per l. relocatorum 7. §. ad tempus 4. de Interdict. & Releg. Sic prælati prohibetur, ne delegationes à Judicibus secularibus suscipiant, cap. 12. quidem 29. n. 9. quod si tamen susceperint, judicium nihilominus valebit, Alber. in c. 2. de jud. Exempla alia collegit & Decius ad l. in ambiguis 85. §. non est novum 1. ff. de R. l. ubi hoc axioma illustrat & declarat add. & Arnif. lib. 3. de Majest. c. 1. p. 491. Carpov. p. 1. conf. 13. de fin. 6. num. 8.

VIII.

Prohibitis abstinere satis non est, nisi & ea fiant, quæ fieri debent, l. 121. de R. l. Exemplum vide in l. 4. ff. de itin. act. privat. ubi Venulejus ait, eum, qui non patitur adportari ea, sine quibus iter refici non potest, non minus vim facere, quam facit is, qui manifeste prohibet, ne iter reficiatur, cui add. l. 4. ff. quæ in fraud. credit. Ut enim nullum crimen patitur, qui non prohibet, cum prohibere non potest, l. 109. ff. de R. l. Donnell. in l. pen. de re judic. p. 419. Umm. disp. ad process. judic. 19. num. 52. ita qui non prohibet, quod prohibere potest, assentire videtur, l. an in totum 3. C. de adif. priv. Philipp. Matth. ad d. l. 121. ff. de R. l.

IX.

Prohibita multa principaliter, in consequentiam saltem permittuntur, Donnell. lib. 6. Com. 17. circ. fin. Carpov. p. 3. conf. 3. de fin. 6. num. 11. ita prohibitum aliquid facere a lege, non impeditur negotium accessorium per consequentias gerere, l. quod dicimus 7. ff. de auctor. tut. adde & l. si quis duos 29. de liberat. legat. ubi socius incapax consequitur liberationem, cum capiat per consequentiam, l. si unus 27. §. illud 3. ff. de pat.

pañ. l. si aliena 10. §. hoc iure 1. ff. de usuc. ubi servitutes per se nunquam longo tempore capiuntur, sed cum ædificiis, l. et per iurandum 13. §. si 7. de acceptil. l. à Divo 42. ff. de re judic. l. quoties 3. C. de judic. lib. 1. C. de ord. cogn. Bart. in l. ambiciosa. de decret. ab ord. fact. Afflict. decis. 285. num. 20. Cephal. conf. 487. n. 36. Gozad. in l. fin. de pact. n. 18. Pantfchman. 2. q. 5. n. 96. Socin. conf. 80. n. 19. lib. 4.

X.

Qui non prohibet & intercedit, ubi potest, in damno relinquatur, l. 63. de re jud. l. 45. ad L. Aq. l. 1. §. 1. ff. si fam. furt. feciss. dic. unde & qui non prohibet, sed patitur ancillam prostituui, cum intercedere posset, ipse videtur prostituere, l. 7. in fin. qui sine manumiss. ad libert. l. 2. §. 1. cum seqq. de nox. act. Exceptio est in l. 91. ff. de furt. ubi vid. unde & nomine servi, qui prohibere potuit, tenetur, si non fecerit, l. 45. ad Leg. Aquil. cum è contrario is nullum crimen patiatur, qui non prohibet, quod prohibere non potest, l. 109. de Reg. Jur.

XI.

Non omne, quod contra legis prohibitionem fit, delictum est, licet non careat malà fide, l. quemadmodum 7. C. de Agric. & Censu. lib. 11. tit. 47. ut in eo cernere est, qui emit rem minoris sine decreto, aut rem prodigi à prodigo, l. si ab eo 12. de usuc. Ant. Fab. in rad. decid. ad l. 1. §. 1. de alector.

XII.

Quoties aliquid est prohibitum consensu eorum, in quorum favorem prohibitum est, efficitur licitum, l. 120. §. 1. de leg. 1. l. quoties 11. de fideicom. ratio est, quia is, qui consensit ut alius super re sua aliquid disponat, sibi præjudicat, l. sicut 8. §. venditionis 11. quibus mod. pign. vel. hyp. solv. l. cum quidam 2. de tut. dat. c. Pastoralis 7. de donat. cum similib. Georg. Everh. 1. conf. 44. n. 22. & 23.

XIII.

Quod contra expressam prohibitionem fit, non est alicui imputandum, c. Petrus 17. extr. de homicid.

XIV.

Prohibita quibus sunt minora, illis majora etiam intelliguntur vetita, c. cum illorum 32. extr. de sent. excom.

XV.

Prohibitio DEI diligentius est servanda, quam hominum, cap. 1. distinct. 10.

XVI.

Prohibita privatis, si iis tamen utantur, fisco sine pretio sunt applicanda. Brunnem. ad l. 4. C. de Vestib. Holober.

XVII.

Abstinentum est à prohibitionibus, quæ sæpe cum contentu excipiuntur & vix unquam executioni mandari possunt. Perez. C. de Vestib. Holoberis n. 10.

XVIII.

PROHIBITUM una via, non censetur alia permillum, l. quod dictum 32. ff. de

pactis. l. cum bi 8. §. si cum iis 20. ff. de transact. l. atbletas 4. §. ait Prator 3. ff. de his qui not. infamia. l. si quis 7. §. minor 1. ff. qui & a quibus. l. illud 32. ff. ad L. Aquil. [l. scire oportet 13. §. si mater 1. ff. de tutor. dat. l. 3. §. liberi 10. ff. de bonor. possess. contr. tab. c. tue. 5. extr. de procurat.] cap. cum quid una 84. de Reg. Jur. lib. 6. Surdus conf. 301. num. 75. D. Barbof. in l. cum Prator. §. ult. numer. 235. ff. de judic. Menoch. consil. 285. num. 41. Sigism. Scaccia de commerc. §. 1. q. 7. ampl. 11. num. 2. Gœdd. ad l. 108. de V. S. Carpz. p. 3. const. 7. definit. 5. n. 4. ratio, ne, quod una via prohibetur, per aliam pateat, l. 7. in fin. C. de nat. liber. & directum per indirectum concedatur, l. oratio 16. de sponsal. & mediatè permittatur id, quod directè & immediatè prohibitum est, l. Avia 77. §. Titio 2. ff. de condit. & demonstr. Jal. in l. 2. col. 6. vers. & tenendo. de vulg. subst. Hartm. Pift. 1. q. 31. n. 25. Gail. 1. obs. 135. n. 2. & 2. obs. 39. num. 10. Argent. 1. conf. 42. num. 16. unde & in prohibitoriis valet hæc consequentia, quicunque non prohibetur, per consequentiam admittus esse censetur, c. cum apud 23. de spons. l. 1. §. 1. de testib. l. 43. §. 1. ff. de procur. l. cum lite 2. de judic. Exemplum habes in §. 11. Inst. de legat. ubi quaeritur, an fideicommissarius in testamento possit esse testis, aliud exemplum vid. in l. 8. de accus. Petr. Greg. Tholof. 32. synt. agm. c. 12.

XIX.

PROHIBITUM uni, aliis censetur concessum, l. qui accusare 8. ff. de accusationib. l. cum Prator 12. ubi D. Barbof. in princip. num. 36. ff. de judic. l. ex eo 18. de testib. cap. Nonne 5. de presumpt. Ugo lin. de offic. & potest. Episc. c. 14. §. 9. num. 1. in princip. Et prohibitum de uno, de alio censetur permillum, & è contra, d. l. cum Prator. Joh. Ant. Mang. de imput. q. 84. n. 1.

XX.

PROHIBITO uno censetur omnia prohibita, per quæ pervenitur ad illud unum, l. orat. 16. ff. de sponsal. l. pupillus 5. §. sed si per interpositam 3. ff. de auctorit. tutor. l. eos 26. in fin. C. de usuris. l. legem. 7. in fin. C. de naturalib. liber. l. fin. C. de rebus alien. non alienand. c. nam 4. extr. de constit. c. praterea 5. de officio del. g. c. cum quid prohibetur 39. de Regulis Juris, lib. 6. Menoch. conf. 116. num. 15. latè Mascard. de probat. concl. 102. per totam. Vital. de Camban. in tract. claus. pag. mibi 293. numer. 22. Surd. conf. 301. num. 74. Franc. Gallet. in margarita casuum conscientia. verb. prohibere. Franc. Leo in thesauro fori Ecclesiast.

*fiat. part. 1. c. 15. n. 20. Joan. Anton. Man-
gil. d. tract. de imputat. q. 51. n. 30.*

Intellige procedere in iis, per quæ ne-
cessario pervenitur ad rem prohibitam,
non verò in illis, per quæ ad illam per-
veniri potest contingenter, aut possibili-
ter, juxta tradita per Bart. in *l. ambitio-
sa. num. 22. ff. de decretis ab ordine facien-
tibus. in l. 2. ad fin. ff. de jurisdict. omnium jud.*
receptum communiter ex multis, quos
refert D. Barbof. in *l. 1. p. 3. num. 57. ff. solu-
to matrim.* Faciunt quæ adducit Tira-
quell. de *jure constituti. p. 3. limit. 7. num.*
24. Anton. Gomez. l. 45. Tauri. numer. 29.
*ante fin. Cardos. in praxi Judicium & Ad-
vocat. verb. alienatio. n. 15.*

XXI.

PROHIBITUM directò non po-
test fieri per indirectum, *l. Sejus & Au-
gerius 27. ubi Bart. ff. ad L. Falcid. l. sci-
re oportet 21. §. si mater 1. ff. de tutor. &
curator. datis ab his. l. eos 26. C. de Usur.*
cap. detestanda. 2. de præbend. in 6. cap.
*cum quid. ubi Dyn. de Reg. Jur. lib. 6. Me-
noch. conf. 1105. numer. 18. & de præsumpt.*
lib. 4. præf. 189. numer. 82. Surd. decif. 21.
num. 4. Bellet. disquisit. clerical. p. 1. tit.
de exemptionibus clericorum. & eorundem
bonorum à muneribus. §. 7. n. 6. [imò multa
directò prohiberi, quæ tamen per indi-
rectum conceduntur per l. 1. de auctorit.
tutor. l. quadam 62. ff. de acquir. rer. do-
min. probat Berlich. 3. concl. 10. n. 21. vers.
amplius. vid. supr. Axiom. IX.]

XXII.

PROHIBITUM ad tempus, post
tempus videtur esse permissum. *l. 22. ff.*
de LL. l. Imperator 8. ubi Bald. ff. de postu-
lando. l. si unus 27. §. 1. ff. de pactis. l. epi-
stola 52. §. fin. ff. cod. l. pater filium 38. §.
fundum 3. ff. de legat. 3. Tiraquell. de re-
tractu convent. §. 1. gloss. 2. num. 46. Surd.
decifion. 75. numer. 1. & consil. 294. num. 6.
& consil. 247. num. 18. Menoch. conf. 274.
num. 14. & cons. 80. numer. 16. Brunor. à
Sole in locis communib. verb. prohibitio
16. Gonzal. ad regul. 8. Cancell. gloss. 65. n.
8. D. Barbof. in l. cum Prator. in princ. num.
45. ff. de judic. Et prohibitum post tem-
pus, dixi supr. hoc libr. c. Permissum. Narbo-
na. l. 18. gloss. 5. n. 1. tit. 8. lib. 5. Recop.

XXIII.

PROHIBITUM censetur, quod
non invenitur permissum. *l. Gallus 29. §.*
ille casus 15. ubi Alexand. num. 9. ff. de li-
ber. & posthum. D. Barbof. in l. cum Prator.
§. 1. num. 95. ff. de judic. [cap. pen. extr. ne

se de vacante. alig. innov. c. pastoralis 53.
extr. de appellat. c. inter 2. extr. de trans-
lat. Episc. c. 1. de supplend. neglig. gloss. in l.
27. de major. add. & Mascard. conclus. 1243.
num. 116. ubi hanc regulam ita temperat,
quod ubicunque res est aliquo modo pro-
hibita, non stetur dicto asserentis casum
permissum subesse, nisi aliter probet.]
Et è contra prohibitum quod non inve-
nitur, per legem permissum censetur,
l. nec non 28. post princ. ibi, sed si lex non
prohibeat. & §. quod eis. juncta gloss. verb.
prohibeant. ff. ex quibus causis major. l. 1. ff.
de testib. l. mutus. 43. §. quaritur 1. ff. de
procuratorib. l. ab ea parte 5. ff. de probati-
onibus. l. statuas 7. C. de relig. & sumpt.
funer. cap. omnis 4. & ibi gloss. 3. dist. c. 1.
de translat. Pralat. ubi gloss. verb. non in-
venitur. c. nuper 29. vers. in secundo. cap.
cum illorum 32. de sentent. excomm. cap. post
uxoris 30. quæst. 3. c. cum apud 23. extr. de
sponsal. Alciat. resp. 8. numer. 18. Burlat.
conf. 110. num. 27. lib. 1. Burg. de Pace conf.
8. num. 3. Bertazol. de clausul. instrum. claus.
2. gloss. 1. numer. 5. Brunor. à Sole in locis
commun. verb. prohibitio 1. Bobadil. in sua
politica, lib. 3. cap. 4. num. 44. D. Barbof.
in l. cum Prator. §. 1. num. 95. ff. de judic.
Mari. Antonin. var. resolut. libr. 1. resol. 41.
num. 8. Steph. Grat. discept. forens. tom. 5.
c. 870. numer. 36. Scacc. de commerc. §. 1.
quæst. 1. num. 45. Narbona l. 15. gloss. 2. num.
15. tit. 18. lib. 5. Recop. Quare in dubio fa-
cienda est interpretatio, ut actus censea-
tur permissus, quando non reperitur pro-
hibitus, Anchar. conf. 344. Aym. conf. 203.
n. 2. libr. 1. Mascard. de probat. conclus. 1237. n.
2. Menoch. de præsumpt. lib. 6. præf. 16. n.
2. Cevall. communium contra commun. g.
227. [Unde quod sæpè Legibus omissum
est, non debet omitti religione Magistra-
tus. l. quæsitum 12. de testib. ita v. c. infames
quidem expressa Lege non inveniuntur
prohibiti, quia assidere magistratibus
possint: arcet tamen eos nihilominus ex
ratione Legis.] Ctus in l. 2. de offic. assess.

XXIV.

PROHIBENTIS melior est conditio
in pari causa. *l. Sabinus 28. ff. communi di-*
vid. Oldrad. conf. 122. Citato, in fin. vers.
præterea in re pari. Cardin. Tusch. practic.
conclus. tom. 6. lit. P. conclus. 893. Stephan.
Gratian. d. tom. 5. cap. 396. num. 3. [vel re
communi, cap. jure 16. de R. l. in 6.

Limita regulam (1) cum res adhuc est
integra. Bald. ad d. l. 28. (2) cum par
planè est causa, non cum plures vel
majoris summae creditores diversum sen-
tiant.

tiunt. l. 7. §. ultim. de pact. l. 44. ff. eod. vid. supr. lib. XI. cap. Major.]

XXV.

PROHIBERE non potes, quod tibi non nocet, & alteri prodest. l. 1. §. idem. ajunt 11. & §. denique 12. ff. de aqua plurv. arcend. gloss. in l. in summa. §. item Labeo. ff. eodem titul. l. si cui 9. ff. de servitut. l. re-scripta 7. Cod. de precib. Imper. offerend. l. in creditore 38. ff. de evict. Covarr. var. lib. 3. c. 14. num. 8. vers. item. & pract. c. 37. num. 2. & num. 3. col. 3. Anton. Gomez variar. tom. 2. c. 2. num. 17. Menoch. remed. 6. retinenda. num. 114. cum seqq. & de arbitr. cas. 168. num. 13. & casu 217. num. 19. & conf. 14. num. 8. & conf. 51. num. 45. & conf. 121. num. 8. Thom. de Thomasset in floribus legum, reg. 268. ubi intelligit procedere, nisi tractetur de præjudicio tertii, vel de publico bono, aut animæ salute. Surd. decis. 120. num. 12. & decis. 236. num. 12. D. Barbof. in l. 2. in princ. part. 2. num. 34. cum seqq. ff. soluto matrim. [quin imò prohiberi debere aliquid, licet non noceat, si tamen nocere possit, text. est in c. nam. 4. extr. de constit.]

CAP. CXX. Prolixitas.

Omnis *Katechis* & non necessaria prolixitas vitanda. Betius de pact. famil. illustr. c. 1. num. 31. Est enim ea in se inutilis, & multum odiosa, ut ait Speculator in specul. aur. lib. 1. & de Advoc. §. jam nunc. 4. n. 5. Imprimis autem sapientibus perquam molesta solet accidere, post Alexand. Decium & alios Argentoratens. 1. conf. 9. numer. 1.

CAP. CXXI. Promissio.

Axioma I.

Promissa debent adimpleri, c. qualiter. 3. extr. de pact. c. relatum 9. extr. de præbend. & dignitat. non semper tamen omnia, cap. non semper 12. 22. q. 4. Unde (1.) promissionem, quæ turpitudinem continet, non esse obligatoriam, textus est in c. detestanda 2. de concess. præbend. in 6. nec in malis promissis expedit observari, c. in malis 69. de R. l. in 6. cum impia sit promissio quæ scelere adimpletur, cap. in malis 5. 22. quest. 4. & melius sit promissionem scriptam non implere, quam crimen committere, c. si publicis 1. cum seqq. c. annusque 8. d. c. non est. 22. quest. 4. adeo quidem ut sub promissione jurata etiam illicitum non veniat, c. cum 4. extr. de homicid. sicut (2.) nec eam valere, quæ in præjudicium superioris facta sit, licet juramento fuerit firmata, cum in promissis semper excipiat majoris auctoritas, ait c. venientes 19. extr. de jurejur. ita

nec (3.) promissionem fide vel juramento firmam tenere conditione non servata, quæ in juramento apponitur, annectit cap. pervenit 3. extr. de jurejurand. (4.) promissio facta in carcere non obligat, Gail L. 1. obs. 22. n. 8. (5.) promissio omnium bonorum non valet. Bald. in l. fin. C. pro socio.

II.

Quæcunque promissio sit super re licita, illa est servanda, quia nihil tam congruum est fidei humanæ, quàm, quæ semel placuerunt, servare. l. 1. pr. ff. de pact. Conf. cap. 69. de Reg. Jur. in sexto.

Limita: quoties ex re licita illicitum quid oriri potest, toties promissio desuper facta nullum habet effectum, quia talis promissio esset impia, & quod quis incautè vovet, non faciendum, can. 5. caus. 22. q. 4. Ita quamvis licitum sit promittere, me nolle matrimonium inire; quia tamen hac promissione illicitis ultionibus exponere me possem, 1. Cor. 7. ergò in tantum hæc promissio erit invalida.

III.

Promissio de dando & vendendo non est venditio, l. 1. C. de pact. pignor. gloss. in l. in bonæ fidei 7. quod cert. loc. Paul. de Castrenf. conf. 138. incip. dicta donatio. col. fin. lib. 1. Barbat. conf. 51. scripsit. num. 16. vol. 1. Dec. in conf. 78. incipit casu proposito. num. 2. p. 2. & Alex. conf. 76. visis dubitationibus. col. 3. vol. 5. Gozadin. l. 2. num. 18. C. de pact. int. empt. & vend. Pinel. in l. 2. c. 3. num. 29. C. de rescind. vend. Rol. à Valle conf. 69. num. 12. vol. 3. Cravett. conf. 67 n. 5 Cephal. conf. 66. num. 20. & conf. 272. n. 19. Riminald. jun. conf. 51. num. 11. vol. 1. Vult. 2. Conf. Marburg. 24. n. 13. quia maximè sunt diversa. Corn. conf. 203. p. 4. ita promissionem de instituendo aliquem heredem non esse institutionem ipsam, dixit Ruin. conf. 9. n. 8. vol. 2. & promissionem de investièdo de feudo non esse investituram ipsam, retulit, Jafon. conf. 24. col. 8. vol. 3. his adde & alia quæ congestit Tiraq. de retract. convent. in fin. 41.

Limita (1.) nisi quando promissio est respectiva ad certam causam vel conditionem, quæ ex parte alterius sit impleta, quo casu talis promissio ad vendendum bene obligabit, prout declarant Bald. in l. quamvis. in fin. Cod. de transact. Johan. Andr. in cap. fin. de sponsal. vel (2.) nisi juramentum esset appositum, ita limitant Albert. Brun. conf. 67. col. 1. incip. dum dubitatur. & post eum Thom. Parpal. in repet. l. si quis major in 16. notabil. col. 15. vers. limitatur per Modern. C. de transact.

IV.

Promissio quando à parte fuit acceptata, non tantum habet vim stipulationis, vid. Afflict. Mascard. & alios citat Joseph de Sese tom. 2. decis. Arragon. 182. num. 12. & 19. cum seqq. sed & juramenti haberi perhibetur. cap. ad aures 3. de his quæ mes. caus. Ubi paria consentur jurare & religiosè data fide promittere: unde & Panorm. ibid. ait: perinde incurere in fraudem, qui venit contra talem promissionem ac qui juramentum verum violat, fac. & c. pervenit 2. de fidejuss. c. Etsi Christus 26. de jurejur.

(P) 4

c. i. de

c. 1. de sepultur. in 6. cum aliis quæ allegant Mynsing. 1. obs. 17. Curt. jun. conf. 286. Schurff. conf. 37. numer. 11. & 21. cent. 2. & conf. 53. num. 19. cent. 3. Henning. Goedden. consil. 103. n. 98. Gail. lib. 2. obs. 59. num. 1. Coler. de process. executiv. p. 2. c. 19. n. 250. Regner. Sixtin. 2. conf. Marpurg. 12. n. 115.

Limita I. non procedere regulam, si promissionem accipias pro fide Nobilitatis, h. e. pro dictorum conventorumque constantia ab eo dicta quod fiat, quod dictum est, sed tum demum, si eam de fide Christiana intelligas, Fachin. 1. contr. 12. Alciat. ad rubr. extr. de iurejur. n. 5. Covarruv. ad rubr. de pact. p. 1. §. 12. n. 2.

Limita II. procedere tantum in actibus, quibus iuramentum tanquam pro forma non requiritur; secus in his, quibus illud est de substantia, & ubi corporaliter præstandum est, per ea quæ tradit Cyn. in Auth. sacramenta pæberum. numer. 5. ibique Bart. n. 7. Bald. n. 7. Salicet. n. 6. Jaf. n. 13. C. si advers. vendit. Bald. in l. 1. n. 2. C. si advers. transact. Vult. 1. conf. Marp. 17. numer. 52.

V.

In omni promissione modicum & superfluum excluditur, l. sciendum est 19. §. 4. ff. de edict. edict. l. 30. ff. de oper. libert. l. 3. C. de dot. promiss. Carpz. p. 1. constit. 31. defin. 32. num. 6. Quoties tamen plus promissum est, quam quod promitti oportuit, non tota obligatio, sed superfluum infirmatur, & obligatio in suo robore perdurat quasi nullo penitus adjecto. l. 8. cum l. seq. ff. de constit. pecun. l. 3. §. ult. l. 33. ff. mandat. l. 18. ff. de V. O. l. 34. in pr. ff. de donat. Carpzov. p. 2. constit. 19. defin. 9. num. 14.

VI.

Promissio sine causa est nulla, l. 2. §. circa 3. ff. de dol. except. cap. si cautio 14. extr. de fid. instrum. l. cum de indebito 25. in fin. ff. de probat. gloss. in d. §. circa verb. sine causa, ubi ait, non sufficere si petam, quia promissisti, cum specialis aliqua probationis causa requiratur, & exprimi debeat. Cephal. consil. 220. n. 27. lib. 2. Bursat. conf. 304. num. 35. lib. 3. idque communiter probari, ait Alex. consil. 152. num. 2. vol. 2. Bald. Salicet. & Angel. in l. generaliter. Cod. de non numerat. pecun. Welsenbec. consil. 31. num. 5. quia causa facti magis inquirenda est, quam factum ipsum. gloss. in cap. occidit 32. quæst. 5. Felin. in c. dilectus. num. 10. extr. de rescript.

VII.

Promissionem nudam esse à causa & promissionem nudam esse à stipulatione sunt paria, Alexand. in l. 1. numer. 39. in pr. & ibi Jaf. vol. 2. vers. tu confirma. Vult. 1. consil. Marpurg. 19. num. 13.

VIII.

Promittens quid facere, factum tenetur præstare. Bald. in c. unic. vers. ad hæc. & vers. quod si quis. Hinc finitur Lex 2. Feud. 29. cum nihil naturali æquitati tam sit consentaneum, quam promissa servare, l. 1. ff. de pact. quicquid enim promissisti, fac ut præstes, siquidem ubique grave est, fidem fallere, tam in privatis, quam publicis, l. 1. ff. de constit. pecun. adeo ut & Pontifex &

Imperator Romanus (quamvis infinitis aliis immunitatibus uterque gaudeat) promissa servare teneantur, c. 1. extr. de probat. Jalon. in l. 1. ff. de pact. Philipp. Matth. 1. conf. Marpurg. 21. num. 47. Dec. consil. 2. n. 3. Unde etiam non sine injuria, qui id, quod promiserunt, servare vel implere, nolunt, dicuntur esse in dolo, l. dolus 44. l. procuratorem 8. §. dolo 9. ff. mandat. l. 1. §. est autem 22. ff. de pos. Decian. conf. 60. numer. 46. lib. 2. Corn. conf. 116. in fin. lib. 1. Mascard. de probat. conclus. 531. num. 24. Menoch. 5. de presump. pres. 3. num. 63. Regn. Sixtin. 3. consil. Marp. 12. num. 34. quin imò ea sola dicta aut promissa admittenda, quæcunque sic dicuntur ut præstentur, non ut jactentur. l. sciendum 19. §. dictum 2. in pr. ff. de edil. edict. siquidem sæpe multa dicuntur (juxta proverbium) quæ deinde non fiunt, id quod maximè ululvenire solet in jactabundis & gloriosis illis Terentianis Thrafonibus, quibus convenit illud Ovidianum:

Promissis dives quilibet esse potest.

quorum meminit Menoch. 2. arbit. judic. cas. 470. num. 1. & elegantissimè exemplis illustrat. Warem. ab Ehrenberg 2. de fæder. c. 1. num. 168. cum notum sit, quod ea, quæ petradantur & aguntur à partibus, nisi conclusio aliqua exiliet, nil operentur. l. si ex causa 9. §. nunc videndum 2. in fin. de minor. l. eleganter 28. in princ. ubi gloss. ff. de condict. indeb. l. si voluntate 8. C. de rescind. vendit. Quæ de causa & verbum promitto effaciter accipiendum esse, exigit Meichsner. lib. 1. decis. Cameral. 21. num. 15. adeo ut ex promissione ipsum etiam Deum obligari, dicat Schurf. centur. 1. consil. 99. Quod si itaq; à Principe promissio facta sit, rata, firma & immota maneat, cum eum non minus naturalis obligatio devinciat, quam civilis privatum obstringit, Dec. in l. nec ex Prator in fin. ff. d. R. l. Dd. in d. cap. 1. de probat. ac in eo nihil divinus quam promissorum conventorumque veritas, & constantia, Argentoratens. 1. conf. 9. n. 202.

Limita regulam I. nisi Legibus, Senatusconsultis & Constitutionibus esset contraria, cum illud prætere tantum possumus, quod salva dignitate nostra possumus. l. 125. in fin. ff. de V. S. Boccr. de feud. investit. c. 5. num. 196. Unde & promissionem in carcere factam non obligare, quia contra Legem ex l. qui in carcerem 22. ff. de eo quod met. caus. probat Gail. lib. 1. obs. 22. num. 8.

Limita II. si promissio turpitudinem contineret, cap. detestanda 2. de concess. prebend. Impia enim est promissio, quæ scelere adimpletur, text. in cap. in malis 5. 22. quæst. 4. & in l. Quintus Mutius 7. §. fin. in fin. ff. de annuis legat. Gail. 1. obs. 25. num. 5. nec sub promissione generali etiam jurata venit illicitum. cap. cum 4. extr. de homicid. cum promissionem stultam non implere melius sit, quam crimen committere. c. si publicis 1. cum trib. seqq. c. unusquisque 8. c. non est 13. 22. quæst. 4. & in malis promissis fidem observari non expedit, c. in malis 69. de R. l. in 6.

IX.

Promissionis causa durante censetur perseverare

vare promissio, ob quam causam facta est. l. semper. §. negotiatores 3. de jur. immunit. l. si cui 38. §. 1. quib. ex caus. major. l. 2. §. omnes 4. ff. de judic. l. Titia 87. §. Usuras 1. ff. de legat. 2. l. qui nominibus 44. ff. de admin. tut. Quando enim ipsius conventionis ratio superest, non cessabit promissio, nec dicetur adimpletio facta. Bald. in l. fideicommissa. §. si quis alicui. de legat. 3. Jafon. in l. veluti. §. hac uxor. de ead. & in l. Prætor ait. §. deinde. de nov. oper. nunc. Roman. consil. 504. Roland. à Valle consil. 6. Magnificus. num. 16. cum seqq. volum. 4. Pantischan. i. quest. præf. 21. num. 27.

X.

Promittenti non subvenitur, quando tempore promissionis difficultatem sciebat. arg. quod re 5. si cert. per. l. si vendenda 10. §. 1. vers. idem juris. ff. ad L. Rhod. de jactu. Ruin. in l. 4. §. Cato oppos. 9. de V. O. & Alciat. num. 39. Jafon. in l. Titia. num. 13. eod. tit.

XI.

Multa promittuntur necessitatis causa, quæ aliàs non promitterentur. c. si quis propter. 3. de furt. Jafon. in l. 1. col. 20. num. 35. ff. de offic. ejus cui mand. Felin. in c. accessissent. col. 8. cum seq. de constit. quia necessitas non habet legem. c. licet 3. de fer. l. 2. C. de patrib. qui fil. suos disrux. Lud. Gom. ad §. item Serviana. Instit. de action. numer. 45.

XII.

Promissio restricta implicatam habet negativam, quæ ea, quæ non sunt expressa, exclusa existimantur. l. liberti 31. §. libertos 4. ff. de negot. gest. l. qui sella 7. in pr. vers. qui actum. l. inter actum 12. l. certo generi 13. l. Luctus 37. in verb. digicum. de servit. rustic. præd. l. Lucius 78. §. quæ habebat 10. ad Trebell. c. si duo 6. de procur. in 6. Cravett. consil. 201. præsupponitur in facto. n. 41.

XIII.

Promissio facti alieni, quod in promittentis potestate non est, nihil valet. l. stipulatio ista 38. §. 1. ff. de V. O. §. si quis alium 3. Instit. de inutil. stipul. maximè quando nulla est adjecta poena. Bart. in l. si duo. §. hac verba. ff. de constitut. pecun. & in l. si ita stipulatus oppos. 7. ff. de V. O. Vult. 2. consil. Marpurg. 25. num. 105. Debet enim quisque factum proprium, non alterius promittere. l. inter stipulantem 83. §. 1. de V. O. at quando factum alienum promittitur inter stipulantem & promittentem, negotium non contrahitur, ideoque nec obligatio in judicio deducibilis oriri potest. Angel. Aretin. §. si quis. Instit. de inutil. stipulat. ac proinde cum hæc factum alicujus tertii complectatur, inutilis stipulatio censetur fac. l. si rem 31. ff. de novat.

Limita I. fecus esse si quis promittat se effecturum, ut alius det aliquid vel faciat. §. 4. Instit. de inutil. stipulat. l. quoties quis aliud §. 1. in pr. de V. O. tum enim proprium magis, quam alienum factum spondisse videtur. Zaf. ad l. stipulatio ista. §. 1. de V. O. gloss. in l. quoties. verb. acturum de V. O. & §. si quis alium. quem approbant Aretin. & Arg. ibid. Instit. eod. gloss. & Panorm. in cap. ex rescripto. extr. de jurejurand. Corneus consil. 92. licet. vol. 1. col. penult. & consil.

26. d. vol. per l. inter stipulantem 83. in princ. d. l. stipulatio 38. §. 1. de V. O. l. fin. §. Labeo 1. ff. si cert. per. idem consil. 2. circa col. 3. vers. non obstat. vol. 3.

Limita II. in stipulationibus prætoriiis, puta si quis promitteret, Titium ratum habiturum. l. quoties quis 81. de V. O. Socin. in tract. fallent. reg. 401. quia verbis prætoriiis nihil necesse est addi. l. in prætoriiis 9. ff. de prætor. stipulat. Cyn. in l. 1. q. 7. de procurat. Meichner. 1. decis. 21. n. 7.

Limita III. quando hujusmodi stipulatio interponitur super contractu venditionis, in quo venditor tenetur de evictione. l. ex empto 11. §. qui autem 18. de action. empt. Zaf. ad d. l. stipulatio. n. 19.

Limita IV. quando permittitur factum alienum non tanquam factum personæ alienæ, sed tanquam qualitas rei in stipulationem deducta. l. si ita quis 31. ff. de evict.

Limita V. quando factum alterius tenderet ad corroboracionem obligationis factæ per promissorem. l. qui autem 14. §. sed et si quis 4. & ibi Bart. de constit. pecun.

Limita VI. si juramentum accederet; tum enim videtur habere vim, ut videaris promississe meliorem modo quo valere potest. l. cum pater 77. §. filius matrem 23. de leg. 2. Angel. in d. l. inter stipulantem. in pr. de V. O. Abb. & Felin. cap. ex literis. & c. sicut ex literis de sponsal. Anton. Corset. in sing. verb. promissio facti alieni. Paul. Paris. consil. 109. lib. 1. n. 1.

Limita VII. quando promissioni accederet poena ad interesse. l. stipulatio ista 38. vers. at si quis. de verb. obligat. Mynsing. ad §. si quis alium. Instit. de inutil. stipulat.

Limita VIII. quando quis locavit vel commodavit vel deposuit servum suum penes alium, & ab illo stipulatus est, ne is servus ab alio fur vel fugitivus efficeretur: ista enim promissio de facto alterius obligat promittentem, quia ex natura prædictorum contractuum servus censetur commissus custodiæ ejus, qui ipsum in commodatum vel depositum accepit. l. non impossibile 50. & ibi Bald. & Castr. de pati.

Declara regulam procedere de jure civili, secus de jure Canonico, cum certum sit vigore hujus Juris simplicem promissionem facti alieni reduci ad illam, qua quis se curaturum & facturum promittit, quod alter facit. Felin. in c. ex rescripto de jurejur. Abb. & Præposit. in c. ex literis. col. 2. de sponsal. gloss. in c. Eleutherius 91. dist. Jaf. & Zaf. in d. l. stipulatio ista. in pr. ff. de V. O. Covar. 2. part. relit. §. 5. n. 5. ad rubr. de pati.

XIV.

Et promissione nuda quæ causam nullam habet. vid. sup. axiom. 5. non oritur obligatio. arg. c. literarum 3. extr. de pot. nisi donandi animus ostendi queat. c. penult. extr. de jurejur. c. relationum 4. extr. de cler. non resident.

XV.

Promissum sine conditione factum, sine conditione solvitur, cap. unic. 32. quest. 8. & quæ promittuntur sub honesta conditione, non obligant,

gant, si ea non extiterit, secus si a conditione recedatur, *cap. de illis 3. & seq. extr. de condit. apposit.*

XVI.

Promissi transgressor non est, per quem non stat, quo minus faciat, *cap. beatus 5. 22. q. 2. c. si cunct 2. extr. de sponsal.*

XVII.

Promissio non infringitur, cum in meliora commutatur, *cap. pervenit 3. extr. de injur. vid. infr. lib. ult. cap. votum.*

XVIII.

Promissum beneficium redintegrari debet, non minui, *cap. per tuas 5. extr. de donat.*

XIX.

Promissio intelligenda est secundum conditionem personae cui promittitur, *l. 69. §. 4. de Jure Dot. l. 12. §. 4. de Usu & habitat.*

XX.

Promissum sub conditione non debetur nisi ea impleta, *Mev. Conf. 1. n. 70.*

XXI.

Promissum non obligat nisi acceptetur, *Mev. Conf. 91. n. 53. & P. 2. Dec. 141. n. 1.* Est tamen actio ex promisso, licet promissum non statim acceptatum, sed post, *Mev. P. 2. Dec. 241.*

CAP. CXXII.

Promotio.

Axioma I.

Promotio est de minoribus ad majus, *c. legimus 24. in fin. dist. 93. c. si officia 2. c. ult. dist. 59.*

II.

Promovendi non sunt nisi probati & ad severam normam explorati, *Perez. ad tit. C. de Professor. qui in urbe Constantinopol. n. 6.*

III.

Quando promovetur indignus, & promotus & promovens puniri debet, *c. nihil est 44. extr. de Elect. illegitime autem natus plane promovendi non debet, c. accedens 14. extr. de purgat. canon.*

IV.

Promotio spiritualis interdum admittit pacta honesta, *cap. Eleutherius 18. 30. quest. 2. cap. ult. 10. quest. 3. nunquam vero inhonesta, c. quam pie 2. l. quest. 2.*

CAP. CXXIII.

Propinquitas.

Axioma I.

Propinquitas sanguinis verbis dicitur, non verbis efficitur, *cap. Lex divina 18. 27. quest. 2.*

II.

Propinquitas familiaritatis & dominationis affectio veritatem impedire solet, *c. accusatores 8. 3. q. 5.*

CAP. CXXIV.

Proportio.

Axioma I.

Proportionale unum sicut se habet ad aliud, ita aliud ad reliquum, per *Instit. quod cum eo qui in alien. potest. junct. §. que diximus. eod. tit. l. sufficit 56. ubi gl. in verb. ita prorsus. ff. de condit. indeb. l. si filiusfam. 14. ibique gloss. & Bald. ff. si cert. peratur. l. de quibus 32. ibidem gloss. Angel. ff. de Legib. l. qui quadringenta 2. ff. ad Trebell. l. Marcellus 3. eod. l. si ita scriptum 13. in pr. ff. de liber. & posth. Oldrad. conf. 121. in decis. 1. q. 5.*

Declaro procedere regulam, quando per omnia proportionalia sunt ejusdem rationis & conditionis, secus si sint diversa, *Bald. in l. si emancipati. C. de collat.* Aliqua enim possunt convenire & esse proportionalia respectu effectus & causae similis, & tamen non esse proportionalia respectu initii obligationis vel actionis, *d. l. sufficit. 56 ff. de condit. indebit. Everhard. in loc. Top. loc. a proportionem. n. 4.*

II.

Proportio in omnibus est tenenda, praesertim in impositione tributorum, ita ut tenuiores fructus percipiunt minus quam opulenti contribuat, *Perez. C. de Annon. & Tribut. numer. 15. 18. & in mensuratione praemiorum secundum proportionem laboris l. 8. §. 3. de Excess. Tut.*

CAP. CXXV.

Propositum.

Axioma I.

Propositum in mente retentum nullum parit effectum, *l. si majores 25. C. de transact. l. si repetendi 7. C. de Condit. ob causam. l. ult. C. de posthum. hered. Instit. Welenb. in parat. ff. de pact. num. 8. tanquam partum abortivum, late Tiraquell. in l. si unquam. verb. liberatus num. 19. Cod. de revocand. donat.*

Intellige, scilicet quando ex nulla conjectura vel circumstantia apparere potest, secus enim est in iis, quae etiam tacite colliguntur ex generatim actis, *Anton. Gabr. lib. 6. commun. opin. de Reg. Jur. conclus. 4. vel natura rei, l. rogasti 17. §. si tibi 1. ff. de reb. cred. l. 2. §. circa 3. de Except. doli. l. item quia 4. §. 1. ff. de pactis. l. interdum 73. in princip. de V. O. vel aliunde aliquo modo conjiciuntur acta esse, ut eleganter post Detium numer. 5. declarat Cagnol. in l. semper 34. de Reg. Jur. numer. 2. 3. & 4. ubi ostendit id verum esse, non tantum in iis, quae veniunt tacite ex Lege, verum etiam ex contrahentium voluntate & sententia, *l. ex empto 11. in princip. ff. de act. empt. Welenb. conf. 51. n. 62. Adde & limitationem apud Welenb. C. C. de reb. cred. num.**

n. 35. Unde in criminalibus propositum, in mente retentum, non nisi apud Deum esse punibile, l. cogitationis 18. ff. de pen. l. 1. §. inde sola cogitatio 1. ff. de furt. cap. unum 3. §. criminis. dist. 35. etiam in atrocissimis criminibus, tradunt Dd. communiter in l. quisquis. C. ad Leg. Jul. Majest. & cap. si quis quasi. 1. & in c. felicitas 5. de penis in 6. Farinac. 1. confil. 104. num. 3.

II.

Propositum non frangit, qui mutat illud in melius, c. per venit 3. extr. de jurejur. vid. infr. lib. ult. c. votum.

III.

Propositum & voluntas alicujus inspicienda est ad hoc, ut de facto suo judicetur, c. cum. 54. extr. sent. Excom.

CAP. CXXVI.

Proprietas, Proprium.

Axioma I.

Proprietas dignior & melior est usufructu, l. sciendum 15. §. possessor. 1. ubi Jafon. n. 3. qui satisfacere cog. Angel. in §. si vero. per gloss. ibi in Auth. de Nupr. Bart. in l. si quis in tantum in fin. C. unde vi. l. 1. §. si usufructus 9. ff. L. ad Falcid. Welenb. 1. confil. 28. num. 20.

II.

Proprietas propter iniquitatem hominum est inducta, cum prius omnia essent communia, c. dilectissimis 2. 12. q. 1.

III.

Proprietatis questio tractanda est post causam possessionis & restitutionem factam, cap. 1. de restitut. spoliat. Unde qui petit restitui, proprietatis questio ei referri non potest, cap. sollicitudine 2. cap. in literis 5. extr. eod. cum itaque questio spoliationis proprietatis questionem precedat, d. cap. sollicitudine. ideoque ante hanc spoliatus debet restitui, cap. querelam 24. extr. de Elect. & proprietate spoliatus respondere non tenetur, donec fuerit restitutus, cap. gnavis 11. extr. de restitut. unde etiam a judicio proprietatis, antequam sit in eo conclusum, potest quis redire ad judicium possessionis, etiam postquam conclusum fuit ex iusta causa, cap. pastorem 5. extr. de caus. poss. & propr. cap. significaverunt 36. extr. de restitut. quapropter & in causa possessionis sententia, proprietatis jure salvo, fertur, c. bone 51. extr. de appell. nec quicquam proprietati propter possessionem sententia lata prajudicat, c. cum dilectus 6. extr. de caus. poss. & propr. d. c. sollicitudine 2. extr. de restitut. spoliat. vid. supr. plurim in cap. Possessorium.

IV.

Proprietati studere est ignominia Episcopi, c. gloria 72. 12. q. 2.

V.

Proprietas verborum dum attenditur, plerumque sensus veritatis amittitur, c. propter ea 9. extr. de V. S.

VI.

Propriam causam agere potest, qui accu-

sator esse non potest, cap. omnibus 2. 4. numer. 6.

VII.

Propriis & cujusquam usibus applicatur, quod pro communi utilitate datum esse cognoscitur, ratio nulla permittit c. ratio 2. 17. q. 4.

VIII.

In re propria cuilibet suae utilitati inservire licet, l. sicuti 8. Aristo. 5. ff. si servit. vindic. l. fluminum 24. §. ult. l. Proculus 26. ff. de damn. infect. l. 1. §. denique 12. l. si in meo 21. ff. de aq. plur. arc. Andr. Rauchbar. p. 1. q. 27. n. 4. De sua enim aqua potest facere velle suum, ut dicit Bald. in l. item lapilli n. 1. de rer. divis. & c. cum omnes. num. 12. de const.

Limita, nisi quando faciendo quis prajudicaret servituti aliis praediis debita, l. alius 8. cum seq. C. de servit. Matth. Welenb. conf. 58. num. 5. inde nec quicquam in proprio fundo ad injuriam vel emulationem tertii facere aut edificare permittitur, Rauchbar. d. quest. 27. num. 4. Alex. conf. 175. num. 4. lib. 3. Jafon. conf. 98. col. 2. lib. 1. Marfil. sing. 154. in fin. Corat. 3. miscell. jur. cap. 24. num. 5. Covarruv. 3. var. resolut. cap. 14. numer. 8. Menoch. 2. arbitr. judic. cas. 56. numer. 9. si nimirum nocendi animo fiat, cui Leges & jura non indulgent, l. in fundo 38. ff. de rei vindic. l. si cui 9. ff. de servitut. l. opus novum 3. C. de oper. pub. l. 1. §. ait Praetor 3. §. sunt qui putent 6. ff. ne quid in sum. pub. Carpz. P. 2. const. 41. de fin. 11. num. 4.

IX.

Qui de proprio sibi consulere potest, non debet affectare alienum subsidium. Hinc si miles hospitandus in loco hospitalitatis propriam domum habeat, non potest in alienis adibus hospitalitatem postulare l. 9. §. deinde. C. de Metat. Brunn. C. eod. in fin.

X.

Proprietas cum possessione nihil habet commune. Carpzov. L. 2. Resp. 53. n. 32. & lib. 1. R. 71. n. 10. Causa tamen proprietatis trahit ad se causam possessionis. Carpzov. L. 1. Resp. 73. num. 8.

XI.

Proprio Jure quid possidere praesumitur, non alieno, quod quis penes se habet. Brunnem. Conf. 131. n. 212.

CAP. CXXVII.

Prorogatio.

Axioma I.

Prorogatum tempus idem cum primo tempore reputatur, Hostiens. in cap. praeterea. ubi & Decius de appellat. Ea enim iisdem qualitatibus facta, censetur Bart. in l. cum stipulatus sim. mihi a Proculo de V. O. l. 1. §. & post operas 9. de oper. nov. nunc. ubi Alex. Bald. in c. venenabilem. de Elect. idem quoque dicitur de termino prorogato, ut sit idem terminus cum primo, deducunt Dd. in cap. de caus. de offic. delegat. Cardin. in Clem.

in Clem. 1. §. nos itaque. col. fin. vers. quinto quaro de jurejur. & in c. statutum de Elect. Rota decis. 20. de prebend. similiter dicit Bart. in l. 4. de damn. infect. quod tempore officii prorogati idem dicatur officium, add. & Bald. in l. observare §. proficiisci in quest. 19. de offic. Procons. & in l. meminisse. eod. tit. & l. cum qui §. judicare ff. de jurisd. Corn. cons. 235. lib. 5.

II.

Prorogatio ibi non cadit aliqua, ubi non est jurisdictio aliqua, l. privatorum 3. C. de jurisd. & in cap. significasti. de foro compet. & l. 1. de judic. quia, quod non est, prorogari, vel extendi non potest, l. sed si manente §. cum l. preced. ff. de precar. Bart. in l. 4. in princ. ff. de damn. infect. Vasq. lib. 2. contr. jur. cap. 14. num. 2.

III.

Prorogatione ulterioris temporis non tollitur, sed tantum differtur exceptio, Alex. vol. 6. cons. 72. num. 7. Unde Camill. Borell. contr. 11. num. 22. scribit, quod prorogatio non dicatur liberatio, sed obligationis prius contractæ dilatio, per l. cum stipulatus 113. de V. O. Ungepaur. exerc. Justin. 11. q. 4. Gail. 2. observ. 30. n. 11. Hartm. Hartm. 3. pract. obs. 6. Marant. p. 4. dist. 2. n. 2. Ant. de Butr. in c. præterea. n. 25. de dilat. & dicitur eadem dilatio cum prima, l. sed et si manente §. ff. de precar. l. bonorum 24. ff. rem nat. bab. Bald. in repet. l. Emilia. n. 6. ff. de minor. Felin. in c. de causis. num. 1. de offic. & potest. judic. deleg. Gail. 1. obs. 91. n. 22. ubi limitat, tum non dici idem tempus, quando de præjudicio tertii agitur.

IV.

Prorogatio elapso termino amplius non conceditur, l. oratio 7. ff. de fer. l. sed si manente §. in pr. & §. 1. ff. de precar. l. 21. §. 5. ff. de recept. arb. Elect. Auguft. in ord. Process. judic. tit. 20. §. Wir lassen aber auch. vers. Jedoch daß solche prorogation. Reinh. Rosa ad Moller. Cons. Sax. n. 10. Gail. 1. obs. 91. n. 20. Matth. Coler. de process. execut. p. 1. c. 2. n. 34. Carpov. p. 1. cons. 16. def. 15. num. 4. Unde concessa prorogatione currit terminus à tempore indultæ dilationis, Chilian. König in process. c. 71. n. 3. nisi forsan per sententiam interlocutoriam prorogatio ad lapsum primi termini expressè restricta fuerit, quo casu terminus prorogatus non à tempore dilationis, sed à lapsu primi termini currit, Berlich. p. 1. conclus. 38. num. 78.

CAP. CXXVIII. Protectio.

Axioma I.

Protectio nullam jurisdictionem tribuit, c. ex parte 13. c. recepimus 8. de privileg. Petr. Peck. de jure quest. c. 22. num. 9. Contr. Brun. lib. 3. de legat. n. 10. Modit. §. Principum placita. dubit. 239. n. 4. Gail. 2. obs. 54. Mantie. lib. 27. de tacit. convent. tit. 7. n. 13. Menoch. 2. arb. jud. cas. 584. n. 4. & cons. 25. n. 25. Rol. à Vall. consil. 1. num. 47. vol. 2. Raudenf. cons. 27. num. 39. & 46. vol. 1. Pruckm. cons. 17. n. 86. vol. 1. Welenb. cons. 48. n.

30. Meichner. in causa Angelheim contra Valsky tom. 2. lib. 2. decis. 4. num. 176. Tilem. de Benign. syntag. 1. decis. 4. vot. 10. num. 3. nec superioris jurisdictionem eximit, Frider. lib. 2. process. cap. 14. n. 4. & c. 36. n. 6. Thom. Michael de jurisd. concl. 55. lit. e. f. g. Ferrar. tit. 15. gl. 18. num. 4. Regn. Sixtin. 3. cons. Marpurg 8. n. 49. & 107. Honded. cons. 13. n. 57. vol. 1. aut priscam libertatem imminuit, Bodin. 1. de Rep. c. 9. n. 108. Warem. ab Ehrenb. 1. de feder. c. 4. n. 13. Arnif. 1. de jur. Majest. c. 3. Natt. cons. 301. n. 1. Ruland. lib. 4. p. 4. de commissar. c. 3. ubi ait, non posse inde die Lands. Fürstl. Oberkeit induci, licet dicantur die oberste Schirmherren, quia potius evidens signum, non jurisdictionis est protectio, si peculiaribus pactis impetratur, sicut subtiliter consuluit Natta consil. 636. numer. 1. vid. Regner. Sixtin. 3. cons. Marpurg 8. num. 45. Victor in disp. de caus. exempt. imper. concl. 20. Gail. latè 2. obs. 54. per tot. siquidem ex tali submissione protectionis se submittens, acquirit potius defensionem, quam quod transferat jurisdictionem, contra se, Socin. cons. 74. n. 7. vol. 1. adducens Bart. in l. non dubito. de capt. & possim. reor. ubi ait, quod castra recommendata civitati, si mutant pallium, vel aliquid aliud in signum superioritatis, nihilominus maneat libera. Adde Schurf. cons. 69. vol. 1. Laudenf. in tr. de principe, sub tit. de confederat. pac. priv. 91. vers. 56. Sim. Pistor. cons. 19. n. 19. Modest. Pistor. cons. 43. n. 79. vol. 2. Vult. 3. consil. Marp. 19. num. 146.

II.

Protectio subditorum à suis dominis oppressorum est jus proprium Regis, quod cum concessionem jurisdictionis meri & mixti Imperii ad nullum magistratum transit. Hinc potentiores non possunt in protectionem recipere alienos rusticos vel eorum bona, neque debitores, qui, ne conveniantur, potentioribus serviunt, liberantur l. 1. 2. C. ut nemo ad suum patrocinium.

III.

Jus Clientelare hodiè usitatum semper intelligendum sine præjudicio Fisci & ordinarii Magistratus: itaque nec jurisdictione, nec collectandi, nec ea, quæ in pactis non sunt comprehensa, in Protectorem transeunt. Brunnem. ad l. 1. C. ut nemo ad suum patrocinium. n. 2.

CAP. CXXIX. Protestatio.

Axioma I.

Protestatio est defensio & juris sui executio, l. de pupillo §. §. si quis ipsi 7. ubi Bart. Jaf. & Dd. de oper. nov. nunc. quæ non habet ullam injuriam, l. injuriarum 13. in pr. ff. de injur. Welenb. 1. cons. 33. n. 29.

II.

Protestatio declarat actum, c. cum M. Ferrar. tit. 9. ubi Dd. de cons. Est enim secundum Alciat. in l. de testatio. ff. de V. S. animi nostri declaratio juris acquirendi vel conservandi vel

vel depellendi damni causa facta, vel ut Bart. ait in l. non solum. §. morte n. 11. de nov. op. nunc de nunciatio cum detestatione facta, quam in ipso actu necessariam esse, refert Alex. consil. 146. n. 32. vol. 5. cum si aliàs post actum facta fuerit, necesse sit plene docere de causa ipsius protestationis, Ferret. consil. 340. n. 7. Bertazol. consult. decis. consil. 386. n. 9. & in addit. lit. a.

III.

Protestatio conservat jus protestanti illud, l. non solum. §. §. mort. 6. ubi Bart. Jaf. Castr. de op. nov. nunc. l. 20. ff. de acquir. hered. Honded. consil. 89. n. 11. vol. 1. Cravett. consil. 662. num. 20. per l. & si quis 14. §. plerique §. ff. de Religios. Goedd. 1. Consil. Marp. 28. n. 27. Anton. Faber in C lib. 8. tit. 29. de fin. 51. n. 1. quia collocat cuique jus suum in tuto, l. si debitor 4. §. 1. ff. quib. mod. pign. solu. Bentin. decis. Bononiens. 72. num. 5. Carpov. P. 1. Constit. 17. Defin. 16. num. 6. Port. consil. 61. n. 40. & consil. 177. n. 3. Cephal. consil. 296. & animum ab actu qui fit, tollit ac removet, d. l. et si quis 14. §. plerique §. l. qui in aliena 6. §. Cel. sus 7. ubi Bart. ff. de acquir. hered. Vult. 1. Consil. Marp. 29. n. 118. quia ratione etiam ea prodesse dicitur, c. cum venissent 2. extr. de in integr. rest. non tamen illi, qui contra ipsam protestationem facit, c. cum M. §. extr. de Const. c. olim. 20. extr. de Constib. & ideo præmittenda est, ne fiat alicui præjudicium circa jus suum, c. suborta 21. extr. de sent. & re judic. & quidem in omni contractu, ut sciatur contrahentium voluntas, c. consulti 20. extr. de Regularib. quapropter protestatione præmissa, mihi non imputatur, si per me non fiat, quo minus faciam, quod debeo, c. ult. extr. de appellat. Enimvero perdit regula præmissa officium suum, quando certa à lege forma præscripta est, qua jus partis conservandum sit: Tum enim non eundem effectum producit nuda protestatio, c. cum dilecta 22. Axiom. de rescript. C. Pisani. 29. de rescript. foliat. l. qui p. r. salutem. 33. de jurejur. Martil. decis. 58. n. 4. Carpov. de Process. tit. 17. pag. 58. n. 4. Unde infert protestationem non æquipollere appellatoni, nec producere effectum suppletivum, Dan. Moller. lib. 1. semestr. 38. Pet. Heig. 2. q. 2. n. 30. Jac. Menoch. de recuper. poss. remed. 1. n. 170. Berlich. 1. concl. 49. num. 70.

Declarat (1.) Protestatio conservat jus in actibus meræ facultatis, non item in coactis, cum quis cogitur à lege vel homine quid facere; tunc enim nihil prodest protestatio, sed alio remedio querelæ vel appellatoni utendum est. l. 1. §. 2. quand. appell. l. 1. C. de Appell. Perez. C. de his, qui sponte muner. n. 3.

Declarat (2.) ut protestatio fiat in continenti vel à principio: quando enim agitur de præjudicio tertii, cui jus fuit quæsitum, protestatio ex intervallo non prodest, nec retrotrahitur ad tempus dispositionis. Ita si mater post alimenta filio jam præstita protestetur se filium aluisse non dandi, sed repetendi animo, non valet protestatio. Carpov. P. 2. Constit. 10. Defin. 22. n. 6. 7. ita rebus jam investitis protestatio nautam & cauponem nihil juvat, ut unusquisque res suas servet,

nisi huic protestationi vectores & hospites consenserint. Ante receptionem autem Protestatio eos ab omni periculo liberat. Perez. C. de Naufrag. n. 14.

Limita (3.) in actibus tam longi temporis, qui præscriptionem causant; tunc enim licet continuo quis protestetur, protestationes nihil juvant. Brunnem. ad l. 5. C. de Agricol. & Censit. n. 1.

IV.

Protestatio sine causa nihil valet, nihilque operatur, Baldus in addit. ad Speculat. de testam. vers. sed pone heres & ad l. ult. in §. opposit. Cod. de edict. D. Adr. toll. Tiber. Decian. respons. 92. n. 75. vol. 2. & nullius effectus est, Gylman. tom. 2. p. 2. Cameral. vot. 29. n. 11. per l. utrum. 27. ff. de const. pecun. nec alii præjudicat, l. si Titius 33. ff. de novat. Gylman. d. vot. 29. n. 12. ubi addit, idem esse, siquidem ex causa facta sit, quæ non est vera, nec verisimilis, per l. huic autem 4. ff. si plus quam. per legem Falcid. Goedd. 3. Consil. Marp. 33. num. 293.

V.

Protestatio contra factum proprium, aut contra jus alteri quæsitum, vel saltem mox acquirendum facta, nihil operatur, c. sollicitudinem 44. extr. de appellat. cap. ut quis duas 25. extr. de Elect. l. ubi 188. ff. de R. I. Carpz. P. 2. Constit. 30. Defin. 11. n. 11. quando enim agitur de præjudicio tertii, cujus quæsitum fuit, protestatio ex intervallo facta nihil prodest, nec retrotrahitur ad tempus dispositionis, Tiraquell. in l. si unquam vers. libertis. n. 15. C. de revoc. donat. Decius in l. in ambiguis. n. 4. ff. de Reg. Jur. Castrensi. in l. heredes palam. §. si quis post. num. 4. in fin. ff. de testam. Carpz. P. 2. Constit. 10. Defin. 13. n. 7.

Limita: protestatio facta contraria à facto non semper vincitur, quando scilicet ex Protestantis solâ voluntate dependet. Brunnem. ad l. 1. C. de his, qui sponte muner. in fin.

VI.

Protestatio tollit præsumptionem doli. l. 1. C. uti possidet. l. si duo 3. ff. eod. l. si quis in tantum. C. unde vi. Bald. in Aub. sed cum testator. C. ad L. Cornel. de fals. circ. fin. Guid. Pap. in sing. num. 609.

VII.

Protestatio virium (agendi & cumulandi diversa remedia) purgat & absurditatem omnem tollit, Cujac. in com. ad l. 76. §. qui Mutiana 7. de leg. 2. p. m. 1354. C. & D. per l. 1. §. 4. Quod Legator.

VIII.

Protestationes non retrotrahuntur & frustra fiunt post actum semel perfectum, l. fin. C. de negot. gest. præcedere enim debent actus, non sequi, l. fin. §. item si prædixerit ff. Naut. Caupon. stabul. l. sed et si pupillus 11. §. de quo 2. ff. de instit. act. Unde quia in judiciis nulla protestatio facta inveniatur ante litem contestatam, nec protestanti super eo, quod non apparet, credi debet, l. apud eos 13. C. de fid. instrum. post litem contestatam frustra protestationes fiunt, quia in judiciis quasi contrahitur, Novell. 53. §. illud.

(Q)

in

in *Auth. de exhibend. reis. l. 3. §. idem scribit 11. ff. de pecul. ac fit quædam novatio, l. aliam 29. ff. de novat. l. non solum 86. de Reg. Jur. nec poenitentia locus est, *Auth. qui semel Cod. quom. & quand. judex. Alciat. Jason. in l. 4. C. de pact. vi-* de tamen & Durand. *de arte test. caut. 51. num. 3.* dum ait, protestationem in futurum concipi debere, ne per actus ex intervallo factos videatur, à protestatione recessum, quandoquidem si simplex esset facta demonstratio, non porrigeretur, nisi ad actum, qui tunc fieret, vel postea in continenti, non autem ad eum, qui ex intervallo fieri contingeret, vide & *l. per intentionem 4. & ibi gloss. C. de usur. Bartol. in l. item quia §. fin. n. 3. ff. de pactis. l. qui in aliena. §. fin. num. 5. vers. & adverte ad illud. ff. de acquirend. hered. & ibidem Alexand. n. 4. & d. l. non solum. §. morte. num. 16. ibidemque Imol. Roman. Alberic. ff. de nov. oper. nunc. Laur. Tennin. de Causel. caut. 96. n. 5.**

IX.

Protestatio contra solennia alicujus actus adjecta, est irrita & nulla, Dan. Moller. *lib. 4. semestr. 36. §. 1. & seqq. Matth. Coler. de process. executiv. p. 3. cap. 8. in fin. Petr. Heig. p. 2. q. 2. num. 31. Christoph. Zobel. part. 1. different. 36. num. 11. Gail. 1. observ. 107. num. 11. Carpz. P. 1. Constit. 16. Defin. 4. n. 4. & Constit. 17. Defin. 2. num. 4.*

X.

Protestatio interposita super eo, quod non dependet à voluntate partium, sed ex dispositione juris, protestantem non relevat, Guid. Pap. *q. 72. n. 2. Garf. Mastril. decis. 40. n. 2. Schultz. observ. 48. n. 16. Carpz. P. 1. Constit. 11. Defin. 11. num. 4. & protestatio, & denunciatio ejus actus, ad quem quis tenetur, nullius est momenti, arg. l. Quintus 48. in fin. mandat. l. si fidejussor. 31. de fidejuss.*

Quia privatus nequit efficere, quo minus valeant Leges *l. 27. ff. de R. J. ita ergo debitor protestans contra venditionem pignoris, quam facit Creditor, nihil agit l. debitoris. 2. C. debitor. vend. pign. Sic qui emendo rem alienam protestatur, non poterit hæc protestatione jus veri domini tollere. Sic protestatio injuriam illatam non exulat, l. si non convitii. 5. C. de injur.*

XI.

Non quid protestans locutus est, sed quid senserit, potissimum inspicere debet, arg. *l. Divus 15. §. item Senatus. ff. ad L. Cornel. de falsi. l. 6. §. verbum. ff. de verb. signif. l. ubi 19. §. 1. ff. ad Senat. rusc. Trebell. Carpzov. P. 1. Constit. 19. Defin. 22. num. 7.*

XII.

Protestatio unica regulariter non sufficit, *l. fin. ibi: denunciationibus frequenter interpositis. Cod. de usur. pupill. sed necesse est eam aliquoties repetere, glossa singularis in cap. cupientes. §. quod si per viginti. verb. proposita. de Elect. in 6. Alexand. in l. properandum. §. fin. autem utrum. n. 5. ibidemque Jason. num. 3. Cod. de judic. Quando autem unica etiam sufficiat, vid. apud Alexand. in l. de pupillo. §. si quis ipsi Pratori. num. 2. de*

nov. oper. nunc. Francisc. in cap. ex ratione de appellat. v. 46. Gail. 1. observ. 141. n. 9.

XIII.

Protestatio clandestina unius valet, si objectum metum non audeat protestari. *P. Gerard. singul. 80.*

XIV.

Protestatione legitimâ pendente nihil innovandum. *Bald. in auth. sed jam C. depos. legitima verò & valida est protestatio etiam non lecta, sed parti data vel domui affixa. Bald. in l. fin. C. de Neg. Gest.*

XV.

Per protestationem actus voluntarii possunt limitari. *Felinus in cap. cum decessissent. num. 30. vers. limites. de constit. per l. 2. si quis caution. Unde protestationem faciens contra privilegium non intendit ei renunciare, sed protestatione illa juvatur. Roman. consil. 252. Felin. d. loco, imò etiam si contrarium actum privilegio fecisset, tum propter protestationem non sibi præjudicasset. Bart. in l. 1. C. qui spont. man. publ. idem juris esse in his, quæ tractum habent successivum etiam sine protestatione, post Bart. in l. fin. n. 1. C. de const. Princip. tradit Gylman. 1. p. 2. tit. 11. vot. 5. num. 39.*

XVI.

Protestatio non est necessaria, si alio modo quam per protestationem consilii possit. *Abbas in capite plerique extr. de rescript. & in cap. ex transmissa. extr. de prescript. Alex. in l. qui in aliena. §. 1. col. 3. ff. de acquirend. hered. & consil. 161. num. 2. vol. 2. Paul. de Caltr. consil. 21. colum. 6. Philipp. Matth. 1. Consil. Marpurg. 22. num. 64.*

XVII.

PROTESTATIO contraria facto non revelat, *l. cum in plures 60. §. locator 6. ff. locati. c. gratum 20. de officio deleg. c. ult. de homicid. Oldrad. consil. 107. n. 10. vers. ad sextam & consil. 302. num. 10. vers. & quod dicit. Bald. consil. 489. Quia copiose, in princ. lib. 3. Cephal. consil. 222. lib. 2. ubi multipliciter declarat. Surd. consil. 371. num. 67. vol. 3. & decis. 70. num. 8. & decis. 246. num. 4. Cardinal. Tusch. practice. conclus. tom. 6. lit. P. conclus. 944. per totam. Campan. in divers. Juris Canon. rubr. 11. cap. 13. num. 185. Mar. Antonin. var. resol. lib. 1. resol. 55. num. 9. [Mynsing. 1. resp. 8. num. 4. & seqq. Gail. 2. observ. 101. Ernest. Cothman. 2. consil. 59. num. 7. Aleman. in palastr. consultat. 5. p. m. 275. Cravett. consil. 605. num. 5. Harprecht. in Comm. ad §. 1. n. 78. Inst. de injur. Covarr. 1. var. resol. n. 8. ubi de injuria facta vid. Exemplum.] Polydor. Ripa observ. 194. per tot. Vincent. Carott. in singularib. suis, sing. 278. ubi intelligit, quando protestatio verè facto contraria est, secus si præsumptivè tantum. Ratio est, quia protestatio tollitur, & cessat per actum subsequenter contra-*

trarium. Signor. de Homod. *consil.* 75. num. 21. & 22. *vers. praterea non obstant.* Cephal. *consil.* 222. num. 14. *vers. tertio pramitto lib.* 2. Cravett. *consil.* 463. num. 18. & *consil.* 605. n. 5. & *consil.* 691. in fin. Surd. *consil.* 8. n. 28. & *consil.* 136. n. 42. Menoch. *consil.* 375. n. 275. n. 28. Rot. *decis.* 539. n. 6. apud Farinacium *part.* 2. *recent.* Et protestans si non repetat in omnibus protestationem, censetur ab ea recessisse. Rota apud Paul. de Rubeis *decis.* 29. num. 19. & *decis.* 91. n. 12. *tom.* 2. *divers.* alias *part.* 6. *recent.*

Intellige, quando protestatio fit, ut tollat factum contrarium, tunc enim non relevat; si verò fiat ad tollendam mentem & presumptionem, quæ resullaret ab ipso facto contrario, bene operatur, & valet. Alex. *consil.* 130. in fin. n. 16. *versic. quia ut dicit lib.* 4. quem refert Cardin. Tusch. *d. lit. P. conclus.* 944. n. 38. [Unde si protestor, quod non velim respondere, me respondente, nihil aget protestatio. *l. in bello* 12. §. *facti* 2. ff. *de captiv. & posthum.* Myns. 3. *observ.* 74. Argentoratens. *l. consil.* 11. n. 14.]

Intellige etiam, quando actus verè est contrarius, ita ut non possit compati cum protestatione, alias secus, & ideò actus dubius non facit recedere à protestatione. Bart. in *l. non solum*. §. *morte*. num. 29. *vers.* & tunc ubi Alex. num. 15. & 16. & Jas. num. 14. ff. *de novi oper. nunciat.* quos refert Cardin. Tusch. *d. lit. P. conclus.* 944. num. 33. Unde protestatio, seu reservatio non tollitur, quando factum compatiatur cum protestatione. Surdus *consil.* 143. n. 18. & 59. vel quando ille actus fit cum protestatione de non recedendo. Decian. *consil.* 13. n. 25. & 26. *lib.* 2.

Limita I. Axioma non procedere in iis, in quibus factum dependet à sola voluntate protestantis, quia tunc attenditur protestatio contraria facto in præjudicium ipsius protestantis. Bart. in *l. qui in aliena*. §. *Celsus*. ff. *de acquirend. hered.* & in *l. non solum*. §. *morte*. num. 17. ff. *de novi oper. nunciat.* Alex. *consil.* 7. *Videretur*. num. 12. *vers. nec obstat.* Petr. de Anch. *consil.* 33. *Per statutum*, ubi secus dicit, quando factum non pendet totum à voluntate protestantis, refert Card. Tusch. *d. lit. P. conclus.* 944. num. 41. de quo etiam Menoch. de *presumpt.* *lib.* 1. *pres.* 97. num. 26. & *lib.* 3. *pres.* 45. n. 22. Sigismund. Scacc. de *Judic.* *lib.* 2. *cap.* 11. n. 58. Joh. Dominic. Gaito de *credit.* *cap.* 2. *tit.* 8. num. 1674. & *seq.* [Siquidem protestationes in his dun-

taxat operantur, quæ à voluntate protestantis dependent, Bart. in *l. Nescennius*. ff. *de negot. gest.* cum quæ protestantis voluntate non dependent, nullum etiam habeant effectum. Cacheran. *decis.* *Pedemont.* 39. num. 28. ac frustra quis protestatur contra dispositionem juris, & circa id, quod non est in potestate sua. *l. Papinianus* 14. ff. *de publician. act.* Bart. in *l. alimenta* 11. C. *de negot. gest.* ne hominis voluntas sit fortior voluntate & dispositione Legis, quod absurdum esset. *l. nemo* 55. ff. *de legat.* 1. Galiaul. in *l. Gallus*. §. *quædam* ff. *de liber. & posthum.* Vulrej. 3. *Consil.* Marp. 23. n. 7.

Limita II. hanc regulam restringi ad unum idemque factum, non autem extendi ad diversum. *l. 4.* §. 1. ff. *quib. mod. pign. solv.*

Limita III. non obtinere quando protestatio actus futuros recipit præsentem & consentiente adversario. Bartol. in *l. l. i. non solum*. n. 16. ff. *de novi oper. nunciat.* Farin. 1. *consil. criminal.* 54. num. 18. cum protestatio interposita circa præterita non tollit ac limitat contractum, nisi contrahentes ipsi consentiant. Bart. in *l. si ita præscriptum*. num. 1. *de legat.* 1. Ruin. *consil.* 64. num. 1. & 8. vol. 1. & *consil.* 167. n. 4. vol. 2. Cephal. *consil.* 94. n. 20. vol. 1. & protestatio contraria his, quæ postea fiunt, consensum impediatur. *d. l. qui aliena* 6. §. *ult.* ff. *de acquirend. hered.* Oldend. *cl.* 3. *act.* 7. eaque non ad actum secundum, sed ad primum, maximè quando actus sic factus ex intervallo trahitur. Ripa in *cap. cum Marseo*. num. 101. *vers. quinto quæro. extr. de constit.* Pacian. *consil.* 18. num. 86.]

CAP. CXXX. Protocollum.

Axioma I.

Quoties de veritate vel intellectu instrumenti quaestio est, protocolli exhibitio peti potest. *Mev. P. 8. Decis.* 404.

II.

Quoties dissonat protocollum & instrumentum ex eo desumptum, major fides est protocollo *l. 6.* §. *pen.* & *ult.* ff. *de edendo*. Bart. in *l. Sempronius* num. 3. ff. *de Legat.* 2. Anton. Fab. in *Cod. lib.* 4. *tit.* 16. *desin.* 24. n. 5. Nam cujusque rei origo est spectanda, à quâ velut à fonte cætera profluunt.

Limita: modò protocollum habeat sua requisita, non curialia, sed substantialia negotii, e. gr. quid actum, quò tempore, inter quos, &c. *ordin.*

(Q) 2

Notar.

Notar. de Anno 1512. §. und wiewohl ein Protocoll. Præterea tamen subscriptionem & subsignationem signo Notarii factam, item publicationem & rogationem ex Mascardo requirit Carpz. P. 1. Constit. 17. Defin. 44.

CAP. CXXXI. De Provincia.

Axioma I.

Subditi regulariter extra Provinciam militare vel servitia præstare, nec tributum & annonas vendere tenentur. Imò & rustici dominis extra castrum & domicilium servitia præstare sunt obligati, nisi contrarium consuetudine introductum sit. Brunnem. in l. 7. C. de annon. & Tribut.

II.

In una provincia Princeps potest duas erigere Metropoles, eamque dividere, vel cum alia unire, Perez. C. de Metropol. Beryon. n. 2. seqq. Ziegler. ad Jus Canon. pag. 32.

Limita, modò fiat ex iustâ causâ. Brunnem. C. eod.

CAP. CXXXII. Provisio.

Axioma I.

Provisio generalis tantum operatur quoad omnes casus, quantum specialis, five enumeratio specierum quoad quædam. l. omnes 4. Cod. de præscript. 30. ann. l. actione 65. §. renunciare 7. ff. pro soc. l. si chorus 79. in princ. de legat. 3. cap. 2. de offic. ordin. l. si servitus 23. ubi gloss. de serv. urb. præd. Castrenf. in l. qui adificium. eod. titul. Pantichman. part. 1. q. 6. num. 11. Exemplum est in l. tres tutores 55. ff. de administr. tut. Ubi divisio generalis totius quoad totum operatur, quantum divisio partis quoad partem: simili ratione possunt generaliter cedi omnia jura, quæ quis habet contra debitorem, & habetur ac si specialiter jura fuissent expressa. l. tit. C. de hered. vend.

II.

Provisio facta per modum dispositionis in unum casum vel unam rem non extenditur ad aliam, latè Bart. in l. Gallus 55. cap. quod si. n. 3. de liber. & posthum. Welsch. 1. constit. 28. n. 26.

III.

Culpa est, cum quod à diligente provideri potuit, non est provisum, aut tum demum denunciaturum est, cum periculum amplius evitari non posset. l. si putator. 31. ff. ad L. Aquil.

IV.

Melius est in tempore occurrere, quam post exitum vindicare aut remedium quærere. l. 1. C. quand. unicuiq. lic. se vindic. vid. Gail. 1. de P. P. cap. 2. n. 7. Bald. 4. consil. 3. Desterreichische Verber. Krank. lib. 2. pag. 89. lit. C.

V.

PROVISIO hominis facit cessare pro-

visionem legis, [arg. l. si tutores 3. Cod. de testam. tutel. Harprecht. ad princ. Instit. de testament. ordin. num. 4.] quia si praverunt contrahentes, non indigent cautione legali, l. fin. C. de pactis convent. [per quem text. dicit Cujac. in recit. Codic. ne tutor vel curat. vestigal conduc. post med. non solere caveri ei, qui sibi prævavit. add. §. l. 2. & l. 3. §. bi quoque. ff. ad SCt. Syllan. Bart. in d. l. fin. de pact. conv. gloss. in l. 2. C. de jur. Emphyt. Oldrad. consil. 101. quia cujuslibet iudicii. Abbas consil. 30. Princeps quidam. lib. 2. Alex. consil. 32. in causa & lite. lib. 4. Capol. consil. 70. circa primum. Dec. consil. 552. viso eleganti. n. 8. Pantichman. lib. 1. practice. quest. 12. n. 16.] Castrenf. consil. 150. Viso statuto, in princ. lib. 2. & consil. 309. Viso, & examinato, col. fin. eod. lib. 2. plenè Neguzant. de pignoris. part. 2. membr. 4. num. 87. ubi dicit, quod provisio hominis facit cessare provisionem legis specialis, non legis generalis, & quoad actionem nascituram, secus quoad jam natam, & num. 88. dat exempla usque ad numer. 93. ubi dicit, quod bene facit cessare provisionem legis generalis, quando provisio hominis sit ad novandum, Abbas consil. 30. Videtur primò, col. 2. vers. & arbitror, lib. 2. ubi distinguit, quia in materia, in qua concurrunt plures provisiones legis, puta ordinaria, & extraordinaria, provisio hominis facit cessare provisionem legis extraordinariam, non autem ordinariam, Anton. Gabr. comm. lib. 6. tit. de Regulis Juris. conclus. 8. [Bald. in l. 1. col. 3. quaro si testator. C. commun. de legat. Anton. de Fano in tract. de pignoris. membr. 4. p. 2. num. 19. Cujac. 24. obs. 26. Gifan. lib. 2. c. 8. pag. 222. ad l. quamdiu 89. ff. de R. L. Coler. decis. 61. num. 11. Berlich. 2. concl. 29. num. 47.] Becc. consil. 82. num. 20. ubi ait, quod procedit in casu provisio, non autem extenditur ad alium casum. Menoch. consil. 151. num. 27. & consil. 602. n. 5. 10. 11. 20. de præsumpt. lib. 4. præf. 190. n. 40. & 41. ubi dicit, quod tunc provisio hominis facit cessare provisionem legis, quando est super eodem facto, & ad idem tendunt, secus si tendunt ad diversa, latè Cardin. Tusch. practice. conclus. tom. 6. lit. P. conclus. 951. per totam. Fontanel. de pact. nupt. claus. 5. gloss. 10. part. 1. num. 51. cum seqq. Nicolaus Noal. de transmiss. casu 8. num. 98. Vincentius Carot. sing. 691. ubi quod regula legis non facit cessare hominis provisionem. Surd. consil. 34. num. 34. ubi quod quando hominis provisio cum legis provisione potest concurrere.

currere nec illi contrariatur, ea tunc legis provisionem non facit deficere, & *consil. 335. num. 25.* ubi axioma intelligit, quando legis provisio à Jure communi descendit, non à speciali, vel extraordinario, & *consil. 359. num. 37.* ubi similiter intelligit in casu proviso, non in alio. Modest. *Pistor. illustrum quest. Juris, part. 1. quest. 48. n. 40. cum multis seqq.* ubi pluribus modis limitat, & intelligit. Martinus *Pistor. lib. 1. quest. 47. n. 19. vers. est enim regulare.* Valentin. Franc. *de fidejuss. c. 5. rubr. de effect. fidejuss. num. 345.* Josephus Vela *dissert. 11. num. 111. ubi in vers. ex quibus.* axioma intelligit, cum provisio legis facta est in subsidium, seu defectum provisionis hominis, secus si ex alia radice. [add. & Just. Meier. *in tract. de mulier. hypothec. thes. 117.* ubi ait, quod tum demum provisio hominis tollat provisionem legis, cum lex ipsa provisionem hominis legitimam provisioni legis prætulit, v. c. Cessat hereditas ab intestato, quæ est provisio legis, quamdiu speratur successio testamentaria, quæ est provisio hominis. *l. quamdiu 69. l. in plurimum 70. in princ. l. venter 84. ff. de acquir. hered. l. quamdiu 89. ff. de R. I. l. antequam 8. C. commun. de success. l. 2. C. unde liber.* eodem modo etiam cessat tutela legitima, quamdiu speratur testamentaria. *l. qui sub 11. princ. ff. de testament. tutel. l. tutor. 9. §. 1. ff. de tutel. & rat. distrab.* Ubi autem lex provisionem legis prætulit hominis provisioni, ibi provisio hominis nihil potest contra provisionem legis: ita nemo potest facere, quo minus leges in suo testamento locum habeant, *l. nemo 55. ff. de legat. 1. nec ullus potest sine heredis institutione testamentum facere*, per ea, quæ tradit C. J. A. *lib. 28. tit. 5. thes. 1. in princ.* ac nemo potest tutorem testamento facere puberi aut emancipato, aut certæ rei, per notata in C. J. A. *lib. 26. tit. 5. & 6. num. 4. 10. & 11.* & nemo potest facere, ne dolus in contractu præstetur. *l. 23. vers. excepto eo ff. de R. I. & ibi Gothofred. ad verb. ne dolus.* Quod si vero lex hominis provisionem non prætulit provisioni legis, neque hanc illi, tum utraque concurrere posse videtur, Exemplum *l. 3. C. de fidejuss. l. 1. C. de pact. pign. l. 3. ff. de legat. 1. l. lecta 40. ibi proba cum l. 3. ff. de reb. cred.* Sicut etiam limitari potest, ut procedat (1.) in provisione legis singulari: non enim tollit provisio hominis provisionem juris communis; quomodo lex non nisi in casum necessitatis jus singulare inducit, & cessat dispositionis

necessitas, ubi homo prospexit. Jason. *in l. 2. C. de Jure Emphyt. n. 143.* (2.) provisio hominis tum hoc operatur, ubi nec dum nata aut in effectum deducta est provisio legis: Non autem ubi jam in esse deducta est legis provisio. Itaque id facit provisio hominis præveniens, ne provisio legis operetur: sed non facit id provisio hominis subsequens, ut quod antea lex operata est, ab initio irritum reddatur, (sive ad nihilum redigatur, ita accipio Bachov. *lib. 5. de pignor. c. 11. pag. 429.*) unde aliqui regulam hanc ita efferre solent: provisio hominis facit cessare provisionem legis. (3.) procedit regula: si æquæ sit plena provisio hominis. vid. Cujac. *20. observ. 26.* ubi tamen injuriam facit interpretibus, qui regulam illam velint esse perpetuam.

CAP. CXXXIII. De Provocatione.

Axioma I.

Provocatus faciliè excusatur. c. gr. is, qui ulciscendi sui causâ defert eum, à quò provocatus est, *l. 2. de Jure Fisci:* quia faciliè ignoscitur ei, qui voluit vindictam sumere de eo, à quò fuerit provocatus, Menoch. *apud Brunnem. ad l. 2. C. de Delat.*

II.

Provocatus non tenetur primum ictum expectare, sed potest adversarium suum ad offensionem se præparantem prævertere, quia (1.) potentia, quæ actui proxima est, censetur esse in ipso actu *l. 1. §. 21. l. 18. §. 2. de acquir. possess.* (2.) terror saltem armorum, præprimis lethaliū, insultatum in vitæ discrimen adducit, (3.) injuriam imminentem propulsare licitum est, (4.) invasus se defendere debet, ne pereat. Theodoric. *Colleg. Crim. Cap. XI. aphor. 5. lit. E. n. 15. seqq.*

CAP. CXXXIV. Proxenetæ.

Axioma I.

Proxenetæ potest tractare, sed non concludere, nisi à partibus habeat mandatum ad concludendum, ut post Jacob. de Arret. trad. Bald. *num. 3. & 4. Angel. in 3. notab. num. 3. Salicet. 2. col. & Castrenf. col. fin. in l. multum interest. C. si quis alteri vel sibi. Benevenut. Stracha in tract. de proxen. p. 1. n. 6. & p. 4. vers. seu. §. legitur in singulari. n. 8. Bertazol. 2. consule. decis. consil. 112. num. 7.*

II.

Proxenetæ in causâ, in qua proxenetæ fuit,

(Q) 3

testi-

testificari non potest. Joh. Imola in cap. ex literis. de transact. gloss. in c. 1. verb. civiliter. de testib. in 6. gloss. in cap. dilectorum 10. de testib. cogend. in §. quoniam. Auth. de testib. collat. 7. idque propter affectionem quam dicitur habere ad causam, ut impleatur & firmum sit, quod ipse sua meditatione fieri curavit. Dd. in d. cap. dilectorum. Alex. conf. 13. col. 5. vol. 1. Chassan. conf. 18. cap. 5. num. 11. Corn. consil. 81. col. 2. vers. 3. Vult. lib. 1. Consil. Marp. 15. n. 192.

Limita: nisi utraque pars consentiat. gloss. in §. in his verb. annuementorem. Author. de instrum. cautel. Angel. in §. quoniam Auth. de testib. eamque opinionem esse communem, tradit Ant. Gabr. lib. 1. comm. concl. 43. vid. & Vasq. lib. 2. contr. 33. num. 2. & 3. Menoch. l. arb. judic. 73. lib. 1. n. 29. Port. Imol. in tract. comm. opin. conclus. 21. lib. 1. Joseph. Lud. p. 2. decif. 95.

III.

Proxenetæ in dubio mendax & dolosus præsumitur. Capoll. in l. 1. §. ajunt. n. 27. ff. de edil. edict. Beneven. Strach. in tract. de proxenet. p. 2. num. 4. & p. 3. n. 2. Bertazol. 2. consult. decif. 112. num. 12.

CAP. CXXXV.
Proximitas.

Axioma I.

Proximitas major ex prioritate gradus demonstratur. Tib. Dec. resp. 1. n. 378. vol. 1. per l. 1. §. pertinet autem 1. §. gradatim 10. ff. und. cognat. l. jurisconsultus. 10. in princ. ff. de gradib. §. si plures, Instit. de legit. agnator. success. Goedd. 3. Conf. Marp. 82. n. 124. Et qui gradus proximitatem docet, reliquis erit potior, quia jus potius habet, c. 1. de success. frat. & grad. succed. cap. 1. de natur. success. feud. Fuly. Pacian. 2. de probat. c. 12. n. 25. 26. & 43. quo vincit & excludit intentionem ejus, qui nullum gradum demonstrat. Decian. d. resp. 1. n. 393. vol. 1. Speculat. de testib. §. penult. in fin. Dec. consil. 13. n. 2. vers. 2. non sufficit. Rosenthal. 7. de feud. concl. 59. n. 19. proximior enim gradu remotiorem excludit in linea collateralis, Nov. 118. c. 3. l. 1. §. proximum 6. cum seq. & §. si quis 8. §. gradatim 10. ff. unde cognat. l. fin. de success. edict. l. 2. §. hæc hereditas 2. §. legitima 4. §. proximum 6. l. 9. ff. de suis & legitim. l. 2. C. qui admitt. ad bon. poss. l. 1. l. 5. l. 7. l. pen. l. ult. Auth. cessante. Auth. post fratres 1. Auth. post fratres 2. C. de legitim. hered. l. 1. l. 2. l. 5. C. commun. de success.

II.

Proximitatis probatio est difficillima, Carpz. Lib. 6. Resp. 36. probanda verò venit ab illo, qui in eâ se fundat. Carpz. Lib. 2. Defin. 333.

CAP. CXXXVI.
Prudentia.

Prudentiæ tuæ ne innitaris, cap. ne innitaris 5. extr. de constitut. sed prudentiæ suæ quisque mo-

dum imponat, Extravag. com. vos. 2. in pr. de heret.

CAP. CXXXVII.
De Publicianâ Actione.

Axioma I.

Quæcunque requisita ad legitimam usucapionem necessaria sunt, illa quoque ad actionem publicianam requiruntur excepto tempore l. 7. §. fin. ff. de publ. in rem act. quia actio Publiciana oritur ex usucapione, quæ licet ficta sit, fictio tamen hæc quoad tempus saltem à Prætoribus induta, ergo ad reliqua usucapionis requisita non extendenda. Ita igitur iustus titulus, bona fides, traditio, ad hanc actionem requiruntur. vid. Kappelen. in usu Pract. Instit. obs. 83. n. 5. 6.

Limita: mala fides superveniens usucapionem excludit Jure Canonico, non vero hanc actionem: nam id, quod in usucapione disposuit Jus Canonicum, perpetuam bonam fidem requirendo, ad publicianam in rem actionem extendendum non est; hæc enim non veri domini jus intervertit, ut usucapio, sed illi, qui bona fide possedit & usucapere cepit, adversus injustum possessorem subvenit. Schneidew. ad §. 4. Instit. de action. n. 56. seqq. Struv. Syntagm. Jur. Civil. Exere. 11. thes. 42.

II.

In quibus casibus à Domino citra traditionem transferri potest dominium, iis casibus à Non-Domino etiam citra traditionem transfertur actio publiciana, Brunnem. ad l. 1. ff. de Publ. in rem act. n. 6.

CAP. CXXXVIII.
Publicum. conf. tit. De
Loco publico.

Axioma I.

Publicum est, quod palam factum esse constat. Joh. Brechæus ad l. palam ff. de V. S. Palam autem factum intelligitur, quod coram pluribus factum est. d. l. 33. ubi Dd. l. 3. ff. de jur. fisco. l. heredes palam 21. ff. qui testam. facere poss. Nec impedit publicum dici à populo quasi coram populo, vel à publicâ populum representante persona factum, l. bona 15. ff. de V. S. Ideoque hoc differentie causa inter palam factum, & publicum factum esse, not. Aleiat. in d. l. 32. in fin. dum ait, quod palam fieri dicatur, quod coram pluribus, puta duobus vel tribus sit: at publice, quod coram populo, d. l. heredes 21. qui test. fac. & l. ult. C. de judic. ordin. Verum etsi hæc propria vocis utriusque vis sit, non tamen una publici significatio est. Id enim & publicum dici, quod multis præsentibus sit, patet ex l. si quis. 2. C. de custod. reor. ubi publicum testimonium vocatur, id quod pluribus præsentibus dicitur, sicut & publicum certamen in l. quia actione 7. §. si in collu-

collatione 4. ff. ad L. Aquil. non quod à populo, sed à plerisque gloriæ & virtutis causa exhibetur. Bertazol. in trakt. claus. test. claus. 31. gloss. 2. n. 7. Goedd. 1. Consil. Marp. 28. n. 25.

II.

Publicè quæ fiunt, nulli licet ignorare. cap. 1. extr. de postulat. pralat.

III.

Publicè quod alicui non licet, licet in secreto. c. tua 3. extr. de cler. peregr.

IV.

Publico juri nullus renunciare potest c. si diligenti 12. extr. de foro compet. c. contingit. 36. extr. de sent. excomm.

V.

Publicum jus pacto privatorum non tollitur. cap. si diligenti 12. extr. de foro compet. vid. sup. c. Pactum.

VI.

Sicut privatorum injustitiam passos Imperatores adjuvant, sic & publicum illatum manere volunt. Nov. de mandat. Princip. 17. c. 1.

VII.

Munus & officia propriè sunt diversa: Omne quidem munus ratione causa efficientis & autoritatis publicum est, sed ratione usus privatum. l. 14. §. 1. de muner. & honor. Publica porro munera vel sunt realia, vel personalia: illa, vel mera, vel mixta: personalia sunt (ratione utilitatis) vel privata, ut tutela, cura: vel publica, ut quaestura, syndicatus, legatio, & hæc propriè munera appellantur. l. ult. §. 28. de muner. & honor. Officia autem consistunt in honorifica Reipubl. administratione, sive cum sumptu, sive sine sumptu contingant. l. 14. ff. de muner. & honor. atque definitur munus privati hominis (ad hoc electi: ita Goedd. ad l. 18. n. 20. de V. S.) ex quo commodum ad singulos universosque, remque eorum imperio Magistratus extraordinarium pervenit: ita postulatio non munus, sed officium publicum dicitur. l. 2. ff. de R. I. quod ante electionem non, post eam autem sit necessarium, colligi licet ex l. 214. & l. 239. §. munus de V. S.

IIX.

Quod publico semel usum suum præbuit, e. g. aquæductus, via publica, non potest in privatorum redire potestatem nec Rescripto Principis, nec præscriptione longi temporis. l. 9. C. de aquæduct. l. 2. C. de viâ publ. immemoriali tamen tempore præscribi potest l. 4. C. eod. vel etiam 40. annorum, si mutetur forma usus publici. Perez. C. de aquæduct. n. 1. 2. 3. sic palatia principis à nemine inhabitari possunt l. un. C. de Palat. & D. m. nisi ea quæ sunt in Provinciis à Rectoribus earum, ut ab iis reparentur. l. 14. C. de offic. Rector. Provinc. Ita nemo privatus potest curia publico uti l. 6. 11. & 16. C. de Curs. publ.

IX.

Publica pecunia magis privilegiata est quam privata. hinc qui publicam pecuniam principis mutuo accipit vel dat, quadruplum resarcire tenetur, etiam si cautio præstita sit. Hinc & qui publicam pecuniam furripit, lege Julâ peculatus tenetur, cum furtum pecuniæ privæ non nisi privatum delictum sit. Perez. C. de his qui ex publ.

tion. mut. pec. n. 2. 3. segg. susceptori publicam pecuniam occultanti manus amputatur. Nov. 17. §. coges. Interdum capite plectitur, hodiè mulctatur. Perez. C. de suscept. n. 22. qui pecuniam publicam ultra annum penes se retinet, tertiâ parte amplius mulctatur. Confer Brumm. C. de auri publ. persecutor. ubi Ripa ponit casum, quo exactor pecuniâ publicâ uti potest.

X.

Temporis prolixitas juri publico non nocet. Nov. 30. l. 6. C. de oper. publ. itaque Fisco opponi non potest longi temporis præscriptio, omnino tamen 40. annorum, l. 4. C. de præscript. 30. ann.

Limita: si à fisco petantur tributa, census, Canonnes præteriti temporis, concessio principis & 40. anni simul requiruntur. l. fin. C. de fund. prærimon.

CAP. CXXXIX.
Pudicitia. Castitas.

Axioma I.

Pudicitia est virtus animi, quæ comitante fortitudine mavult quæcunque mala tolerare, quam malo consentire. cap. ita ne 3. 32. q. 5. itaque cum ea in animo sit, à violento stupratore eripi non potest. c. de pudicitia 6. d. cap. ita ne, in fin. cap. magis 9. cap. illa autem 14. 32. q. 5.

II.

Ut pudicitiam vir ab uxore exigat, quam ipse non exhibet, periniquum videtur. Ziegl. Jur. Can. pag. 488.

CAP. CXL.
Puer.

Pueri (ut qui dicuntur esse intra 14. annos, c. referent 2. extr. eod.) non ita severè debent puniri, sicut majores, cap. 1. extr. de delict. puer. unde nec jurare coguntur, c. pueri. & seq. 22. q. 5. cum consentire non possint. c. tua 24. extr. de sponsalib. vid. infr. cap. Pupillus.

CAP. CXLI.
Punire, Punitio.

Axioma I.

Puniri sine culpa nemo debet, c. cognoscetes 2. extr. de constit. cap. tua 10. extr. de eo, qui cognov. consangu. cap. tua 19. in fin. extr. de homicid. nisi sublit causa, c. sine 23. de R. I. in 6. punitur ergo scilicet quis sine culpa, sed non sine causa, c. ult. in pr. dist. 51. c. significasti 18. extr. de homicid.

II.

Punire peccantem, & nulli nocere, innocentis est officium, cap. non est. 23. q. 5.

III.

Puniri debet occultè occultè peccans, cap. quasitum 7. extr. de penitent. & remiss. & qui deliquit publicè, publicè etiam puniri debet, cap. 1. extr. eodem.

(Q) 4.

IV.

IV.

Punitur in eo, in quo quis peccat, *cap. ex te-
nore 16. extr. de rescript. cap. venerabilem 34. extr.
de Elect. cap. 1. & ult. extr. de translat. Episcop.
cap. cum quidam 8. cap. literas 13. extr. de tempor.
ordin. cap. cum olim 33. extr. de offic. deleg. cap. si
quis 2. dist. 94. cap. an sit. 43. extr. de appellat.
cap. ult. de immunit. Eccl. cap. Pastoralis 29. extr.
de jur. patron. c. pen. extr. de simon. c. 1. extr. de
Magistr. & ne aliq. c. 1. extr. ne Prelati vices suas.
cap. ad liberandum 17. extr. de Judais & Sana-
cen. cap. postulasitis 7. extr. de Clericor. excom-
mun. cap. inter 11. extr. de excess. Prelat. cap. ult.
de tempor. ordin. in 6. & qui plus peccat, plus
etiam punitur, *cap. ut Clericorum 13. de cohabit.
Clericor. cum è contrariò nemo punitur in eo,
in quo deliquit. cap. dilectus 13. extr. de Excess.
Prelat.**

V.

Poniri quis debet ibi, ubi deliquit, *cap. 1. extr.
de ruptor. cap. nec extra. 7. 3. q. 9.*

VI.

Poniri non quis debet dupliciter, *cap. etsi Cle-
rici 4. extr. de jud. nec punitur iterum debent pec-
cata semel dimissa, c. ult. extr. de collus. deteg.*

VII.

Puniri gravius debet superior delinquens,
quam inferior, *cap. cum quidam 12. extr. de jure-
jur. c. excommunicamus 13. extr. de heret. & ideo
puniuntur Prelati crudelius, quam ceteri, cap.
precipue 11. q. 3. religiosi quam seculares, cap. ac-
cusatus 8. in fin. de heret. in 8.*

VIII.

Puniuntur quandoque multi propter unum,
*cap. pen. dist. 45. cap. si gens 10. distinct. 56. cap. si
ea 23. q. 4. cap. non turbatur 24. q. 1. quandoque
tamen punit DEUS paucos, ut exinde multitudo
ad poenitentiam provocetur, cap. Guilisarius 24.
quæst. 4.*

IX.

Puniri sine accusatione nemo debet, *cap. 1.
extr. de Except.*

CAP. CXLII.

Pupillus.

Axioma I.

Omnis pupillus est impubes, at non vice versa,
*l. fin. C. de juris & facti ignor. l. 4. ff. de in lit. jur.
l. qui iurasse 26. ff. de jurejur. l. more 8. in pr. &
fin. de acquir. hered. l. si impuberi 13. de tut. dat.
ab his. Goedd. ad l. 161. de V. S. ubi n. 2. ad argu-
menta contraria respondet.*

II.

Pupillus etiam ea, quæ videt, ignorat, *l. 1. C.
de fals. monet. Wescemb. in parat. de confess. Ant.
Faber in C. lib. 6. tit. 5. defin. 6. n. 1. Carpz. P. 3.
Constit. 4. Definit. 6. n. 1. atque ita nec discretio-
nem habere dicitur, l. pupillus 9. verb. discernere.
ff. de acquir. hered. l. ult. ff. de jur. & fact. ignor.
Idem Carpzov. quæst. 1. Constitut. 24. Definit. 12.
num. 4.*

III.

Non est pupillus, qui adhuc est in utero, *l. 161.
ff. de V. S. Cum enim ætas non à conceptionis*

initio, sed à natiuitate primum computanda ve-
niat, Levinus Lemn. de occult. miracul. pupillus
autem ad ætatem referatur; inde sequitur, quod
is, qui adhuc est in utero, pupillus dici nequeat,
*l. 1. §. 3. ff. unde cognat. Goedd. ad d. l. 161. de R. L.
num. 3.*

IV.

Pupilli absentes loco habentur, *l. 5. de R. I. &
nihil posse pati dicuntur in l. in eo 110. §. pupillus
2. Eod. Idque propter iudicii voluntatisque im-
perfectionem, Goedd. ad l. 209. n. 2. & ideo pupil-
lis tuitionem etiam Divinitas iussit impendi, c.
defensionis 2. dist. 87. nisi dolus, quem adhibet pu-
pillus, ætatem suppleat, aut locupletior fiat. l. 3.
§. fin. cum l. seq. de tribut. act. l. 1. §. an in pupil-
lum 15. ff. de pos. l. 3. ff. commod.*

Quatenus obligetur Pupillus, vid. sub
rubr. *Obligatio. item: Autoritas
Tutoris.*

CAP. CXLIII.

Purgatio.

Axioma I.

Ibi se purgare quis debet, ubi infamatus est,
*c. inter 10. extr. de purg. Canon. ac nemo se pur-
gare tenetur, nisi de illo, de quo infamatus est,
c. ult. eod. Unde cum deficiente probatione infam-
mato indici soleat purgatio, cap. cum oporteat 19.
c. inquisitionis 21. extr. de accus. nisi legitime ap-
pellaverit, cap. nos inter 6. extr. de purgat. Canon.
ideoque & Clericus, si convinci nequit, per iura-
mentum se purgare tenetur, cap. Presbyter 13. c.
si mala 16. 2. q. 5. ita se purgant moniales de libi-
dine infamata, c. Moniales 3. extr. de purgat. Ca-
non. ita purgare se debet electus in Episcopum,
cui aliqua obijciuntur, coram quinque vel sex
Episcopis, c. illud 5. dist. 23. ita purgare solet &
Episcopus vel Presbyter per iuramentum super
altare vel super quatuor Evangelia. c. habet 6. &
seq. c. omnibus in fin. 2. q. 5. Ita purgat quandoque
semetipsum Pontifex, propter scandalum sedan-
dum, sine præiudicio tamen aliorum Pontificum,
c. auditum d. q. 5. Ita purgaverunt se Leo Papa
cum duodecim Episcopis, cap. omnibus 19. in fin.
d. q. 5. Sixtus Papa in Concilio, c. mandastis 10.
d. q. 5. Damasus cum 42. Episcopis, cap. nos si 41.
§. item Hieronymus 2. q. 7.*

II.

Purgans se si deficiat in purgatione, punitur
tanquam præsumptivè convictus, *cap. cum 7. extr.
de purgat. Canon. cap. accedens 13. extr. de accus.
c. excommunicamus 13. extr. de heret. c. significasti
5. extr. de adult. quia tunc fama pro veritate præ-
sumitur, c. tua nos 8. extr. de cohabit. Cler.*

III.

Purgationem non subire & deferre in purga-
tione sunt paria, *d. c. tua nos 8. extr. de cohabit.
Cler.*

IV.

Purgatio non indicitur, si delictum est proba-
bile, *cap. si quis 4. extr. de purgat. Canon.*

V. Pur-

Purgationes sunt arbitrariæ, c. inquisitionis 21. extr. de accusat. c. significasti. extr. de adulter.

præstari. Innocent. in cap. cum dilectis. 15. X. de purgat. Canon.

VII.

Purgatio non legitime præstita debet iterum.

Innocentiam defuncti heres purgare potest. l. 22. pr. ff. de jure fisci.

FINIS LIBRI DECIMI QUARTI.

LIBER DECIMUS QUINTUS.

CAP. I.

Quærere, Quæsitio.

Axioma I.

Inquisitio rei furtivæ non facile concedenda in ædibus non diffamatis. Brunnem. ad l. 2. C. quando & quib. quarta l. 2. C. de alim. pupill. præstand.

Limita: ut etiam tunc, si adsint probabilia indicia & publica utilitas id exigat, inquisitio non nisi autoritate publicâ fieri possit, arg. l. 13. de offic. Præsid. Theodor. in Colleg. Crimin. cap. 2. thes. 2. lit. A.

II.

In alieno fundo nihil licet scrutari, e. gr. thesaurum. l. un. in fin. C. de thesaur. Excipe Metallifodinas etiam invito domino. Brunnem. ad l. 3. C. de Metallar.

CAP. II.
Quæstio.

Axioma I.

Omnis quæstio est de casu dubio, arg. l. quod Labeo 9. ff. de Carb. edit. Bocer. de investit. feud. cap. 5. n. 77. p. 563. quod si nulla adlit dubitandi ratio, vocatur quæstio domitiana, cujus stulta est dubitatio. l. 27. ff. qui testam. fac. poss.

II.

Quæstio juris probationem non requirit, cap. sape 44. extr. de appellat. à qua quæstionem facti differre, patet ex eo, quod ista facilius quàm hæc queat expediri, quia jus certum & finitum est, l. 2. de jur. & facti. ignor. ut certa dari responsio possit, cap. de muliere 6. extr. de sponsalib. nec ullis externis probationibus testium vel instrumentorum indiget: hæc autem non nisi productis testibus vel prolatis instrumentis definiri possit. Adde, iudicibus datis, de facto consulentibus Præsides (vel Magistratus alios) qui eos dederunt, consilium non impertiri: quandoquidem nec possunt, quia quæstiones facti in iudicium arbitrio & æstimatione sunt: At de jure consulentibus respondere & consilium impertiri solent Jurisconsulti vel Præsides (quibus Jurisconsulti semper assident, inde assessores etiam dicuntur) vel Principes (qui inde & se Jurisconsultos dici affectant l. ult. C. de Legibus.) Hi inquam omnibus de jure consulentibus respondere so-

lent. l. eum, quem temerè 79. §. 1. de iudic. l. pen. ad Leg. Fabiam. de plagiar. l. 1. §. sed non utiq. 3. ad SCum Turpill. l. ordine 15. ad municipal. l. voluntatis defuncti q. 7. (quæ est facti quæstio, quæ in æstimatione iudicis est) Cod. de fideicommiss. Vid. Cujac. in Comment. ad d. cap. sape contingit 44. de appellat. Rebuff. ad l. iudex offic. 10. de his, qui sui vel alien. jur.

CAP. III.

Quæsitum Jus.

Axioma I.

Quæsitum jus difficilius admittitur & remittitur, quàm quærendum, l. 6. in princ. quæ in fraud. credit. Gail. 2. observ. 142. n. 15. Moller. 2. semestr. 6. num. 3. Musculus de success. convent. class. 1. membr. 2. conclus. 5. lit. c. num. 203. vide sup. lit. l. cap. Jus neque per principem summum ex plenitudine potestatis auferri potest. Mev. consil. 49. n. 18.

II.

Quæsitum Jus per acquirentem primum in quovis successore reviviscit. Mev. consil. 38. n. 7.

CAP. IV.

Qualitas.

Axioma I.

Qualitatibus pluribus concurrentibus ab ea, quæ potentior est, denominatio fieri debet, l. cum diversis 44. ff. de relig. & sumpt. fun. cap. quod in dubiis 3. extr. de consecr. Eccl. sal. in l. imperium. num. 3. ff. de iurisdic. Hartm. Pistor. lib. 2. q. 3. num. 58. idem si ex pluribus qualitatibus resultaret diversus effectus, tunc dignior & potior qualitas attendenda erit; Sebast. Sapia ad l. Imperium. n. 3. ff. de iurisdic. Jason. consil. 64. vers. quinto. lib. 3. Victor disp. de caus. exent. Imper. concl. 30.

II.

Qualitates contrariæ uni eademq; rei attribui non possunt, l. eum qui 23. ff. de usucap. Montan. in tract. fin. reg. cap. 80. n. 1. 2. 3. per l. via constitui 23. §. pen. & ult. ff. de servit. rust. præd. l. uxorem 41. §. legaverit 6. ff. de legat. 3. Bart. in l. si quando. num. 9. & seq. C. de bon. vacant. propter contrariam contrariorum affectionem, l. Melius 30. ff. pro soc. l. 1. C. de furi. Goedd. ad l. 8. ff. de V. S. n. 5. vid. sup. lit. C. 6. Contrarium.

III.